

904
(I)

Contrast

DE MODELS SÒCIO-ECONÒMICS

1 **Contra les rendes** *no guanyades*

un resum de l'aportació de
Maurice Allais

Extracte

L'activitat econòmica té per objecte satisfer les necessitats il·limitades dels homes amb els recursos limitats que es disposen. Quin és el sistema econòmic que assoleix aquest objectiu amb la màxima eficàcia?

Els individus tenen interessos diferents i la vida en societat implica la recerca i l'aplicació d'un compromís entre tots. És a dir, una situació de mínima subjecció on la llibertat de cadascú només fos restringida en la mesura en que pogués comprometre la llibertat dels altres. La realització d'aquesta mínima subjecció necessita de l'exercici de les llibertats polítiques pels individus. Quin sistema econòmic permet l'exercici de les llibertats polítiques?

Maurice Allais, autor francès Premi Nobel d'economia l'any 1988, es fa ambdues preguntes i respon que l'experiència històrica ha demostrat que l'organització de l'economia en un sistema de mercats descentralitzats i de propietat privada és una condició essencial per a l'exercici de les llibertats polítiques i el sistema que permet la màxima eficàcia en l'assignació de recursos.

Per què el sistema d'economia de mercats descentralitzats i de propietat privada compleix ambdues condicions?

D'una banda, la disposició de tot el poder econòmic pel poder polític és incompatible amb l'exercici de les llibertats polítiques i per tant amb la possibilitat d'assolir la mínima subjecció. En el sistema d'economia de mercats el poder econòmic es reparteix entre milers d'agents i per tant és on trobem la condició necessària per a la democràcia econòmica.

D'altra banda, el sistema d'economia de mercats, en permetre l'apropiació privada de l'excedent, n'incentiva la recerca i la seva realització. Això fa que aquest sistema econòmic possibiliti la màxima eficàcia. A més, la competència entre els agents econòmics permet el repartiment equitatiu dels excedents realitzats en l'economia.

Però els processos de descentralització en les decisions i d'apropiació privada de l'excedent que es donen en un sistema d'economia de mercats no impedeixen, si no es va amb compte, l'aparició de **rendes no guanyades** (rendes sense contrapartida en bens produïts o serveis efectuats), que porten a una distribució de la renda no vàlida èticament per no complir el principi de legitimitat de les rendes, segons el qual tota contraprestació econòmica rebuda ha de correspondre a una prestació a la col·lectivitat.

L'origen de les rendes no guanyades el trobem en els desordres monetaris, en situacions monopolístiques, en la propietat de bens físics, en la deflació i la inflació. Posem alguns exemples. Si el propietari d'un immoble veu augmentat els seus ingressos perquè l'Estat ha decidit fer una carretera a prop i ha millorat la comunicació de l'immoble, és legítim que el propietari rebi tota la renda? És legítima la renda guanyada pel deutor davant de l'acreeador per l'existència d'inflació, si el crèdit no ha estat indexat?

Si l'economia de mercats ha estat atacada i criticada al llarg dels segles, i sobre tot en el segle XX, ha estat per l'aparició de les rendes no guanyades. Per tant, i degut als avantatges que té aquest sistema, cal cercar el marc institucional adequat perquè, dins el sistema de mercats descentralitzats i de propietat privada, les rendes no guanyades desapareguin o siguin apropiades per la col·lectivitat.

L'objecte essencial de l'obra bàsica del pensament econòmic d'Allais "*L'impost sobre el capital i la reforma monetària*" és mostrar que, en el quadre d'unes polítiques monetària i fiscal adequades, les rendes no guanyades poden ser suprimides o confiscades per la col·lectivitat sense comprometre el funcionament d'una economia de mercat, i fins i tot augmentar la seva eficàcia.

La reforma fiscal i monetària

La fiscalitat proposada es basa en tres pilars:

- un impost sobre els béns de consum
- un impost sobre els béns de capital que permetria apropiat col·lectivament les rendes no guanyades lligades a la propietat de béns físics (terres, immobles i equipaments), però no seria pagat pels tenedors de crèdits, obligacions o altres actius financers. Seria com el preu que han de pagar anualment els propietaris dels béns pel seu gaudiment i la seva lliure disposició.
- una fiscalitat considerada indirecta per Allais com a resultat del gaudiment en forma exclusiva per part de l'Estat –i per tant de la col·lectivitat– dels guanys derivats de la creació de moneda. Segons càlculs del mateix Allais, això permet suprimir completament l'impost directe sobre la renda (IRPF).

La reforma monetària consisteix en un canvi substancial en el mecanisme de creació de crèdit; mentre l'actual permet als bancs i a les entitats financeres tenir facultats per a la creació de moneda, Allais proposa que només el banc central (públic) en tinguin el privilegi exclusiu. Es controlarà així la inflació i només l'estat es beneficiarà dels guanys derivats de la creació de moneda. Aquesta apropiació pública del diner inventat és l'altre element que permetria eliminar la càrrega fiscal sobre les rendes guanyades.

Les amplies fluctuacions borsàries creen sobre l'economia productiva onades de pessimisme i optimisme. Actualment les fluctuacions borsàries són finançades pel poder de compra generat del no res pel mecanisme del crèdit. Per tant, la reforma en el mecanisme de creació de crèdit reduiria les fluctuacions. Caldria, a més, la reforma de la Borsa que, entre altres mesures consistiria en eliminar la cotització contínua i establir una cotització diària per plaça i dia.

Malgrat la reforma en el mecanisme de crèdit, cert nivell d'inflació seria inevitable, fins i tot desitjable, i per això cal una indexació total dels pagaments a termini de l'economia per acabar amb l'expoliació entre grups socials a causa de la inflació i fer possibles càlculs econòmics correctes necessaris per a l'eficàcia econòmica.

Allais considera que es produeixen expoliacions a tres nivells: els creditors en favor dels deutors; els estalviadors i pensionistes en favor dels assalariats; i d'aquells assalariats amb unes remuneracions que només progressen amb retard en profit dels assalariats que poden obtenir les primeres alces de salaris.

La indexació consistiria en fixar la unitat de moneda respecte a una unitat de compte invariable.

En resum, Maurice Allais és alhora un pensador liberal i un reformador exigent. Si bé considera que el motor universal de l'economia és la recerca de l'excedent i que la desigualtat en les remuneracions és tan legítima com ho és la desigualtat en els serveis prestats, també exigeix que la distribució

Índex

Extracte	2
1. Introducció	6
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	8
2.1. Classes de Rendes	9
2.2. Els desincentius de la fiscalitat	11
2.3. Salaris i atur	12
2.4. Perversions del sistema de crèdit i de la borsa	15
2.5. Disfuncions del mercat immobiliari	
2.6. La gangrena de la inflació	
3. Propostes i teràpia	18
3.1. Fiscalitat tripolar	
3.2. Una política de salaris i remuneracions	22
3.3. Reforma del sistema de crèdit: el retorn a l'Estat del privilegi exclusiu de la creació monetària	23
3.4. La reforma de la Borsa	24
3.5. Contra l'inflació: l'indexació de tots els compromisos de pagaments a termini	25
4. Comentaris sobre la implementació de les propostes	27
5. Annex	28
<i>Preguntes i respostes a les propostes de Maurice Allais</i>	
5.1. L'impost de capital davant l'opinió	
5.2. La indexació davant l'opinió	30

I. Introducció

I.1 L'Autor i el seu entorn

Maurice Allais, Premi Nobel d'economia 1988, va néixer el 1911 a París, fill d'una família de classe popular - els seus pares tenien una lleteria. En 1914 el seu pare fou mobilitzat i fet presoner. Morí en captivitat al 1915 en Alemanya. Acabà els estudis secundaris en el 1929 essent un estudiant brillant. Durant els estudis secundaris s'interessà per la Història i més tard, a l'escola Politècnica on entrà l'any 1931, per la Física, la Mecànica i la Probabilitat. En el 1936 entrà com a enginyer de l'Estat en el servei actiu de Mines.

Fou a partir de la Segona Guerra Mundial que s'apassionà per l'Economia tot cercant solucions per contribuir a organitzar la difícil situació de postguerra. Així ho explicà Maurice Allais en la conferència davant l'Acadèmia Real de Suècia, en ocasió de ser-li concedit el Premi Nobel:

"...Després arribaren la guerra i la derrota de França. En juliol de 1940, després de la meua desmobilització, vaig tornar a les meves funcions d'enginyer en el servei de Mines, a Nantes, en la zona ocupada per l'exercit alemany. Però les meves preocupacions d'abans de la guerra havien canviat profundament. Per a mi, amb tota la il·lusió de la meua joventut, estava molt clar que el millor que podia fer era contribuir a organitzar la postguerra.

En l'estiu de 1933 havia visitat els Estats Units, país enfonsat llavors en la Gran Depressió, fenomen profundament sorprenent per al qual encara no s'havia donat cap explicació comunment acceptada. També havia viscut molt a prop els disturbis socials que van tenir lloc a França després de les eleccions de 1936.

¿Quina millor manera de preparar la postguerra que intentant resoldre el problema fonamental de tota economia: **promoure una eficàcia econòmica la més gran possible, assegurant un repartiment d'ingressos que sigui comunment acceptable?**

Així la meua vocació d'economista no va venir determinada per l'escola sinó per les circumstàncies. Tingué per motiu cercar com establir els fonaments sobre els quals edificar d'una manera vàlida una política econòmica i social". (2)

En els anys 1940 i 1941 Maurice Allais començà a llegir obres d'economia d'autors francesos i estrangers. Es en aquesta època quan llegí les obres fonamentals de Leon Walras, Vilfredo Pareto e Irving Fisher, els tres grans economistes que més intensament l'han influenciat. S'inicià en aquells anys un període en la vida de Maurice Allais que ell encara qualifica d'incomprensible puix escriví en trenta mesos "A la recerca d'una disciplina econòmica. L'economia pura" (1943), una obra densa i estructurada de quasi mil pàgines.

Desde 1944 és professor d'Anàlisi Econòmic a l'Escola Superior de Mines de París i desde 1946 Director del Centre d'Anàlisi Econòmic dedicat a la recerca científica. A partir de 1948 fou descarregat de tot treball administratiu i va poder dedicar tot el seu temps a l'ensenyança, a la recerca i a la redacció de publicacions.

La totalitat de l'obra de Maurice Allais està caracteritzada per una concepció sintètica dels fenòmens econòmics i socials, tal com ens diu en un altre moment de la conferència abans esmentada.

“La meua major preocupació fou la síntesi. Fer encaixar en una mateixa construcció l'anàlisi dels fenòmens reals i el dels fenòmens monetaris, associar l'anàlisi de les condicions d'eficàcia i el del repartiment dels ingressos, ajuntar estretament l'anàlisi teòric i l'economia aplicada, aproximar l'economia a les altres ciències humanes, la psicologia, la sociologia i la història; aquests han estat constantment els meus objectius”. (2)

Les seves aportacions a la ciència econòmica es troben al menys en quatre dominis: la teoria de l'equilibri econòmic general i de la màxima eficàcia; la teoria de les eleccions aleatòries i els criteris per a les decisions econòmiques racionals; la teoria de la moneda i la teoria de probabilitats i de l'anàlisi de les sèries temporals. L'obra de Maurice Allais en tots aquests camps ha estat molt prolífica.

.....

Per Allais, les capacitats dels homes són desiguals. Forçosament, capacitats desiguals han de ser remunerades amb diferents quantitats. Una societat perfectament igualitària seria ineficaç. El problema no és la diferent remuneració per diferents serveis realitzats, sinó les desigualtat per altres motius.

La política proposada per Maurice Allais és inseparable d'una concepció de la vida en societat liberal i basada en una economia de mercats descentralitzats de propietat privada. Aquesta concepció ha estat una constant all llarg de la seva vida professional desde els seus escrits referents al domini econòmic americà dels anys cinquanta a les seves reflexions sobre l'Unió Europea o les negociacions del GATT dels anys noranta.

2. Diagnosi

2.1 Classes de rendes

Per la finalitat d'aquest escrit es considera que l'aspecte central del pensament econòmic de Maurice Allais és la distinció que fa entre les rendes guanyades i les no guanyades. Segons Allais, les rendes que apareixen en un sistema d'economia de mercats es poden classificar en cinc grups: de treball, de capital, monopolístiques, falsos drets generats pel mecanisme de crèdit i rendes dinàmiques.

A. Rendes de treball

En aquests tipus de rendes s'inclouen els salaris, les rendes del treball dels empresaris, les rendes de treballadors independents i les rendes de professionals liberals. En una situació d'estabilitat de preus totes les rendes del treball són legítimes.

B. Rendes del capital

- **Les rendes de la terra.**

L'apropiació privada de les rendes de la terra es pot posar en qüestió. Si la renda de la terra augmenta per un increment de la població o perquè en aquell indret les autoritats han decidit fer una carretera, és difícil sostenir que les rendes corresponents representen la remuneració d'un servei efectivament realitzat pel propietari del sòl.

- **Les amortitzacions.**

Les amortitzacions com a retribució, en valor real, dels capitals invertits o el reemborsament dels préstecs que els corresponen són rendes guanyades. Però la inflació, en disminuir el valor real dels crèdits, fa que hi hagi una retribució no guanyada per als deutors i un expoliació dels creditors.

- **Els interessos purs.**

El descompte del tipus d'interès ha estat sempre combatut pels reformadors socials: per l'església catòlica, pels socialistes liberals, pels marxistes i molts altres més. Però l'existència d'un tipus d'interès, per a qualsevol valor, és inevitable ja que un bé que hom pot obtenir en un cert termini és diferent que un bé que hom pot obtenir avui. Com a conseqüència, qualsevol mesura per eliminar el tipus d'interès és vana.

Però la impossibilitat d'eliminar el tipus d'interès no implica que hagi de ser una renda legítima. Se sol dir que l'interès és legítim com a remuneració de l'estalvi. Aquesta afirmació es pot refusar ja que, en condicions de preus estables, l'oferta total d'estalvi en valor real és pràcticament independent

del nivell del tipus d'interès real. Això és deu a que els motius per a estalviar són uns altres - com per exemple assegurar una posició estable en el futur, deixar herència als descendents i tenir una posició social ben considerada.

C. Rendes monopolistes

L'economia occidental es caracteritza per unes estructures molt concentrades. Aquesta concentració es motivada, d'una banda, per les prohibicions o bé les autoritzacions administratives, i per l'altre per les pràctiques empresarials restrictives - ja sigui per coalició, o cartels, o per l'abús de poder de mercat exercit per les companyies dominants. Això dona lloc a multitud de rendes de monopoli, que també es consideren rendes no guanyades.

D. Falsos drets generats pel mecanisme de crèdit

Aquí Allais es refereix a unes altres rendes no guanyades, fruit del poder de compra creat pel mecanisme de crèdit a partir d'un simple joc d'escriptures. Aquests mecanismes alteren la distribució legítima de rendes, en afavorir uns grups socials envers uns altres.

E. Rendes dinàmiques

Aquestes són les rendes que Allais considera guanyades gairabé per definició i que compleixen el principi de legitimitat.

- **Rendes del progrés tecnològic i econòmic.**

Exemples d'aquests tipus de rendes són el perfeccionament de la maquinària o la millora de l'organització del treball. Aquestes rendes són indispensables perquè hi hagi un incentiu al progrés; són la recompensa a l'esforç de les empreses. Estan justificades en la mesura que la competència és suficientment eficaç perquè el seu caràcter sigui temporal i finalment l'únic beneficiari del progrés sigui el consumidor.

- **Rendes del risc.**

En tota economia l'existència de riscos i d'algú que els suporti és condició indispensable per al progrés. Per això les rendes del risc estan totalment justificades. En les economies capitalistes els riscos els pateixen aquells que volen i la resta dels ciutadans es veu descarregada. El cost de les temptatives infructuoses el pateixen particulars i la totalitat dels consumidors es veuen descarregats.

.....

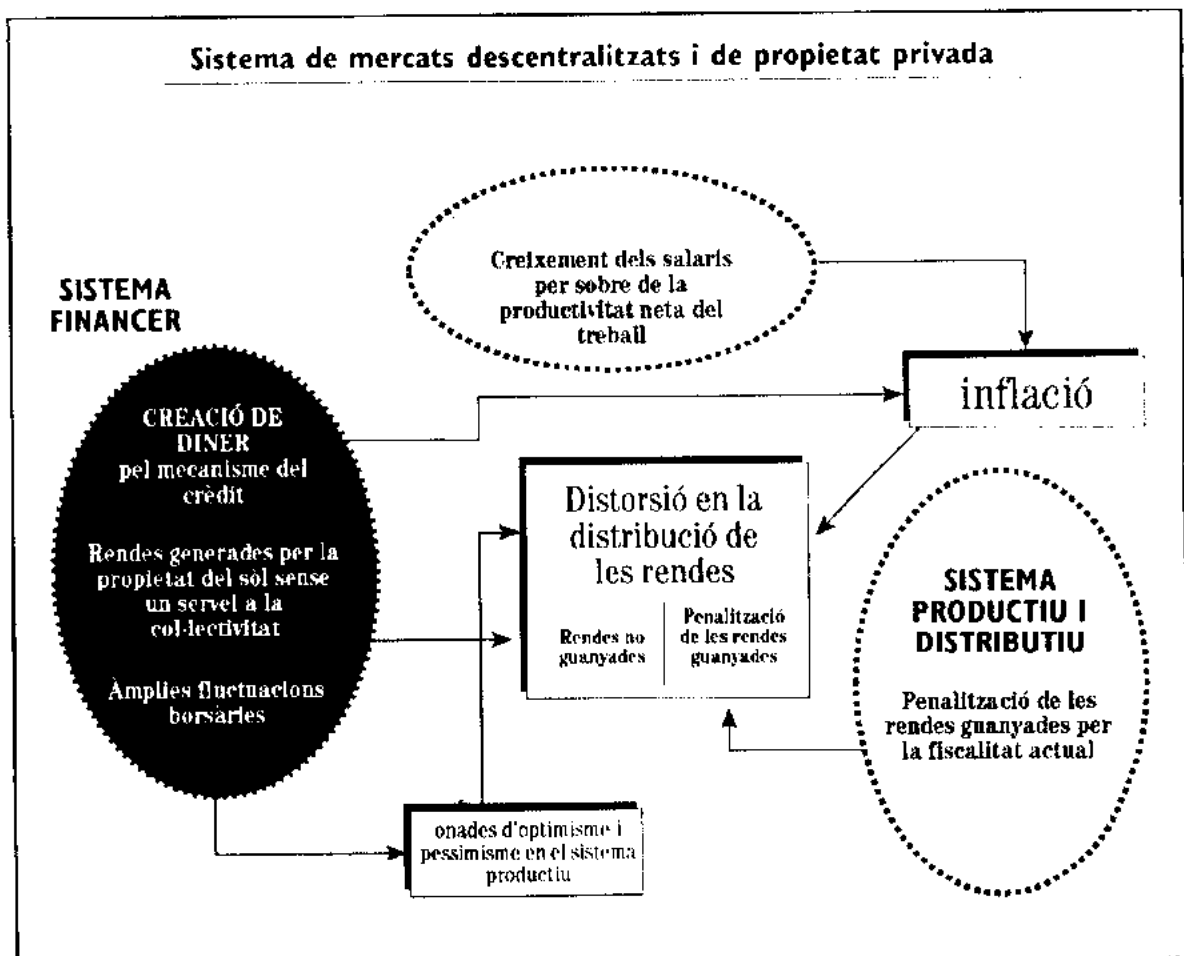
A continuació s'analitzen amb més detall les relacions que es produeixen, segons Allais, entre les rendes descrites anteriorment i les variables econòmiques que considera deuriem ser reformades.

2.2. Els desincentius de la fiscalitat

La fiscalitat actual dels països occidentals, basada principalment en l'impost sobre la renda, l'impost de societats i altres impostos directes, **penalitzava les rendes dinàmiques i les rendes del treball**. Per tant, la fiscalitat actual treu incentius a l'economia perquè aconseguixi les màximes eficàcia i eficiència (esquema 1). Com a conseqüència el creixement de l'economia és menor.

“La fiscalitat actual sobre els salaris, sobre les rendes i sobre els beneficis industrials i comercials, és d'una inspiració essencialment antieconòmica, penalitza totes les activitats creadores de valor i només afavoreix els elements menys eficaços de la societat a despesa dels més dinàmics. Resulta generalment d'una falsa concepció de la democràcia. En efecte, tota legislació fiscal que s'oposa a la justa remuneració dels més capaços s'oposa en realitat a l'interès de la col·lectivitat sencera, quan aquesta remuneració correspon a una disminució del preu de venda, a una millor gestió de l'empresa i a una satisfacció més gran de les necessitats del consumidor, o quan la renda resulta d'una sèrie de decisions que, quan ha estat preses, comportaven grans riscos”. (1, p.44)

Esquema 1

2.3. Salaris i atur

"De 1949 a 1973 (a França), els guanys dels horaris nominals s'han elevat a una taxa de 9,4% per any, però l'alça anual del nivell de preus al consum ha estat de 5,1%; per tant la taxa d'alça de l'índex de guanys horaris reals ha estat del 4,3% per any.

... es pot estimar que la taxa de creixement de la productivitat neta del treball ha estat en mitjana de l'ordre del 3,2% per any."(1, p.164)

Davant aquesta situació, a la vista de la tendència a la igualació de les remuneracions del treball en els diferents sectors, una progressió dels salaris reals industrials per damunt de la productivitat neta del treball només pot conduir a una situació d'atur estructural.

A més, l'increment dels salaris reals per damunt de la productivitat dóna lloc a l'existència de rendes no guanyades en el mercat de treball i a una càrrega sobre la massa d'estalviadors que es veuran desposseïts del seu estalvi a causa de la inflació (veure esquema 1).

En parlar d'atur, Maurice Allais en distingeix diferents tipus.

- Atur tecnològic, conseqüència del canvi d'estructura d'activitats que genera el progrés tècnic.
- Atur conjuntural, conseqüència de les fluctuacions conjunturals de la despesa global i de l'activitat econòmica. Si es constata una deflació monetària, pot ser combatuda mitjançant un augment dels mitjans de pagament.
- Atur voluntari, conseqüència d'un funcionament inadequat de l'assignació del subsidi d'atur.
- Atur estructural, abans esmentat, conseqüència de la tendència dels salaris reals de créixer per damunt de la productivitat neta del treball. Veiem més atentament que ens diu Maurice Allais d'aquest tipus d'atur.

"Una quarta classe d'atur resulta d'un mecanisme més subtil. Com la productivitat marginal del treball és una funció decreixent del treball i els salaris reals (avantatges socials inclosos) tendeixen a situar-se per sobre de la productivitat marginal del treball, tota temptativa per fixar els salaris reals per damunt del nivell corresponent a la productivitat física marginal del treball, tendeix a reduir l'ocupació al nivell que assegura una productivitat marginal del treball corresponent als salaris més elevats. Apareix un atur estructural que li podem anomenar crònic per contraposar-lo a l'atur conjuntural. Si els salaris no són indexats, l'alça dels preus pot portar els salaris reals al seu nivell d'equilibri, i en aquest sentit "la inflació permissiva" apareix com a mitjà monetari per combatre l'atur crònic, però si els salaris són indexats, la inflació dels mitjans de pagament no tindrà altre resultat que una acceleració en l'alça de preus." (1, p. 165)

Una segona causa d'atur estructural pot correspondre a la inadaptació de les demandes i ofertes d'ocupació. Una tercera causa, són les rigideses que

s'hi constaten en el mercat de treball i que només poden portar a reduir l'ocupació. I per últim, la immigració massiva de treballadors, que es constata des dels anys 60, només pot fer que accentuar l'atur.

Per altra banda, i analitzant altres disfuncions del mercat de treball, Maurice Allais no està gaire d'acord amb l'existència de sous socials.

“Les mesures igualitàries per millorar la situació dels més pobres només contribueixen al seu empobriment ja que porten a una disminució de la producció. L'economia no pot ser eficaç si no es donen incentius sota la forma d'una desigualtat de les rendes conseqüència de la diferència entre serveis prestats.” (1, p. 56)

A més de considerar les transferències socials com desincentivadores de l'eficàcia econòmica, creu que impliquen un cost per altres grups socials que es veuen desposseïts de les seves rendes.

2.4. Perversions del sistema de crèdit i de la borsa

El mecanisme de crèdit actual porta a una creació del no-res de moneda i de poder de compra en detriment de la col·lectivitat. Com i per què s'arribat a aquesta situació?

Funcionament del mecanisme del crèdit

En el seu origen el sistema bancari es basà en el principi de cobertura integral dels dipòsits a la vista. Més endavant els bancs descobriren que hi havia un nivell de dipòsits a la vista per sota del qual mai disminuïen. Per això, a mitjans del segle XVII als Països Baixos i Anglaterra, es començaren a prestar diners amb el nivell de dipòsits que mai disminuïa. Aquesta era una operació fructuosa puix permetia rebre els interessos corresponents sense pràcticament riscos, ja que l'experiència anterior havia permès establir el nivell mínim de fons que calia.

Més tard, en el decurs de la segona meitat del segle XIX, s'inicià una segona forma de crèdit. Els bancs no prestaven sumes abans dipositades. El banc obria un compte creditor al seu client per un montant igual a la promesa que li havia fet aquest de pagar.

Aquí el banc es comprometia a pagar a la vista unes sumes que no tenia. Aquest procés, si bé era diferent a l'anterior, es pot fer perquè el banc té un dipòsit inicial. En els dos casos el mecanisme de crèdit funcionava sobre un intercanvi de promeses de pagament: la promesa del banc a la vista contra la promesa dels prestataris de pagar a termini. El volum de dipòsits resultava així d'una doble decisió: del banc a endeutar-se a curt termini i la de certs operadors compromentent-se a pagar a termini. Així la massa monetària global depèn de la decisió d'operadors privats.

En l'estructura actual, i quant als dipòsits a la vista, el mecanisme de crèdit es basa en els dos processos descrits.

El montant de massa monetària creada pels bancs i altres entitats financeres mitjançant tot el procés és igual a la moneda escriptural bancària no coberta per la moneda de base (moneda creada per l'Estat). A aquest montant li correspon un poder de compra creat del no-res, que no correspon a cap servei prestat a la col·lectivitat (cfr. esquema 1). És a dir, la creació de falsos drets. Maurice Allais parla així dels miracles del crèdit:

“La creació de falsos drets explica els “miracles” del crèdit ja que és efectivament miraculós de poder exercir sobre la producció un descompte pagat per la creació de poder de compra per simple joc d'escriptures. Però no hi ha miracle veritable en termes reals. Els falsos drets s'afegeixen als drets reals que s'exercerien si no hi hagués la creació de falsos drets, i només poden ser utilitzats suscitant l'alça de preus, que desposseeix les altres partides participants en favor dels beneficiaris dels falsos drets”. (1, p.182)

Aquest resultat és moltes vegades negat, dient que l'augment de massa monetària, que resulta de l'obertura d'un compte corrent creditor, esdevé una disminució quan, en un instant posterior, l'operador reemborsa al seu banc el montant del seu préstec. Això seria així si el banc amb els fons reemborsats no concedís altre préstec per un montant igual, i comencés altra vegada l'operació. Hi ha, per tant, un creixement permanent de la massa monetària.

En aquest procés de creació de massa monetària s'han d'incloure els dipòsits a terme que tenen una demora curta ja que els seus dipositaris no els consideren estalvis, sinó com ingressos quasi bé disponibles.

El sistema descrit és inestable tant per als bancs individuals com per al conjunt de bancs, ja que el montant global dels seus deutes a curt termini és sempre superior a les seves disponibilitats en moneda base.

Allais compara l'actuació dels bancs respecte a la creació de falsos drets a la d'una associació de falsificadors de moneda.

“La creació de poder de compra “ex-nihilo” pel simple joc d'escriptures del mecanisme de crèdit explica el que certs autors han anomenat ingènuament els “miracles” del crèdit. En realitat els “miracles” del crèdit podrien ser comparats als “miracles” que realitzen en el seu profit una associació de falsificadors de moneda que prestés amb interessos la falsa moneda que fabriqués. En els dos casos l'estimulació de l'economia seria idèntica, només es beneficiarien els creadors de moneda.” (1, p. 182-3)

Afectats pel mecanisme del crèdit

El mecanisme de crèdit fa que hi hagi grups socials que es beneficiïn dels falsos drets generats i altres grups socials siguin expoliats. Els beneficiaris del mecanisme de crèdit són els bancs, els dipositaris i els prestataris.

Els dipositaris no ha de pagar res pels serveis prestats pels bancs. Els prestataris, a causa de la inflació, han de pagar menys en termes reals a l'hora de reemborsar els seus préstecs. Per últim, els bancs gaudeixen d'uns interessos per uns recursos que no són seus.

Els agents econòmics que es veuen afectats pel mecanisme de crèdit són els estalviadors, que es veuen desposseïts del seu estalvi en ser expoliats pels creditors, i els compradors que veuen augmentar els preus en raó de l'augment de la massa monetària.

“El fet que un banc no faci pagar el cost de les seves operacions correspon a uns serveis que són prestats gratuïtament. Un punt de vista erroni consistiria a dir que és un sistema molt avantatjós ja que els serveis, que d'altra manera tindrien un cost, no tenen cost. Si fos així, voldria dir que ningú suportaria el cost dels serveis prestats als dipositants. Però tal conclusió seria inexacta. Hi ha operadors que paguen el cost dels serveis prestats gratuïtament, i aquests operadors constitueixen la massa de compradors que veuen els preus augmentar en raó de l'augment de la massa monetària mitjançant el mecanisme de crèdit.”

“...Els estalviadors, a conseqüència de la legislació actual estan desprotegits de la depreciació de la moneda. Són expoliats pels seus creditors.” (1, p. 179)

Finalment, Allais considera el sistema de crèdit actual com una de les causes fonamentals de la especulació “gigantesca” en els mercats financers internacionals. En un article recent, indica: “els fluxes financers recensats per El Banc de reglament internacional pugen a un montant de 1.100.000 milions de dollars, que representa quaranta vegades el montant de les transferències que corresponen a les transaccions comercials internacionals en el món” (Le Figaro, 28 abril 1994).

En resum hi ha al menys sis raons que fan irracional l'organització actual del crèdit:

- La creació (o destrucció) irresponsable de moneda per les decisions de bancs i particulars.
- La gran sensibilitat del mecanisme de crèdit a la situació conjuntural.
- La inestabilitat financera que engendra.
- L'alteració en la distribució de la renda.
- La impossibilitat de tot control eficaç del sistema de crèdit per l'opinió pública i el Parlament, a causa de la seva extraordinària complexitat.

Es pot dir que el mecanisme de crèdit actual és el càncer de les economies capitalistes.

Les fluctuacions de la Borsa

L'altre perversió dins el mercat financer prové, segons Allais, de les àmplies fluctuacions borsàries. L'amplada d'aquestes fluctuacions es deguda a:

- un finançament excessiu de l'especulació per mitjans de pagament creats “ex-nihilo” pel mecanisme de crèdit.

- la cotització contínua de les borses que genera una inestabilitat potencial permanent i que afavoreix el frau i la manipulació dels mercats.
- els programes automàtics de compra i de venda en els Estats Units a la cotització contínua de les borses.

En generar ones d'optimisme i pessimisme, les àmplies cotitzacions borsàries tenen un efecte negatiu en el funcionament de l'economia real (esquema 1).

2.5. Disfuncions del mercat immobiliari

La principal disfunció del mercat immobiliari, des del punt de vista del principi de legitimitat de les rendes, és l'existència de rendes per la propietat del sòl que no corresponen a un servei per a la col·lectivitat prestat pel propietari. Acceptar la renda del sòl és, per tant, acceptar la utilitat d'un impost pagat per la resta de la població als propietaris de la terra (esquema 1). Aquesta concepció sobre la renda de la terra ja la tenien – segons cita l'Allais – Walras, Stuart Mill i Pareto, entre d'altres autors.

Stuart Mill escrigué:

“Suposeu que hi ha una espècie de renda que tendeix constantment a augmentar, sense esforç ni sacrifici per part d'aquells que en són propietaris; que aquests propietaris componen en la societat una classe que el curs natural de les coses enriqueix sense que ells facin res. En aquest cas, l'Estat podria, sense violar els principis sobre els quals la propietat privada és establerta, apropiar-se la totalitat o una part d'aquest creixement de riquesa a mesura que es produeix. Això seria utilitzar en profit de la societat un augment de la riquesa creat per les circumstàncies en lloc d'abandonar-lo a una classe de ciutadans.”(3, pp. 349-50)

Troblem en aquest text d'Stuart Mill un apunt que Maurice Allais desenvolupa en les seves propostes: fer partícep tota la col·lectivitat, a través de l'Estat, de les rendes generades per la propietat del sòl.

2.6. La gangrena de la inflació

La inflació és un dels problemes més importants de les economies occidentals. En les economies on la inflació esdevé important, tot càlcul eficaç és impossible i el malbaratament de recursos és inevitable.

Per altra banda, la inflació comporta rendes no guanyades corresponents a falsos drets per a certs grups socials. És a dir, la inflació comporta una capacitat de compra, per a certs grups socials, que no correspon a un servei efectivament prestat a la col·lectivitat.

Per a part dels assalariats, la inflació ha permès alces de salaris reals superiors a les que haurien tingut en una condició de preus estables. Per

això Maurice Allais va més enllà i diu que la inflació als països occidentals resulta fonamentalment de dues causes estretament lligades i que es reforcen l'una amb l'altra: el sistema de creació de moneda i l'acció directa o indirecta dels grups de pressió sobre el desenvolupament d'aquest sistema. L'actuació d'aquests grups de pressió es deu al refús a la repartició de rendes que es donaria en una situació de preus estables en una economia de mercats descentralitzats i de propietat privada.

"...Es tracta d'assegurar una repartició de rendes en què tota renda correspongui a un servei efectivament prestat i efectivament útil a la col·lectivitat. Tal principi exclou la percepció de tota renda corresponent a rendes de escassetat com les rendes de la terra i els interessos purs del capital o a una renda gratuïta com les rendes inflacionistes i les rendes del monopoli. Mentre que tal repartició de rendes no sigui eficaçment assegurada, els assalariats intentaran neutralitzar aquestes rendes d'escassetat per alces contínues dels salaris, alces que a cada instant només poden tenir efectes momentanis i cal que siguin constantment repetits. L'alça contínua apareix com un mitjà que té una certa eficàcia per aconseguir un la repartició d'igual a igual dels salaris, però no és un bo remei, ja que el seu preu és per una part la injustícia per a molts i per altra el desordre i la ineficàcia... L'alça dels salaris és un inadequat mitjà per aconseguir la repartició buscada de rendes..." (1, p. 156)

En una economia on la descentralització de decisions és una condició de la seva eficàcia, el control dels preus i els salaris només es pot donar mitjançant la regulació de la massa monetària. El control de la massa monetària ha de venir acompanyat de la determinació dels preus i els salaris per establir un equilibri efectiu entre oferta i demanda. Això implica que els agents socials acceptin les regles de joc d'una economia de mercats descentralitzats i de propietat privada.

Aquestes regles només s'acceptaran si la repartició de la renda que dóna lloc l'economia de mercats és èticament vàlida. És per aquesta via que arribem a la reforma de la fiscalitat i a l'impost sobre el capital.

En absència d'una confiscació de les rendes pures del capital, la repartició de rendes és refusada, i aquest refús engendra inflació. Tornem així al problema del crèdit.

Sense la creació actual de massa monetària per el crèdit, la creació de falsos drets a partir de la inflació seria impossible.

Com més passi el temps, més difícil serà controlar la inflació i hom arribarà a una situació més explosiva.

"Una vegada que la inflació s'ha desenvolupat no hi ha situacions miraculoses. L'economia es troba en la mateixa situació d'un autocar que baixa a gran velocitat per un pendent perillós en una montanya. Elecció per al seu conductor és de controlar el seu vehicle, amb tots els riscos que comporta, o de seguir baixant a una velocitat accelerada i empenyant a tots els passatgers a una mort segura." (1, p.169)

La inflació sempre ve acompanyada d'un període de desmoralització de l'opinió pública. L'home modest pot entendre que hom guanyi força

treballant dur, però no els enriquiments sense esforç que permet una inflació galopant.

Per últim, hi ha la idea equivocada que un creixement dels preus incentiva el desenvolupament de l'economia. Això és cert en una economia amb recursos temporalment ociosos degut a una deflació monetària anterior, però no en una situació de ple empleament de recursos.

3. Propostes i teràpia

En funció del seu diagnòstic de l'economia, resumit en el capítol anterior, Allais planteja una serie de propostes de reforma del sistema que es centren en el aspectes fiscals/impositius, salaris, sistema financer i els preus/la inflació.

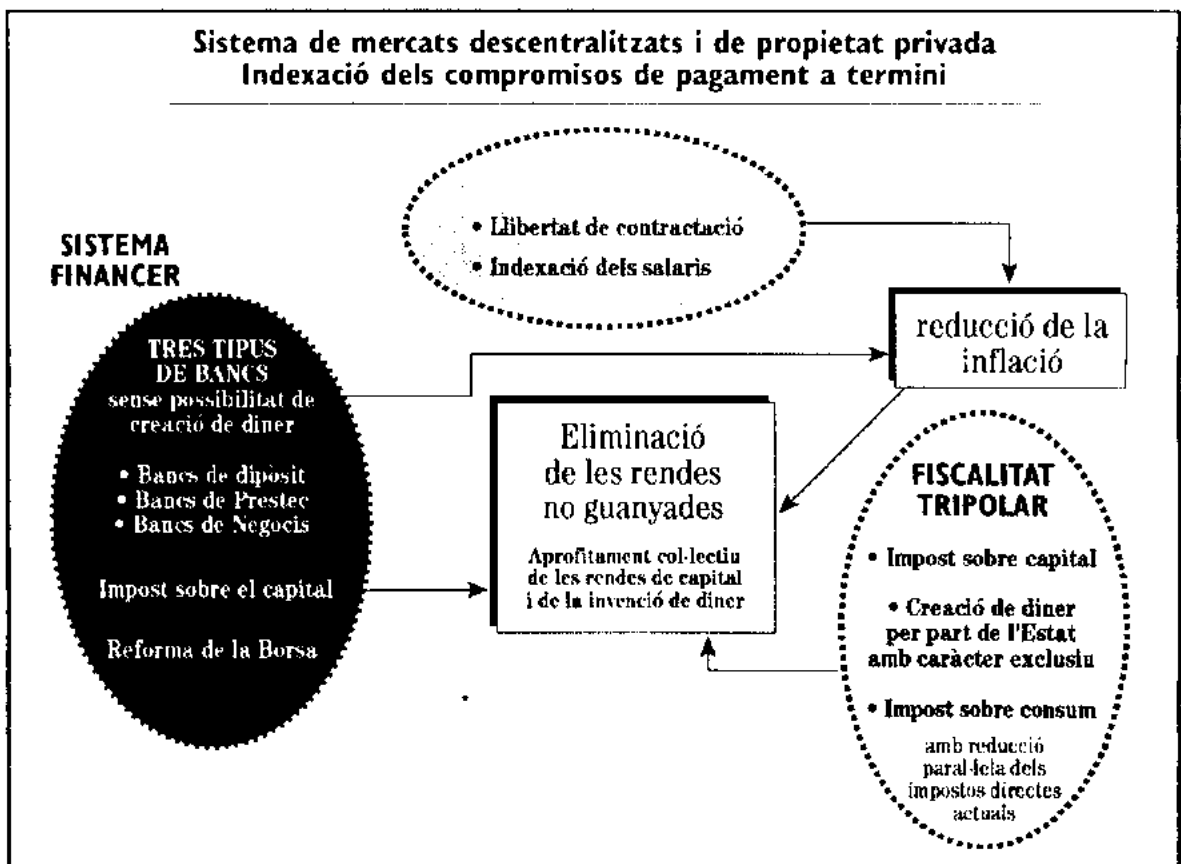
3.1 Fiscalitat tripolar

La fiscalitat proposada per Maurice Allais es basa en tres pilars fonamentals:

- Un impost sobre el capital que permetria apropiat col·lectivament les rendes associades a la propietat de la terra.
- Un impost sobre els béns de consum.
- El gaudiment per part de l'Estat, i per tant de la col·lectivitat, en forma exclusiva dels guanys derivats de la creació de moneda.

Aquesta fiscalitat vindria acompanyada d'una eliminació simultània dels impostos directes que actualment graven les rendes guanyades (cfr. esquema 2).

Esquema 2

L'impost sobre el capital

L'impost general del capital sobre els béns físics és una solució tècnica per aconseguir la distribució de rendes tan igual com sigui possible, sota la condició d'un funcionament de l'economia de mercats i per apropiat col·lectivament la renda que tingui un caràcter ètic discutible. En concret, **l'impost sobre el capital permet l'apropiació col·lectiva de les rendes no guanyades corresponents a les rendes pures lligades a la propietat de béns físics.**

L'impost sobre el capital considerat consisteix en una taxa a pagar anualment sobre el valor de tots els béns físics per part dels seus tenedors. És essencialment un impost general sobre els béns físics duraders. La taxa de l'impost podria ser la taxa d'interès pur real i confiscar totalment les rendes pures, però els avantatges essencials d'un impost sobre el capital es podrien aconseguir amb una taxa igual a la meitat de la taxa d'interès pur real.

El fet imponible de l'impost sobre el capital podria ser com el preu que han de pagar els propietaris dels béns pel seu gaudiment apacible i la seva lliure disposició. **L'aplicació d'aquest impost no s'hauria d'afegir als actuals impostos, sinó venir acompanyada d'una reducció simultània dels impostos directes** (impost sobre la renda, impost sobre els beneficis industrials i comercials, impost sobre successions...)

Alguns autors liberals, com Stuart Mill i Walras, han proposat com a solució de les rendes pures de la terra la col·lectivització del sòl amb la indemnització dels propietaris i la seva col·locació posterior en forma de lloguers de més o menys duraders.

Maurice Allais creu que la col·lectivització del sòl presenta més inconvenients que avantatges perquè l'extensió dels poders de l'Estat compromet l'exercici dels drets polítics fonamentals. Per altra banda es pot concebre que l'Estat propietari de la terra la llogui per a terminis llargs, però aquest sistema tindria a la pràctica dificultats considerables.

• Modalitats d'aplicació

Les característiques de l'impost serien les següents:

- L'impost només seria pagat pels tenedors de béns físics i no pels tenedors de crèdits, obligacions, accions, etc. Només gravaria les terres, els immobles i els equipaments.
- L'impost seria pagat sigui quina sigui la naturalesa del tenedor directe, ja sigui persona física o persona jurídica, ja sigui del país o estranger. "L'impôt aurait un caractère forfaitaire et il serait dû qu'il y ait ou non revenu effectif et compte non tenu des hypothèques dont les biens considérés pourraient être grevés. Aucune exemption ne serait admise."(sic)

- Els béns físics detentats directament per l'Estat (carreteres, canals, ports, immobles físics ...).
- Tots els drets del monopoli exercits en aplicació de la llei per persones privades, físiques o jurídiques, serien gravats.
- Les compres i vendes d'or podrien ser gravades per una taxa.
- El diner líquid, sota la forma de moneda manual o de depòsits a la vista, no suportaria cap impost.
- El capital moral d'una empresa (know how, clientela, reputació, etc.) no seria gravat. Només els béns físics que posseïxen ho serien.

L'exclusió de les accions i de les obligacions, que són uns drets sobre els béns físics, té per objecte evitar tota doble imposició. La moneda no és gravada per cap taxa, l'alça dels preus del 2% suggerida equivaldria a un impost del 2%.

• Declaracions

Les modalitats d'aplicació serien essencialment les següents:

- Cada any, tot posseïdor directe de béns físics faria una declaració, indicant el valor dels béns posseïts.
- La declaració seria efectuada assegurant l'anonimat del propietari. Pot ser realitzada per un tercer.
- La declaració només seria vàlida per l'any i podria ser revisada cada any si ho demana el declarant.

Aquest valor seria acceptat sense discussió ni contestació de cap classe per l'administració. Aquesta només publicaria en cada alcaldia un cadastre dels béns situats en el municipi, amb el valor declarat. Aquest cadastre seria impersonal i no implicaria el nom del propietari.

Les declaracions no serien per tant efectuades globalment per una mateixa persona física o per una mateixa societat. Es farien separatament per a cada immoble, fàbrica, etc. L'exactitud material dels inventaris descriptius - però no les avaluacions - podrien, eventualment, ser objecte de verificacions per part de l'administració competent.

• Càlcul i percepció de l'impost

El càlcul i la percepció de l'impost sobre el capital es faria tal com segueix:

El contribuent seria imposat sobre el valor que ell mateix havia declarat segons un tipus uniforme per a tots els béns, fixat per llei, amb un màxim que seria igual al tipus d'interès pur real del capital.

El contribuent hauria de pagar, paral·lelament a la seva declaració i immediatament, el montant de l'impost que deu. Cap demora seria necessària amb el procediment. El Tresor percebria immediatament els impostos que li deurien. Possibilitats de moratòria per al pagament de l'impost, amb garanties hipotecàries, podrien ser acordades.

El tipus de l'impost podria ser raonablement fixat en un valor de l'ordre de la meitat del nivell mitjà del tipus d'interès pur real; en el quadre de la política de increment de preus al voltant del 2% per any recomenada per Maurice Allais, la taxa de l'impost (una vegada passat el període transitòri) podria així se fixat en el 2%.

Cap exempció o exoneració a la base no seria admesa donç seria contrària a l'esperit i als objectius de l'impost proposat. El caràcter impersonal de l'impost exclouria totalment la consideració de tot intent de negociació.

• Valors declarats i preu de mercat

Algunes disposicions són necessàries perquè les declaracions siguin conformes al valor efectiu dels béns físics posseïts. Per exemple, i considerant les xifres proposades com a indicatives, aquestes disposicions podrien ser les següents:

- L'administració podria eventualment passar a ser adquiridor immediat de no importa quin bé a condició de fer una puixança del 40%.
- Tota persona hauria la possibilitat de passar a ser adquiridor de tot bé, per ell mateix o per l'actuació d'un tercer, mitjançant una puixança del 50%, del qual la cinquena part aniria al Tresor a títol de correcció per declaració errònia.

L'antic propietari no es podrà considerar en tot cas perjudicat ja que rep un suma superior en un 40% al valor que ell mateix havia declarat amb tota llibertat; en quant al fisc, s'assegura així recursos suplementàries.

- Els puixants haurien de depositar una fiança del 20% del valor dels béns dels quals passen a ser adquiridors. Perdrien aquesta fiança si no mantingués la seva oferta.
- La puixança no donaria lloc a cap dret de visita dels immobles o instal·lacions industrials o comercials per part dels tercers puixants.
- Les puixes, presentades per l'administració o els particulars no suposaria automàticament la venda dels béns considerats als preus abans esmentats. El propietari el podria evitar a condició, d'una part de modificar la seva declaració i l'altra part pagar una correcció del 5% del valor declarat dels béns en el cas d'una oferta de compra de l'administració, i del 10% del valor declarat en el cas d'una oferta de compra d'una particular. En aquest últim cas la correcció podria revenir la meitat a l'administració i l'altra meitat al particular que hauria fet la puixança, en compensació de parts de les seves despeses. Aquestes xifres serien indicatives i s'aplicarien després d'un període transitòri.

Només l'experiència podria indicar quins haurien de ser els tipus de puixança i de penalització perquè les declaracions siguin correctes, tot protegint als propietaris del perill de tota desposició arbitrària.

- Aquestes disposicions s'haurien d'aplicar per a qualsevol tipus de béns i per a qualsevol propietari.

El sistema proposat reduiria considerablement el perill de frau. Hi ha fortes raons per pensar que en general cada propietari de béns s'estimés declarar un valor lleugerament superior a el que ell valora per evitar el risc de ser obligat a abandonar davant una puixança sempre possible del 50% per part d'un tercer.

L'aplicació d'aquest impost seria justa perquè tothom seria gravat després de la seva pròpia declaració. Seria democràtica perquè no hi hauria cap inquisició i el treball de l'administració seria mínim, ja que compta amb la col·laboració de milers de contribuents.

El valor de cada bé es determina mitjançant un sistema quasi bé idèntic al funcionament d'un mercat. D'aquesta manera el valor dels béns de capital es fixa segons el màxim valor d'una utilització alternativa, el que asseguraria el la seu millor rendiment.

Impost sobre els béns de consum

Seria una taxa general sobre els béns fungibles. El fet de imposable de l'impost seria el consum apacible i lliure d'aquest tipus de béns.

Control de la creació de diner

Aquest aspecte de la fiscalitat implica l'apropriació per part de l'Estat del guany provinent de la creació de diner. Les mesures proposades en aquest sentit són descrites en un apartat posterior on s'introdueix la proposta d'Allais sobre la reforma del sistema bancari i de crèdit.

3.2. Una política de salaris i remuneracions

El refús a la repartició de la renda que es donaria en una economia de mercats implica, entre altres coses, un increment dels salaris reals per damunt de la productivitat del treball. Aquest comportament dels salaris reals és la causa de l'atur estructural, un dels més importants en les economies occidentals.

Maurice Allais proposa aplicar en la determinació dels salaris i remuneracions, el principi d'igualació de l'oferta i la demanda que es dona en una economia de mercats per fer desaparèixer l'atur.

"Aquest principi que val per a tot bé o servei s'aplica igualment a la determinació dels salaris i de les remuneracions. En una economia de mercats efectiu la remuneració de tot treball es fixa en un nivell tal que, qualsevol que és capaç de fer-lo i desitja treballar per a aquesta remuneració, troba efectivament una feina, i que tota unitat de producció que desitja trobar algú capaç d'assegurar aquest treball pot trobar-lo per a

una remuneració igual a la de mercat. Per a tal remuneració i en una situació d'equilibri cap atur o excés de demanda de treball és concebible."(1, p.82)

La remuneració que iguala la demanda i l'oferta de treball pot ser considerada com a equitativa en la mesura que la política seguida sigui tal que no hi hagi rendes no guanyades.

El pensament liberal de Maurice Allais aplicat en el món del treball es mostra en diferents vessants. Per una part, proposa la indexació dels salaris però no indefinidament sinó per un termini limitat. Finalitzat aquest termini les parts -empresari i treballador- tindrien llibertat per continuar el contracte o per fixar les condicions d'un nou contracte.

Per altra part, planteja la flexibilitat de salaris en proposar:

"La repartició dels guanys realitzats per l'empresa entre els seus assalariats i els seus accionistes seria certament facilitada si el salari comprengués tres elements:

- Un element principal indexat sobre el nivell general de preus segons un contracte de salari limitat en el temps.
- Un element específic per interessar els assalariats en la bona gestió i diferenciar segons les activitats considerades en l'empresa.
- Per últim, un element complementari indexat sobre la renda real de l'empresa i susceptible de variar, més o menys, segons els resultats de l'empresa".(2)

3.3. Reforma del sistema del crèdit el retorn a l'Estat del privilegi exclusiu de la creació monetària

La reforma proposada del sistema de crèdit s'ha de recolzar en dos principis fonamentals:

- El domini de la creació monetària déu venir de l'Estat, i de l'Estat només.
- Convé evitar tota creació monetària que no sigui la de la moneda base, de manera que ningú, excepte l'Estat es pugui beneficiar de falsos drets resultat, actualment, del sistema bancari.

Aquests dos principis impliquen que tot dipòsit a partir del qual els pagaments puguin ser efectuats sigui integralment coberta en moneda de base.

La reforma hauria de consistir en una dissociació total de les activitats bancàries que es realitzen actualment i la seva atribució a tres tipus d'entitats bancàries diferents (veure esquema 2):

i) Els bancs de dipòsits.

La seva funció seria assegurar els fons, els pagaments i conservar els dipòsits dels seus clients. Les despeses corresponents serien facturades als clients. Aquest tipus de bancs no farien cap operació de préstec, per tant els comptes dels clients no podrien tenir cap dèficit.

ii) Els bancs de préstec.

Aquests bancs s'endeutarien a uns termes donats i prestarien a uns termes més curts. El montant global dels seus préstecs no podria excedir el montant global dels seus deutes.

iii) Els bancs de negocis.

Aquests bancs s'endeutarien directament entre el públic o els bancs de préstec i invertirien els seus fons a les empreses.

En els tres casos la competència dels establiments permetria assegurar als seus clients les millors condicions possibles.

En el quadre d'aquesta reforma, caldria restituir al sector privat totes les activitats dels bancs nacionalitzats - amb exclusió de les activitats del Banc Central. El Banc Central hauria de ser independent del poder polític.

La totalitat del sistema bancari només podrà assegurar una cobertura integral dels seus dipòsits a la vista i d'aquells dels dipòsits a terme que fan un paper de fons disponibles si, des de la posada en marxa de la reforma del crèdit, l'Estat, amb la intermediació del Banc Central, acorda amb el sector bancari un préstec a llarg termini per un montant igual a l'excés de la massa monetària sobre la moneda de base. El tipus d'interès a pagar pels bancs seria molt baix - com s'indica mes endavant.

3.4. La reforma de la Borsa

S'ha indicat anteriorment que una de les disfuncions del mercat financer és l'amplitud de fluctuació de les cotitzacions borsàries. Una de les causes d'aquest fenomen - la financiació de l'especulació borsària mitjançant la creació de mitjans de pagament "ex-nihilo" - és corregida per la proposada reforma en el sistema bancari.

És necessària, a més, una reforma dels mercats borsaris. La reforma proposada per Maurice Allais contindria les següents mesures:

- La cotització contínua dels corredors hauria de ser suprimida i reemplaçada en cada plaça financera per una sola cotització per dia per a cada valor. Aixó reduiria els costos i afavoriria als petits i grans inversors.
- Incrementar considerablement els marges corresponents a les compres i vendes a termini.
- Suprimir els programes automàtics de compra i venda.

3.5. **Contra l'inflació: l'indexació de tots els compromisos de pagament a termini**

Un dels efectes de la inflació és modificar considerablement la repartició de les rendes:

- Expoliant els creditors en favor dels deutors.
- Expoliant els estalviadors i els pensionistes en profit dels assalariats.
- Expoliant aquells assalariats amb unes remuneracions que només progressen amb retard en profit dels assalariats que poden obtenir les primeres alces de salaris.

Els grups beneficiats per la inflació, quan perden els avantatges aconseguits, susciteixen alces de remuneració i la creació de mitjans de pagament que suposen la continuïtat de la inflació.

Per acabar amb l'expoliació entre grups socials i possibilitar càlculs econòmics que retornin l'eficàcia a l'economia, Maurice Allais proposa una indexació generalitzada de l'economia.

Si la inflació no pot ser controlada, la indexació de tots els compromisos de pagament a termini podria permetre reestablir els càlculs econòmics correctes i pal·liar la inequitat en la repartició de la renda, tot reemplaçant, en els contractes, tota referència a la unitat de moneda circulant per una referència a una unitat de compte amb un valor real que seria estable.

Suposa la introducció d'una mateixa unitat de compte vàlida per a tots els contractes i la fixació dels valors d'aquesta unitat de compte respecte la unitat de moneda circulant.

Cal dir que la indexació proposada no té per objecte controlar la inflació sinó remediare les seves conseqüències perjudicials. Ara bé, en la mesura que la indexació tindria per efecte fer impossibles les distorsions de la remuneració resultat de la inflació que beneficien a certs grups socials o a l'Estat mateix, les causes majors de la inflació tendrien a desaparèixer.

Tampoc no consisteix en la indexació automàtica de totes les rendes, ja que això donaria lloc al manteniment de situacions adquirides gràcies a la inflació anterior, sinó la indexació de tots els contractes a futur.

El sistema d'indexació generalitzada només pot funcionar en la mesura que es donin dues condicions:

- La llibertat de contractes.
- Els preus siguin establerts de forma que s'asseguri l'equilibri entre la demanda i l'oferta.

Això implica que tots els agents accepten els regles de joc d'una economia de mercats descentralitzada i de propietat privada.

En el quadre de la política general proposada per Allais, la indexació no seria una mesura de circumstància - presa a la vista d'un període d'inflació excepcional actual - sinó que seria una mesura definitiva que asseguraria, a partir de la seva posada en aplicació, una dissociació permanent de la unitat de compte i de la moneda circulant.

Finalment, també serien necessàries mesures especials per a tots els préstecs anteriors a l'aplicació de la indexació. El més simple seria reduir al 3% el tipus d'interès de tots els préstecs anteriors i indexar el seu en capital en endavant. Per als préstecs posteriors, la fixació dels tipus d'interès seria lliure.

4. Comentaris sobre la implementació de les propostes

Una societat lliure, en què hi hagués un compromís perquè la llibertat de cadascú només fos restringida en la mesura que pogués comprometre la llibertat dels altres (minimum contrainte), amb democràcia econòmica i amb màxima eficàcia econòmica és l'escenari que s'aconseguiria en una organització de l'economia en què la presa de decisions fos descentralitzada, la consecució de l'excedent privada i totes les rendes fossin una contrapartida per un servei prestat a la col·lectivitat.

La possessió de tot poder econòmic pel poder polític és incompatible amb el funcionament efectiu de la democràcia política i sense l'exercici de les llibertats polítiques fonamentals no està assegurada la consecució d'una situació de "minimum contrainte". Per tant, una economia de mercats descentralitzats, on les decisions les prenen milions d'agents econòmics, i de propietat privada és condició essencial de la democràcia política.

A més, en buscar milions d'agents econòmics la consecució dels excedents possibles en l'economia, incentivats per llur apropiació privada, l'organització de l'economia en un sistema de mercats descentralitzats i de propietat privada comportaria la màxima eficàcia.

Per últim, la competència entre els agents, en realitzar una protecció dels uns amb els altres, permet una participació equitativa dels excedents realitzats. Malgrat això és necessari un marc institucional adequat perquè no hi hagi "rendes no guanyades" degudes a la inflació, a la propietat del sòl, als desordres monetaris i a situacions monopolístiques.

El marc institucional proposat per Maurice Allais tindria diverses conseqüències previsibles.

La llibertat de contractació i la indexació temporal dels salaris en el mercat de treball comportaria llur funcionament d'acord amb la llei de l'oferta i la demanda. Per tant, tothom que volgués treballar tindria feina i tot demandant de treball trobaria algú per ocupar el lloc de treball. En el mercat de treball només hi hauria atur friccional.

El retorn a l'Estat, amb exclusivitat, de la creació de diner eliminaria l'especulació en els mercats financers, financiada actualment pel mecanisme de crèdit, i reduiria la inflació. A més, en actuar la creació de massa monetària com un verdader impost per la inflació que genera i en ser l'Estat l'únic beneficiari, seria possible eliminar els impostos actuals que graven les rendes guanyades.

L'impost sobre el capital eliminaria part de les rendes no guanyades per la propietat dels béns físics.

La indexació del sistema econòmic, necessària perquè cert nivell d'inflació és inevitable, ajudaria a fer correctament els càlculs econòmics de les inversions i a evitar l'expoliació entre grups socials.

La Reforma de la Borsa evitaria les àmplies fluctuacions de les cotitzacions i per tant el seu impacte negatiu en l'economia productiva.

5. Annex

Preguntes i respostes a les propostes de Maurice Allais

5.1. L'impost de capital davant l'opinió

L'impost de capital, font d'ineficàcia?

- **Les propensions a estalviar i a invertir disminuirien**

RESPOSTA: *La propensió a estalviar.* Aquest argument només podria ser vàlid, pel que fa a la propensió global a estalviar, suposant que l'oferta global de capital disminuiria si el tipus d'interès real disminuís. Però les dades demostren que els motius determinants de l'oferta de capital no reposen sobre la taxa d'interès pur percebuda, sinó sobre el desig d'estalviar, de tenir una reserva per al futur, sobre el desig de posseir capital i d'assegurar-se poder econòmic important Amb l'impost sobre el capital aquests motius es reforcen.

La propensió a invertir. La propensió a invertir, en l'economia de mercat, depèn de les diferències de valor susceptibles de ser realitzades i no del nivell del tipus d'interès pur. Amb la introducció de l'impost sobre el capital i la supressió de l'impost sobre el benefici de les empreses i l'IRPF les diferències de valor serien augmentades.

- **Les estructures monopolístiques actuals serien reforçades**

RESPOSTA: És fora de dubte que l'aplicació de l'impost reforçaria la tendència a la concentració del control dels béns de capital en mans de les empreses més eficients. Però, ¿no seria en tot cas aquesta concentració desitjable?. Malgrat això, a la llarga, es pot témer la possibilitat d'un reforçament de les estructures monopolístiques per això cal una legislació antimonopolística.

L'impost sobre el capital, font d'injustícia?

- **La substitució de l'impost sobre el capital pels impostos sobre les rendes, sobre els beneficis industrials i comercials i sobre les successions seria inacceptable per als propietaris de capital.**

RESPOSTA: La major part dels tenidors del capital tenen rendes mixtes. Així perceben rendes del treball, com a treballador o com a empresari, reben

beneficis resultat del progrés tècnic o econòmic i del resultat d'assumir riscos i altres tipus de rendes guanyades i no guanyades. Com l'aplicació de l'impost sobre el capital ve acompanyada de la supressió paral·lela dels impostos directes, l'import de tributs pagats quedaria igual o disminuiria per l'augment de l'eficàcia de l'economia.

• **Essent exigible, fins i tot si no hi ha renda efectiva, l'impost sobre el capital seria molt injust**

RESPOSTA: "Tot depèn de la noció de justícia a què s'estigui fent referència. Si la justícia es defineix pel manteniment de l'"status quo" en aplicació del principi de manteniment dels drets adquirits, l'argument és totalment vàlid, però si la justícia deu ser definida en funció del principi de legitimitat segons el qual les rendes només es justifiquen en la mesura en què corresponen a uns serveis efectivament prestats l'argument no és vàlid.

És d'interès de tots que els béns capitals que són escassos siguin utilitzats el millor possible i qui tingui capitals improductius o malament utilitzats siguin penalitzats, i finalment expropiats."

• **L'impost sobre el capital aplicat sense excepció seria antisocial**

RESPOSTA: És un argument singular perquè l'impost té per objectiu beneficiar la col·lectivitat de les rendes gratuïtes que es beneficien els propietaris de béns físics. A més, la qualificació d'aquestes rendes no canvien amb la renda global del posseïdor del bé.

En tot cas s'ha de tenir en compte tres aspectes:

- Amb el sistema proposat qui no té béns físics no suportaria cap impost.
- La taxa del 2% de l'impost només és la meitat de les rendes pures del capital.
- L'impost substitueix els impostos que graven les rendes guanyades.

L'impost sobre el capital, perill per l'ordre social i liberal?

• **L'impost seria una mesura de tipus col·lectivista**

RESPOSTA: el tipus d'impost sobre el capital proposat per Maurice Allais té un esperit totalment diferent al proposat en un sistema socialista. Dos aspectes fonamentals els diferencien:

- L'impost sobre el capital Allais seria un impost substitutiu d'altres impostos directes.
- L'impost sobre el capital només gravaria els béns físics individuals no les fortunes personals, seria impersonal i no hi hauria cap inventari personal de les fortunes.

- **L'impost afavoriria els empresaris en substituir impostos antieconòmics.**

"En realitat, l'impost sobre el capital considerat com un impost destinat a substituir els impostos antieconòmics actuals seria extremadament favorable a empresaris i promotors de tota mena. Sense cap exageració, hom pot dir que l'impost sobre el capital seria "La Terra Promesa" dels empresaris"

- **L'impost sobre el capital exerciria sobre els tenidors de béns de capital una amenaça permanent insuportable**

RESPOSTA: En primer lloc, per compensar aquesta situació s'ha de veure que les declaracions fiscals serien totalment lliures, que no hi hauria inquisició administrativa, que l'impost seria impersonal i no progressiu i que els impostos directes serien substituïts.

En segon lloc, la necessitat per als tercers de fer una puixa del 50% sobre els valors declarats, l'obligació de dipositar una fiança, la impossibilitat de visitar els béns que els tercers es proposen comprar, constitueixen una sèrie de proteccions eficaces contra abusos possibles. A més, a l'haver de pagar el puixador sobre el nou valor declarat, no hi haurà puixes contínues ja que això portaria a la seva ruïna.

5.2. La indexació davant l'opinió

- **Una indexació dels compromisos de pagaments a termini conduiria a una acceleració de la inflació**

RESPOSTA: Aquest argument confon una indexació que mantindria en el futur els avantatges abans assolits amb la inflació i una indexació que serviria per acabar amb l'expoliació entre grups socials.

El primer tipus d'indexació sí portaria a una inflació generalitzada. Seria el cas de la indexació de tots els salaris anteriors sobre el nivell general de preus. No seria el cas d'una indexació dels salaris lliurement negociats cada any per l'any següent assegurant l'equilibre efectiu entre oferta i demanda de treball.

- **La indexació provocaria la fuga de capitals i un desequilibri creixent de la nostra Balança de Pagaments**

RESPOSTA: Aquest argument no és correcte perquè la confiança en la moneda no depèn de la indexació dels compromisos a termini sinó de la política monetària seguida, de l'augment dels mitjans de pagament i de les conseqüències de les alces salarials quan són superiors als guanys de productivitat.

Per dues raons la indexació dels pagaments a termini tindria un efecte favorable sobre la Balança de Pagaments:

- La indexació faria creïble la voluntat d'implementar una política econòmica seriosa.
- És un incentiu per als inversors estrangers suscriure emprèstits indexats.
- **La indexació generalitzada seria interpretada per l'opinió pública com un signe de menor determinació dels poders públics en la lluita contra la inflació.**

Resposta: En la segona meitat del segle XX en els països occidentals la inflació no ha estat controlada. En aquest context és il·lusori prometre mantenir els preus estables. En qualsevol cas, si amb les polítiques proposades per Maurice Allais s'assoleix un taxa de creixement dels preus del 2% seria encara necessari aplicar la indexació per assegurar l'equitat en l'aplicació dels contractes. Per altra banda, l'únic mitjà eficaç per controlar la inflació seria la indexació ja que aquesta comporta decisions eficients de les empreses i les famílies.

- **La indexació dels compromisos a termini suposaria una càrrega insuportable sobre les empreses**

RESPOSTA: L'argument presentat suposa que l'expansió de l'economia només és possible si el creixement anual dels preus és superior al creixement dels tipus d'interès que les empreses han de pagar pels seus préstecs i per tant si hi ha traspàs constant de riqueses dels estalviadors als prestataris. Admetre que el funcionament de l'economia reposa sobre un "estafa" en què els prestataris són les víctimes és com a mínim xocant.

Referències Bibliogràfiques

1. M. Allais (1976), *L'Impot sur le Capital et la Réforme Monétaire*, Ed. Hermann, Paris, p.6
2. M. Allais (1991), "Actualitat del pensament econòmic de Maurice Allais", Papers d'EcoConcern, juliol.
3. J. Stuart Mill (1861), *Principes d'Economie Politique*, Editorial Guillaumin, pp.349-350.

2

El model *Sòlid*

un resum de l'aportació de
Joan N. Casals

Extracte

El Model Sòlid de Joan N. Casals planteja una sèrie d'alternatives de reforma al sistema capitalista actual i considera les crisis econòmiques com a fenòmens estructurals que exigeixen, més que noves regles, uns nous instruments de joc. Les seves propostes s'han d'entendre dins el context de les greus i progressives disfuncions que, segons ell, es manifesten, no sols dins el sistema econòmic, sinó també dins del polític, amb notables repercussions sobre el sistema cultural.

El primer problema, ens indica l'autor, és la perversa solució que s'ha donat a la dificultat de materialitzar l'estalvi.

Antigament l'estalvi durador es materialitzava en l'adquisició o de béns immobles o d'or i altres materials que feien el paper de valors refugi. En l'actualitat la part de renda no destinada al consum (l'estalvi) és confiada prioritàriament al sistema financer (malgrat que aquest no li assegura estabilitat de valor) gràcies a que ofereix liquiditat i a que els seus actius estan exempts de l'envelliment i desgast que té qualsevol obra del sistema productiu..

Davant la manca d'un instrument provinent del sistema productiu que possibiliti conservar un estalvi durable de valor constant, aquest estalvi és captat per uns pseudomercats especulatius que l'entretenen i l'encareixen. El primer pseudomercat és el de les **transaccions especulatives immobiliàries**, les plusvàlues de les quals encareixen recursos necessaris pel funcionament del sistema productiu. L'altre, inclou el conjunt de **transaccions d'actius monetaris i financers**, el volum de les quals s'està inflant de tal manera que només es pot interpretar aquest creixement per dues causes: o perquè de tot el què entra només en surt una part, o perquè s'estan creant mitjans de pagament a partir del no res. A més, el volum de recursos que mou aquest sistema financer sols és explicable pel fet de disposar d'una gran massa de diner que és ajudada per la **creació de nou diner via crèdit bancari**, que en definitiva són recursos que provenen del sistema productiu però que no hi tornen.

A més, el sistema financer està emparat per un marc legal i fiscal favorable, que facilita el desplaçament de recursos des del sistema productiu al sistema financer. Fins i tot es podria dir que els guanys del sistema financer subsidien capitals perquè estiguin aturats. Aquesta desigual competència del sistema financer sobre el productiu provoca la davallada de la inversió productiva, sense la qual no es pot parlar de progrés econòmic.

En definitiva, les interferències de l'economia especulativa sobre el sistema productiu donen com a resultat la manca de recursos per invertir dins el sistema productiu i en general la manca de recursos en la demanda, ja que gran part de la capacitat de compra no és utilitzada perquè està aparcada dins dels sistemes financer i immobiliari. En aquestes condicions, allò que caldria regular no es pas el mercat de l'economia productiva sinó mes aviat el "casino" que se li ha afegit impròpiament.

El segon problema fa referència a la necessitat d'efectuar una inversió mínima en el sistema productiu.

El progrés sostenible i la plena ocupació requereixen un finançament constant de la producció, de la innovació tecnològica, de la formació i fins de la protecció de l'entorn; els recursos necessaris procedeixen de l'acumulació de capital estalviat.

La inversió productiva del capital estalviat és, en opinió de l'autor i coincidint amb el pensament dels clàssics, la font del progrés econòmic. Però actualment al capital estalviat se li donen altres destins: préstecs al consum, crèdit a l'especulació, col·locació en productes financers de contrapartida real incerta, retenció de diner en forma quasi líquida, etc. Per altra banda no es fàcil arribar al volum d'estalvi necessari pel progrés sòcio-econòmic, ja que sense haver solventat la dificultat de materialitzar l'estalvi és difícil imaginar que la distribució de rendes es pugui combinar amb un repartiment de reserves capaç d'estendre la capacitat d'estalviar a tota la població.

Però com s'indicava, no tenim cap instrument adient per materialitzar l'estalvi de forma permanent i estable. Aquest instrument tampoc és el diner, ja que s'utilitza la mateixa moneda per estalvi i per despesa. Per aquest motiu, la dificultat per arribar a l'acumulació d'un estoc de capital mínim per invertir productivament es deu bàsicament a la confusió que ocasiona el disposar d'una mateixa moneda per dues operacions contradictòries: una, d'intercanvi de fluxes de producció, de consum i de diner, essencialment a curt termini; l'altra, de transacció d'estocs, de riqueses i de diner bàsicament a llarg termini.

Hom, generalment, pretén utilitzar el diner com una veritable reserva de poder de compra per llarg termini, malgrat que és un diner que no ofereix cap garantia de conservació del seu valor puix es tracta d'una mera promesa - sense penyora ni salvaguarda - d'un banc emissor lligat al poder polític.

Una nova infraestructura financera

Per fer front a aquests dos problemes, planteja un conjunt de mesures, que configuren el que ell anomena "Model Sòlid".

Històricament la terra era l'instrument que proporcionava un dipòsit segur de valor i alhora una inversió productiva a llarg termini. El Model Sòlid de Joan N. Casals proposa, en certa manera, retornar als orígens. El nou instrument financer que es proposa per materialitzar l'estalvi estarà recolzat per la terra, que continua essent l'actiu indestructible i estable per excel·lència, a més d'abundant i difícil d'ocultar.

Els objectius a assolir són: la reinversió constant d'un excedent al sistema productiu, la contenció de les activitats parassitàries en els sistemes financer i immobiliari, i per últim la distribució justa entre els agents que participen en la producció.

La reforma proposada pel model es basa en la formació d'una infraestructura financera amb nous instruments monetaris i financers. La terra és el factor clau que possibilita l'existència d'aquests nous instruments, sent imprescindible que part de la terra sigui comunitària. Això origina, a més, una nova i important oferta no-especulativa d'usos de la terra. La quantitat de terra necessària ha de ser només la que garanteixi els títols de reserva de valor i per import equivalent al de l'estalvi no invertit.

Els nous instruments són un de monetari (Títol Sòlid) i un de financer (Actiu Sòlid). Aquests, per altra banda, coexistiran amb la moneda convencional - el diner. El Títol Sòlid serà la reserva de valor, no inflacionària garantida per la terra. És a dir, l'instrument idoni per l'estalvi i el finançament a llarg termini que pot generar un actiu financer (l'Actiu Sòlid) amb rendibilitat. El diner continuarà servint per compra i finançament a curt termini.

Una nova entitat financera, el Banc de la Terra, farà d'administradora de la terra. La seva missió monetària es pot resumir en les funcions següents:

- Tenir l'exclusiva de la creació, emissió i conversió de Títols Sòlids.
- Emetre Títols per la quantitat de terra adquirida.
- Determinar el preu del Títol atenent a l'import de lloguers (en diner) que rendeix part de la terra comunitària.
- Comprar els diners a empreses i estalviadors a canvi de Títols Sòlids.

En un altre ordre assumirà també funcions de vigilància sobre:

- la transformació de Títols o Actius Sòlids només en actius productius a fi d'evitar una dissipació d'estalvis.
- la demanda de Títols Sòlids per part de les empreses a fi de que estigui equilibrada amb l'oferta de diner per part dels estalviadors.
- la gestió dels lloguers de les terres.

Aquests nous instruments financers poden aparèixer per iniciativa privada quan cooperatives de propietaris de terra agrícola i urbana, decideixin llogar la seva terra. Una altra possibilitat es pot donar per iniciativa de corporacions locals, mitjançant emissió de Deute indexat i convertible en títols del seu patrimoni local.

Un conjunt de noves polítiques socials i econòmiques

La nova infraestructura financera en la pràctica farà possible:

— una política social, amb l'introducció de les rendes diferides:

Part del salari o de qualsevol altre renda es pagarà amb Títols Sòlids. És una forma de fer un estalvi pactat i obligatori però no confiscat (sense necessitat de forçar la pressió fiscal). L'individu disposarà del seu estalvi que podrà utilitzar com auto-asserurança d'atur i jubilació, o bé per augmentar la seva participació en la propietat de les empreses, i arribar així a un capitalisme popular en el que s'hauran estès les rendes de capital a la majoria.

■ **una política ecològica:**

Posant preu a la natura amb uns canons ecològics que possibilitin la integració de l'ecologia en el món econòmic, tot evitant-ne l'ús especulatiu.

■ **una política fiscal:**

Les reformes proposades alleugereixen la càrrega sobre el treball i el sistema productiu. Sorgeix el concepte d'impost a la passivitat (en oposició a l'impost sobre l'activitat productiva) que grava sobre el fet de posseir capitals; sobre l'ocupació i utilització de la terra; sobre el consum i ús de béns i serveis; i sobre l'acceptació d'herències.

També es proposa un altre nou tribut, l'IPA (impost sobre el preu afegit), sobre els interessos dels crèdits en diners que financen el consum. L'IPA permet fer una política anti-inflacionària, sense sacrificar la inversió.

Un sistema polític eficient i estable

Actualment existeix un paral·lelisme entre política i economia pel que fa a la manca de responsabilitats (i instruments) pel llarg termini. Dins del sistema polític es prenen decisions que condicionen decisivament el futur de la societat. Aquestes decisions polítiques haurien de considerar la variable conjuntural sense deixar de banda els assumptes estructurals, que van més enllà de la legislatura.

Per solventar el problema temporal es vol crear un nou poder polític complementari, el Senat de Vigilància. Serà responsable de tot allò que és permanent. El resultat és la combinació d'un poder polític per assumptes contingents, com l'actual govern de gestió, i un poder polític per assumptes estructurals de llarg termini (Senat de Vigilància) amb autoritat al mateix nivell que el govern. Cadascun d'aquests dos poders polítics haurà de tenir recursos i instruments propis i separats.

Les missions principals del **Senat de Vigilància** seran vigilar i protegir les reserves naturals, culturals i humanes, així com les reserves del nou sistema monetari-financer. Aquesta duplictat d'institucions en la política recorda la duplictat d'instruments monetaris en l'economia, i considera que l'organisme del cos social podria imitar la biologia dels organismes superiors, que obtenen llur estabilitat d'un doble sistema informatiu.

Per dur a terme la reforma política serà decisiu comptar amb l'instrument electoral, creant dos grups d'electors per dos poders polítics diferents. L'elecció de candidats (polítics no d'ofici) pel Senat de Vigilància serà en dues etapes: la primera amb llistes obertes per sufragi secret i majoritari de tots els ciutadans que superin un límit d'edat. Cal que els districtes siguin d'un tamany prou petit per permetre el tracte directe elector/candidat. La segona etapa serà nominal, oberta i entre els compromissaris de la mateixa franja d'edat elegits en la primera etapa.

Es pretén arribar a una democràcia representativa més directa que l'actual, amb menys acaparament del poder pels partits polítics. El paper normatiu i estructural de l'Estat haurà de ser reforçat en detriment de l'intervencionisme conjuntural.

Índex

Extracte	33
1. Introducció	38
1.1. L'autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	40
2.1. Els sistemes Financer i Especulatiu provoquen les principals disfuncions de l'economia actual	
2.2. L'escassa neutralitat del sistema Fiscal provoca favoritisme envers col·locacions financeres i immobiliàries	44
2.3. El sistema Productiu té manca de recursos, que són xuclats pels sistemes Financer i especulatiu	45
2.4. El sistema Ecològic es troba deslligat de l'economia tot i ésser un factor essencial pels sistemes Financer i Immobiliari, i per el sistema Productiu	48
2.5. El sistema Polític va perdent credibilitat	49
3. Propostes i teràpia	51
3.1. Per una política de desenvolupament: Dues monedes per a dues economies	
3.2. Per una política financera: El Banc de la Terra	53
3.3. Per una política ecològica: Posar preu a la natura	56
3.4. Per una política social: El salari diferit	
3.5. Per una política fiscal: Impostos a la passivitat	57
3.6. Per una política laboral: Nous contractes de treball	58
3.7. Per una política educativa: L'estudiant/aprenent	59
3.8. Una filosofia política: El Senat de Vigilància	
3.9. Resum	62
4. Implementació	63

I. Introducció

I.1 L'Autor i el seu entorn

Joan Casals i Noguera va néixer a Manresa (Bages) l'any 1925. Des de petit es va educar en l'estimació del treball, conseqüència de l'activitat empresarial del seu pare, que fundà un comerç d'articles d'electricitat i ràdio.

Al 1936, la guerra civil i sobretot la postguerra, el fan prendre consciència dels valors d'estalvi, inversió, sobrietat, etc. Posteriorment, l'any 1943, inicia les seves estades a Barcelona amb l'objecte de realitzar els estudis d'enginyer industrial (1951). I pocs anys després obté el grau de doctor.

Al 1953 comença a desenvolupar la seva activitat professional dins el camp d'enginyeria de processos industrials i aprofita per conèixer Europa. No massa més tard, el 1960, fundà a Manresa l'empresa Casals Cardona Industrial S.A., especialitzada en l'aplicació de les noves tecnologies i materials per a la protecció de la corrosió química i la construcció d'equips per a la protecció del medi ambient.

La ruptura dels acords monetaris internacionals el 1971, i el fet que el dòlar deixi de ser convertible en or, l'impactà i l'estimulà a iniciar la recerca en el terreny socio-econòmic.

Comença a interessar-se per l'aprofundiment de la lectura dels economistes clàssics, filòsofs, sociòlegs i altres autors que van influenciant el seu pensament. D'entre aquests autors destaquem: els economistes A. Smith, D. Ricardo, K. Marx, J.P. Proudhon i J.M. Keynes; el sociòleg E. Mounier, A. de Toqueville, Montesquieu i K. Mannheim; el filòsof B. Russell i el periodista americà H. George. Més darrerament, cap els anys 80, descobreix l'economista M. Allais.

La seva projecció social es pot anar seguint en els diferents cercles a Barcelona i Manresa. Podem destacar la seva presència en la Junta del Col·legi d'Enginyers (1975-79), també fou cofundador (1976) i president de PIMEC el 1978, president de l'Associació de Dirigents (1979), membre de la Cambra de Comerç (1980-83), vocal del Consell de la Caixa de Catalunya (1978-82) i vicepresident de la Mutualitat dels Enginyers (1981-86).

En un aspecte més intel·lectual destaquem el seu interès per la formació contínua, la investigació i sobretot la comunicació, que J. N. Casals considera necessària per a la creació d'opinió pública. En aquest sentit, des de 1975 ha anat publicant nombrosos articles i treballs en diaris i revistes de temàtica socio-econòmica i ha presentat ponències en diversos congressos nacionals i internacionals.

Al 1977 i al 1988 va publicar dos llibres que ens parlen d'un nou model de societat: "El socialisme sòlid. Europa a l'any 2025" (1977, Editorial Nova

Terra), i "*El futur era possible*" (1988, Editorial La Llar del Llibre). Ambdós llibres transporten al lector a una hipotètica nova societat, fruit de la consolidació d'un nou model sòcio-econòmic. Posteriorment ha anat desenvolupant aquestes tesis en molts escrits, el gruix dels quals constitueix la sèrie "Quaderns d'Economia i Societat" (Editada per EcoConcern). I encara dins la comunicació, va protagonitzar (1987-89) una iniciativa de TV comarcal (TeleSet).

En els últims anys i dins l'activitat empresarial ha estat reconegut el seu treball i ha estat guardonat a Barcelona amb el "Premi Creativitat 1986" per una important realització a l'estranger amb tecnologia pròpia i a Manresa amb el "Premi Guillem Catà" per la seva trajectòria pionera en la investigació, disseny i realització d'equips útils a la política del medi ambient. Aquest mateix any la Generalitat li ha otorgat la Medalla President Macià per la seva constància i esperit d'iniciativa en l'actuació professional.

.....

Caldria remarcar la **procedència tècnica i empresarial** de l'autor en el **sector de la producció de béns d'equipament**. Aquest fet, com diu el mateix autor, li "ha permès experimentar el circuit econòmic amb una amplitud i detall poc comú" així com comprovar que és l'economia productiva l'inici i el final de tot sistema que pretengui el progrés i el benestar.

L'aportació de Joan N. Casals està fortament influenciada per les següents percepcions:

- Una concepció de l'home com ésser **emprenedor** (amb iniciativa) i **participatiu**. I **responsable**, en el sentit de que els drets comporten uns deures ineludibles.
- Una idea de la propietat com a **garantia d'autonomia personal** i d'eficàcia col·lectiva. Del què en dedueix que l'estalvi ha de ser durable i assequible a tothom.
- L'opinió de que existeixen uns **impostos naturals** precisament sobre les rendes espontànies que són fruit del propi desenvolupament col·lectiu.
- El criteri de que les dificultats que trobem per finançar el treball que donaria el voler satisfer les necessitats no cobertes, només provenen de disfuncions econòmiques que serien políticament subsanables.

2. Diagnosi

2.1 Els sistemes financer i especulatiu provoquen les principals disfuncions de l'economia actual

El règim capitalista actual es troba amb dificultats, derivades de la relació existent entre sistemes heterogenis: el sistema productiu que subministra béns i serveis que ell mateix ha produït, i els sistemes immobiliari i financer - aquest últim amb l'objectiu històric de recollir, canalitzar i assignar l'estalvi cap a la inversió productiva.

Però el sistema financer cada cop s'està allunyant més d'allò que originalment va ésser el seu objectiu. Per altre cantó s'observa un creixement cada cop més intens del sistema financer i això només es pot explicar per dos motius: o perquè de tot el que entra només en surt una part, o perquè s'estan creant mitjans de pagament a partir del no res.

Pel que fa el sistema immobiliari, la plus-vàlua contínua dels terrenys atrau i aparca constants i creixents recursos.

Les conseqüències són la manca de recursos per invertir dins el sistema productiu (essencials per a la innovació i el desenvolupament econòmic), i la manca de recursos en la demanda (que produeix l'estancament del sistema productiu per falta de sortida).

Les discrepàncies existents entre el sistema productiu, i els sistemes financer i immobiliari, es deriven de l'ús actual de la moneda que circula per ambdós sistemes.

Així, una mateixa moneda serveix per dues activitats econòmiques diferents: d'una banda per a consum corrent, com a mitjà de pagament i per a intercanvis de mercaderia en general; per altra banda, serveix com a reserva de valor, permetent l'ús diferit en el temps, facilitant la materialització de l'estalvi i la seva posterior inversió en equipament o bé en actius financers i immobiliaris.

El resultat és que quant més diner quedi retingut i atresorat en el sistema financer i en l'immobiliari, menys diner hi haurà per activar el sistema productiu, que és el motor de tot progrés i benestar, i el generador del consum i de la inversió.

L'altre aspecte a destacar de la moneda actual és la seva manca de valor intrínsec. La moneda que utilitzem representa un deute amb un Banc, que mai no podrà pagar. Si bé el diner històricament era una riquesa autèntica, en l'actualitat es limita a ser una "promesa", una convenció social. Es tracta d'una moneda que no valent res, té valor perquè és acceptada en existir una certa confiança, en part recolzada per la riquesa d'ac el país que ha fet l'emissió. De totes formes hi ha períodes on la confiança decau i s'origina un procés inflacionari. Aquest problema es veuria reduït si la moneda fos garantida per un actiu real estable.

Valors refugi

Els sistemes financer i especulatiu (immobiliari) monopolitzen part de l'estalvi que hauria d'anar a la inversió productiva (per innovació tecnològica, formació, etc.), aturant d'aquesta manera el progrés de la producció i del benestar. Això és possible degut a la competència deslleial dels sistemes financer i especulatiu, més afavorits per les polítiques financeres i fiscals en relació al sistema productiu. Però, el volum d'activitats financeres que es dona en l'actualitat només és possible amb l'ajuda de la creació de diner i dels crèdits que atorga el sistema bancari.

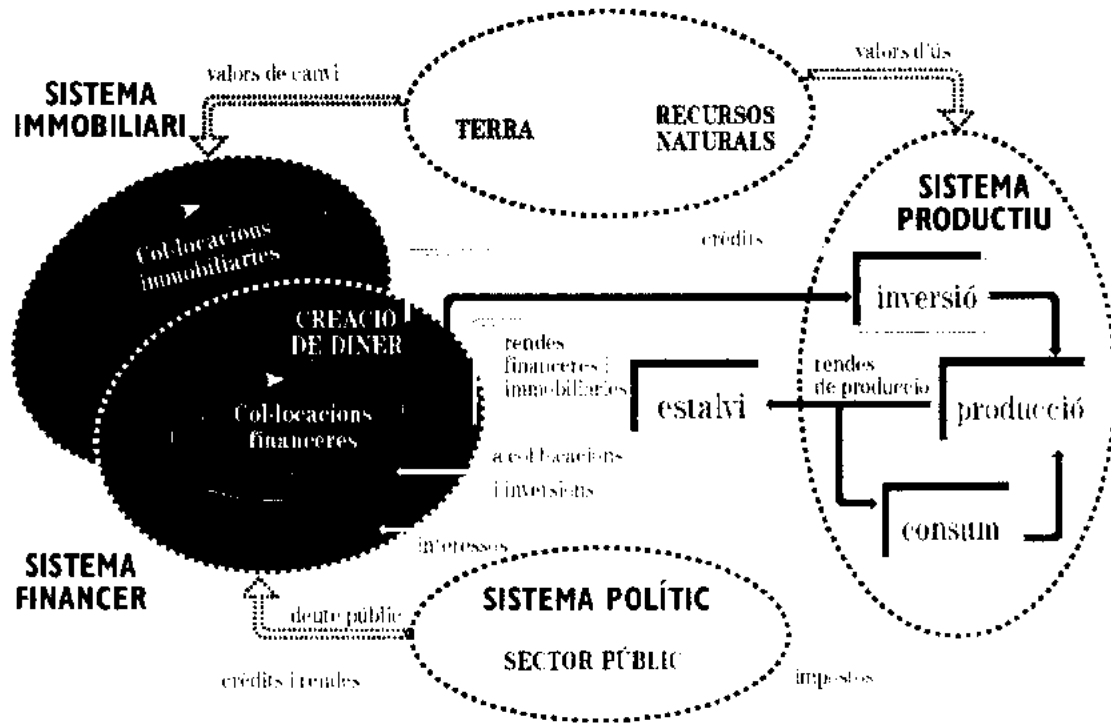
El sistema financer es troba en una situació de vasos comunicants amb una cadena de negocis, el denominador comú dels quals és el tràfic d'uns béns "singulars" (obres d'art, antiguitats, metalls preciosos, etc.) que per ser limitats, és fàcil dominar llurs preus i fer-los-hi jugar el paper de "valors-refugi" o "tresor". Dintre d'aquests béns singulars, el més important és la terra, principalment la urbana, que constitueix el nucli del sistema immobiliari. El qual podem considerar que en tot moment està al darrera del sistema financer per subministrar-li actius revaloritzables al marge de la producció. Inversament, el sistema immobiliari absorbeix molts crèdits que rep del financer.

Ambdós sistemes (financer i immobiliari) formen una simbiosi que podem anomenar "economia especulativa". Volem aclarir, però, que especular en principi no té connotacions negatives. La "malícia deriva de l'objecte amb el que es vol especular" i en conseqüència el problema no és l'especulador sinó qui permet i facilita especular amb certs objectes. No és tant una qüestió d'ètica personal com una qüestió de moral institucional.

L'estalvi arriba al sistema financer (veure Esquema 1) en forma de diners però, un cop dins, aquests diners comencen a donar voltes, com una roda en què es compren i venen "productes" financers dels quals sols una part molt petita ha servit per finançar inversió productiva. De la resta, només una fracció haurà servit per pagar consum (públic i privat) i una altra s'haurà utilitzat per alimentar, o bé la creació de diner via crèdit, o bé l'especulació amb "productes" monetaris o derivats. El negoci financer actua, doncs, d'esponja d'un volum de poder adquisitiu que queda retingut dins o al voltant de la seva roda.

La conseqüència és que la inversió productiva s'atura - tal i com s'indica en l'Esquema 1 - per manca de recursos, fent començar una crisi. Aquesta s'autoalimenta degut a que la baixada inicial de les rendes de la producció de béns i serveis d'inversió (beneficis, salaris, etc.) comença a frenar la demanda de consum i això finalment provoca devallades imparables de la producció i de la inversió.

Aquesta distorsió és deguda, segons diu J. N. Casals, a la competència deslleial que fa el mercat d'estocs de "productes" (se no s'han de produir (la major part d'actius financers i la terra), ja que aquest mercat ofereix generalment majors guanys i menys compromís que el mercat d'estocs de "veritables" productes. O sigui d'aquells que sí s'han de produir a fi de

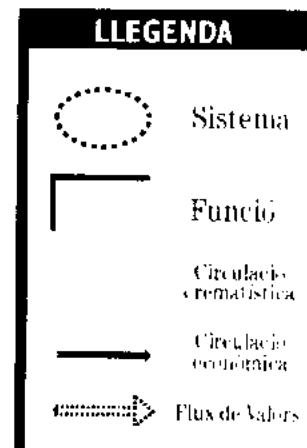
Esquema 1

constituir una inversió real en una empresa productiva. Però, a més d'això, el rendiment crematístic que ofereixen actius com la terra i, sobretot, les divises, els crèdits, títols mobiliaris, els futurs, etc., serà en definitiva el que establirà el nivell de referència per exigir rendibilitats als actius fixes empresarials. I com sigui que aquells rendiments són de naturalesa aleatòria, ens trobem que la inversió real vindrà regida per lleis similars a les d'un "casino": incertitud, aventura, desfici, cobdícia, etc.

El tipus d'interès del diner

Un segon punt a considerar és el tipus d'interès del diner. Aquest puja pel fet que el banc emissor eleva els tipus (i aleshores arrossega les taxes de guanys dels títols-paper) i no pas pel fet que el capital real sigui més rendible. L'interès del capital-diner ve fixat, no pas perquè proporciona l'ajut a la producció, sinó per les oportunitats de lucre que se li ofereixen a fora (deute públic, especular amb divises o solars, etc.). Així és com l'interès pot convertir-se en un simple sobrepreu.

Però la disfunció deguda als "sobrepreus" és més general. Anomena sobrepreus els guanys que tenen poc a veure amb haver obtingut una producció competitiva. Aquests s'obtenen sobretot en negocis de gran consum en situació estratègica i on la lliure competència és escassa, restringida o bé falsejada. D'aquesta manera els sobrepreus es transformen en una mena d'impostos privats en cascada que encareixen tota la producció i tot el consum.

Un conflicte permanent enfronta l'"economia", o tècnica d'aconseguir benestar (que produeix valors afegits) i la "crematística" o art d'obtenir diners (que origina els sobrepreus). Aquest conflicte porta, entre d'altres conseqüències, uns encariments que malgrat no haver proporcionat la deguda contrapartida real, han, però, repercutit parasitàriament sobre el cost de producció dels béns i serveis disponibles.

Reserva de poder de compra

Un tercer aspecte a tenir en compte és el fet d'haver considerat el diner com si fos una veritable reserva de poder de compra (valor) per un termini llarg. Les conseqüències més negatives a destacar d'aquest fet són avui:

- **La inestabilitat i desvalorització del diner**, degut a que no té cap garantia material de valor intrínsec.
- El despropòsit de voler forçar unes **rentes i plusvàlues** que intenten mantenir artificialment el valor del diner, però que en definitiva **espolien el sistema productiu**.
- La inconveniència de voler premiar el diner amb uns **tipus d'interès** que cada cop estan més **deslligats dels requeriments del sistema productiu**.
- El perill de **restar recursos a l'economia real** (de producció i consum corrents) quan fem del diner un tresor, i el guardem aparcat a fora de la producció.

El valor (poder adquisitiu) d'una moneda té una relació només indirecta amb el poder productiu d'un país. En condicions d'equilibri l'estoc monetari equival al valor de l'estoc de productes i semiproductes ja elaborats però encara no venuts.

Però el valor comercial de la moneda d'un país endeutat, té poc a veure amb el referit equilibri ja que el preu de mercat de la seva divisa ha estat el resultat del contrast entre els fluxes d'ofertes de col·locacions financeres (i immobiliàries) que ha fet el país i els fluxes de diner transnacional en busca de rendibilitat crematística.

El diner malgrat ser una falsa mercaderia, és cada cop més poderós, però a la vegada, cada cop menys real. Es tracta del signe d'una promesa que passa de mà en mà sense ser mai acomplida. I si bé figura que d'aquesta promesa en respon l'estoc de riquesa del país que posa en circulació aquest signe, en realitat és un valor que "flota" per mèrits propis.

La creació de diner

Una quarta qüestió és la problemàtica d'ivada de la creació de diner. Puix la moneda i el crèdit valen per a tot. Es poden arribar a tenir moltes coses i a deure molts diners. És a dir, tenir uns drets efectius i reals, i alhora, uns deures més aviat simbòlics que es van estirant (amb l'ajuda de la depreciació monetària).

La creació continua de diner és necessària quan l'expansió productiva comporta més intercanvis i més estocs circulants. El sistema bancari és avui el principal responsable de la creació monetària, atorgant crèdits a termini superior al dels dipòsits i posant en circulació una moneda bancària (el xec). Per aquest servei la banca cobra un peatge (interessos) sobre el diner inventat.

És el crèdit qui possibilita que l'especulació, que es dona en el sistema financer, arribi al volum que tenim actualment. No obstant, el crèdit és una institució imprescindible per la vida econòmica, malgrat els perills de fer-ne un mal ús.

Un important aspecte del sistema financer és la institució de la Borsa que, tot i que no incrementa directament el finançament de la inversió de les empreses, facilita trobar recursos per a la producció, part dels quals, però, van a despesa pública i privada, a l'ensens que estan engreixant els mercats d'especulació.

2.2 L'escassa neutralitat del sistema fiscal provoca favoritismes envers les col·locacions financeres i immobiliàries

Es pot considerar discutible l'eficàcia dels actuals impostos, puix al final graven o bé la producció o bé la formació de capital productiu. Mentre els capitals inactius (des del punt de vista de la producció) contribueixen fiscalment ben poc. L'activitat (treballar i invertir) es castiga més que no pas la passivitat (posseir i gastar).

Actualment, la contribució al fisc és molt baixa en el cas dels grans hisendats (rendistes) i de les empreses amb mitjans, però amb una gestió dolenta. També és el cas dels capitals dineraris que obtenen plusvàlues i rendes (amb negocis financers i immobiliaris). D'altra banda s'encareix el cost de tot el que es produeix al carregar impostos sobre els guanys del treball. I per últim l'impost de successió aconsegueix destruir empreses familiars perquè no es pot fer front a un impost que exigeix una liquiditat que difícilment pot ser donada per una activitat productiva.

Una segona qüestió és l'efectivitat de la **redistribució pública**. Les funcions primàries de l'Estat foren dirigir la comunitat i els seus recursos i donar serveis col·lectius, motiu pel qual l'Estat comença a recaptar ingressos. Més tard s'hi afegí una funció redistributiva, per tal d'equilibrar la (suposada) mala distribució espontània del mercat. El desenvolupament també ha demanat més serveis i ha exigit més redistribució, estenent i augmentant així les fonts d'ingressos públics, a l'ensens que s'incrementava l'intervencionisme de l'Estat.

Actualment la redistribució feta pel organismes oficials és important, però encara és més considerable el travassament produït pel que l'autor anomena "plus-distribució". Aquesta transfereix recursos del sector competitiu de la producció al sector rendista de les finances i de l'especulació.

La "plus-distribució" actua per dues vies: directament, mitjançant interessos i plusvàlues sobre el sector competitiu de la producció i, indirectament, a través dels "sectors preservats" del mercat (serveis públics, serveis corporativitzats, etc.) mitjançant interessos i plusvàlues sobre aquests sectors no competitius, els quals apliquen taxes i aranzels sobre el sector competitiu.

De cara a la distribució final té també importància la política financera centrada en el Deute Públic. Aquesta política equival a una velada redistribució en detriment de l'activitat productiva i en favor dels acreedors de l'Estat. El perill esdevé greu quan la política econòmica del país es subordina a la necessitat de finançar l'Estat.

Una altra disfunció és la discriminació fiscal que pateix l'economia productiva front la financera. Un exemple el tenim al contrastar l'impost sobre els beneficis (no repartits) a Espanya d'una empresa industrial (que són del 35%), i els impostos sobre els beneficis latents de la participació en un fons d'inversió mobiliari (que són de l'1%). És de ressaltar que aquests fons estan constituïts majoritàriament per títols-deute (capital líquid) i molt minoritàriament per accions industrials (capital productiu).

Una quarta observació sobre la fiscalitat actual acusa la seva pròpia filosofia, puix com diu l'autor, "els impostos retallen indiscriminadament qualsevol guany sense esbrinar a quina mena d'inversió aniran ni de quina inversió provenen" (1, p.3). Per exemple, l'impost sobre beneficis no distingeix entre l'eficàcia d'una activitat (benefici per haver produït millor) i l'ineficàcia d'una passivitat (renda per haver atresorat diners o terres).

En general els sistemes fiscals han deixat fa temps de ser neutrals en l'economia. Els governs els utilitzen com instrument per a la seva acció política (desgravacions sobre determinats productes financers que cobreixen el Deute Públic, etc), malgrat que llurs efectes sovint són oposats a allò que es pretén o que es vol fer creure. En definitiva els impostos són el primer exponent de la pressió que exerceix el poder polític sobre el ciutadà. "Un índex del poder que els governats cedeixen als governants". (2, p.8)

2.3 El sistema productiu té manca de recursos que són xuclats pels sistemes financer i especulatiu

El sistema productiu és aquell que ofereix i subministra els béns i serveis. És responsable de la creació de llocs de treball i de les retribucions (salaris, beneficis, etc) que possibiliten la demanda de consum i de nova inversió, necessària per mantenir l'oferta.

La producció, es considera l'únic factor que pot finançar el consum. Però, sovint s'oblida el factor temps i no es considera el fet que el consum exigeix temps de pre-finançament (prèviament s'han de crear estocs, informar al consumidor, distribuir, etc.). Així el cicle no s'enceba mai a temps.

Els darrers anys s'observa un excés aparent de producció amb l'increment d'estocs corresponent. Però, "Si bé sembla que el problema radica en una

sobreproducció, és fàcil deduir que quasi sempre es tracta de subconsum, d'un defecte en la capacitat de compra. I aquest poder de compra només pot augmentar si els compradors utilitzen totes les rendes que ha generat la producció." (3, p.11)

Inversament, l'estancament de l'economia esdevé quan part de la capacitat de compra no és utilitzada. Ja que, malgrat que a la gent li manquen moltes coses necessàries, a aquesta mateixa gent li manca aquella capacitat de compra que ha estat apartada dins dels sistemes financer i especulatiu (atur de capital) i aleshores es para la producció i es deixa de treballar (atur de personal) i s'entra en un cicle depressiu.

Cicles econòmics i inversió

La història mostra que el sistema econòmic es mou seguint uns cicles successius d'expansió-depressió. Els períodes de depressió comencen quan disminueix la inversió productiva i els d'expansió s'inicien amb fortes inversions (expansió geogràfica, innovació, nous equipaments, etc.) Però per invertir cal estalviar. Això es pot fer: per un cantó amb l'abstenció de consum, que és el fonament bàsic de la financiació a llarg termini, i per l'altre cantó acudint a les reserves del sistema financer, que en part provenen de la invenció de diner.

Actualment hi ha una contradicció, l'origen de la qual està principalment centrat en el sistema financer.

Les decisions d'invertir dependran essencialment de les expectatives de negoci que hi hagi en cada moment. Quan baixen les oportunitats de fer negoci amb les activitats productives, aleshores baixa la inversió productiva. Al mateix temps el capital disponible troba col·locacions de diner en els abans anomenats "valors-refugi" (productes financers i monetaris, terrenys, etc.). **Aquestes col·locacions, ben remunerades, estan subsidiant a uns capitals perquè estiguin aturats.** En aquest sentit, una rebaixa en la remuneració del capital líquid faria baixar el nivell de rendibilitat que s'exigeix a les inversions productives i això permetria expandir l'activitat econòmica.

L'autor ens diu que "una prova de com influeix el llistó de rendibilitat sobre l'expansió econòmica la trobem en la reiterada coincidència (...) de períodes depressius després de temporades amb tipus elevats en els interessos (i viceversa)." (4, p.45). Amb tipus alts potser es vol frenar el consum i fomentar l'estalvi, però el que s'aconsegueix és fer caure la inversió productiva. Esdevé clarificador comparar les macromagnituds dels dos sistemes: el productiu i el financer.

Un exemple -citat per l'autor- és el d'Espanya a l'any 1988: durant la negociació de convenis col·lectius s'estaven discutint diferències salarials per un total de més o menys mig bilió de pessetes. Alhora, l'elevació dels tipus d'interès transferia cap al sector financer un volum de recursos quatre vegades major.

L'inflació

Per resoldre l'estancament periòdic de l'economia, la política actual acudeix sovint a la inflació, al consum de coses supèrflues, a l'endeutament general, als subsidis, a l'abús dels béns naturals i sobretot a "deixar fer" a l'especulació.

La inflació és deguda principalment al fet que, en algunes parts del procés econòmic, es produeixen guanys que no tenen la deguda contrapartida en producció de béns o serveis equivalents, però que repercuteixen sobre el cost de la producció global.

Desviar per molt temps massa diner des del procés de producció-venta-compra al cicle d'atresorament dona com a conseqüència la depreciació del diner.

Això és degut a que hem restat recursos al procés productiu. El frenem i a l'ensem encarim la producció. "Mai com ara el procés inflacionari havia castigat tant a l'assalariat i a l'empresari i premiat tant a l'especulador".

En aquestes condicions l'economia productiva té problemes:

- **pel cantó de l'oferta**, on s'afegeixen els costos dels sobrepreus imposats pels sectors "preservats" del mercat i també la inflació de costos induïda pel crèdit al consum a través del venedor;
- **i pel cantó de la demanda**, on trobem el drenatge de recursos que li disputa el mercat paral·lel de revenda d'estocs que no requereixen ser produïts (estocs de productes financers, estocs de terrenys, estocs d'altres valors-refugi).

Salariis

Es suscita una confusió al considerar el treball com una mercaderia. Des del moment que l'home (treballador) es troba al costat de l'oferta, el mercat de treball seria un mercat al revés dels altres on l'home (consumidor) es troba sempre al costat de la demanda. Potser per aquest motiu "l'anomenada força de treball s'ha anat desmarcant progressivament de les suposades lleis de l'oferta i de la demanda" (5, p.48).

Per motius semblants, el concepte de salari cada cop respon menys a criteris objectius i científics. També els salaris pugen cada cop més per la pressió dels sindicats que no pas perquè manquin treballadors.

Un altre contrasentit: el salari costa quasi el mateix tant si el producte d'aquest treball val molt o poc o gens. En el mateix sentit, qualitats molt valuoses però intangibles, com són la iniciativa, l'entusiasme, etc. d'un treballador, no costen gairebé res.

2.4 El sistema ecològic es troba deslligat de l'economia tot i ésser un factor essencial pels sistemes financer i immobiliari, i pel sistema productiu

El sistema ecològic possibilita l'existència del sistema productiu i del sistema especulatiu. Per un costat ofereix al sistema productiu factors com són les diverses fonts d'energia, l'aigua, jaciments, etc. Per altre costat posa la terra a disposició del sistema immobiliari i dels seus negocis de compra i venda especulativa. De fet el sistema ecològic fa de lligam entre un i altre sistema. No obstant això, el sistema ecològic ja fa temps que ha estat descuidat pel sistema econòmic global. (Veure Esquema 1)

L'autor indica que els béns naturals tot i ésser gratuïts, cada vegada valen més. Hi ha, doncs, una necessitat de quantificar o donar valor econòmic als recursos naturals, com serien uns canons per llur aprofitament i unes taxes per llur contaminació o destrucció. La natura té un preu!!.

Malgrat aquesta preocupació per l'economia dels recursos naturals - que ja ve d'antic - el corresponent marc conceptual s'ha anat desenvolupant al marge de l'economia i així s'explica el model de desenvolupament que hem anat dissenyant d'esquena a la natura. L'economia fa el sord als sobrepreus invisibles que tenen molts recursos naturals, encara que aparentment costin molt poc i que per aquesta raó el mercat no els detecta.

La miopia més estrident és que avui dia no és rendible, econòmicament, ni conservar boscos, ni evitar l'erosió, ni netejar aigües i així altres activitats de protecció de la natura. Són obres i activitats que ara donen un benefici dinerari més baix que l'interès bancari.

Vista la major sensibilització vers la natura en els darrers anys, si es dona el cas, "no creiem que fos massa complex vigilar i controlar la utilització en forma compartida i participada de la natura, més concretament de la terra, si tenim en compte exemples com el de la propietat horitzontal de diversos amos sobre un mateix solar, i el dret de superfície de l'amo de l'edifici, que no és propietari del terreny" (5, p.13).

La Natura no és una veritable mercaderia. "Tot article escàs o limitat no pot ser una mercaderia en el sentit veritable, perquè en el joc de l'oferta i la demanda, l'oferta haurà guanyat abans de començar el joc. Quan es tracta d'un recurs limitat i privatitzat, l'oferta és la que dicta les condicions". (6, p.18)

Una altra disfunció, segons l'autor, és l'error de no considerar com una pèrdua de capital la destrucció dels béns naturals exhauribles. És la confusió de considerar "que treure de sota terra un barril de petroli era produir petroli. Quan en realitat, i a tot estirar, el que es produïa era solament un bidó de llauna, un transport de líquid i tal vegada una refinació d'or negre. Però, el que és petroli, ja estava produït sota terra feia milions d'anys. I el fet de treure'l a la superfície era ben bé gastar, no pas produir" (5, p.69).

Aquesta equivocació es visualitza en la comptabilitat nacional, que no presenta cap balanç-inventari. O sigui, que no podem dir si el nostre patrimoni augmenta o disminueix d'un any a l'altre. La suma de totes les produccions fetes en un país és el que anomenem PIB, que absurdament comptabilitza com a produccions (entrades) les destruccions i extraccions (sortides) de recursos no recuperables, que es fan mentre es produeix.

Perfilant les reivindicacions ecologistes, cal dir que existeixen uns sobrepreus molt especials: són les plusvàlues de la terra, que en part (la que no és diner negre) van a engruixir el capítol d'ingressos del PIB, quan en realitat no corresponen a cap producció, i en canvi sí a una especulació (7, p.9).

Hi ha encara un altre punt essencial. Es tracta del rudimentari tractament econòmic que donem a la terra. Oblidant que aquesta té dos valors pecuniaris diferents: valor de canvi per comprar-la i valor de canvi per utilitzar-la. Dos sistemes de preus que no són necessàriament dependents. El primer fa referència a un estoc permanent, relacionat amb la propietat nua (que té una dimensió geològica del temps). El segon és relatiu a un flux lent però canviant (amb dimensió humana de temps) i té relació amb la propietat útil o simple possessió.

Allò que realment interessa és posseir (propietat útil) una parcel·la de terra. I no és pas aquesta propietat útil la que alimenta els negocis especulatius. En canvi la propietat nua ha estat sovint objecte d'especulació parasitària del sistema productiu, en haver construït un sistema immobiliari que, per culpa dels encariments que ha provocat sobre els solars i els terrenys, no sols ha restat i encarat la producció, sinó que ha privat de la propietat útil a molta gent.

2.5 El sistema polític va perdent credibilitat

En l'actualitat una majoria no es refia de la política o més ben dit, dels polítics. Per altra banda sembla que la classe política prefereix que el ciutadà "no molesti gaire", ni tan sols donant opinió sobre les regles d'un joc, cada cop més monopolitzat pels partits.

Simultàniament hi ha una progressiva concentració dels poders polítics i econòmics amb l'ajut de la tecnificació, i un creixement paral·lel de la burocràcia. Tot plegat fa que s'arribi a una llibertat limitada i passiva. Llibertat imprescindible, no obstant, quan parlem de democràcia.

La democràcia sembla haver nascut a les petites ciutats de l'antiga Grècia on la relació personal era palpable. Però quan la grandària de les ciutats va esdevenir considerable i la seva complexitat desbordant, van introduir-se regles i maneres de delegar el poder de cada ciutadà. La democràcia directa ja resultava impracticable i es va optar per una democràcia representativa. Però en el transcurs del temps la pràctica política ha evolucionat tant que, avui, ja no sabem exactament el que tenim, puix la democràcia ha arribat a agafar formes molt variades i gairebé oposades. Basta comparar els exemples pràctics d'Estats Units, d'Índia, de Mèxic, etc.

En general la democràcia actual topa amb limitacions. Els parlaments tenen un poder petit en comparació amb l'aparell de l'Estat, connectat amb la xarxa de la finança i de la tecnocràcia. Encara que es pot participar en unes eleccions, resulta menys clara i directa la intervenció en el moment de les decisions.

No és gens precisa la classificació i la definició de les diferents ideologies i partits polítics. D'aquesta manera es va donant el vot i el poder a uns polítics que tenen molt de predicadors i il·lusionistes. **El ciutadà no escull al candidat sinó al líder d'un partit.** És aquest qui selecciona el grup de candidats al Parlament. El candidat (un professional de la política o de l'Administració per regla general) se sent responsable, no front el poble, sinó davant el cap del seu partit.

El partit necessita un aparell car el candidat ha de ser promogut amb fortes inversions en publicitat, marketing, etc. Per finançar-les es necessita el recolzament de "mecenes" i "sponsors". El problema, però, és que un poder polític que neix així, no pot evitar quedar més o menys captiu d'uns "senyors del diner". Moltes de les promeses electorals sols es podran realitzar tolerant que el país s'endeuti amb aquests mateixos senyors.

Així els partits polítics imposen llistes electorals cercant la màxima eficàcia en obtenir vots pel partit, que és l'únic que compta per guanyar poder polític. En conseqüència, molts ciutadans electors estan cada cop més desinteressats dels afers polítics, no sols per comoditat sinó per desconfiança, amb el greu resultat d'estar construint una democràcia que s'apropa cada vegada més a una oligarquia o "dictadura consentida", amb canvis periòdics de banda.

3. Propostes i teràpia

Els principals objectius a assolir en el model de Joan N. Casals són:

- alliberar l'economia productiva del llast de l'economia especulativa que li provoca drenatges i retencions.
- reinvertir contínuament un excedent (estalvi) mínim i
- una distribució estimulante del producte entre els agents que estan participant en la producció.

Si l'economia productiva funciona adequadament, és a dir, sense drenatges ni retencions, aleshores el progrés econòmic continuat i sostenible està assegurat, així com l'ocupació i una distribució equitativa -sense gaire necessitat de redistribució per via del sector públic.

El model es fonamenta en el següent concert de propostes en matèria monetària, financera, fiscal, ecològica, social, laboral, educativa i política.

3.1 Per una política de desenvolupament: dos instruments monetaris per dues economies

S'inicia el raonament amb la necessitat d'un estalvi perseverant, sense el qual no es pot donar el procés de capitalització. La clau del progrés consistirà en estalviar el degut excedent i anar-lo esmerçant en el sector productiu, ja sigui en l'aspecte material (eines) o immaterial (formació).

Es proposa un estalvi lliure i no expropiat, però compromès, cosa que es pot aconseguir si s'ofereix un instrument molt estable i no manipulable; un nou instrument de canvi (o títol) que serveixi de reserva de valor i que no sigui inflacionari.

Cal que tingui absoluta garantia i que estigui emparat per quelcom que sigui una riquesa real gairebé invariable. Aquest instrument monetari pot generar un actiu financer que hauria de donar al posseïdor una certa compensació (rendibilitat) pel seu estalvi.

Es proposa que el sistema monetari tingui dos instruments de canvi diferents, una moneda com la convencional (Diner) per compra i finançament a curt, i una quasi-moneda (Títol Sòlid) per reserva de valor (estalvi) i finançament a llarg termini.

Aquests dos instruments de canvi seran aleshores un reflex del binomi "intercanvi de fluxes", que es dona bàsicament en el sistema productiu, i "transaccions d'estocs", que es dona essencialment en els sistemes financer i immobiliari.

El Diner, serà la moneda actual, restringit però al seu ús d'intercanvis i finançaments a curt termini dins el sistema productiu per a l'elaboració de

béns i serveis (destinats a consum o equipament) així com pel consum corrent (incloent la compra d'equip per a la inversió).

El **Títol Sòlid**, es destinarà a l'estalvi i a canalitzar la seva posterior inversió en actius duradors i productius. Tindrà per finalitat, doncs, finançar la inversió de l'immobilitzat productiu, així com l'adquisició d'actius en el sistema financer i immobiliari. Aquest nou instrument monetari haurà d'estar garantit per un actiu real i estable: la terra. Però per transformar-la en patró monetari serà condició indispensable que un lot de terra passi a ser de domini comunitari.

La nua propietat comunitària permetria una utilització més eficient de la terra. Al mateix temps, s'aconseguiria eliminar del mercat de compra-venda d'actius aquest factor pertorbador, bo i permetent que la terra continués exercint la seva funció productiva, però sense alimentar l'especulació sobre solars i terrenys.

En una fase ulterior, el model preveu afegir a la terra el que anomenem "**sota terra**", és a dir, el conjunt de jaciments exhauribles que també són limitats i gratuïts, com la terra, però que a més són extingibles i irreproduïbles. Per aquest motiu, a més de donar un lloguer (com és el cas de la terra), també hauran de ser gravats amb uns canons que compensin les pèrdues.

Per fomentar la formació i circulació de l'estalvi, però també per evitar la seva esterilització, la conversió de diner en Títol Sòlid serà lliure. Però en canvi serà controlada l'operació inversa (de Títol Sòlid a diner), en la qual s'exigirà que el diner resultant sigui utilitzat per a la compra de béns o serveis d'inversió productiva. D'altra banda un Títol Sòlid podrà ser lliurement canviat per qualsevol actiu fix productiu o pels seus títols de propietat. En definitiva, **serà lliure la capitalització i controlada la descapitalització.**

Es preveu que l'exigència d'inconvertibilitat del Títols Sòlids a diners sigui establerta per les pròpies autoritats monetàries i fiscals durant el procés d'implementació d'aquest nou instrument, així com la posterior obligació de que els actius derivats dels Títols hagin de ser nominatius i no al portador. També és possible que un dia la llei contempli el benefici social que comportaria que la comptabilitat de les dues monedes es portés separadament, com si es tractés de dues divises diferents.

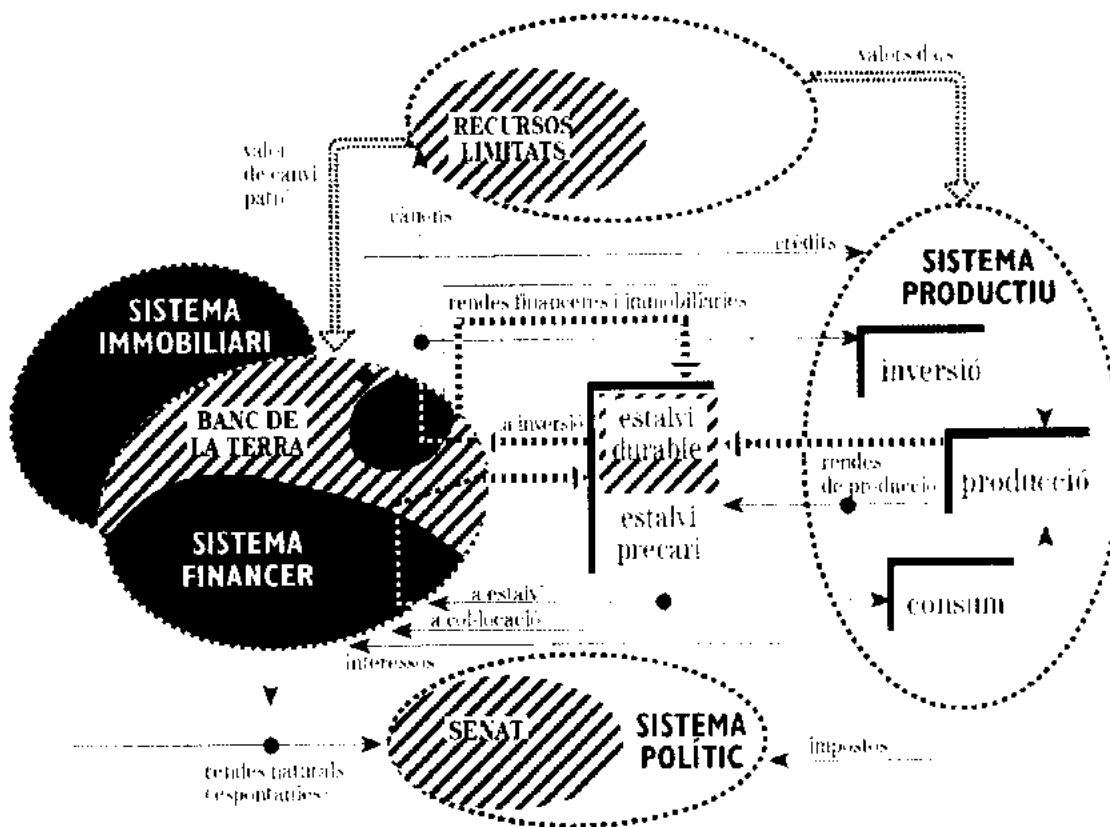
La quantitat de terra-patró necessària serà molt inferior al total de terra disponible, ja que sols ha de servir per garantir uns Títols de reserva de valor per un import equivalent al de l'estalvi encara no invertit (és a dir, no canviat encara per actius fixes productius).

L'entitat responsable de l'administració d'aquesta terra serà el que anomenem **Banc de la Terra**.

3.2. Per una política financera: el Banc de la Terra

El Banc de la terra (Veure Esquema 2) tindrà l'exclusiva de la creació i emissió de Títols Sòlids. Només podrà emetre títols per la quantitat de terra que ha adquirit a canvi d'aquests títols. El Banc calcularà diàriament

Esquema 2

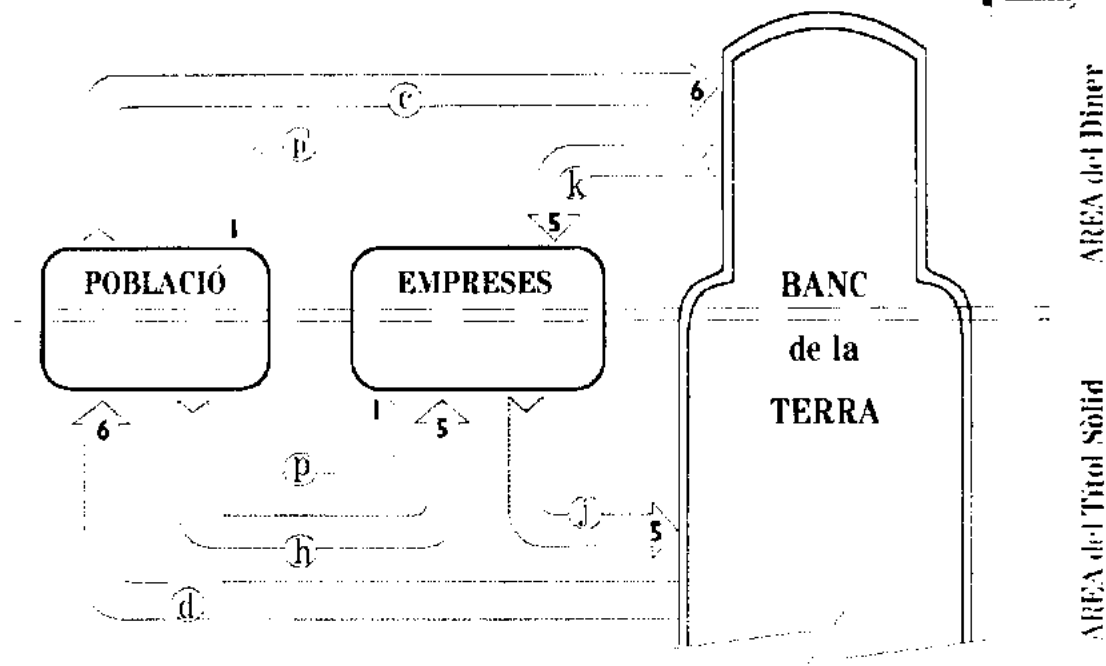
l'import total de lloguers (en diners) que rendeix tota la seva terra (comptada en Títols Sòlids), obtenint així la taxa de canvi de diner a Títol Sòlid. La mecànica del Banc serà comprar cada dia diners a canvi de Títols Sòlids (i convertir Títols en Diner destinat a inversions).

Els venedors de diners seran les empreses, degut a que s'hauran obligat per conveni a transformar en Títols Sòlids una part dels beneficis (sobrant), i també pagaran amb Títols la part principal dels dividends, així com una part dels salaris. D'altre cantó hi haurà la gent que voldrà consolidar estalvis, fent reserves voluntàries en Actius Sòlids, a fi de gaudir d'unes rendes i evitar sobretot la depreciació del diner o l'oscil·lació i el risc dels altres productes financers. (Veure Esquema 3)

LLEGENDA

- Sistema
Àrea d'estabilitat/permanència
- Funció
- Flux de Diners
- Flux de Valors
- Flux de Títols Sòlids

La comptabilitat del Banc de la Terra consistirà en l'Actiu format per la terra més les dues caixes (de Diner i de Títols Sòlids) i el Passiu constituït per Títols Sòlids d'emissió primària més les imposicions d'estalvi. El balanç diari del Banc haurà de ser quelcom transparent i conegut per tothom. (8, p.13)

Esquema 3

Si el Banc de la Terra necessités més Títols Sòlids es limitaria a comprar més terra i efectuar una altra emissió primària de títols.

FLUXOS DE L'ESQUEMA 3

	Banc de la Terra		Població	Empreses
	DINER	TÍTOLS SÒLIDS		
c	6			
d		6	6	
h			5	5
j		5		5
k	5			
p			1	1
ESTOCS (Salbes)	6	5	5	6
Disponible (reserves del Banc de la Terra)		1		
Diner soltat	1			

El diner que entra diàriament al Banc de la Terra no serà destruït perquè en gran part torna al circuit econòmic, pel mecanisme que s'anomena "retenció" (fluxos "j" i "k" de l'esquema 3). La "retenció" és el conjunt de pagaments que fa el Banc als compradors de béns d'inversió i que posseeixen Títols Sòlids. Aquest pagament en diner és automàtic, sempre que el comprador lliuri, com a contrapartida (flux "j"), la quantitat equivalent de Títols Sòlids. Cal aclarir que (i per a major seguretat) el pagament (flux "k") no es fa pas al comprador de béns durables sinó al venedor directament.

El Banc de la Terra no pot concedir cap crèdit, i només està autoritzat a convertir Títols Sòlids en Diner en casos ben específics que responen a genuïnes inversions, com per exemple:

- A una empresa compradora d'equipament (tal com acabem d'explicar) de forma que el Banc de la Terra pagui amb Diner al venedor de l'equipament, però amb contrapartida equivalent de Títols Sòlids que ha lliurat l'empresari comprador. (Aquí es tracta de finançar una nova inversió de producció).
- A un assegurat, per permetre que el Banc de la Terra pagui la factura del metge en Diner, a compte de la pòlissa d'assegurança en Títols Sòlids. (Aquí es tracta de finançar una nova inversió en salut).
- A un jubilat, perquè el Banc li vagi convertint en Diner el seu fons d'autoassegurança en Títols Sòlids. (Es tracta de la rendibilitat d'una vella inversió). (9, p.15)

El Banc de la Terra també té diverses funcions de vigilància en qüestions financeres i immobiliàries sobre les quals proposa polítiques fiscals i monetàries adients:

- Vigilar que els Títols Sòlids no estiguin inactius, estimulants que es converteixin en actius reals productius o, com a mínim, en Actius Sòlids (imposicions fixes en el propi Banc que autoritzen noves emissions secundàries de Títols).
- Vigilar que la demanda de Títols per part de les empreses sigui equilibrada per l'oferta de diner dels estalviadors.
- Tenir cura perquè les terres (i altres recursos naturals) no estiguin inactives (i produeixin lloguers).
- Controlar altres recursos naturals i energètics (jaciments) perquè quedin protegits per uns canons.

El control constant sobre l'administració del Banc ha de recaure sobre un Parlament de nova creació en el sistema polític (Senat de Vigilància) descrit més endavant. El control es pot fer a través d'una Junta de Vigilància amb components del Senat i usuaris escollits per sufragi.

Finalment, **el Banc de la Terra estarà obligat a tenir un alt percentatge de la seva pròpia terra llogada.** Afegim que l'arrendament sempre s'ha de concedir amb una duració que guardi proporció amb la possibilitat d'amortitzar les obres que el llogater es compromet a fer sobre el terreny en

qüestió. L'arrendament es fa mitjançant un mercat subhasta obert, on el subarrendament no està autoritzat. La subhasta és electrònica, a fi de donar tota la difusió possible al màxim nombre d'interessats i evitar tota mena de privilegis informatius i maniobres submergides. Al finalitzar un contracte, l'antic llogater té dret de tempteig en la nova subhasta.

El preu del lloguer quedarà automàticament indexat (l'oscil·lació del preu es mourà per l'índex de preus dels nous arrendaments). Si el llogater fa millores del terreny en forma d'obres fixes, aquesta inversió li serà indemnitzada, sempre en Títols Sòlids i només en la part que ell mateix no pugui amortitzar al finalitzar el terme de l'arrendament.

3.3 Per una política ecològica: *posar preu a la natura*

Per protegir la natura es disposarà d'un nou mecanisme de preus i d'una nova unitat de compte.

L'economia no té, sinó són els preus, cap altre mecanisme per gestionar qualsevol classe de béns, inclosos els recursos naturals. Es tractarà d'afegir uns canons i arribar a uns preus, en general, més cars degut a l'escassetat d'aquests recursos. El valor dels corresponents canons es calcularà, més que per la utilitat de tenir ara aquests recursos, per la utilitat de tenir-los sempre. Així mateix cal que es valori el desgast i la destrucció general de recursos naturals i s'introdueixi en la Comptabilitat Nacional un inventari permanent d'estocs (existències de les reserves que gaudim i del dipòsit de residus que patim).

Aquests nous canons equivaldran a una espècie de salari de la natura. El cànon per recursos exhauribles per exemple, estarà calculat com si fos una amortització per a reposició dels jaciments, tenint en compte el temps probable que trigaran a esgotar-se, i també una estimació del que costarien les inversions i investigacions necessàries per trobar, a temps, unes matèries de substitució. Així qualsevol ús, abús, o desgast de la natura ha de trobar un nou sistema de preus molt més realistes i amb projecció de futur.

En el cas de la terra ja hem exposat que el model aplica una "teràpia legal i fiscal específica, per evitar que es malmeti l'extensió i el fruit de la propietat útil per culpa del lucre de la propietat nua". (10, p.5) Per altres recursos naturals, els canons ecològics de que hem parlat, no sols contribueixen a la protecció de la natura, sinó que amplien els conceptes d'inversió i producció. Ja que l'objectiu de trobar noves fonts d'energia, recursos substitutius, equips per la millora del medi ambient, etc. demanarà una veritable inversió en formació, investigació, equipament, etc.

3.4 Per una política social: *el salari diferit*

Tothom hauria de cobrar una part de la seva renda en forma de Títols Sòlids, no líquids. Per aquest motiu hem parlat de salari "diferit".

Una part del salari es difereix en el temps. Així s'obté un estoc d'estalvi voluntari però concertat i compromès. Així es pot mantenir la gent motivada per treballar i produir, ja que no se l'ha desposseït de res del que és seu.

D'aquesta forma queda palès que si bé tothom podrà cobrar, també tothom hauria d'estalviar de per vida, poc o molt. Aquests Títols serviran també com autoassegurança d'atur i malaltia, i també per a inversió en formació. Ja que el Títol Sòlid, permetrà que un mateix pugui utilitzar el seu estalvi com autoassegurança i com autofinançament a fi d'afavorir l'expansió de tot allò que està actualment poc utilitzat (talent, iniciativa, etc.).

Paral·lelament, totes les altres rendes personals (dividends, honoraris, arrendaments, etc) tindran també un component no líquid, amb Títols Sòlids, que les convertiran igualment en rendes "diferides".

Els Títols Sòlids facilitaran, en el pla personal, el manteniment del poder adquisitiu dels estalvis, l'accés generalitzat de tothom a la propietat útil de la terra, a la participació en el capital de les empreses i en les rendes de capital. En el pla col·lectiu, aquesta reforma monetària facilitarà: la disminució de l'especulació financera i immobiliària, l'assoliment de la inversió productiva adient, evitarà l'estancament econòmic i els cicles d'expansió-recessió, etc. gràcies a que, amb aquestes rendes diferides l'estalvi a llarg termini arribarà als volums i als indrets necessaris per garantir el progrés continu i sostenible.

3.5 Per una política fiscal: impostos a la passivitat

Es proposa un desplaçament prudent de la càrrega fiscal vers els diversos patrimonis que es posseeixen, alleugerint així el pes impositiu sobre el treball i la producció. S'implanta un nou sistema d'impostos sobre els capitals (reduint els impostos sobre les rendes). Àdhuc es preveu la recaptació d'impostos moderats sobre el patrimoni històric i natural; de tota manera, aquestes taxes sobre patrimonis seran suficientment reduïdes per no desanimar l'activitat d'explotació dels esmentats patrimonis, a l'ensens que prou altes per estimular-la.

En aquest sentit, l'herència es considera com si fos un préstec a baix interès, que l'hereu ha de retornar. L'hereu ha d'espavilar-se si no vol que aquest tribut se li mengi un patrimoni que no pot vendre mentre no hagi pagat el deute que contreu a l'acceptar l'herència. És, doncs, un préstec preferencial a llarg termini. L'hereu haurà de comprometre's a mantenir en activitat i rendibilitat els béns heretats per poder pagar folgadamente una contribució fixa sobre els patrimonis heretats.

Un altre exemple: l'impost sobre la terra serà una part proporcional dels lloguers. Això contribuirà a reduir altres impostos (sobretot els que graven el treball i l'activitat empresarial).

Respecte els canons ecològics que es recaptaran per l'utilització dels recursos naturals exhauribles i la contaminació dels recursos "fràgils", recordem que aniran a unes entitats responsables del manteniment dels recursos naturals, amb caixa separada de la hisenda pública.

En carregar tributs sobre els béns naturals i sobre els capitals, queda més lliure d'impostos el treball i l'activitat empresarial i el país esdevé més competitiu, amb les conseqüències que això comporta: per un costat l'increment de l'activitat i de l'ocupació; per altre costat una moderació de la mecanització i automatització i un menor desgast de la natura. Tenim d'aquesta manera un canvi d'òptica fiscal que premia l'activitat i la iniciativa. Ja que l'impost sobre la possessió carrega sobre el fet de posseir passivament. A més, la recaptació d'aquests impostos requereix una administració mínima, un simple inventari de béns.

Es vol evitar, per exemple, que les empreses amb molt patrimoni, però mal gestionades, contribueixin menys que les que saben treure bon rendiment d'un petit patrimoni. I també que una persona activa però modesta, per culpa d'impostos sobre la renda no pugui esdevenir mai rica mitjançant el seu treball.

Resumint, podem distingir dins l'impost a la passivitat quatre grups:

- impost "de domini" pel sol fet de posseir capitals.
- impost "de la terra" sobre l'ocupació i utilització de terrenys, solars, jaciments, etc.
- impost "de l'erosió" sobre el consum i ús de béns i serveis, i
- impost "de confiança" a tot aquell que hagi rebut i acceptat una herència.

Per acabar amb la reforma fiscal, el model preveu un nou impost, semblant a l'IVA, sobre els interessos dels crèdits en diner que financen el consum. Aquest impost permet fer una política antiinflacionista sense necessitat de sacrificar la inversió. Ja que autoritza "rebaixar el tipus d'interès bancari i compensar aquesta rebaixa mitjançant un gravamen sobre el crèdit, que provoca excés de consum." (11) Aquest nou impost que anomenarem IPA (Impost sobre el Preu Afegit) permetrà:

- mantenir el diner car (a fi de frenar la inflació) sense haver de pujar els interessos (que perjudiquen principalment a la inversió productiva),
- ajudar la inversió i la producció, i
- afavorir l'estalviador, ja que amb els interessos alts tot allò que aparentment guanya de més pels seus estalvis, se li pren pel cantó dels impostos sobre el seu treball i per l'increment del cost de vida.

3.6 Per una política laboral!

! nous contractes de treball

Es suggereix una reforma del concepte de treball mitjançant un calendari laboral. Cada any es dedicaran uns mesos al treball professional, uns

altres a ocupació intel·lectual i uns altres a servei social. Però el més important és considerar que la jubilació (anomenada estat d'alleugeriment) serà un procés gradual a base de dues mesures progressives: reducció del nombre de mesos a treballar i augment del temps dedicat a una tasca més descansada i diferent de la feta com a primordial durant la vida laboral. Aquest nou règim d'alleugeriment "fomentarà, entre altres coses, una gran transferència de coneixements i tecnologies des dels vells als joves i des dels països rics als pobres." (5, p.91)

Es proposen nous tipus de contractes de treball. Es tracta de poder escollir entre diferents graus d'associació amb l'empresa, amb major o menor participació en la propietat. Simultàniament es poden preveure diferents classes d'empreses amb estatuts diferenciats segons el grau de dominació o de subordinació al mercat. En definitiva es busca desvetllar un procés d'autogestió basat en la pràctica de l'autodomini per part de tots aquells que en el present participen en la formació d'un patrimoni empresarial de cara a un futur.

3.7 Per una política educativa: l'estudiant/aprenent

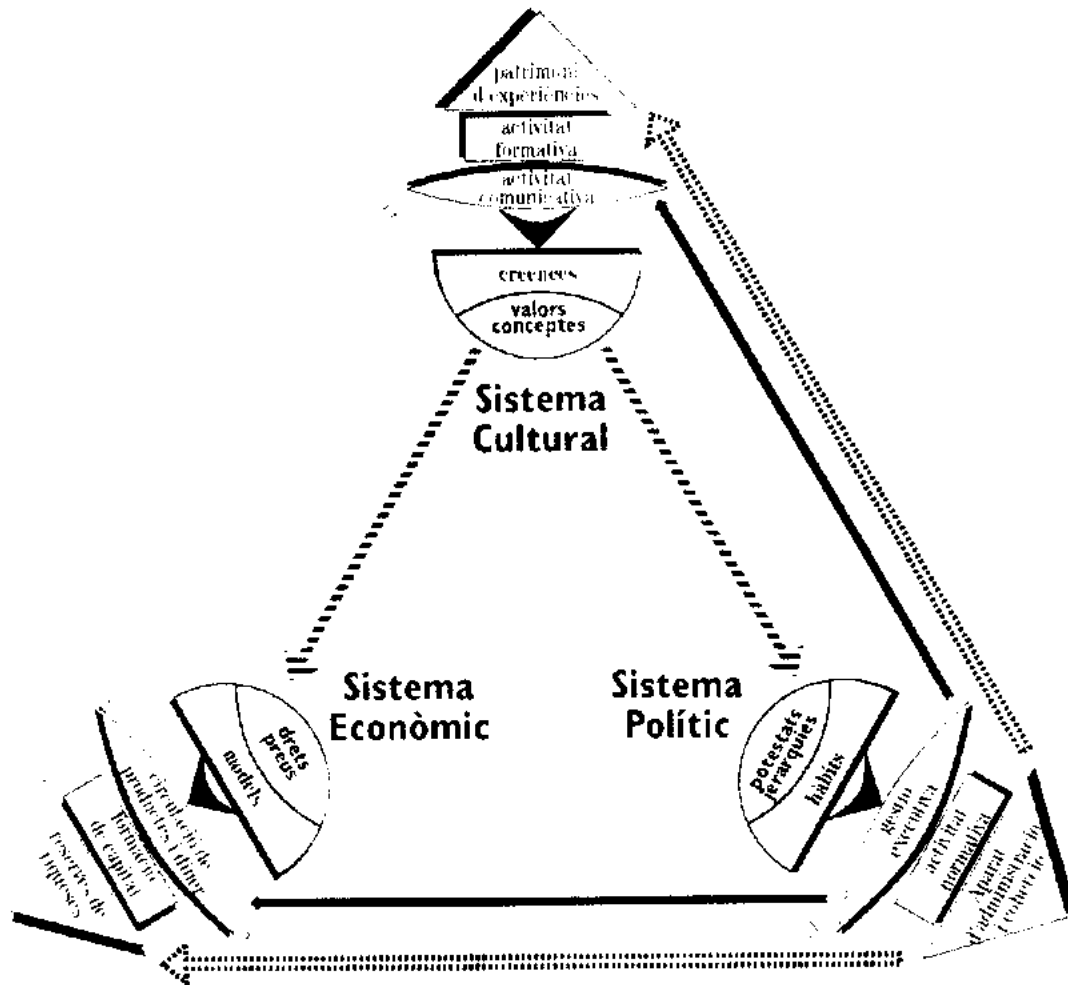
Per dur a terme la formació i l'ensenyament en general cada cop es necessita més inversió pública i privada. Però atès que tant l'estudi com l'aprenentatge responen a una funció econòmica d'inversió, aquests han de poder ser finançats amb Títols Sòlids.

Per altre cantó es proposa un nou calendari escolar on es vol que cada any l'alumne faci uns mesos d'estudiant, uns mesos d'aprenent i unes setmanes de servei social. De fet es vol unir l'ensenyament pràctic amb el teòric. A l'estudiant-aprenent se li paguen Títols Sòlids, una part dels quals per un procés semblant al de "retenció" -ja explicat-, poden fornir diners per ajudar al manteniment de l'estudiant/aprenent. (5, p.99)

3.8 Una filosofia política: el Senat de Vigilància

El sistema Polític es troba fortament enllaçat amb els sistemes Econòmic i Cultural per una doble via, cada una de les quals respon a un diferent sostre de temps. (Veure Esquema 4). Això no obstant, el sostre de llarg termini no té cap instrument polític específic. (12, p.21)

A fi de vetllar pels patrimonis natural, cultural i econòmic del país es proposa instituir un quart poder independent dels habituals en una democràcia parlamentària. Serà el que anomenem Senat de Vigilància, constituït per polítics no professionals elegits per la població més adulta en comicis de dues etapes.

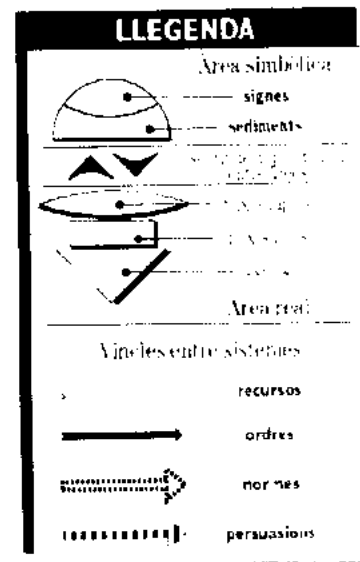

Esquema 4

El Senat de Vigilància neix essencialment de la necessitat de solventar la problemàtica d'abast temporal a llarg termini massa sovint desplaçada per les qüestions a curt termini. Conseqüentment es fa responsable de tot allò que és permanent (de forma semblant al què s'ha previst pel sistema econòmic, on es separa el curt termini - producció i consum - del llarg termini - estalvi i inversió).

Es tracta d'establir dos poders polítics independents i no subordinats, corresponents a dues visions temporals radicalment diferents.

Es mantindrà un poder polític per assumptes contingents, similar a l'actual govern, i es crearà un nou poder polític per assumptes de llarg termini - Senat de Vigilància - amb autoritat al mateix nivell que el govern. De fet la política sempre ha hagut d'equilibrar dinàmicament les voluntats tant per el que fa a les qüestions contingents com a les permanents i estables. Essent així, aquest Senat exercirà una potestat de vigilància sobre un sistema polític amb

autèntica divisió i equilibri de poders. No es tracta, potser, d'inventar res massa nou, ja que indicis d'aquest règim ja el trobem en el vell enunciat "Senatus Populusque Romanus" on el Senat tenia una funció bàsicament legislativa i arbitral.

Cadascun d'aquests dos poders polítics, Govern i Senat, haurà de comptar amb recursos i instruments propis i separats. Però sobretot s'haurà de reformar el sistema electoral. Ja que per atorgar legitimitat democràtica a aquest poder de vigilància no es pot pensar en fer votar als mateixos electors els dos poders, car donaria com a resultat un únic poder de dues cares. Per aquest motiu s'han de crear dos grups d'electors.

La proposta és dividir el territori en districtes electorals suficientment petits perquè cada candidat sigui ben conegut pels seus electors, que de fet seran els seus veïns, i no esdevindrà imprescindible fer propaganda electoral. En la votació primària cada compromissari serà elegit per sufragi secret per tots els ciutadans del seu districte que superin un límit d'edat, per exemple els 45 anys, (a partir d'aquesta edat ja no es podrà votar per a l'altre govern de gestió).

Un cop elegits els compromissaris, aquests elaboraran els programes (els candidats ja hauran exposat prèviament en les eleccions primàries llurs propostes).

La segona votació serà nominal, oberta i explícita entre compromissaris que, normalment, no seran professionals de la política. **Puix que la proposta pretén retornar als orígens fent que s'incorpori al sistema polític gent que en lloc de viure de la política, visqui un temps per a la política** (semblantment a com es reclutaven els membres dels primitius parlaments). Perquè no és inevitable que els partits siguin tan exclusius i tampoc és imprescindible que les oligarquies que manen aquests partits hagin de ser una espècie de "senyors de la democràcia". Per aquest motiu convé aprofitar tota via de participació realista i insistir en la incorporació de ciutadans que es dediquin a temps parcial a la política (polítics cívics) però que no necessitin viure de la política ni promocionar-se amb aquesta. Un grup selecte d'aquests ciutadans constituïria un Senat de Vigilància de qualitat i independència excepcionals.

La duració dels mandats convindria que no fos massa curta (uns 6 anys, per exemple).

És important precisar que aquest **nou poder estabilitzador, vigilant del llarg termini, serà un Senat independent del Govern de gestió** en quant a persones, recursos, normes, procediments, etc. Tant és així que els seus ingressos no vindran d'uns impostos sinó d'unes rendes de patrimonis públics. Pel que fa les seves missions principals, a més de vigilar les reserves naturals, culturals i humanes, es preocuparà de les reserves del nou sistema monetari-financer.

Un altre aspecte relacionat amb el sistema polític és la necessitat de recerca de metodologies que classifiquin i estableixin normes per posar a prova les ideologies dels partits. Ja que convé que quedi més clar quin és l'objectiu de cada una, els mitjans que pensa emprar, la pressa que porta per

realitzar el seu programa, etc. Això no treu que els partits polítics podrien ser més participatius, i no ser tan acaparadors i exclusius del poder, deixant que el sistema s'apropi més a l'esperit de la democràcia directa, amb més descentralització, de manera que el poder vagi disminuint gradualment a mesura que s'allunya d'una base revitalitzada.

3.9 Resum

El Model Sòlid ofereix un marc de referència i uns instruments per a una autorreforma viable del sistema actual, en els aspectes econòmic, social, ecològic, polític i cultural. Ofereix els avantatges següents:

- Aconsegueix el progrés econòmic continuat i sostenible i tendeix a la plena ocupació. Això degut a que es frena l'especulació, sobretot la immobiliària i la financera, i així s'evita que els recursos no quedin aparcats improductivament. I també degut a que es fa abundant l'estalvi a llarg termini.
- Arriba a un pacte garantit, sobre l'estalvi actual i la seva distribució futura, entre tots els qui contribueixen al procés de desenvolupament, cosa que permet autofinçar-lo. I estén les rendes de capital gairebé a tothom a fi que la gent no depengui tant de les rendes del treball.
- Protegeix la Natura com a condició per a un desenvolupament sostenible. Influeix sobre l'abundància d'oferta d'ús de terra i estabilitza els preus de l'habitatge, com a derivació d'haver escollit la terra com a patró monetari.
- Millora la competitivitat per haver abaratit el factor treball, gràcies als impostos que graven les passivitats. I aconsegueix una política antiinflacionària sense sacrificar el desenvolupament gràcies a l'impost indirecte sobre els interessos de crèdits.
- Introdueix la visió política institucional a llarg termini i recupera el polític no d'ofici amb un Senat de Vigilància. Alhora redueix l'intervencionisme conjuntural de l'Estat que en canvi serà més legislador (de normes estructurals).
- Redefineix conceptes com són el de la propietat, en el sentit que el propietari té uns deures, massa oblidats, atès que és responsable i ha de tenir cura de la possessió, sense abusar-ne ni abandonar-la. La propietat, així, esdevé més una garantia d'independència i de realització personal que no pas un instrument d'opressió.

4. Implementació

Convé senyalar que els canvis proposats pel model permeten reformes d'aplicació **progressiva** (pas a pas) i **independents** (les unes de les altres). A més, aquestes reformes serien **conciliables** amb moltes altres mesures proposades per alguns dels altres models.

Es podrien, doncs, aplicar successivament uns canvis graduals o radicals, ja sigui connectats o bé deslligats entre si. No obstant s'aconsella que a l'inici hi hagi una fase intensa de comunicació i de creació d'opinió pública (cultural). D'aquesta manera serà més senzill anar introduint els elements de canvi polític. Però sobretot aquesta serà l'única forma legítima de fer una revolució per via democràtica.

Es tracta d'un conjunt de reformes sense necessitat de ruptures, que es poden encadenar seguint una sèrie semblant a la que segueix:

Pot començar amb la creació, per la iniciativa privada, de **cooperatives de propietaris de terra agrícola i cooperatives de propietaris de terra urbana**. Les raons serien les d'augmentar la productivitat, en el cas del camp, i les de compartir riscos en el cas de la ciutat. D'una banda molts petits propietaris agrícoles topen amb serioses dificultats per finançar les fortes inversions necessàries per modernitzar el sector agrari. I la major part, es troben sense successors i amb migrades perspectives per a l'hora de la jubilació. D'altra banda a la ciutat el problema principal és el de la reglamentació urbanística que pressiona amb expropiacions, remodelacions, etc. i la progressiva voracitat impositiva.

La idea consisteix en **formar cooperatives de "terra-tinents" que tinguin per objecte llogar la terra**. Així el cooperativista aconseguirà la seguretat econòmica que cercava, com d'un rendista, i a més el seu títol cooperatiu de propietari li permet aconseguir crèdits hipotecaris per finançar inversions. En poc temps els ajuntaments trobaran que els hi és més pràctic el diàleg amb pocs interlocutors i amb menys interessos contraposats. Això farà que la gestió urbanística i la taxació puguin ser menys arbitràries. Es produirà una pausada però inevitable agrupació i federació d'aquestes cooperatives de terra i, més tard l'entrada de llurs títols a borsa.

Un altre començament imaginable podrà sortir de la iniciativa d'unes corporacions locals mitjançant una emissió de Deute indexat i convertible en títols del seu patrimoni immobiliari. L'important és que el **públic inversor que descobrirà aquest títol-terra s'adonarà dels avantatges que presenta la seva transparència i estabilitat**. Llavors alguns governs creuran convenient intervenir, fins i tot aportant terres comunals i públiques.

Posteriorment els grans propietaris es decidiran a afegir-se a aquest tren en marxa. D'aquesta manera s'haurà realitzat una espècie de socialització de la natura promoguda per la iniciativa privada. També el sector bancari voldrà participar com a col·laborador interessat i impulsor del procés.

Perquè l'actiu terra haurà demostrat ser la reserva més sòlida i revaloritzable i, a més, transferible a les empreses que necessiten invertir. (13, p. 22)

Al transformar-se en Banc, l'administració de la cooperativa esdevindrà independent dels seus propietaris, i es deixaran de pagar beneficis als titulars. A canvi, es passarà una renda als socis en qualitat de prestamistes (obligacionistes) del propi Banc. A partir d'aquí es crea el Banc de la Terra, com entitat financera que a l'ensem administra i controla els recursos naturals. Qüestió aquesta que ve a donar una resposta pràctica a una antiga reivindicació política iniciada per l'ecologisme.

L'Actiu Sòlid neixerà, doncs, com a **contrapartida d'un dipòsit de Títols Sòlids efectuat voluntàriament per l'estalviador en el Banc de la Terra, equivalent a una imposició fixa i nominativa d'estalvi.** De fet el Títol Sòlid tindrà un doble origen: l'emissió primària (com a resultat de la compra de terrenys per part del Banc) i la secundària com a conseqüència (i contrapartida) d'un dipòsit de Títols efectuats per algú en el Banc de la Terra. Aquest algú serà a l'inici el mateix propietari que ha venut el seu terreny, i més endavant l'estalviador corrent. Aquestes imposicions donaran rendibilitat, com qualsevol actiu financer, car participen de les rendes de la terra i alhora permeten que el Banc de la Terra disposi de més Títols per oferir a l'estalviador.

Recordem també que hi haurà **una gradual transferència de terra de mans privades a comunitàries, donant lloc als Títols Sòlids que es pagaran per la transferència.** Aquesta transferència es farà en la mesura necessària per obtenir la cobertura de l'estalvi circulant que espera ser transformat en inversió productiva.

Un cop instaurat el Banc de la Terra i acceptats els seus títols pel gran públic, es poden ja acabar de materialitzar les restants propostes del model, però sobretot es podrà arribar a un pacte garantit general de progrés sostenible i ininterromput a base de diferir una part de totes les rendes.

Mentrestant, certes propostes hauran pogut ser plenament implantades. Per exemple, l'impost sobre els interessos dels crèdits (IPA), puix haurà permès lluitar simultàniament contra la inflació i la recessió, pel mètode d'encarir el diner sense pujar el tipus d'interès.

Finalment, la necessitat preemptòria de cuidar i protegir unes noves reserves monetàries i immobiliàries, que són de propietat comunitària, amb l'exigència d'una perspectiva i d'una garantia d'excel·lent estabilitat en el llarg termini, és possible que sigui el catalitzador que faci avançar decisivament la constitució d'un Senat de Vigilància molt independent políticament que, de mica en mica, pot anar estenent la seva atenció vers altres camps en els que convé exigir una gestió prudent i delicada en el llarg termini, començant per la riquesa ecològica i continuant pels grans mitjans de comunicació. (12, p. 6)

Referències Bibliogràfiques

1. Joan N. Casals (1991), "*La ineficàcia debería tributar*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 8.
2. J. N. C. (1985), "*La democràcia inacabada*". Papers d'Innovació Social, núm. 2.
3. J. N. C. (1991), "*Perquè no tothom pot treballar?*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 9.
4. J. N. C. (1977), "*El socialisme sòlid. Europa a l'any 2025*". Nova Terra.
5. J. N. C. (1988), "*El futur era possible*". La Llar del Llibre.
6. J. N. C. (1991), "*La problemàtica de la terra*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 5.
7. J. N. C. (1989), "*Economia, natura i societat*". Papers d'Innovació Social (EcoConcern), núm. 9.
8. J. N. C. (1989), "*Entramado de la Sociedad Sólida*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 14.
9. J. N. C. (1992), "*Circulación financiera en la hipótesis Modelo Sólido*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 16.
10. J. N. C. (1990), "*El delicado señorío de la tierra*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 5.
11. J. N. C. (1990), "*Estem ofegant l'economia real de la producció*". Article aparegut el 10 d'abril de 1993 al diari "Avui".
12. J. N. C. (1990), "*Desarrollo sin progreso*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 19.
13. J. N. C. (1990), "*El oro del futuro*". Quaderns d'Economia i Societat (EcoConcern), núm. 16.

3 **Racionalitzar** *la moneda*

un resum de l'aportació de
Agustí Chalaux

Extracte

Les característiques de l'actual instrument monetari, anònim i desinformatiu, faciliten el joc brut en la societat. Aquest joc afavoreix que els poders fàctics -poders de fet, no de dret- actuïn impunement, sense deixar rastre. Com a conseqüència, el sistema polític, el sistema econòmic i el sistema informatiu/cultural no són independents, establint-se unes connexions de poder il·legítim entre ells. Mitjançant el diner anònim sorgeixen i actuen els poders fàctics en els tres sistemes. El joc brut -il·legal o il·legítim- crea moltes distorsions i disfuncions. La democràcia esdevé només formal, i no real -participativa i responsabilitzadora-. L'Estat esdevé representant dels interessos dels poders fàctics. El mercat lliure esdevé llibertinatge mercantil; el subsistema financer es deslliga del subsistema productiu, i aquest del subsistema ecològic. I la ciència econòmica i la seva eficiència pràctica es veu dificultada. Tanmateix "El joc brut no és, possiblement, una fatalitat inherent a la condició humana". Però es veu afavorit o dificultat per les regles de joc socials i econòmiques. Aquestes són més causants de les disfuncions que no pas els actors que hi intervenen...

D'altra banda s'està imposant la "monètica" -moneda electrònica- sense debat social ni marc jurídic i polític que en permeti un ús coherent i democràtic. Fins ara l'aplicació de la monètica ha estat conseqüència de la innovació tecnològica i dels interessos econòmics: reduir costos i augmentar beneficis, millorar els serveis... En l'actual aplicació del diner electrònic no queda garantida la intimitat de les persones i moltes dades són en mans d'empreses privades, d'Hisenda, de la policia... Per aprofitar les possibilitats de la monètica i evitar-ne els perills cal buscar unes noves regles de joc.

Modificar el tipus d'instrument monetari és una condició necessària -no suficient- perquè es puguin prendre democràticament les decisions que calguin i canviar les regles de joc. El canvi de tipus de moneda és un canvi subtil, instrumental. "Els canvis d'instruments són molt menys violents que els canvis de costums imposats..."; "...es proposa un nou instrument per intentar superar un dels problemes de les revolucions històriques: que tot canvia, però que el poder d'uns quants continua." D'altra banda, "La moneda és un instrument de canvi no sols mercantil, també social. El tipus de moneda (...) afavoreix un tipus o altre de societat i de mercat: el poder irresponsable o la llibertat responsabilitzada".

El nou instrument monetari que es proposa, la "factura-xec", és personalitzat, responsabilitzador i informatiu. Informa de les característiques de cada acte mercantil, assegurant la transparència i la responsabilitat. També es proposen unes noves regles de joc, mercantils, socials i polítiques, coherents amb el nou instrument. Hi ha informació exhaustiva del sistema econòmic; la de caràcter personal es protegeix, amb únic accés del propi interessat i d'una Justícia independent; i la de caràcter general es posa a l'abast de tothom. La democràcia esdevé real, participativa i responsabilitzadora, amb la separació de poders -sistemes polític, econòmic i informatiu/cultural-, però amb una transparent interdependència, i amb la descentralització de les decisions polítiques

segons el principi de subsidiaritat -en un marc federal-. Una Justícia independent -també subjecte a la transparència- vetlla per l'acompliment de les regles de joc democràticament establertes.

Es manté al marge del mercat allò que no sigui mercantilitzable ni burocratitzable, pel perill de ser destruït o corromput. S'assegura un mínim poder adquisitiu per a totes les persones, que a la vegada permet donar sortida als excedents productius. El mercat esdevindrà més lliure i responsabilitzat, autoregulat i equilibrat. Un mercat basat en el desenvolupament del sistema productiu però en un marc ecològic i amb el suport del sistema financer. I la ciència econòmica podrà esdevenir una disciplina d'autèntic rigor científic-experimental i amb operativitat pràctica.

En tot el model és fonamental buscar implementacions realistes, instrumentals i "viables en l'aplicació pràctica", que s'adaptin a cada realitat. El model es fixa molt en les noves tecnologies que estan desenvolupant les possibilitats d'implementació del sistema factura-xec mitjançant la monètica.

Algunes de les propostes que es fan per aconseguir aquests objectius són:

Per tal d'assegurar les necessitats mínimes de consum a totes les persones i per facilitar una interdependència transparent entre les diferents funcions en la societat es proposa distingir 4 estatuts: el general (que garanteix un mínim a tothom), el mercantil (per determinades situacions dels qui estan retribuïts pel mercat), el comunitari (pel finançament dels serveis comunitaris i del seu personal) i el mixt (per a empreses artesanals i serveis comunitaris que participin en el mercat).

Cada estatut atribuirà uns determinats punts a cada persona o institució. El valor monetari del punt variarà en funció del nombre de punts atribuïts entre tots els estatuts i la massa comunitària de diner creada segons els excedents de producció. Si el mercat augmenta els excedents, el valor dels punts pujarà. Si el mercat redueix el nombre d'excedents el valor del punt baixarà i pressionarà a que una part de les persones acollides a l'estatut comunitari l'abandonin i intervinguin productivament en el mercat (perquè estaran més ben pagades). S'estableix, així, una autoregulació entre mercat i serveis comunitaris (que només poden existir si hi ha prou riquesa produïda per mantenir-los).

La invenció de diner comunitari podrà realitzar-se sense provocar inflació ni desequilibris gràcies al sistema informatiu fornït per la factura-xec. Aquest sistema permetrà detectar excedents de consum i d'inversió. Les autoritats monetàries podran injectar o retirar poder de compra en el sector de consum a través les Caixes i en el sector d'inversió mitjançant els Bancs. Les Caixes oferiran els serveis comptables i d'estalvi en els sectors del consum. Els Bancs dedicats a les necessitats de les empreses seran els encarregats de canalitzar els crèdits comunitaris a la inversió i no podran inventar diner, ja que només podran prestar segons les quantitats i els terminis dels seus dipòsits.

La fiscalitat, amb la seva funció redistributiva, finançadora de serveis

públics i interventora en les variables macro-econòmiques, podria quedar substituïda per les possibilitats del nou sistema. En cas que calgués mantenir-la, podria gestionar-se amb una extraordinària facilitat, aplicant un percentatge a l'import de cada factura-xec. La recaptació automàtica d'un impost únic seria d'una gran eficàcia i claredat. El sistema factura-xec també permetria aplicar un percentatge positiu o negatiu que carregués les activitats perniciosos per a la conservació dels recursos i el medi ambient i que, en canvi, subvencionés automàticament les considerades beneficioses. Els fons ecològics recollits serien gestionats per una Autoritat de Protecció Ecològica, independent de les Autoritats Polítiques i de les Monetàries.

En un món interrelacionat, el sistema factura-xec permetria dotar de transparència el comerç internacional, reduir els moviments especulatius de diner deslligats de l'intercanvi de béns i serveis, i facilitar l'equilibri de la balança de pagaments, superant l'hegemonia de les monedes fortes i l'especulació amb les divises.

El sistema proposat seria adaptable a diferents realitats socials, econòmiques, polítiques i tecnològiques (segons les possibilitats de la "monètica" -moneda electrònica-). Però per a la seva implantació -sigui gradual o total- cal, com a mínim, uns canvis en el sistema judicial i en la gestió dels sistemes informàtics- que garanteixin la protecció de la intimitat però que no impedeixin els beneficis econòmics i redistributiu que es pretenen. Una de les possibilitats d'implantació gradual pot partir de la necessitat d'un eficaç pla anticorrupció que garanteixi l'Estat de dret. Aquest pla contemplaria l'obligació d'acollir-se a un "Règim de Transparència" per part de totes les persones i institucions relacionades amb la gestió i administració pública, les quals, no poden eximir cap excusa per evitar una total transparència dels seus comptes. Els ciutadans i empreses que volguessin acollir-se voluntàriament a aquest Règim de Transparència obtindrien importants desgravacions fiscals. Si es mostrés l'eficàcia del sistema podria anar-se implantant per l'evidència dels seus beneficis.

Índex

1. Introducció	71
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Consideracions prèvies	74
2.1. Sistema monetari, moneda i informació	
2.2. Democràcia i Estat	76
2.3. El mercat i l'economia	77
3. Diagnòstic	78
3.1. Disfuncions de la moneda i de la falta d'informació	
3.2. Disfuncions de la democràcia i de l'Estat	80
3.3. Disfuncions del mercat i de l'economia	81
4. Propostes	85
4.1. El nou sistema monetari: la "Factura-Xec"	
4.2. La democràcia, la separació dels poders i la descentralització	87
4.3. Entre l'Estat i el mercat: distinció entre estatuts	
4.4. El nou sistema econòmic	89
5. Implementació	95

I. Introducció

I.1 L'Autor i el seu entorn

Agustí Chalaux de Subirà va néixer el 19 de Juliol de 1911 a Sant Genís dels Agudells, un petit poble de 15 habitants, a prop de Barcelona. Era fill d'un industrial francès, propietari d'una fàbrica de tinys de llana a Barcelona. La seva mare procedia d'una família de tradició carlina catalana. Als quatre anys el van portar a l'escola Montessori, una de les primeres d'Europa. La seva infància es va desenvolupar en un ambient alhora cristià i llibertari. Els seus amics eren els obrers de la fàbrica. I sovint sentia parlar de l'innovador pedagog Joan Bardina, que era conegut del seu pare. Als nou anys el van enviar a Toulon -França- per estudiar batxillerat.

Als 14 anys va conèixer fortuïtament a Horace Finaly, quan ofería una conferència sobre "El rol dels banquers a la societat". Finaly era president de la "Banque de Paris et des Pays Bas" -un dels bancs més importants del moment-, i un home molt influent. Es va establir una amistat especial entre ambdós, i durant 14 anys van mantenir reunions periòdiques a la casa del banquer a París. En les trobades Finaly li va transmetre experiències, fets, coneixements i informacions sobre la seva vida i la seva professió.

*Amistat amb
el banquer
Finaly*

Als disset anys, en una de les entrevistes periòdiques, va haver d'esperar a Finaly a la biblioteca. La seva curiositat el va portar a llegir el contingut d'alguns documents confidencials que es trobaven en la taula del despatx. Entre ells hi havia l'informe d'una reunió celebrada el 1919 a París, entre Finaly, J.P.Morgan junior -de la S.P.Morgan and Co.- i Henry Deterding -de la Royal Dutch Petroleum Company-. De tant en tant cridaven a diferents experts per demanar aclariments. En el resum final destacava la decisió dels reunits, de no "racionalitzar" el paper-moneda aleshores vigent, doncs permetia el joc (brut) de la "plutarquia mundial".

Mentre llegia atentament va rebre una gran bufetada que el llençà a terra. Tot seguit Finaly l'ajudà a aixecar-se i li demanà perdó. Li va preguntar què havia entès de l'informe. En Chalaux li va dir que pràcticament res, però que li cridava molt l'atenció el terme "plutarquia". Finaly li demanà paciència, i amb els anys li va explicar confidències bancàries i elements de la tradició no escrita de Plató: què era la plutarquia -el poder de poca gent a causa de llur riquesa-; els avantatges del paper-moneda, que afavoria el joc (brut) de la plutarquia; els intents fallits que havia fet Plató per restablir una moneda responsabilitzada-documentadora a Siracusa; o la descoberta de l'existència d'una "Edat d'Or" on la moneda era no metàl·lica i on hi regnava la pau i el mercat responsabilitzat.

Apassionat per aquestes descobertes va començar a estudiar Ciències Econòmiques a París, estudis considerats poc científics per Finaly. Aconsellat pel banquer i acomplint el desig del seu pare, inicià els estudis de Química a Mulhouse. Va descobrir el mètode científic aplicat a la física i la química, i el va enfocar a l'estudi dels fenòmens socials i econòmics, amb semblant precisió i rigor. L'aplicació d'aquest mètode a la política li ha portat molts conflictes. Quan venia a Barcelona es trobava amb els obrers i

amb diferents sindicalistes llibertaris. Va crear, amb un company, l'associació "Via Fora", de caire catalanista i llibertària.

El seu pensament es reforçà a Barcelona davant la revolta militar de 1936 i les converses amb més sindicalistes llibertaris. Va constatar que les vagues generals i les revolucions s'havien de preparar bé, requerint els instruments i els recursos necessaris; que la revolució, les armes i la guerra no ho eren tot; i que una de les causes de fons d'aquella situació era la impossibilitat de "dominar la moneda i la banca com a instruments al servei del poble". Molts moviments, carregats d'utopia, fracassen amb la manipulació dels idealismes per una colla de realistes amb poder, que en treuen partit. Aleshores decidí que l'empirisme havia de permetre transformar els ideals en realitats. Va començar a escriure sobre els seus estudis i recerques, però la majoria dels materials es van perdre per les circumstàncies bèl·liques d'aquells anys. Va dirigir la fàbrica del seu pare i va col·laborar amb els sindicalistes fins el 1939, que va marxar a París.

A l'inici de la Segona Guerra Mundial va ser mobilitzat a l'Escola d'Oficials d'Artilleria Francesa. Després de l'ocupació alemanya el van desmobilitzar. Durant nou mesos va viure a casa d'un amic de la família que l'havia convidat, per poder escriure el seu llibre. Però un veí del poble el va tractar de "paràsit", i en Chalaux va marxar. Es va posar a treballar com a proletari conscient i organitzat, de cinc del matí a vuit del vespre. No va poder continuar estudiant fins que no va començar a treballar de secretari per una persona amb diners.

El 1945 va tornar a Catalunya, perdent tots els seus llibres i papers. D'aquesta manera els tenia a la memòria, però es va veure lliure de no ser fidel als seus textos. Durant aquells anys era lector assidu de la "Semana Internacional", que editava en Joan Bardina des de Xile, i que li va donar moltes idees. El 1956, després de l'ocupació d'Hongria i de reflexionar a partir d'una anàlisi històrica, va deixar de creure en la violència revolucionària. Des d'aleshores la seva opció era la no-violència, per fer una crida a la consciència, a l'acció i a la intel·ligència.

El 1978 la revista "Investigación y Ciencia" va publicar un estudi sobre "El primer antecedent de la escritura", que semblava confirmar la hipòtesi de Plató sobre l'existència d'una "Edat d'Or". A partir d'aquest estudi va formular una hipòtesi sobre l'origen de la "història", que comença oficialment amb l'aparició de l'escriptura, però també amb la moneda anònima i els imperialismes.

L'obra d'Agustí Chalaux és fruit de cinquanta anys de recerca, en els quals ha "robat" idees de moltes persones de diferents procedències. La voluminosa obra, aparentment desordenada i sovint no escrita o perduda, ha estat estudiada i sintetitzada en diferents documents per ell i els seus col·laboradors: Joan Parés, Lluís M. Xirinacs, Magdalena Grau, Martí Olivella, i altres... Es va iniciar la recopilació al Centre d'Estudis Joan Bardina, creat amb un grup d'amics, durant set anys; i després ha continuat a EcoConcern, associació creada el 1992. Fruit del treball col·lectiu al Centre d'Estudis Joan Bardina es van escriure els "Apunts de recerca interdisciplinària sobre Disseny de Civisme" (3). L'objectiu d'aquests

apunts és el de desenvolupar la recerca interdisciplinària per dissenyar unes noves regles de joc; aquestes han d'afavorir les llibertats i les solidaritats concretes per totes les persones, individuals, nacionals i col·lectives.

D'entre la col·lecció de textos del Centre d'Estudis Joan Bardina sobresurt el n° 3, "*Moneda telemàtica i estratègia de mercat*" (2), de Magdalena Grau. Aquest és un assaig molt complet sobre el model, que es centra en les propostes i en les conseqüències que pot representar la seva implementació. Finalment destaca el llibre "*El poder del diner. La monètica, factor de canvi polític*" (1), de Martí Olivella, publicat per Edicions 62. Aquest llibre ha rebut el Premi d'Assaig Joaquim Xirau 1991, i està centrat en la necessitat d'establir una aplicació coherent i democràtica de la "monètica".

2. Consideracions prèvies

2.1. Sistema monetari i informació

La moneda és un instrument que hauria de facilitar l'intercanvi de mercaderies i permetre l'equilibri del sistema econòmic. Els manuals d'economia anomenen diner a tot mitjà de pagament generalment acceptat com a tal en una societat. També s'accepta la idea de "sistema monetari com a sistema d'informació". Normalment s'acostuma a definir la moneda, no per les seves característiques, sinó per les seves funcions:

Funcions de la moneda

- **Patró de referència** per mesurar -o objectivar- el valor de canvi. És una unitat de compte, que facilita l'equivalència.
- **Mitjà de canvi** amb validesa generalitzada davant les altres mercaderies. És un mitjà -divisible i manejable- que facilita l'intercanvi
- **Reserva de valor** pel seu ús diferit en el temps. És un instrument que facilita l'estalvi i la inversió.
- Mancaria una quarta funció: **sistema d'informació**, que facilitaria la ciència econòmica i l'Estat de dret.

Però també podem distingir diferents característiques de les monedes.

Característiques de l'instrument monetari

- **Valor intrínsec o valor abstracte.** La unitat monetària pot tenir un suport físic amb valor intrínsec, com és el cas de les monedes d'or o altres de metàl·liques. Però també pot tenir un valor abstracte, diferent al seu valor com a mercaderia; és el cas dels bitllets, els xecs i les anotacions en comptes corrents, o el diner electrònic. Tanmateix, aquest suport físic, per ser socialment acceptat, requereix alguna garantia que doni confiança.
- **Anònim o personalitzat.** Els instruments monetaris poden ser anònims (peces metàl·liques, bitllets de banc..) o personalitzats (xecs i targetes basats en comptes corrents..).

Els tipus de mercat

D'altra banda, en referència al tipus d'intercanvi, bàsicament s'observen tres tipus de mercat.

- En un **mercat de reciprocitat** -habitual en moltes cultures- s'intercanvien "regals", sense moneda. Aquest tipus de mercat engendra valors humans i socials, (té una analogia amb els intercanvis de regals nadalencs).
- En un **mercat d'intercanvi** s'utilitza una unitat monetària abstracta i homogeneïtzadora per assignar-ne una quantitat a cada mercaderia heterogènia. D'aquesta manera es determinen valors mercantils directes -preus i salaris- i inversos -diner-. El diner és el poder de compra que té cada unitat monetària.
- En un **mercat de canvi** hi ha unitats monetàries abstractes més instruments monetaris. Amb aquests es pot substituir el sistema d'intercanvis directes de mercaderies per un sistema de canvi diferit en l'espai i en el temps -reconeixement de deute-.

En cada societat el tipus de moneda ha estat determinant en les relacions humanes a causa dels diferents usos que se'n poden fer. Amb la moneda i per la moneda la realitat humana ha estat alterada. En molts enfoc de canvi social la importància de la moneda ha estat menystinguda. En la moneda s'observa una terrible ambivalència degut a l'ús que en fa qui la posseeix, especialment si és en grans quantitats. Però en definitiva són els diferents tipus de moneda que han determinat els diferents usos que se'n podia fer: ("l'aristotèlic"), instrument de dominació, de control, de poder, de corrupció, d'especulació, d'anti-informació, o ("el platònic"), d'intercanvi, de personalització, de responsabilització, d'informació, de solidaritat, de llibertat... de transformació social.

S'ha presentat la història de la moneda dominada per una visió aristotèlica -metal·lista- per sobre de la visió platònica -nominalista-. S'ha intentat reforçar la idea que la moneda ha sorgit amb valor intrínsec -moneda metàl·lica, tercera mercaderia-, des d'una visió aristotèlica i metal·lista que sempre s'ha caracteritzat per:

*Enfoc
metal·lista
versus enfoc
nominalista*

- **L'anonimat**, ja que no informa de qui compra o ni de qui ven.
- **La uniformitat**, ja que utilitza el mateix instrument monetari per totes les transaccions i no informa de què, com, quan i on s'intercanvia.
- **La mobilitat**, degut a que serveix per molts intercanvis durant un temps infinit.

Com a conseqüència, "És evident que la moneda metàl·lica és una bona arma de penetració invasora, cultural i comercial, perquè trenca fàcilment tota l'estructura econòmica i d'intercanvi tradicional en els pobles envaïts gràcies a les facilitats i a la màgia encantadora dels metalls preciosos".

En canvi per la teoria nominalista -visió platònica- la intrinsicitat no és la característica fonamental dels sistemes monetaris, sinó la seva abstracció, convencionalitat i instrumentalitat. El sistema monetari nominalista es caracteritza per les següents funcions:

- Per la funció mètrica, la unitat monetària és una unitat convencional-abstracte per mesurar el valor de canvi de les mercaderies intercanviables, i el sistema monetari és un sistema mètric.

- Per la funció instrumental, les mercaderies intercanviables són fàcilment comparables. Fan referència a una unitat monetària abstracte, convencional i universal. Aquesta és homogeneitzadora de mercaderies concretes i heterogènies, i permet fer una "regla de tres" per comparar-les.
- Per la funció documentadora-informativa l'instrument-document monetari dóna informació precisa i completa de tots els actes mercantils realitzats.

Tot i el pes metal·lista històric de 4.500 anys, sembla que amb anterioritat durant més de 7.000 anys, es va utilitzar un instrument monetari caracteritzat per la personalització, la diversificació i la immobilitat, en un món més responsabilitzat. Sembla que va ser entre el 9è mil·lenni i el 26n mil·lenni abans de la nostra era, a l'alba de les civilitzacions de l'Àsia occidental. S'utilitzava un sistema de fitxes d'argila que van evolucionar en les tauletes sumèries, considerades l'origen de l'escriptura i de la "història". Les fitxes d'argila constituïen un complex i estès sistema de comptabilitat, que permetia el registre de les diferents operacions i intercanvis efectuats amb els productes de les collites i els ramats. Van ser l'antecedent dels primers instruments monetaris: butlles d'argila. Aquestes donaven informació de les característiques i dels agents de cada intercanvi; i possiblement permetien mantenir un sistema de compensació comptable. L'instrument monetari estava caracteritzat per:

- La **personalització**, doncs feia constar qui comprava i qui venia en cada intercanvi.
- La **diversificació**, doncs era un instrument monetari específic per a cada transacció.
- La **immobilitat**, doncs cada instrument monetari servia només per a un sol acte.

La "història oficial" comença amb l'escriptura i la moneda anònima, i amb ella la corrupció i l'imperialisme. En referència a la moneda, "Les civilitzacions de l'argila usaren aquesta per a un sistema comptable-monetari personalitzat i informatiu. Les civilitzacions dels metalls usaren aquests per facilitar i agilitar el comerç i l'imperialisme guerrer i corruptor. La civilització del paper ha usat aquest per dominar els mercats i els pobles. La civilització de l'electrònica usa aquesta per a l'especulació monetària mundial i per assegurar el control de les poblacions".

Una hipòtesi sobre els primers antecedents de la moneda informativa

2.2. Democràcia i Estat

La democràcia sembla ser el menys dolent dels sistemes polítics a Occident. Les bases de la democràcia són l'Estat de dret -igualtat de tothom per fer les lleis i per sotmetre-s'hi- i la justícia social -equitat econòmica-. Quan aquestes es veuen torpedinades, la democràcia no és real sinó només formal. La democràcia està culturalment acceptada, però cal revisar si aquesta és participativa i responsabilitzadora... D'altra banda, "Per què els

dos sistemes d'aquest segle no han pogut, no han sabut, o no han volgut combinar mercat i solidaritat, Estat de dret i llibertat?". El model que es proposa aposta per compaginar llibertat i solidaritat, amb un sistema polític que faciliti una millor participació i responsabilització.

El paper proposat de l'Estat és el de vetllar per l'acompliment d'unes regles de joc establertes democràticament, que assegurin les bases de la democràcia, la llibertat, la solidaritat i la defensa del medi ambient. D'altra banda, hi ha un conjunt heterogeni d'aspectes que no es poden mercantilitzar ni estatitzar o burocratitzar, que funcionarien millor acollits a un "estatut comunitari", que no és ni privat ni estatal.

2.3. El mercat i l'economia

Es considera que el mercat és un "invent humà molt antic i útil". Sorgeix espontàniament malgrat que es prohibeixi -per exemple, l'economia submergida-. El paper del lliure mercat -només d'allò que sigui mercantilitzable- és el de la creació i distribució de riquesa, però sense destruir la natura i sense comportar la pobresa de part de la població. "El problema no és mercat sí o mercat no, sinó llibertinatge mercantil o mercat responsabilitzat. Caldria redefinir unes regles de joc mercantils que afavorissin llibertats concretes responsabilitzades". Es distingirà entre sistema productiu, sistema de consum, sistema ecològic i sistema financer. I dintre el sistema productiu dividirem la producció en: producció de béns inversius i producció de béns de consum.

Es postula l'existència d'una "**plus-vàlua comunitària**" que s'afegeix a la "plus-vàlua privada". La "plus-vàlua comunitària" procedeix de l'esforç i el progrés acumulats des dels avantpassats, i pertoca que reverteixi al conjunt de la societat. És el cas de la tecnologia i els coneixements, les inversions a molt llarg termini, els avenços culturals i socials, etc... La plus-vàlua comunitària no és detectada pel mercat -és una externalitat-, i és beneficiosa per a la societat -és positiva-. Per tant és una externalitat positiva. Com veurem hi ha altres externalitats que són negatives, com la destrucció de recursos naturals o la contaminació medioambiental no detectades pel mercat. Per saber com va l'economia cal trobar la manera de veure si les externalitats positives compensen les externalitats negatives.

D'altra banda, quan el poder de compra és inferior al poder de venda hi ha excedents productius i es generen crisi de tot ordre. Per fer-hi front es considera que es pot crear una massa monetària comunitària pel valor dels excedents productius, excedents que són l'expressió de la plus-vàlua comunitària.

El concepte de plus-vàlua comunitària com a externalitat positiva

3. Diagnosi

3.1. Disfuncions de la moneda i de la manca d'informació

L'actual moneda és en general d'inspiració metal·lista. S'ha utilitzat el patró or fins a principis de segle, i el patró dòlar -a la vegada convertible en or- des del 1944 -Bretton Woods- fins al 1971 en el marc internacional. Tanmateix el diner cada cop és més abstracte: amb el pas de la moneda metal·lica al paper-moneda; amb la introducció de la moneda escriptural -xecs i anotacions en comptes corrents- i de la moneda electrònica -personalitzada però convertible a moneda anònima-; i amb la posada en circulació de quasi-moneda -com per exemple molts actius financers-. D'altra banda la moneda d'enfoc metal·lista ha demostrat que no és capaç de permetre un equilibri entre mercaderies creixents i moneda material limitadora. Les característiques de l'actual moneda -anònima i desinformativa- han possibilitat el seu ús com a instrument de dominació, de control, de poder, de corrupció, d'especulació i d'anti-informació.

Les regles de joc, basades en l'anonimat i la manca d'informació -o l'asimetria de la informació- afavoreixen el joc brut. El joc brut fa referència a un conjunt heterogeni d'activitats que tenen com a factor comú saltar-se les regles de joc establertes democràticament. És el cas de l'economia submergida en totes les seves variants, les màfies, el tràfic il·legal d'armes, els atemptats, els raptos, la producció i distribució il·legal de drogues, el tràfic de persones, els robatoris, els homicidis, la utilització d'informació privilegiada, l'evasió d'impostos, la falsificació, els favoritismes, el suborn i la corrupció, la malversació de cabdals públics, etc... Les regles de joc fa que ha moltes persones hi participin i en treguin algun benefici. Però amb la seva complicitat encobreixen a les poques persones que en treuen grans beneficis, en forma de poder i de diner.

Els poders fàctics actuen impunement gràcies al diner anònim. Sorgeixen del sistema polític, del sistema informatiu/cultural i del sistema econòmic, i actuen mitjançant tots tres sistemes.

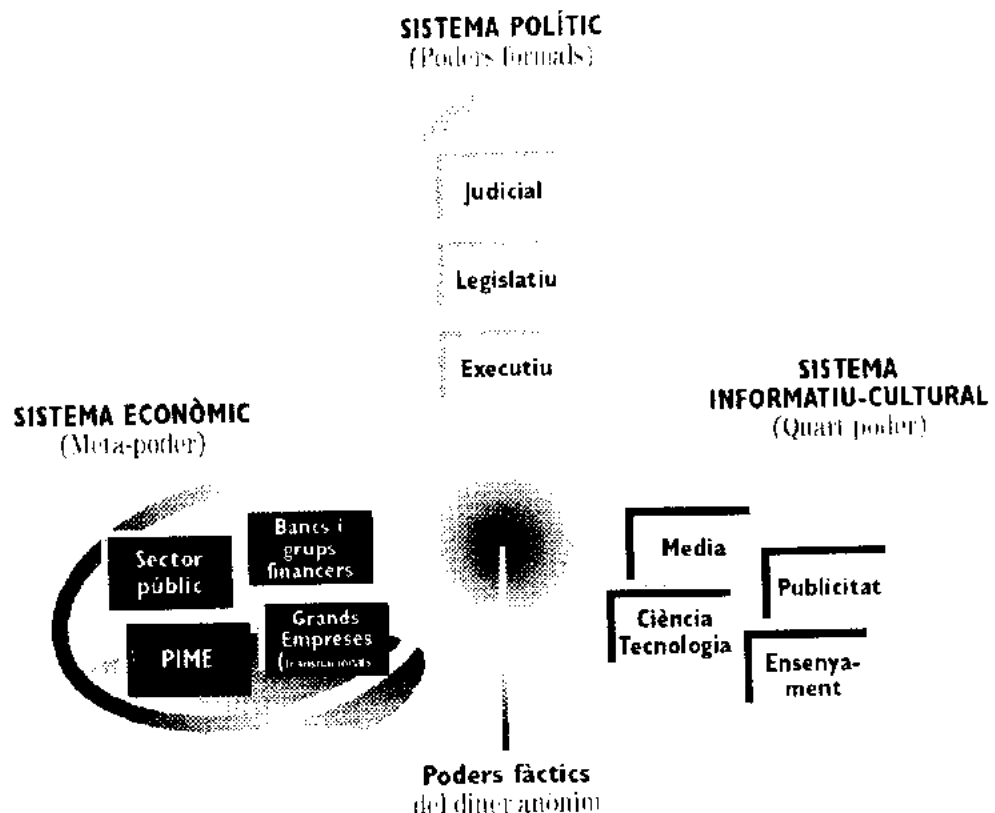
- El sistema polític, també anomenat poder formal, està constituït pels tres poders -que actualment no són independents-: poder legislatiu, poder executiu i poder judicial.
- El sistema informatiu/cultural, o "quart poder", està constituït pel món de la ciència i de la tecnologia -científics, tècnics i inventors-, el món de la publicitat -creadors de cultura i de necessitats-, el món dels mitjans de comunicació de masses -conformadors de consciència-, i el món de l'ensenyament -domesticadors-.
- I el sistema econòmic, també anomenat "meta-poder", "cinquè poder" o "plutarquia" -que té poder a causa de la seva riquesa-, està constituït pels qui controlen els bancs i grups financers, les grans empreses -transnacionals-, i el sector públic.

El diner anònim fa que els tres sistemes no siguin independents, creant una connexió il·legítima. El tipus de diner actual facilita la creació d'un espai fosc entre política, economia i informació/cultura, que podem anomenar "el forat negre del poder".

Per exemple, s'observa una estreta relació entre poder i riquesa, doncs el poder dóna riquesa i la riquesa dóna poder. També hi ha clars indicis que els rics i poderosos no paguen els impostos que els correspondria i que tenen avantatges quan són tractats pel sistema judicial... Tanmateix el que crea disfuncions són més les regles de joc que les permeten i afavoreixen, que no pas la "maldat" dels actors...

El tipus de moneda, també dificulta la ciència econòmica i la seva eficiència pràctica. No existeix informació exhaustiva, precisa, exacte i pública sobre els processos que es desenvolupen en el mercat. El sistema monetari com a sistema d'informació ens proporciona una visió molt limitada, restringida i borrosa. Els indicadors macroeconòmics no poden tenir en compte de forma precisa ni l'economia submergida i el joc brut, ni els aspectes relacionats amb la qualitat de vida i el benestar social. Per exemple en el càlcul del PIB es suma com a producció allò que s'hauria de descomptar: descontaminació, destrucció de recursos exhauribles -no renovables-, despeses de malaltia, d'armament, explotació i pobresa de la població dels països perifèrics, etc... La renda per càpita amaga les diferències entre classes socials, i les dades sobre la pobresa o la indigència són millors indicadors, però de la ineficiència.

Esquema 1

Tampoc es coneixen exhaustivament les necessitats de diner. Aquestes són fruit, d'una banda, de l'existència d'intercanvis de mercaderies diferits en l'espai i en el temps; és a dir, dels reconeixements de deutes, que a diferència del troc no són auto-equilibrats sinó que només representen un equilibri intra-comptable; i, d'altra banda, les necessitats de diner tenen relació amb la insuficiència o abundància de poder de compra per adquirir els béns i serveis disponibles. Tanmateix, el càlcul de la quantitat de diner en circulació -i la seva velocitat- també es basa en estimacions, més o menys encertades. Com a conseqüència de la manca d'informació, es dificulta enormement la comprensió real i científica, del funcionament del sistema econòmic. Finalment les disfuncions informatives impossibiliten la presa de decisions i l'elaboració d'estratègies racionals dels agents econòmics. L'Estat es mostra incapaç per a resoldre alhora problemes com la inflació, la recessió i l'atur. I la informació parcial i en mans d'uns pocs fa que els mercats no siguin lliures per a tothom.

Insuficiència dels indicadors macro-econòmics

3.2. Disfuncions de la democràcia i de l'Estat

Degut a les regles de joc actuals i mitjançant el diner anònim, el joc brut és afavorit i els poders fàctics actuen impunement. Com a conseqüència la democràcia és només formal -ni real, ni participativa i ni responsabilitzadora- per a la majoria de la població. **Mentre la moneda sigui anònima i desinformativa els canvis polítics només seran aparents i no seran fonamentals.** Sempre hi haurà algú amb prou diner que impedirà la presa de democràtica de decisions, o la seva aplicació. Els polítics es veuen condicionats pels vots dels ciutadans, desinformatats o esbiaixadament informats. També pels grups de pressió: mitjans de comunicació de masses, oposició parlamentària, sindicats i patronal... dret de veto antidemocràtic dels "forts" en les Nacions Unides, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional... Però també per la dependència en el finançament dels partits per part dels bancs i de les empreses. Les decisions polítiques es veuen condicionades, en darrera instància, pels poders fàctics... fet intolerable en una democràcia. Aquests financen els partits -legal o il·legalment-, subornen -als polítics, als jutges, als funcionaris, als professionals independents...-, controlen els mitjans de comunicació de masses -conformadors de consciència-, etc...

Les decisions polítiques es veuen condicionades -en darrera instància- pels poders fàctics, fet intolerable en una democràcia

Els Estats i els Organismes Internacionals esdevenen, així, representants dels poders fàctics, que constitueixen "governos de fet -no de dret-". El sistema polític actual, basat en la mentalitat de fa un o dos segles, demostra que no pot prendre decisions a llarg termini. Tampoc pot afrontar problemes complexos ni canvis importants. I el nivell de centralització-descentralització dels Estats no s'adapta a la diferent importància dels problemes que han d'intentar resoldre. Tanmateix la decadència progressiva de la democràcia formal pot acabar portant a noves formes de totalitarisme encara més ineficient i corrupte.

3.3. Disfuncions del mercat i de l'economia

S'observa un conflicte -o ruptura- entre el sistema productiu, el sistema de consum, el sistema ecològic i el sistema financer. És a dir, hi ha fugues de recursos econòmics, gràcies a les característiques de la moneda, que destrueixen la producció real, agreugen els problemes ecològics, creen pobresa i misèria, i faciliten el joc brut.

- **L'especulació juga un paper important al respecte, i es considera al mercat financer una "economia casino".** Molts fluxes de capital -com el "hot money" o moltes compres i fusions d'empreses- són especulatius, no corresponen a consums ni inversions productives. Aquests moviments de diner només busquen els beneficis immediats. I provoquen la ruptura entre el sistema productiu i el sistema financer. El mercat financer i de capitals -"economia casino"-, el mercat immobiliari i el mercat de divises esdevenen independents i autònoms, causant inflació, creant monopolis i oligopolis mundials, i posant en perill el sistema productiu. "Sempre és així. Un cicle infernal: guanys ràpids deslligats del mercat real, crisi, i guerra per sortir de la crisi".

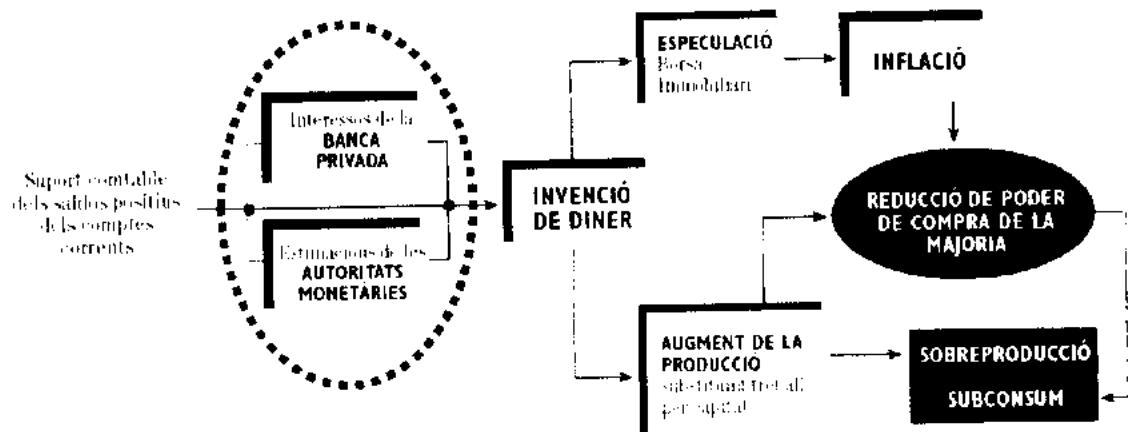
- **La "invenció de diner" -funció necessària- està actualment en gran mesura en mans dels bancs privats, amb interessos privats.** Aquesta funció es produeix d'una banda amb l'emissió de nova moneda fiduciària, per part del banc central; actualment el promig d'aquesta només representa un 10% (?) de la massa monetària en els països occidentals. Però la invenció de diner també es produeix amb la concessió, per part dels bancs privats, de crèdits -actiu- a un termini superior al dels dipòsits -passiu sobre el que es sostenen-, limitats per la política monetària. És a dir, que uns mateixos diners estan disponibles per a dues persones a la vegada, doblant el poder adquisitiu. Tanmateix els bancs estan formalment limitats per la política monetària de l'Estat i pel banc central. Però els mecanismes de política monetària que utilitzen són indirectes i d'eficàcia relativa, i el sistema monetari desinformatiu calcula les necessitats de diner en base a estimacions. Com a conseqüència, els bancs actuen "més amb empirisme i intuïció que per un coneixement complet i científic del mercat", i els efectes de la política monetària sobre la inflació són imprevisibles, afectant al mateix temps altres variables: inversió, atur...

D'altra banda, en la invenció de diner bancari s'observa una greu contradicció interna. Mentre els bancs intenten augmentar el nombre de dipòsits i de crèdits -dels que en treuen un benefici pel diferencial del tipus d'interès-, és impossible que alhora maximitzin el benefici privat i cerquin l'equilibri econòmic global. Fonamentalment el problema de l'actual invenció de diner és el destí d'aquests recursos.

En l'Esquema 2 es mostra com una part de la invenció de diner es destina a l'especulació mitjançant els mercats financer, de capitals, immobiliari i de divises... i crea inflació i redueix el poder de compra de la majoria. I una altra part es destina a augmentar la producció, substituint treball per capital; fet que també redueix el poder de compra de la majoria.

Ambdues maneres condueixen a la sobreproducció i al subconsum. Actualment són els bancs qui gaudeixen d'aquests recursos, que administren segons els seus interessos privats "autocrèdit". De fet el que és interessant dels diners és poder utilitzar-los, més que tenir-los. Aquest privilegi i el de tenir més i millor informació econòmica, els dona molt poder. De tota manera els beneficiaris de l'actual invenció de diner no només són els bancs, doncs també ho és el banc central i les persones que reben els diners que l'Estat ha fet inventar, mitjançant el deute públic.

Esquema 2

- Els bancs i el sistema financer estan dominant cada cop més el sistema productiu. Estan al darrera de l'emissió de molts actius financers que per la seva liquiditat esdevenen quasi-moneda, dels grans fluxes de diner electrònic -nacional i internacional-, de les grans operacions especulatives, de bona part del blanquejat de diner negre procedent del joc brut, de les grans multinacionals, de les grans explotacions de recursos naturals, i en general de que el sistema financer es deslligui del sistema productiu. Entre els poders fàctics destaca la "gran banca" amb una estratègia supranacional. Aquesta domina cada cop més a les empreses -incloses les transnacionals-, sense saber gaire de producció però sabent-ho tot sobre estratègies financeres. Els crèdits industrials normalment són adjudicats als qui ja tenen patrimoni. Afavoreixen als qui ja són propietaris de capital i discriminen els qui no tenen res a hipotecar, malgrat que el projecte d'inversió sigui bo. Amb les seves decisions també afavoreixen certes operacions financeres, borsàries, inversives, polítiques, electorals, culturals... També utilitza els càrrecs públics dels Estats i dels organismes internacionals -sobretot del Banc Mundial i del Fons Monetari Internacional, que representen als Estats més forts-; i els utilitza per dictar l'ordre econòmic internacional "dictadura financerà" i implantar la política econòmica que més li interessa.

- S'observa una creixent desigualtat entre producció i renda: amb la insuficiència del poder de compra respecte al poder de venda, i amb l'existència d'excedents productius. El poder de compra determina la demanda de béns i serveis, en forma de consum, i d'estalvi i inversió;

procedeix de la renda, bàsicament del treball -sous- i del capital -interessos i beneficis-. I el poder de venda representa l'oferta de mercaderies -producció-; i genera la renda. Aquesta desigualtat, quan és molt significativa pot desembocar en greus crisis de contracció dels mercats i de recessió productiva: crisis de sobreproducció i de subconsum. A la vegada s'observa una altra desigualtat: la persistència de l'atur i de bosses de pobresa, que necessiten poder adquisitiu -poder de compra- per subsistir. La invenció de diner podria compensar aquestes desigualtats si es destinés a crear poder de compra pel valor dels excedents productius. Però no ho fa si en gran mesura la invenció de diner la realitzen els bancs, en una quantitat i direcció només en funció dels seus interessos privats. No es dona poder de compra a qui ho necessita, i es dona a qui relativament no li és imprescindible. Com ja hem dit, actualment una part de la invenció de diner es destina a l'especulació, molt rendible, que crea inflació i redueix el poder de compra de la majoria. I una altra part es destina a augmentar la producció, no tant rendible, però que substitueix treball per capital o substitueix llocs de treball "cars" per mà d'obra barata fent inversions a l'estranger; d'aquesta manera s'augmenta el poder de venda i es redueix el poder de compra de la majoria. Els pocs que augmenten el seu poder de compra ja en tenen molt, i l'inverteixen en la mateixa direcció que la invenció de diner. Aquest cicle porta a la sobreproducció i al subconsum.

La crisi de desigualtat: sobreproducció i subconsum.

• **El sistema productiu ha oblidat el sistema ecològic, amb les greus conseqüències humanes i ambientals que representa.** L'"economia productiva" esdevé "productivista", i no és una "economia ecològica". El productivisme espolia els recursos exhauribles o no renovables -com el petroli-, sense tenir en compte els costos ambientals ni les generacions futures. També utilitza els recursos renovables -com els boscos o la pesca- a una taxa superior a la de la seva regeneració, posant en perill la seva subsistència. Es contamina i s'intenta mercantilitzar la natura, oblidant-se de les externalitats medioambientals. L'actual model socioeconòmic és ecològicament insostenible. El canvi tecnològic no ens permetrà universalitzar el progrés i el creixement infinit i cal "reorientar, abans no sigui massa tard, la direcció suïcida en què hem embarcat la vida del planeta".

Molts problemes provenen d'intentar mercantilitzar aspectes tant complexos com la natura, les relacions interpersonals i el diner.

- La natura és de difícil o impossible mercantilització. Especialment en el cas dels recursos fixos, dels exhauribles o no renovables, dels no reciclables i de tot allò que té efectes futurs i incerts. Perquè no coneixem els costos i beneficis futurs; perquè no coneixem les preferències de les generacions futures; i perquè encara que coneguéssim els efectes futurs, per actualitzar-los hauríem d'aplicar una taxa de descompte subjectiva. La seva mercantilització -sovint parcial i amb persistència d'externalitats- pot produir greus conseqüències pel medi ambient.
- Les relacions interpersonals també són difícils de mercantilitzar. És el cas de la cultura, la política, la formació, la sanitat, la justícia, l'art, la

recerca, i altres professions liberals... Si es mercantilitzen corren el perill de caure en mans dels més forts, en maximitzar el benefici personal i no el comunitari.

- Finalment, el diner també està mercantilitzat en si mateix. Ha esdevingut una altra mercaderia. L'exemple més clar és el mercat de divises, en el qual s'ofereixen i es demanden diners de diferents països, pujant o baixant les seves cotitzacions -valors de canvi-.

A nivell internacional els països dominants exporten els problemes monetaris als altres països, gràcies a la major fortalesa de la seva moneda. Tot i que és un sistema d'interrelació, actualment s'observa aquest fet. Un clar exemple es va apreciar durant els anys 70, amb l'hegemonia del dòlar, després de trencar-se el Sistema Monetari Internacional vigent des de 1944 - Bretton Woods-. Un altre exemple, més recent, és el dels problemes en el Sistema Monetari Europeu durant el 1993, ocasionats per la política monetària restrictiva d'Alemanya i per la impunitat dels especuladors que el van posar en perill només pel superbenefici -legal- d'uns quants. D'altra banda, també s'està permetent l'existència d'un mercat especulatiu de divises. Molts moviments de divises no corresponen a consums ni inversions productives. Només busquen els beneficis immediats especulatius, mitjançant les diferències en les polítiques monetàries i fiscals, i les diferents oportunitats de col·locació. És el cas dels fluxes a curt termini, l'anomenat "hot money". Finalment el comerç internacional està permetent exportar l'explotació social i ecològica d'uns països a uns altres. Molta producció es pot traspasar a països on es retribueix menys el treball, i on la normativa laboral i medioambiental és escassa. La població de molts països és abundant, sense gaire qualificació, no protesta gaire, i viu en unes condicions de vida miserables. I la normativa medioambiental -si existeix- permet espolar més recursos naturals, i contaminant més. Tot això amb el permís, l'agraïment, i el suport dels Estats. Després es pot importar aquesta producció traspassada, més barata, que constitueix un "dumping social i ecològic".

4. Propostes

Objectius

A grans trets s'intenta assolir la llibertat, la transparència, la participació així com la responsabilització de la democràcia, l'Estat i el mercat. Les propostes són bàsicament instrumentals:

4.1. El nou instrument monetari: la "Factura-Xec"

La "factura-xec" és un tipus de moneda personalitzada i informativa; facilita la responsabilització dels actes d'intercanvi, la creació d'un sistema mètric-informatiu que doni coherència a la ciència econòmica, i en definitiva la racionalització del sistema productiu, ecològic i financer. Es proposa un canvi d'instrument monetari -subtil- que permeti responsabilitzar, optimitzar i modificar les regles de joc que cada societat estableix democràticament. La "factura-xec" és un tipus de moneda plenament personalitzada; escriptural -per comptes corrents-, i electrònica, quan la tecnologia ho permet; de pervivència limitada a un únic intercanvi mercantil; i exhaustivament informativa. Acompleix plenament les funcions de la teoria nominalista -visió platònica-: funció mètrica, funció instrumental i funció documentadora-informativa. Bàsicament consisteix en una factura i un xec junts, és a dir, és el registre únic d'una compra-venda i del seu cobrament-pagament corresponent. El client emet la factura-xec; i el proveïdor l'entrega a l'"establiment comptable" -banc o caixa-, que li ingressarà l'import al seu compte corrent.

Si observem un model de factura-xec veurem que bàsicament es compon d'una àrea de dades de caràcter personal, imprescindibles per a la protecció de l'Estat de dret: dades personals i comptables del proveïdor i del client; i d'una àrea de dades de caràcter general: tipus, quantitats, característiques i preus dels articles, i data i lloc, imprescindibles per a la comptabilitat general.

L'avantatge fonamental de la implantació de la factura-xec és la racionalització dels

Exemple de Factura-xec

Venedor		Client	
InfoMedia Bravo S. 057.301.444.00 N.I.F. 356758-49 Q c/c 2100 3340 72 45000 4849		Oscald Fort Riba C/ Ferradura 12 17 18 05005 Ferradura N.I.F. 258940174-0 c/c 3500 0075 11 30000 58142	
ÀREA DADES PROTEGIDES			
(BCN)	La Garriga	15.9.1994	
Codi	Article	Preu	U Total
050740	Teclat ampliàt	11.500	1 11.500
050754	AstraBit 6409.00	375.000	1 375.000
050826	Pantalla 17"	175.000	1 175.000
050896	Kit Conexió en xarxa	18.000	3 54.000
051002	Impressora Th 3200	300.000	1 300.000
Total			875.500
Impost únic		5	4.375
Total a pagar			923.450
ÀREA DADES COMPTABILITAT GENERAL			

processos econòmics i socials que tinguin contacte amb el mercat; l'acompliment de les regles de joc democràticament establertes; i la millora de la ciència econòmica i de la seva eficiència pràctica. D'aquesta manera, el nou tipus de moneda esdevé instrument d'intercanvi, de personalització, de responsabilització, d'informació, de solidaritat, de llibertat i de transformació social.

Un altre dels principis fonamentals és que en el mercat no hi pot haver moviment de moneda sense un respectiu moviment de mercaderies. Tot traspàs de diners -xec- té una contrapartida de mercaderies -factura-: no es pot moure diners en el buit. Aquesta és una condició necessària per centrar el sistema econòmic en el desenvolupament del sistema productiu i ecològic, i per evitar un sistema financer deslligat de les necessitats d'inversió, producció i consum. Com a conseqüència l'especulació en buit queda eliminada.

Per garantir un ús coherent i democràtic de la factura-xec cal prendre algunes mesures que actualment s'obvien:

- **Suprimir tot diner anònim, que es substituirà per un sistema únic de diner**, electrònic sempre que sigui possible, i únic per tota la població. En algunes condicions d'implementació es pot fer una excepció, però només per transaccions petites i de consum corrent. També es pot començar a suprimir-lo en sectors estratègics (administracions públiques, partits..) dins un "règim de transparència" que generi confiança.
- **Protegir les dades de caràcter personal**, que només podran ser consultades pel propi interessat i per una Justícia independent, en cas d'haver de documentar una sentència.
- **Posar a l'abast de tothom les dades de caràcter general.** Aquest fet pot facilitar la circulació d'informació econòmica fonamental; la presa de decisions polítiques; la no manipulació de les dades pels poders; la superació de la planificació centralista i del caos mercantilista; la presa de consciència popular dels resultats de les accions dels diversos agents econòmics; la superació del dirigisme irresponsable de l'economia per part de les empreses o de l'Estat amb els conseqüents malbarataments de recursos; la reducció del grau de monopoli de molts sectors; la contrastació de les teories econòmiques, incloses les que planteja aquest model; i en general l'eficiència pràctica de la ciència econòmica.

Per assegurar l'exhaustivitat de les dades estadístiques resultants - fonamentals per a la democràcia i per al mercat- aquestes es processaran amb tres xarxes en paral·lel. Les xarxes estaran formades per un hardware, un software i uns equips de persones diferents i independents. D'aquesta manera es redueixen dràsticament les possibilitats d'error o de manipulació -a gairebé zero, esdevenint insignificants-, es dona molta agilitat i s'assegura la fiabilitat dels resultats. Són instruments d'autoregulació i d'autodocumentació. Aquest és el mecanisme que s'utilitza en sistemes cars i sofisticats com les naus de l'espai o els submarins atòmics, però de fet la

Una implantació coherent i democràtica de la factura-xec necessita algunes mesures que garanteixin la privacitat i el respecte de les regles de joc

democràcia i el mercat no són menys estratègics i delicats... D'altra banda, per la bona aplicació d'aquest mecanisme no hem d'oblidar que és imprescindible la democràcia participativa i responsabilitzadora.

4.2. La democràcia i la descentralització

Per garantir una democràcia participativa i responsabilitzadora és fonamental la separació de poders i la descentralització en la presa de decisions. Cal separar, però amb interdependència, d'una banda els tres poders polítics: legislatiu, executiu i judicial; i de l'altra els sistemes polític, informatiu/cultural i econòmic. Tanmateix cal descentralitzar el poder seguint el principi de subsidiaritat, amb lliure confederació dins un marc federal. Aquestes condicions poden afavorir: la participació en la presa de decisions; la responsabilització de persones i institucions en cada nivell; i les reivindicacions d'autogestió i d'autodeterminació, trencant amb el paper dels actuals Estats-Nació. Però també s'ha d'assegurar la interdependència i la plena informació entre els diferents nivells. També es promourà la democratització del mercat, augmentant la participació i la responsabilització de les persones, especialment en l'àmbit de l'autogestió. El sistema polític ha de possibilitar: que el joc brut no resti impune -amb la factura-xec deixa rastre-; que l'Estat de dret no sigui torpedinat pels poders fàctics -sense diner anònim no poden-; i que en la presa de decisions es tingui en compte alhora la voluntat de la població i l'eficiència dels resultats -amb major participació i responsabilització, i amb plena informació-.

És fonamental que el nou sistema monetari-informatiu no depengui ni d'Hisenda, ni de la policia, ni del govern, ni d'empreses privades. L'Estat i els particulars només tindran accés a les dades de caràcter general, que es posaran a l'abast de tothom, de forma coherent i gratuïta. Es generarà automàticament una informació analítica i sintètica, detallada i exhaustiva, dels processos del mercat. La seva socialització, serà fonamental per la racionalització de l'economia; també ho serà per la ciència econòmica, que esdevindrà una ciència d'autèntic rigor científic-experimental; i també ho serà per la consecució d'una democràcia participativa i responsabilitzadora. A les dades de caràcter personal només hi tindrà accés el propi interessat i una Justícia independent, en cas d'haver d'obrir una investigació i documentar una sentència. La informació global estarà només en mans de la Justícia protegida per uns altres tres equips independents, per evitar els errors i el joc brut. Els tres equips tindran independència econòmica, institucional i organitzativa, i només estaran subordinats a la llei, però no tindran força coercitiva.

El sistema polític ha de possibilitar que el joc brut no resti impune, que l'Estat de Dret no sigui desvirtuat pels poders fàctics.

4.3. Entre l'Estat i el mercat. Distinció d'estatuts.

- Per assegurar les necessitats mínimes de consum a totes les persones s'establiran uns sous socials segons 4 "estatuts" diferents:

- L'"estatut general" acollirà totes les persones, que tindran dret a un mínim mensual.

- L'"estatut mercantil" serà per a totes les persones que habitualment estan retribuïdes pel mercat: treballadors, inversors, empresaris... i regularà una retribució comunitària en determinades circumstàncies: atur, vaga, malaltia... que substituiran el subsidis d'atur i de malaltia.
- L'"estatut comunitari" aplegarà els serveis comunitaris, que es prestaran a la societat gratuïtament i seran finançats comunitàriament. És el cas dels professionals liberals i d'algunes institucions i col·lectius, com els actuals serveis públics d'educació, sanitat, justícia... En els comptes corrents d'aquests professionals i institucions només podran entrar diners d'origen comunitari.
- L'"estatut mixt" -a mitges entre el mercantil i el comunitari- acollirà les empreses artesanals i certs serveis comunitaris en que intervinguin empreses mercantils.

La separació entre l'estatut comunitari i l'estatut mercantil és fonamental pel bon funcionament del model. L'estatut mercantil es regeix per la maximització del benefici, dintre del mercat. Els que s'hi acullen són productors-consumidors que ja reben rendes de la producció -salari i beneficis-. En canvi, l'estatut comunitari es regeix per la reciprocitat, retribuïnt feines no mercantilitzables ni burocratitzables, algunes de les quals actualment no es retribueixen. Els qui s'hi acullen són simples consumidors que estan retribuïts només per la comunitat. Aquesta separació també permet evitar que "el diner del mercat (poder de la riquesa) pugui posar al seu servei els professionals liberals i els serveis comunitaris (poder del saber)"; d'altra banda clarifica la separació de poders, entre els sistemes polític, informatiu/cultural i econòmic, però amb interdependència.

En aquest sistema de distribució de la renda, els imports dels diferents sous socials estaran determinats per un nombre de punts democràticament fixats per llei. La massa monetària creada comunitàriament -amb la invenció de diner, que com veurem ha de correspondre al valor dels excedents productius-, dividida pel nombre total de punts, donarà el valor de cada punt. D'aquesta manera l'import de cada sou estarà en relació a tres factors:

- al nombre de punts que li corresponen segons el seu Estatut,
- al nombre total de punts repartit entre tota la comunitat,
- i a la massa monetària comunitària disponible segons la invenció de diner ajustada als excedents de producció mercantil.

Així doncs, es crearà una interrelació -"feed-back"- entre la major o menor prosperitat generada pel mercat i el valor dels sous socials. És a dir, si es generen més excedents productius -mantenint el nombre de punts per cada sou-, els sous socials -de les famílies, les institucions, els jutges, els professors, els metges, els aturats, etc...-, pugen. I si es generen menys excedents, els sous baixen. Aquest fet empeny els qui estan acollits a l'estatut comunitari a oferir els seus serveis pensant en el benestar de la gent... que així produirà més i millors excedents a repartir... En certs moments, si es considera que l'import dels sous és insuficient per a garantir la supervivència d'una part de la població, es pot recórrer, per augmentar la

La separació entre l'estatut comunitari i l'estatut mercantil és fonamental pel bon funcionament del model

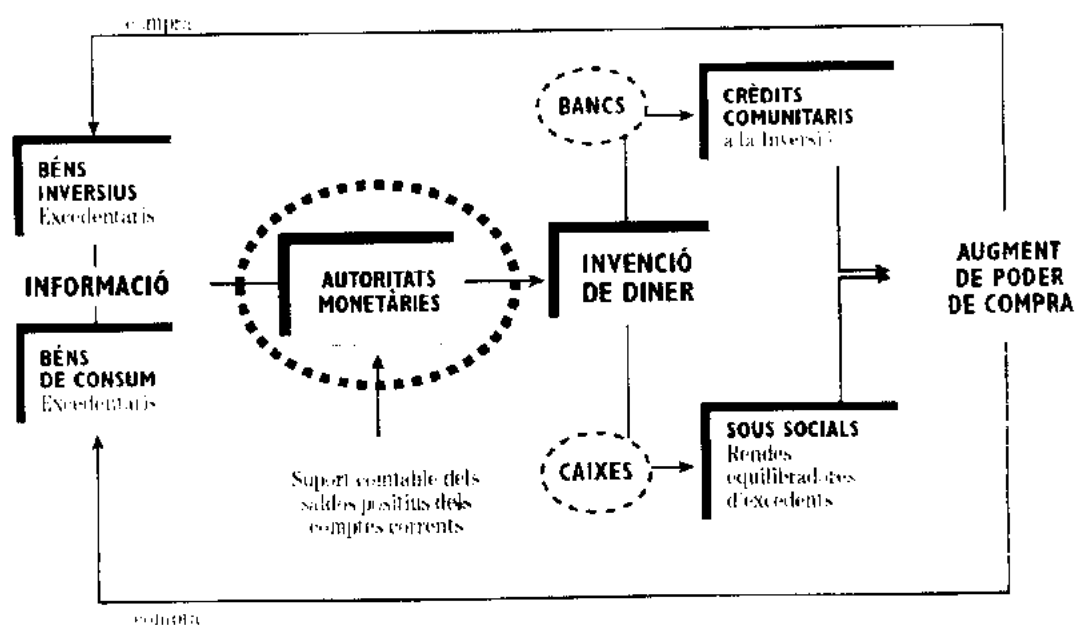
massa comunitària, a un tipus d' "impost únic de solidaritat" de cobrament automàtic en cada operació.

4.4. El sistema econòmic proposat

Per equilibrar l'economia es cerca compensar la insuficiència de poder de compra gràcies l'existència d'excedents productius, que es considera corresponen a la "plus-vàlua comunitària"; es posen a l'abast de tothom, pel consum i la inversió. Es parteix de que l'especulació està eliminada. L'economia necessita una certa massa monetària -normalment creixent- per equilibrar la diferència entre el poder de venda i el poder de compra. Aquesta diferència és el valor dels excedents productius. **L'estratègia d'invençió de diner comunitari és la de crear poder adquisitiu pel mateix valor que el dels excedents, equilibrant l'economia.** Aquesta invençió es realitzaria, semblantment com ara, amb el suport comptable de tots els lliures saldos positius dels comptes corrents a la vista; és a dir, l'estalvi privat esdevindria temporalment un bé comunitari a canvi d'uns interessos que es pagarien als dipositants.

En l'esquema 3 veiem com el poder adquisitiu creat comunitàriament es distribueix en forma de: consum, mitjançant els sous socials -que tenen una funció de "rendes equilibradores d'excedents"- si són béns de consum excedentaris; i crèdits a la inversió si són béns inversius excedentaris. En el cas que part dels béns de consum excedentaris siguin peridors -caduquen-, la part dels sous socials corresponents només serà vàlida per comprar-los en el període corresponent. En la resta de casos, els sous socials seran de lliure disposició, segons les preferències de cada persona. Com a conseqüència de

Esquema 3

la lliure decisió dels consumidors, el poder de compra creat pot ser que no es destini al consum dels productes excedentaris. Però aquest fet no representa un problema a pocs mesos vista, doncs el mercat s'autoequilibra; primer mitjançant l'autoregulació de preus -pujen els de les mercaderies més demandades i baixen els de les menys demandades, excedentàries-; i després mitjançant la regulació de la producció -puja la de les mercaderies més demandades, i baixa la de les menys demandades, excedentàries-.

Amb la informació exhaustiva provinent del sistema de factura-xec es tindrà la possibilitat de crear una massa monetària comunitària que s'adapti a les necessitats de l'economia, en la quantitat i direcció adequades. Tanmateix, aquesta hipòtesis només podrà ser contrastada si es disposa d'un instrument monetari informatiu com la factura-xec. L'estratègia d'invençió de diner comunitari pretén equilibrar el poder de compra amb el poder de venda, repartir equitativament la riquesa comunitària, estalviar la intervenció impositiva i controlar efectivament la inflació-deflació.

Podem entendre millor l'equilibri del nou sistema econòmic amb l'ajut de la formulació. En la producció hem de distingir:

- la **Pt** és la producció total, utilitzant tots els recursos;
- la **Pv** és la producció venuda;
- la **Pe** és la producció excedentària, degut a que no tota la producció es ven;
- la **Pp** és la producció potencial, fruit de la capacitat instal·lada no utilitzada.

En la renda cal veure que hi ha:

- la **Rt** és la renda total, que equilibraria la producció total, i que bàsicament es consumeix o s'estalvia;
- la **Rc** és la renda dedicada a comprar;
- la **Ree** és la renda equilibradora d'excedents -sous socials-, que permet consumir la producció excedentària;
- la **Rep** és la renda equilibradora potencial -sous socials i crèdits-, que permetria consumir la producció potencial.

Habitualment es parteix de la igualtat entre Producció (**Pv**) i Renda (**Rc**) (1), i de la definició de producció total (2). Però cal tenir en compte que una part de la renda no es consumeix -s'estalvia-, i això genera una producció excedentària (**Pe**); aquest excedents requereixen una renda equilibradora perquè pugui ser consumida (3). D'altra banda si es vol aprofitar la producció potencial, també caldrà una renda equilibradora potencial per a ser consumida (4).

$$Pv = Rc \quad (1)$$

$$Pt = Pv + Pe + Pp \quad (2)$$

$$Pv + Pe = Rc + Ree \quad (3)$$

$$Pp = Rep \quad (4)$$

La informació provinent de les factures-xec permet la creació de massa monetària comunitària en la quantitat adequada per aconseguir l'equilibri econòmic.

Finalment, l'equilibri del sistema econòmic que es proposa està representat per la igualtat entre producció total i renda total (5).

Amb aquest enfoc, quan hi hagi desequilibris, només variant un o altre factor es podrà tendir a l'equilibri buscat. La invenció o destrucció de diner comunitari permetrà incrementar o reduir les Rendes equilibradores (**Ree i Rep**) en funció de l'augment o decrement de la producció excendentària o potencial (**Pe i Pp**).

En qualsevol cas només amb un sistema com el de factura-xec és possible contrastar aquesta i altres hipòtesis del model (i les dels altres models econòmics).

El paper dels bancs "establiments comptables"- quedarà més clarificat. Es distingirà entre les funcions dels "Bancs de Negocis" i les de les "Caixes d'Estalvi":

- Els **Bancs de Negocis** seran empreses com les altres que es limitaran a oferir els seus serveis comptables a altres empreses i a part de la població, en els aspectes relacionats amb la producció. Tindran "comptes corrents de producció" -de les empreses-, i "comptes corrents d'estalvi de la producció multisalarials" -de persones que reben un sou del mercat i a la vegada tenen participacions en empreses-. **Només podran atorgar préstecs amb la garantia dels recursos propis i dels aliens a llarg termini contractualment cedits.** També distribuiran els crèdits comunitaris a la inversió, participant en la gestió i seguiment dels projectes que financin. Pels seus serveis rebran una comissió pactada amb les autoritats monetàries.
- Les **Caixes d'Estalvi** es limitaran a oferir els seus serveis a tota la població en els aspectes relacionats amb el consum. Tots els membres de la comunitat tindran un únic compte corrent en què s'ingressaran els sous socials, i tindran dret a tots els serveis gratuïtament. Hi haurà "comptes corrents d'estalvi de producció unisalarial" -de persones que només reben un sou del mercat, (amb la volguda promoció de l'autogestió aniran desapareixent, en esdevenir accionistes de les empreses)-, i "comptes corrents d'estalvi de consum" -de persones acollides a l'estatut comunitari-. **Les funcions de les Caixes d'Estalvis no només seran mercantils. També faran de registre civil, distribuiran els sous socials, etc...** Els seus serveis seran finançats pel pressupost comunitari.

Especialment al principi, temporalment i mentre no sabem si l'estratègia d'invenció de diner és suficient per les atencions comunitàries pròpies de la societat, es pot preveure el recurs a una **fiscalitat simplificada**. La factura-xec pot permetre racionalitzar enormement la fiscalitat, sobretot amb la monètica (moneda electrònica). L'"impost únic" és un impost sobre cada factura-xec, fixat políticament i cobrat automàticament. Està fixat en un

$$Pt (Pv+Pe+Pp)=Rt (Rc+Ree+Rep) \quad (5)$$

$$\frac{Pt (Pv+Pe+Pp)}{Rt (Rc+Ree+Rep)} = 1$$

Distinció de funcions entre Bancs de Negocis i Caixes d'Estalvi

percentatge sobre el total de la factura-xec; aquest percentatge pot ser diferent per cada tipus de consum: pot ser positiu si s'afegeix a l'import de la factura-xec... o negatiu si es dedueix de l'import de la factura-xec -i esdevé una subvenció-. D'aquesta manera, políticament es tindrà la possibilitat d'afavorir o desfavorir certes activitats que es considerin menys o més beneficioses per a la comunitat. Tot i ser un impost indirecte, la seva progressivitat es fonamenta en el destí comunitari de la recaptació distribuïda. La fiscalitat es simplifica radicalment amb la factura-xec.

Es preveu la creació d'una "Autoritat de Protecció Ecològica" que haurà de vetllar perquè el sistema productiu respecti el sistema ecològic; és a dir, perquè l'economia productiva esdevingui una economia ecològica -o almenys ecològicament corregida-. Aquesta institució controlarà la interrelació del sistema econòmic amb el sistema ecològic, i els fluxes de recursos naturals - materials i energia- que provoca. També recaptarà i administrarà l'impost ecològic amb funció correctora, que seria un percentatge que se sumaria o restaria al de l'impost únic segons la qualitat ecològica de cada producte.

Funcions de la Autoritat de Protecció Ecològica

Bàsicament l'impost ecològic positiu s'aplicaria a: l'extracció de recursos naturals, a l'ús de recursos naturals i a la contaminació i producció de residus. La recaptació d'aquestes taxes es destinarà respectivament als tres principals punts d'acció medioambiental: la minimització en el consum de recursos naturals i recerca de recursos alternatius; l'augment de l'eficiència i optimització en l'ús de recursos naturals; i la minimització de la producció de residus i recursos degradats, o en tot cas reciclatge.

L'impost ecològic negatiu (percentatge que es resta = subvenció) pot ser adequat per afavorir l'agricultura biològica, les energies renovables, la producció neta, etc...

Referent al comerç internacional, l'objectiu fonamental és assolir l'equilibri en la Balança de Pagaments. La relació serà diferent entre els països on s'aplica el model i els altres. Però sempre hi haurà d'haver una coordinació internacional. Les transaccions amb l'exterior es realitzaran seguint, a grans trets, les mateixes regles de joc que a l'interior. La factura-xec proporcionarà la possibilitat d'aplicar uns aranzels que cerquin l'equilibri entre importacions i exportacions i uns drets duaners "anti-dumping social i ecològic". Aquests són instruments que simplifiquen i racionalitzen les transaccions amb l'exterior.

El comerç internacional cerca l'equilibri de la balança de pagaments

Es pot crear un instrument monetari per a l'intercanvi internacional, amb les mateixes característiques que l'utilitzat a l'interior: una "factura-xec exterior". I es pot implantar per tractats bilaterals o multilaterals, sense haver d'esperar que hi hagi un acord únic mundial... Una moneda d'aquest tipus permetrà alliberar-nos de l'hegemonia de les divises dominants. La factura-xec exterior només estarà en mans de l'Autoritat Monetària, que farà d'intermediària entre les empreses nacionals -que només operen amb moneda nacional- i les estrangeres. Al no permetre moviments de divises sense moviments de mercaderies, l'especulació quedarà suprimida. Com a conseqüència, les equivalències entre monedes nacionals -calculada mitjançant la divisa, unitat de compte abstracta- només fluctuaran segons la

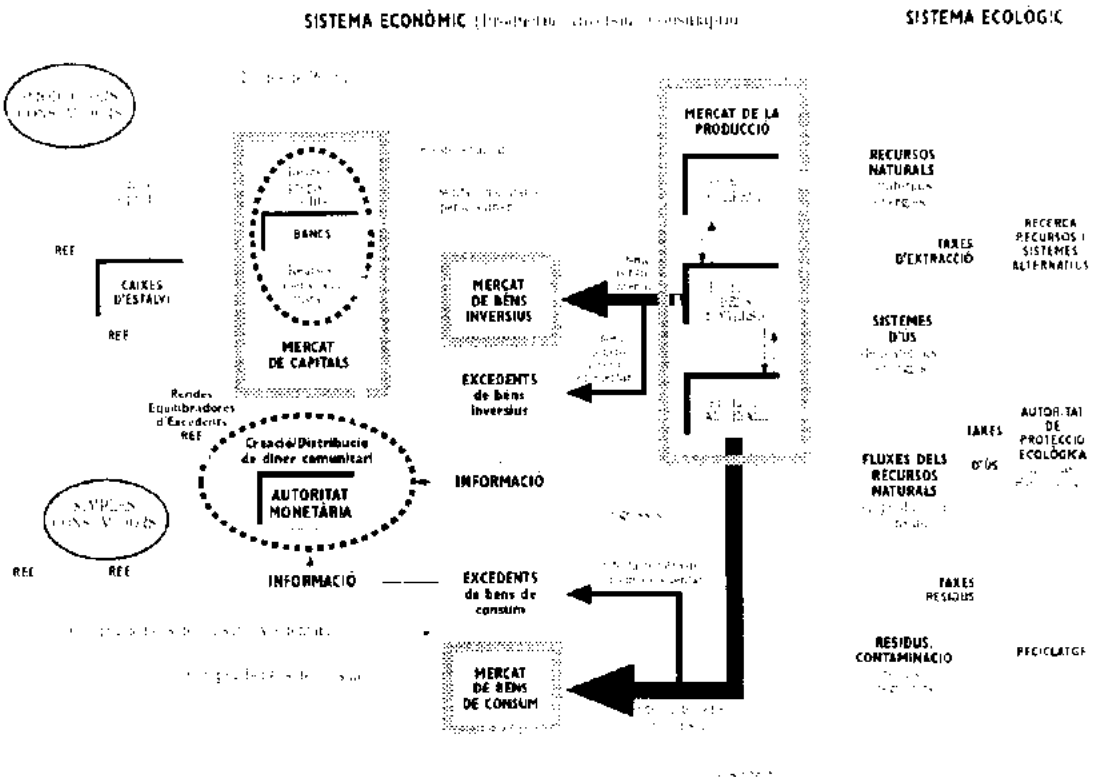
situació productiva i monetària de cada societat i no per moviments especulatius.

Amb les noves regles de joc el mercat -només d'allò que sigui mercantilitzable- esdevindrà lliure, participatiu i responsabilitzat, autoregulat i equilibrat. En canvi, amb les regles de joc actuals, el lliure mercat implica llibertinatge mercantil. Les regles de joc proposades asseguruen la llibertat per a tothom, però una llibertat responsabilitzada, participativa i transparent. Per a les activitats que no funcionen bé dins el mercat és fonamental que s'enquadri en l'estatut comunitari.

En l'Esquema 4 es pot veure gràficament com funcionaria aquest sistema productiu, de consum, financer i ecològic:

- En el mercat de la producció es genera la producció de béns inversius i la de béns de consum, i es reparteixen les rendes de producció que retribueixen als productors-consumidors. La producció de béns inversius i la producció de béns de consum s'ofereixen als respectius mercat d'inversió i mercat de consum, a canvi d'uns ingressos.
- Però hi ha una part de les ofertes de cada tipus de producció que no es venen, constituint els respectius excedents. Gràcies al sistema "factura-xec" la informació de les vendes i dels excedents arribaria a l'Autoritat Monetària, que inventaria diner comunitari pel valor dels excedents de cada tipus de producció. D'una banda, amb l'equivalent

Esquema 4

dels béns inversius excedentaris es crearien crèdits comunitaris a la inversió (que serien distribuïts a les empreses sota la gestió responsable dels Bancs de Negocis). De l'altra, amb l'equivalent dels béns de consum excedentaris es crearien els sous socials -rendes equilibradores d'excedents- (que serien distribuïts mitjançant les Caixes d'Estalvis, als simples consumidors i als productors-consumidors, segons els Estatuts corresponents).

- Els simples consumidors només rebrien els sous socials, amb què podrien comprar béns de consum o estalviar (en Caixes d'Estalvi). En canvi els productors consumidors rebrien unes rendes de producció què podrien dedicar-les a comprar béns de consum o a fer estalvi per a inversió (en Bancs de Negocis); i uns sous socials, amb què també podrien comprar béns de consum. Les Caixes d'Estalvis només distribuïrien els sous socials. Els Bancs de Negocis intervindrien en el mercat de capitals: canalitzant l'estalvi de producció; distribuïnt els crèdits comunitaris a la inversió, amb el suport comptable de tots els recursos aliens a curt termini; i concedint préstecs bancaris, amb el suport comptable dels recursos propis i dels aliens a mig i llarg termini contractualment cedits.
- El sistema econòmic i el sistema ecològic es relacionen en el mercat de la producció, amb l'entrada de recursos naturals, amb la seva utilització, i amb la producció de residus i recursos degradats. Aquesta relació seria controlada per l'Autoritat de Protecció Ecològica que calcularia les taxes i administraria els fons ecològics. Les taxes d'extracció es destinarien a minimitzar el consum de recursos naturals; les taxes d'ús dels recursos naturals es destinarien a l'augment de l'eficàcia i optimització en l'ús dels recursos naturals; i les taxes de contaminació i producció de residus es destinarien a la minimització de residus i recursos degradats, o en tot cas reciclatge.

5. Implementació.

En aquest model es dóna molta importància a buscar implementacions realistes, instrumentals, viables en l'aplicació pràctica. Les Propostes i la Implementació estan molt lligades i ja s'han anat donant pistes d'aplicació. De tota manera exposarem algunes condicions d'implementació fonamentals pel model. Es tracta d'una "utopia viable" que hauria de sorgir per iniciativa política. La implementació pot ser de cop o gradual. De tota manera, el principi fonamental és el següent: a cada realitat socio-política es pot implementar la factura-xec amb diferents característiques, adaptant-se:

- a la problemàtica específica pròpia;
- als objectius que s'intenten assolir;
- a les possibilitats tècniques disponibles;
- i a les precaucions de seguretat possibles.

Per exemple, un cas diferenciat poden ser els països "perifèrics", exportadors però amb mercat interior reduït. En aquests casos cal lluitar contra la impunitat de la corrupció, les màfies, els cacics, els exèrcits i les multinacionals. Però també cal respectar els costums i modes de vida de les poblacions. Aleshores pot ser interessant mantenir la moneda anònima per les transaccions petites i de consum corrent -si cal amb valor limitat temporalment-; però, en canvi, implantar la factura-xec per a les transaccions més importants -per exemple, a un tipus de transaccions determinades o a partir d'un cert import-.

En els països occidentals, i arreu on la tecnologia ho permeti, per la seva complexitat, el sistema de factura-xec en xarxa telemàtica pot aprofitar la monètica (moneda electrònica- targetes amb xip).

Les monedes metàl·liques i de paper van esdevenir més àgils que les d'argila, però esdevingueren desinformatives. La moneda electrònica pot permetre millor informació i major agilitat que les unes i les altres.

Sembla especialment interessant la implementació d'una única targeta intel·ligent (no una targeta magnètica): té un xip amb una gran capacitat de memòria, i és molt segura. El processament de la informació pot minimitzar la burocràcia i maximitzar l'automatització, reduint les necessitats de funcionaris, inspectors i policies. Per exemple l'ECU ja és una moneda escriptural, i s'implantarà en els propers anys. Encara tenim la possibilitat d'aplicar coherentment i democràticament l'ECU, mitjançant la monètica...

També es pot tenir en compte les possibilitats de la democràcia telemàtica, és a dir, vot o referèndum per ordinador. De fet la monètica ja s'està implantant en molts països, però sense un marc jurídic i polític que en garanteixin un ús coherent i democràtic. S'està implementant amb moltes targetes diferents -i poc segures-; essent només parcialment informatives; amb la possibilitat de convertir-se en diner anònim; amb l'única lògica d'aconseguir augmentar els beneficis privats, reduint costos i millorant els serveis; però sense protegir la intimitat de les persones; i deixant les dades

en mans d'empreses privades, Hisenda, la policia, etc., per controlar a la població. Cal garantir un ús coherent i democràtic de la monètica. El model exposat ens proposa noves regles de joc per intentar-ho.

En qualsevol realitat, també es pot plantejar la implantació gradual de la factura-xec. Per exemple, per fer efectiu un Pla Anticorrupció cal crear un "Règim de Transparència". La persona o institució que s'acull al Règim de Transparència, es compromet a cobrar i pagar només amb factures-xecs. Les persones que s'hi sotmetin no podran usar moneda anònima, sota greu sanció penal. La monètica pot agilitar molt el Pla Anticorrupció. A les dades de caràcter personal només hi tindran accés el propi interessat i una justícia independent, en cas de documentar una sentència; i les dades de caràcter general es posaran a l'abast de tothom. Es proposa començar la implementació per les organitzacions polítiques i les institucions i administracions públiques. Si el pla funcionés es reduiria la burocràcia i augmentaria la confiança dels ciutadans i empreses que s'hi podrien acollir voluntàriament i obtindrien importants beneficis fiscals. De forma gradual, i per pròpia evidència de l'eficàcia i seguretat del sistema, es possibilitaria la transformació social i el canvi de les regles de joc.

Bibliografia

1. MARTI OLIVELLA, "*El poder del diner. La monètica, factor de canvi polític*". Edicions 62. Premi d'Assaig Joaquim Xirau 1991.
2. MAGDALENA GRAU, "*Moneda telemàtica i estratègia de mercat*". Col·lecció de textos del Centre d'Estudis Joan Bardina, n° 3 (1987).
3. AA.VV., "*Apunts de recerca interdisciplinària sobre Disseny de Civisme*". Col·lecció de textos del Centre d'Estudis Joan Bardina, n° 1

4

L'economia *distributiva*

un resum de l'aportació de
Jacques Duboin

Extracte

Per Duboin el procés de creixement il·limitat del sistema capitalista és el culpable de l'imparable augment de la desigualtat social, que pateixen tant els anomenats països del Tercer Món com els considerats desenvolupats (aparició de l'anomenat Quart Món). També és l'origen d'un procés de competitivitat econòmica que deriva en una guerra econòmica, que afecta al món capitalista i que promou uns valors basats en l'èxit econòmic i la rentabilitat a qualsevol preu.

L'economia de mercat, basada en la lliure empresa, es troba sotmesa a una profunda crisi. La necessitat de buscar nous mercats, d'augmentar la producció perquè el sistema no s'aturi, ha provocat una sobreproducció que acaba per ofegar al propi sistema i conduir-lo en un carrer sense sortida; és un cercle viciós i tancat del que només pot sortir mitjançant l'expansió continuada, tornant novament al punt de partida i agreujant indefinidament la crisi.

Les causes de la crisi no són unidireccionals. És un procés en el que tots els integrants del mecanisme capitalista (financer, productiu i polític) són causa i resultat. **La falta de moneda estable basada en un patró real i no fictici, com és el cas actual, provoca una situació d'inestabilitat monetària que afavoreix la inflació i l'especulació, i que propicia una distribució arbitrària de la riquesa afavorint a aquells components de la societat que es troben en una situació més privilegiada dintre del sistema (propers al poder polític/econòmic) o que simplement tenen menys escrúpols a l'hora d'efectuar operacions financeres poc ètiques.** Aquest fet provoca una situació que Duboin defineix d'"incertesa", en la que la inversió privada queda frenada a causa de la pèrdua de confiança per part del capital, i incideix directament en la crisi empresarial davant del lògic frè de la banca (sempre moguda només per criteris de rentabilitat econòmica) a seguir finançant a les empreses.

Aquest procés no és independent de la resta de sectors (fonamentalment el productiu). La manca d'attractius per a la inversió en el sector productiu i la situació d'incertesa signifiquen pèrdues continuades en l'empresa privada i la impossibilitat de planificar producció i preus. La necessitat de vendre cada cop més, malgrat la situació de crisi, té un doble resultat:

- d'una banda, les empreses poc competitives tanquen al no poder reduir costos, amb la conseqüent pèrdua de llocs de treball i el descens del poder adquisitiu dels treballadors, que tenen que suportar una reducció contínua dels seus sous per intentar trobar un lloc de treball; a mida que la crisi es fa més forta hi haurà més treballadors disposats a realitzar determinat treball per un salari cada cop més baix.
- d'altra banda, aquelles empreses que volen sobreviure entraran en la dinàmica de reducció continuada de costos reduint el nombre d'ocupats i invertint en innovació tecnològica.

El resultat del procés es concreta en una situació de sobreproducció que satura els mercats juntament amb una reducció important de la capacitat de

compra d'un nombre creixent de consumidors, degut a l'augment de l'atur. El descens del consum provoca l'estrangulament del sistema:

- manca de capitalització en les empreses, agreujada per la manca de crèdit bancari per poder remontar la crisi, amb el conseqüent tancament patronal i agreujament de l'atur.
- descens dels ingressos de l'estat i de la societat en general que tenen dues conseqüències directes:
 - increment dels impostos per finançar les prestacions de desocupació, que obliga a les empreses a reduir costos per poder competir, el que al seu torn obliga a incrementar l'ús de les noves tecnologies estalviadores de treball humà.
 - restricció dels serveis socials, davant la impossibilitat per part de l'Estat de mantenir la infraestructura assistencial, basada en una recaptació d'impostos directament relacionada amb la producció.

Les sortides del sistema davant la crisi estructural es basen en dos punts:

- proteccionisme enfront la resta de països, tancant al màxim possible l'entrada de productes de l'exterior. Per Duboin condueix a l'aparició de nacionalismes excoents (no oblidem que la major part de l'obra de Duboin està escrita en el període d'entreguerres) que contribueixen a augmentar l'enemistat entre les nacions sota la forma de "guerra econòmica".
- recerca, a qualsevol preu, de nous mercats mitjançant la formació de "holdings" i multinacionals que extreuen els recursos i materies primeres als països del Tercer Món i contribueixen a l'explotació de la seva mà d'obra i a l'empobriment de les seves societats.

El sistema capitalista necessita d'un sector polític que consolidi una estructura de poder que defensi els interessos dels grans grups econòmics. La manca de representativitat política i el poc pes de la societat en la presa de decisions més importants incideixen en l'augment de les desigualtats socials, que al seu torn estan directament relacionades amb les conseqüències de la crisi financera i productiva.

És una cadena sense fi, un cercle tancat sense sortida. Un sistema que per Duboin havia desembocat en la I Guerra Mundial i que vaticinava (en el període d'entreguerres) un proper conflicte mundial com a única sortida de la crisi. El creixement il·limitat conduïa directament a la necessitat de destruir allò que s'havia produït per tornar a iniciar el procés.

Propostes d'una societat distributiva

Al contrari que el sistema capitalista, el model que proposa Duboin es basa en l'equilibri. L'objectiu principal és que els sectors productiu, financer i polític siguin instruments per configurar un sistema igualitari, en el que quedin exclosos la competitivitat i el mercantilisme.

El sector productiu ha de centrar-se en satisfer les necessitats reals de la societat mitjançant el consens de tots els seus integrants. Un consens que es basa en el principi de la desmercantilització del sistema productiu i en l'equilibri entre consum i producció. El treball ja no depèn del mercat i no és l'únic mitjà de guanyar-se la vida, i els serveis socials passen a ser un dret de tots els ciutadans, independentment del seu poder adquisitiu. L'Estat és l'encarregat de regular la producció mitjançant la participació activa de tota la societat en la planificació, control i seguiment dels projectes empresarials.

L'estructura productiva es fonamenta en la **empresa distributiva**. Aquest tipus d'empreses perd el caràcter capitalista, ja que és creada en base a les necessitats de la comunitat, i no per expectatives de benefici, mitjançant la voluntat de les comunitats i per concertació general. El principi que governa l'organització del treball és l'autogestió. Desapareix el concepte de jerarquia que és substituït per l'esperit comunitari d'empresa.

Els instruments que proposa Duboin per assolir l'equilibri social i la igualtat es basen en el **contracte cívic** (compromís davant la societat de participació en el procés productiu), **servei social** (que té com a objectiu assegurar les necessitats productives) i **la renda social** (participació de les riqueses que li corresponen a cada integrant de la societat). La renda social és un sou individual garantit per a cada membre de la societat independentment de la seva activitat.

El sector financer ha d'estar basat en la transparència i en el principi del seu paper mercantilista (que inclou el sector bancari, ja que al ser una societat igualitària i no consumista perd el seu caràcter tradicional capitalista). Com a instrument monetari, Duboin proposa la **moneda distributiva**, basada en la producció real. La característica d'aquesta moneda és que desapareix en el consum, i per tant no és atresorable ni generadora d'interessos. L'objectiu principal del sistema financer és la distribució equitativa de les rendes en vistes a cobrir les necessitats de la renda social. El model està impulsat per la monètica com a element de transparència i de control del sistema.

El concepte de democràcia, per Duboin, ha de basar-se en la igualtat econòmica. Els instruments citats anteriorment configuraran una societat participativa en la que tots els seus membres prenen part activa en aquelles decisions que l'afecten. Aquesta societat que ell anomena societat assembleista es basa en el principi de una contínua posada en comú de les lleis i de la seva posterior votació per mitjans informàtics.

Índex

Extracte	98
1. Introducció	102
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Diagnòsi	105
2.1. Crítica al plantejament econòmic neoclàssic	
2.2. Camins equivocats: comunisme i fascisme	
2.3. L'evolució econòmica industrialitzadora com a generadora de crisi	106
2.4. El cercle tancat: sobreproducció-crisi-atur	108
2.5. Inestabilitat monetària. Especulació. Inflació	109
2.6. La competitivitat. Expansió indefinida. Guerra comercial i econòmica	111
2.7. Crítica al sistema polític i social basat en l'economia de mercat	112
3. Propostes i Teràpia	114
3.1. Necessitat de canviar les relacions econòmiques: de l'economia capitalista a l'economia de les necessitats	
3.2. Els instruments del canvi	
4. Implementació	123
4.1. Eliminació progressiva de les lleis econòmiques del mercat a nivell nacional i internacional	
4.2. Progressiva aplicació de la moneda distributiva, renda universal i servei social	124

I. Introducció

I.1. L'Autor i el seu entorn

Jacques Duboin (1878-1976) va ser un financer i banquer que entre les múltiples funcions públiques va actuar com a secretari d'Estat del Tresor amb Clemenceau, president del Consell d'Estat francès entre 1906 i 1917 i negociador del Tractat de Versalles el 1919. És impossible desvincular la situació política i social del període d'entreguerres, de l'evolució del pensament de Duboin. L'impacte econòmic del Tractat de Versalles va ser fonamental. El vell capitalisme (o liberalisme econòmic) que s'havia basat en la idea que l'administració pública havia de donar llibertat a les empreses i mercats, es transforma i, per primera vegada, l'Estat dirigeix el procés econòmic per optimitzar-ne els recursos i reconduir la recuperació econòmica. La impressió incontrolada de paper moneda, la venda de grans emissions de bons i l'obligació dels bancs a concedir crèdits als governs ocasionarà un fort procés inflacionista i l'endeutament europeu respecte els Estats Units.

Per Duboin era evident que no podia mantenir-se el plantejament neoclàssic, basat en la idea que s'estava avançant cap a un progrés més beneficiós i cap a una més abundant civilització en la qual els avantatges de la ciència i la inversió modernes es difondrien més àmpliament, i fins i tot la lluita competitiva contribuïa, en certa manera, a una millora de les condicions de vida. El nivell de vida europeu estava en aquell període seriosament amenaçat amb l'increment de la capacitat productiva dels Estats Units i del Japó, que s'havien introduït en aquells mercats, tradicionalment europeus.

Duboin denuncia en els seus primers escrits la falsa prosperitat en la qual es vivia. Aquesta es basava en l'endeutament inflacionista i en l'empobriment progressiu d'Alemanya davant els requeriments del cobrament de les reparacions de la guerra. El pla Dawes va servir per maquillar la crisi mitjançant la inversió dels Estats Units d'una gran quantitat de capital. El creixement es basava en estructures poc consistentes i el sector financer estava sobredimensionat i deslligat de la realitat productiva.

El crack del 1929 va ser per Duboin la crisi financera d'un sistema. Es produeix un debilitament de les borses europees i dels Estats Units degut a dos fets fonamentals:

- excessiva especulació, degut a la important compra d'accions amb crèdits.
- onades de venda, provocades per l'enfonsament del preu de les accions.

Els Estats Units van deixar d'invertir a Europa i van vendre els valors i les empreses europees. El procés va provocar un increment espectacular de

Impacte del crack del '29

l'atur i un tancament massiu d'empreses (trenta milions d'aturats a Europa el 1932).

Les conseqüències polítiques del crack del 1929 van ser importants. La gran depressió va originar una demanda obsessiva de seguretat. El proteccionisme econòmic va influir en els sistemes polítics europeus. En aquells països, amb pocs antecedents democràtics, l'aparició de milions d'aturats va ser el brou de cultiu per a posicions reaccionàries, que envoltades d'una aparença populista, donaren resposta a la demanda d'un dirigent que prengués decisions, que assumís responsabilitats, que obtingués resultats i que reinstaurés la confiança. L'auge del nazisme a Alemanya i del feixisme a Itàlia són exponents clars d'aquesta situació. El 1939, només 10 dels 27 països europeus continuaven essent democràtics.

La gran depressió va obrir el camí a la "solució" que Duboin temia des de feia temps: la guerra.

Duboin debat la naturalesa del canvi de civilització davant la crisi estructural del sistema capitalista fundant, conjuntament amb Emile Servan-Schreider, l'associació "Droit au travail et au progrès social" que es converteix posteriorment en el "Mouvement français pour l'abondance". Crea també la revista "La Grande Relève" (1934), que serveix de plataforma per a la divulgació del seu pensament (l'economia distributiva).

Les tesis de Duboin es vinculen, més o menys directament, amb alguns dels economistes que analitzen les disfuncions del sistema capitalista i que elaboren la seva crítica al neoclassicisme econòmic dominant i amb aquells filòsofs o pensadors que elaboren doctrines basades en la idea de justícia social.

El mètode d'anàlisi històrica com a interpretació de la realitat social, que Duboin desenvolupa en la seva obra, enllaça amb les aportacions del socialisme utòpic (Fourier, Owen, Cabet, Proudhon, Louis Blanc), respecte a allò injust, irracional i inhumà del model capitalista. Juntament amb altres economistes, com Sismonde de Sismondi, Thorstein Veblen i l'Institucionalisme Americà, coincideix en la crítica al nou sistema de valors (competitivitat, monetarisme) que el capitalisme genera i que condueix a una societat marcada per contínues crisis comercials i depressions econòmiques.

Els aspectes socials i polítics de l'autor deriven d'aquells pensadors que analitzen críticament el sistema social basat en el mercantilisme, intentant desenvolupar un model a partir del consens comunitari. La "societat distributiva", que proposa Duboin es nodreix d'elements originals de Plató, Tomàs Moro i Montesquieu (la funció protectora de l'Estat com element regulador de les desigualtats socials) i de Rousseau (mitjançant el concepte de contracte social com element subordinador dels interessos particulars a la voluntat general).

Corrents distributistes

L'obra de Jacques Duboin ha tingut continuïtat en la seva filla, **Marie Louise Duboin**, mitjançant la continuïtat de la publicació de "La Grande Relève", conferències sobre economia distributiva i la publicació d'obres d'actualització ("Les affranchis de l'an 2000" (1984) i "L'economie liberée" (1985)).

Diversos autors i organitzacions han contribuït a la divulgació o adaptació de les tesis distributistes. Le Mouvement pour l'Autogestion Distributive analitza les circumstàncies polítiques i econòmiques del moment, encaminant el seu esforç cap a la concreció d'una alternativa als models actuals.

D'altres economistes i innovadors socials han reconduït les tesis de Duboin adaptant-les a la situació actual. "La Grande Relève" ha servit de plataforma als seus escrits.

André Prime en la seva obra "Un socialisme a visage humain" (1990) resumeix els punts bàsics de l'economia distributiva, relacionant-la, de forma evolutiva, amb els esdeveniments històrics des de la I Guerra Mundial fins a la crisi del sistema de valors de finals dels vuitanta.

Andre Llaume configura dos sectors de producció i de béns i serveis a nivell internacional que conviuen amb una organització econòmica interna, autònoma, dotada d'un sistema monetari específic i que va integrant els exclosos de la producció competitiva. S'assegura un sou social i el dret al treball.

Guy Denizeau proposa l'eliminació de les subvencions als agricultors i l'emissió d'una moneda basada en els excedents i dirigida als aturats (moneda verda). Aquests només podran fer-la servir per comprar els excedents designats. Seria el prototipus de la futura moneda distributiva ja que d'aquesta té les característiques essencials.

H. Muller suggereix que la moneda de consum es basi en els excedents i sigui materialitzada, per facilitar-ne la gestió, mitjançant una targeta. Igual que la moneda distributiva, s'anul·la amb la compra i no és transferible. Serviria per finançar una sèrie de prestacions útils a les col·lectivitats.

André Gorz no pot considerar-se un pensador inclòs en el context pròpiament distributista, però té en comú diversos aspectes de com tractar el problema de l'atur i de com desenvolupar un nou concepte de treball. En les seves obres "Capitalisme, Socialisme, Ecologia" (1986) i a "La metamorfosis del trabajo" (1988), proposa una política de reducció de la jornada de treball davant la impossibilitat d'assegurar la plena ocupació (degut a la crisi estructural del capitalisme). Aquest canvi d'orientació implica sindicats, associacions de consumidors i consumidors en general, prescindint de la visió tradicional de plena ocupació.

La innovació tecnològica i el productivisme fan necessaris un nou concepte basat en la plena activitat i no pas en l'ocupació plena. Hem d'entendre l'atur com un temps lliure per fer altres activitats que actualment (perquè no són rentables econòmicament) no poden finançar-se (estudis, realització personal, etc.).

Gorz és contrari a una renda mínima assistencial sense cap contraprestació. És una solució de l'Estat neoliberal que fa esdevenir cròniques les precarietats i la pobresa. La reducció de la jornada de treball ha d'efectuar-se sense haver de disminuir el poder adquisitiu, mitjançant el pagament per part de l'Estat del treball no realitzat (és allò que diversos autors com Adam Schaff i Guy Denizeau anomenen el "segon xec").

La financiació d'aquesta forma de treball estaria lligada a noves formes fiscals sobre noves tecnologies, rendes, treball i consum. Per a la seva configuració i implantació en la societat actual, és necessària una voluntat cultural, un nou sistema de valors que desmercantilitzi molts dels aspectes socials i polítics.

2. Diagnosi.

2.1. Crítica al plantejament econòmic Neoclàssic

Duboin critica els economistes ortodoxes com a profetes d'un cert ordre natural immutable, on totes les institucions socials i sobretot la propietat en són les conseqüències lògiques. No tenen en compte el concepte d'evolució del pensament, en tenen prou amb adaptar els seus principis als fenòmens que aniran apareixent sota la influència del progrés de la tècnica. Des de 1880 no han evolucionat, són contraris a tota innovació. Viuen en un món a part i tancat, sense veure què passa al seu voltant. El "laissez faire, laissez passer" s'ha complert com en una jungla: preconitzen un món en el qual cada individu busca el seu interès personal i la seva satisfacció, obtenint el màxim rendiment amb el mínim d'esforç. Les receptes neoclàssiques han preconitzat un sistema de valors que té com a paraules claus: diners, beneficis, rendibilitat, competitivitat, recerca de riquesa, llei del mercat, equilibri pressupostari, etc., que han configurat la societat del consum en la qual "el fi justifica els mitjans" i que, a la pràctica, ha generat una "lluïta de classes de tots contra tots". (1, p.45).

Els principis neoclàssics a la pràctica han provocat un sistema basat en la desigualtat, ja que la competència no suscita, per si mateixa, un equilibri entre l'oferta i la demanda. Malgrat les seves conseqüències negatives s'ha enquistat de tal manera en el comportament humà que dificulten qualsevol postura d'evolució cap a un sistema alternatiu que no estigui basat en l'economia de mercat.

2.2. Camins equivocats: comunisme i feixisme

Les dues sortides (aparentment fora del sistema capitalista) que pren la societat europea en el primer terç del segle XX (feixisme i comunisme) fracassen perquè en el fons són una adaptació totalitària del capitalisme expansionista tradicional.

La trajectòria del sistema soviètic, a partir del procés d'industrialització, està mediatitzada per la política d'armament dels països capitalistes. Aquesta circumstància condiciona una possible evolució vers un sistema lliure de les condicions de l'economia de mercat. Ha pres un camí de creixement econòmic que dirigeix fàcilment de la producció d'objectes de consum als dels mitjans de destrucció.

L'economia dirigida és proteccionista i no pot tenir independència un sistema que no es dirigeix cap a un intercanvi mundial i que a la pràctica ha tingut errors continuats que afavoreixen els interessos corporatius de l'aparell dirigent. El socialisme soviètic conserva certs òrgans del capitalisme, però els administra amb finalitats diferents. La propietat privada no està abolida, ben al contrari, tots els individus hi tenen accés, però està limitada als béns d'ús i no de producció. L'Estat actua com un

patró preocupat pel benestar del seu personal, però controlant al màxim l'activitat econòmica mitjançant un govern molt centralitzat i autoritari que no permet cap innovació al sistema.

El principal avantatge que significa el socialisme soviètic radica en l'aspecte social: és un requeriment contra l'individualisme del capitalisme i limita els models de la lliure empresa il·limitada.

La principal crítica de Duboin respecte l'economia planificada està centrada en dir que cau en els mateixos defectes que la capitalista (malgrat que en sigui la seva negació): basar-se en un creixement a qualsevol preu (la industrialització s'emportà un gran sacrifici de la població degut a un sistema competitiu de producció en l'anomenada "nova i superior etapa de competència socialista").

El feixisme, per altra banda, el considera com a "la forma autoritària del capitalisme clàssic en el moment en el qual els seus mecanismes no poden funcionar correctament" (2, p.66). És una economia individualista dirigida, generadora de brutals desigualtats i que escapa, a llarg termini, del control dels seus partidaris. No és més que l'últim acte que juga el capitalisme en alguns països en crisi. Afavoreix l'aparició del trust i les oligarquies que absorbeixen una renda nacional constantment regressiva.

Mitjançant el patriotisme intenten aplaçar les reivindicacions socials de les classes menys afavorides, que cada vegada estan més immerses en un procés de descens de les seves condicions de vida.

2.3. L'evolució econòmica industrialitzadora com a generadora de crisi

La teoria ortodoxa a partir de la qual cada novetat tecnològica produeix noves sortides creant noves necessitats i que el sistema capitalista s'expandeix continuament - i per tant l'atur és passatger i tan sols producte de crisis cícliques - no s'acompleix en realitat. Per a Duboin el progrés tècnic és la causa principal de la crisi del sistema.

Cada vegada el treball humà és menys intensiu degut a les noves tecnologies, que no necessiten el mateix nombre de mà d'obra, excloent del mercat laboral un major nombre de consumidors-treballadors i generant així una crisi estructural i inherent a l'economia de mercat.

En la societat antiga la producció total d'una societat no podia sobrepassar la mesura del treball efectiu de tots els ciutadans; les riqueses eren escasses i limitades a allò que la població podia fabricar amb les seves pròpies mans. Les crisis eren de subsistència, provocades per les males collites o per conflictes armats. En el passat econòmic hi ha una evolució lenta fins que l'home no inventa les primeres màquines.

Es produeix una evolució a partir del segle XIX, que configura una tipologia industrial basada en la concentració de capitals i mà d'obra que aplica a dojo els últims progressos de la tècnica. El progrés

d'industrialització es propaga a tots els sectors productius, eliminant de forma progressiva una quantitat creixent de mà d'obra. L'inici es produeix amb l'arribada del que Duboin anomena els primers "esclaus mecànics" en l'agricultura. Una part important dels treballadors del sector primari es desplacen cap a la indústria, mentre que la producció agrícola no deixa de créixer. La producció industrial creix per sobre de la feina en produir-se una progressiva automatització. La solució momentània passa per un nou transvassament: les feines industrials es traslladen al sector terciari, que a la vegada pateix també el descens progressiu de mà d'obra degut a l'automatització de serveis.

La gran indústria provoca desordres reals i permanents:

- el "maquinisme" dona lloc a un procés de cert "darwinisme econòmic": concentració en grans empreses per poder oferir uns preus més competitius (ajudats per la contínua reducció de mà d'obra) que ocasionarà el tancament de les empreses més petites.
- exigeix concentració de mà d'obra i així desapareixen els petits artesans que no poden competir contra la fabricació en sèrie.
- l'obrer té el seu treball fixat, rutinari, monòton. El seu sou depèn de factors econòmics que no li asseguren l'existència.
- la fabricació de forma intensiva (l'objectiu de la qual es la venda de la totalitat de la seva producció) condueix a un increment de la seva organització comercial i de la publicitat per arribar a una major massa de consumidors, el que encareix el producte i estandaritza la societat.
- és el suport catalitzador de la lluita de classes; els treballadors tenen una existència precària sotmesa a les expectatives de l'atur.
- la gran indústria ha permès que neixés el que en diem "potencial de guerra". Pot transformar-se en arsenals per a la fabricació d'armament en sèrie.
- l'abaratiment de preus el paga la col·lectivitat, ja que la crisi que genera per l'increment de l'atur ha d'atenuar-se socialment amb assegurances d'atur, ajudes als obrers i subvencions.
- la gran indústria no ha creat riquesa, ha produït un empobriment progressiu, descens del poder adquisitiu i la desaparició dels oficis tradicionals.

La industrialització capitalista produeix un canvi estructural definitiu. La producció total de la societat supera les necessitats dels ciutadans, el que Duboin denomina "civilització de l'abundància, gràcies a les màquines animades per les forces que l'home havia copsat del món exterior". El procés d'adaptació a la societat de l'abundància és difícil, s'avança molt en poc temps. Estem vivint (el procés no s'atura mai) una autèntica explosió, els efectes de la qual no estem en condicions de mesurar, degut a l'immobilisme dels nostres hàbits econòmics davant l'evolució de la societat. El règim social ha d'adaptar-se al progrés tècnic, i enfrontar-se als problemes que comporta la societat industrial i les conseqüències negatives del maquinisme.

Conseqüències
dels canvis
tecnològics

La civilització
de
l'abundància

2.4. El cercle tancat: sobreproducció-crisi-atur

El cercle del consum queda frenat per l'excés de producció (aquesta, supera les necessitats). A partir d'aquí es produeix una reacció en cadena en la qual intervenen tots els agents econòmics configurant un cercle tancat que, segons l'anàlisi de Duboin s'inicia abans de cada conflicte Mundial (I i II Guerra Mundial): sobreproducció-crisi-atur.

L'home encara no s'ha adaptat al progrés fulminant que la tècnica ha experimentat. L'organització de la producció està basada en la recerca excessiva del benefici, que condueix a la necessitat de vendre molt i el més car possible. És per això que és necessari ampliar el màxim el nombre de mercats possibles. El punt d'inflexió del sistema productivista es dona quan no es compleix un dels seus postulats essencials: el consum, teòricament, és il·limitat i assumeix tot el que es produeix.

L'increment excessiu de la producció desequilibra el sistema: els mercats queden saturats, els stocks de les empreses s'acumulen, cada cop és més necessari rebaixar preus, reduir costos i aturar la producció per no incrementar els stocks. Entrem en el que Duboin denomina "crisi de sobreproducció". Crisis cícliques que cada vegada adquireixen un ritme més accelerat (Veure esquema 1).

La situació de crisi s'ordeix en una doble contradicció del sistema: l'abundància general coincideix amb una restricció general i l'empobriment col·lectiu concorda amb l'empobriment individual.

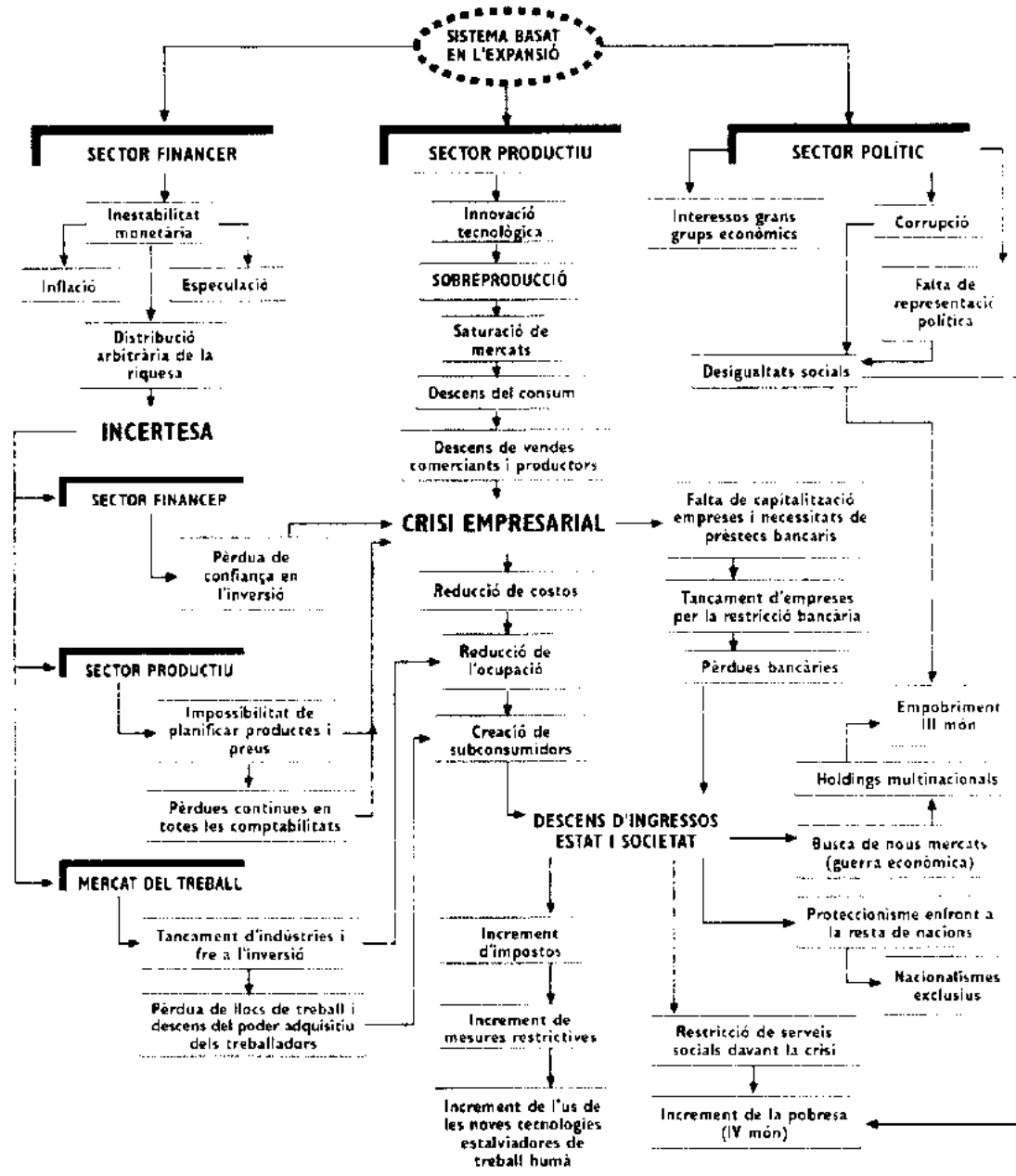
L'abundància comporta un descens dels preus i fa necessària la reorientació de la producció - el que generalment implica una reducció del nombre de treballadors - en vistes a optimitzar-ne els recursos i ser més competitius. Aquestes mesures de "xoc" no solucionen els problemes de base: l'increment dels treballadors que es converteixen en subconsumidors (degut a la seva sortida del mercat de treball) frena encara més el consum. D'altra banda, les empreses, en la seva necessitat de reduir costos i mantenir la producció, inverteixen cada cop més en tecnologia, el que fa que es torni a iniciar el cicle, agreujant la situació.

La davallada de beneficis dels comerciants i fabricants implica que el sector bancari, davant el tancament d'empreses i degut a l'increment de la morositat, freni la seva activitat creditícia a les empreses (el que provoca que moltes tanquin perquè no disposen de reserves per afrontar la crisi).

Es produeix una situació d'asfíxia general, provocada per la incertesa que paralitza l'economia i afecta tota la societat.

Les inversions cauen davant la inseguretat dels negocis (massa risc per a un pobre benefici i uns marges cada cop més reduïts). L'activitat de les empreses s'alenteix, l'atur margina una bona part de la societat (principalment joves), posa en dificultats la moneda i provoca el dèficit crònic dels pressupostos nacionals davant el descens, per part de l'Estat, de la recaptació d'impostos. Aquest, augmenta la pressió fiscal, degut a la necessitat de socórrer els aturats. Però, quan la crisi s'aguditza, retalla les

La crisi de
sobreproducció

Esquema 1

prestacions socials incrementant els marginats. Arriba un moment en el qual la retallada de les prestacions socials afecta una gran part de la societat i trenca el pacte social. El treball es converteix en un bé escàs d'una societat que ha fet d'ell un mitjà per accedir a la propietat, amb la qual cosa una gran part de la població en queda exclosa.

2.5. Inestabilitat monetària. Especulació. Inflació

La visió de Duboin del cicle financer i monetari està mediatitzada per les conseqüències del crack del 1929. L'enfonsament de l'economia s'havia

produït per una excessiva especulació en el sistema financer en un context d'inflació generalitzada. L'abandonament del patró or després de la I Guerra Mundial va generar un procés d'instabilitat monetària al qual va contribuir l'augment de l'emissió de moneda (no canviable per un patró estable i definit) per part de l'Estat i dels bancs. Quan no es pot canviar la moneda emesa per or, es produeix un increment de la inflació, provocant una depreciació constant de la moneda i un encariment del nivell de vida.

El valor de la moneda ha d'estar basat en la seguretat i ser estable ja que les seves variacions no afecten totes les classes socials d'igual manera, provoquen distribucions arbitràries i desordenades de l'economia nacional i mundial. Si la moneda no és estable no pot fer la seva funció, no serveix com a mesura de valor i afecta negativament tot el procés productiu.

El bitllet és una moneda-símil ("fotografia d'un lingot d'or dipositat en el soterrani del banc central"). La multiplicació de l'emissió de bitllets provoca un procés d'inflació que a la vegada genera una especulació a nivell mundial.

El procés inflacionista no s'atura, la instabilitat monetària exigeix cada cop més inflació: s'emet una quantitat contínua i progressiva de moneda, que ocasiona noves depreciacions cada vegada més ràpides i un augment del tipus d'interès per part dels prestadors. Aquest procés incideix directament en la pèrdua de beneficis de les empreses que reverteixen negativament en el sector productiu. S'aguditza el fenomen especulatiu al convertir el públic la moneda nacional (debilitada) en divises estrangeres més fortes (dòlars o lliures, preferentment). El gran beneficiat és el dòlar (el que Duboin anomena "el regne del dòlar") i els Estats Units, que tenen el privilegi de "fabricar els dòlars necessaris per pagar tot el que tenen necessitat de comprar a l'estranger". Hi ha una entesa tàcita entre Europa i els Estats Units que relaciona el dèficit dels Estats Units amb la inflació europea i afavoreix que els canvis internacionals pateixin variacions imprevisibles de moneda.

*Espiral
inflacionista i
especulativa*

La instabilitat monetària provoca reduccions dels negocis, i els elevats tipus de interès retreuen la inversió afectant tots els sectors econòmics. A més redueix la confiança, exhaurix l'estalvi i devalla el poder adquisitiu dels treballadors.

La depressió afecta més ràpidament l'exterior que l'interior. Un país amb una moneda dèbil es converteix en deutor i la seva balança comercial és deficitària. El restabliment de la balança comercial pot efectuar-se per una doble via: atraient divises, venent cada cop més barat (el que fa que els països amb una moneda estable no puguin competir) o procurant-se divises estrangeres per intentar mantenir l'equilibri (solució que augmenta l'endeutament interior i el dèficit de la balança comercial a llarg termini).

Els economistes no saben com controlar les monedes; no poden explicar "com neixen els mitjans de pagament". Alguns creuen que és degut a l'enorme poder dels bancs que poden crear crèdits en moneda nacional i divises estrangeres. D'altres, contràriament, creuen que els bancs provoquen un desfasament entre el que deixen en préstec per un cantó i el que els han confiat per l'altre. El sistema és insegur, no pot formular-se una estratègia

econòmica quan se'ls hi escapen els mitjans de pagament. El sector borsari està basat en la subjectivitat dels valors (l'anomenada economia-casino) i en la influència dels factors polítics (interessos monopolistes).

Amb el desenvolupament de la tecnologia bancària i l'ús generalitzat de moneda escriptural (xecs, lliuraments bancaris, etc.), que no són riquesa tangible, el poder especulatiu és cada cop més gran i el seu control és difícil.

2.6. La competitivitat. Expansió indefinida. Guerra comercial i econòmica

La competitivitat "és el germen que posa en marxa l'economia de mercat"(4, p.25). Estimula el món del més fort en un sistema que es basa en una expansió continuada a la recerca de nous mercats i consumidors. El nostre codi de valors està regit pels diners com a dominadors de qualsevol activitat humana:

Són vàlides totes les fórmules per vendre, no té importància el que es vengui. Per fomentar el consum es despleguen tota una sèrie de tècniques (estudis sociològics i de màrqueting) que tenen com a objectiu forçar la compra. Res és a l'atzar, els seus estudis, molt seriosos, són realitzats per tècnics, economistes, sociòlegs, estadistes, psicòlegs, etc. Analitzen el producte que cal vendre, l'estat del mercat i de la competència per donar una imatge que s'adeqüi a les necessitats d'una clientela potencial que ha estat estudiada i manipulada detalladament

Tot el procés comercial té una influència negativa en el producte. Els fabricants es posen d'acord perquè no surtin al mercat aquells productes de qualitat i de llarga durada. Queden obsolets immediatament i necessiten una reposició continuada, ja que així pretenen evitar la saturació del mercat. Això repercuteix en el preu final del producte perquè s'ha de recuperar la inversió en màrqueting i publicitat.

El món comercial és agressiu, utilitza un vocabulari de guerra (segment, objectiu, conquesta de mercats, etc.) i fortament competitiu (el lloc de treball ha de conservar-se a qualsevol preu i de qualsevol manera). Aquests valors són tan impregnats en la societat que influeixen en el sistema educatiu. Els nens s'els imbueix aquest aspecte competitiu del guany pecuniari.

A nivell internacional la competitivitat es tradueix en una fort rivalitat entre països. Fins a la II Guerra Mundial el proteccionisme aduaner era la característica comú de les relacions econòmiques internacionals. Els canvis s'acceleren en la postguerra, les crisis de sobreproducció obliguen a exportar tots aquells productes que no es troba la manera de vendre en els seus mercats. S'intenta vendre a qualsevol preu, però, al ser un mal col·lectiu, ningú permet que els productes de l'exterior entrin en els seus dominis. Totes les nacions, a la vegada, protegeixen les seves fronteres mentre alhora intenten penetrar en les del veí. Aquesta situació, anomenada per Duboin com la "guerra econòmica" condiona tota l'estructura capitalista:

*La guerra
econòmica*

- descens generalitzat dels preus dels productes exportats amb la finalitat d'augmentar la seva quota de mercat (dumping econòmic).
- explosió del nacionalisme com a suport ideològic que justifiqui el proteccionisme econòmic.

Els països més desenvolupats imposen la seva supremacia en dictar les pautes comercials. Els instruments de dominació del Nord respecte el Sud es basen en:

- una moneda forta (dòlar) que s'imposa a nivell mundial. Els canvis internacionals (fixats a la borsa de New York com a capital mundial financera) pateixen variacions contínues en base als interessos dels països desenvolupats i incideixen negativament en els països subdesenvolupats, absorbint el seu capital i provocant el seu endeutament.
- el desenvolupament de holdings, multinacionals i monopolis a partir del segle XX significa la fi del mercat pur (equilibri entre oferta i demanda). L'empresa tradicional està en clar desavantatge respecte les multinacionals.
- els països del sud són legalment independents, però la llei del mercat és molt més forta que la llei política. No tenen poder polític ni econòmic per evitar la seva dependència del comerç internacional. Els seus governs han d'adaptar-se als interessos de mercat que es dicten des del Nord. Un reduït grup de gent frena el desenvolupament de la resta en nom de la competitivitat i de la rendabilitat. La única sortida dels països del sud és vendre els seus productes al preu més baix possible per no quedar aïllats del mecanisme mundial d'intercanvi.

2.7. Crítica al sistema polític i social basat en l'economia de mercat

Manca de representativitat política.

L'actual sistema polític representa els interessos de dos grans grups econòmics de pressió. Hi ha una relació directa entre política i economia. La majoria dels polítics hi han entrat per interès.

El sistema d'accés al poder és excloent. Per entrar en campanya cal una inversió considerable que no es pot fer sense un fort accionariat - que posteriorment recupera la seva inversió mitjançant favoritismes. Imposen els seus interessos a l'opinió pública a partir de campanyes d'intoxicació en els mitjans de comunicació per accedir al poder i mantenir l'estat actual d'immobilisme ideològic, social i econòmic. Les forces ocultes posen els mitjans perquè resultin ineficaces totes les lleis preses pels governs delerosos que tots els ciutadans accedeixin al benestar.

La corrupció domina la vida política: "Els homes quan són al poder aconsegueixen beneficis personals del lligams de submissió i de pressió que dirigeixen el país"(8,p.49).

Els canvis continuats en el poder entre conservadors i progressistes tenen, en el fons i en la pràctica, poca transcendència, perquè ambdós posseeixen les mateixes concepcions econòmiques (cap d'ells s'ha plantejat la necessitat de sortir de l'economia de mercat). Segueixen ancorats en plantejaments capitalistes arcaics. La dreta, sostinguda pels poders financers, ha imposat la distància entre economia i aspectes socials, reduint, cada vegada que tenen accés al poder, les conquestes socials aconseguides pels ciutadans. L'esquerra cedeix davant el poder dels diners que cada cop es més gran i frena qualsevol legislació progressista que representi canvis estructurals:

"La nature, essentiellement politique, de toute réflexion économique est telle qu'on conçoit bien que pareille mystification n'avait pas d'autre fin que de préserver un pouvoir démesuré".

Desigualtats socials: Tercer i Quart món.

Les conseqüències de la guerra econòmica provocada per la necessitat d'expansió del sistema capitalista ha desembocat en una situació de empobriment generalitzat del tercer món. Tot el que posseeixen (població, recursos naturals) està mediatitzat pel concepte de rendibilitat.

La crisi estructural que pateix l'economia de mercat també genera al països del Nord un elevat nombre d'exclusos del mercat laboral, que es converteixen en marginats davant la caiguda de l'estat del benestar. Apareix, d'aquesta manera, l'anomenat Quart Món ("pobresa en l'abundància").

Tradicionalment els estats han intentat paliar les conseqüències de la pobresa mitjançant les ajudes socials (assegurança d'atur, ajudes familiars, etc.). La redistribució és una solució conservadora. La societat capitalista necessita clients per subsistir (vendre i no produir és la seva raó de ser) per la qual cosa es veu en la necessitat de fabricar clients. Aquesta redistribució no pot reomplir les fissures d'un sistema econòmic arcaic ni aconsegueix equilibrar allò cotitzat pels treballadors. Crea una societat maniquea: amb una élite que treballa i ambiciona tenir i una massa entretinguda en sobreviure i subministrar clients.

D'altra banda aquesta política redistribuidora pretén, com s'ha indicat abans, prioritàriament mantenir l'ordre establert. Amb la mínima aportació possible manté unes condicions socials que impedeixen la revolució per part dels marginats.

A mesura que la crisi s'aguditza, els serveis socials es redueixen, el que comporta un increment cada cop més elevat dels aturats, pobres i marginats.

*Insuficiència
de les
mesures
redistributives*

3. Propostes i teràpia.

3.1. Necessitat de canviar les relacions econòmiques: de l'economia capitalista a l'economia de les necessitats

Duboin planteja, mitjançant "l'economia distributiva", un canvi de les relacions econòmiques i del comportament humà. S'ha de buscar un canvi radical de motivació en el qual el mite dels diners i de l'economia de mercat sigui substituït per un sistema econòmic i social que resolgui separadament el repartiment del treball i la distribució dels mitjans d'accés a la producció. Com a objectius a curt i llarg termini es proposa satisfer un màxim de necessitats i la salvaguarda del planeta per als nostres descendents. Una societat, que anomena el "socialisme de la abundància", dotada d'un equipament modern que procuri a tots els seus membres el benestar material i l'accés a una vida intel·lectual.

"El socialisme de l'abundància pot definir-se com la forma de societat on els afanys individuals estan coordinats, amb el mínim d'esforç per satisfer les necessitats dels seus membres" (11, p. 408).

3.2. Els instruments de canvi

Una nova organització del treball: contracte cívic i renda social.

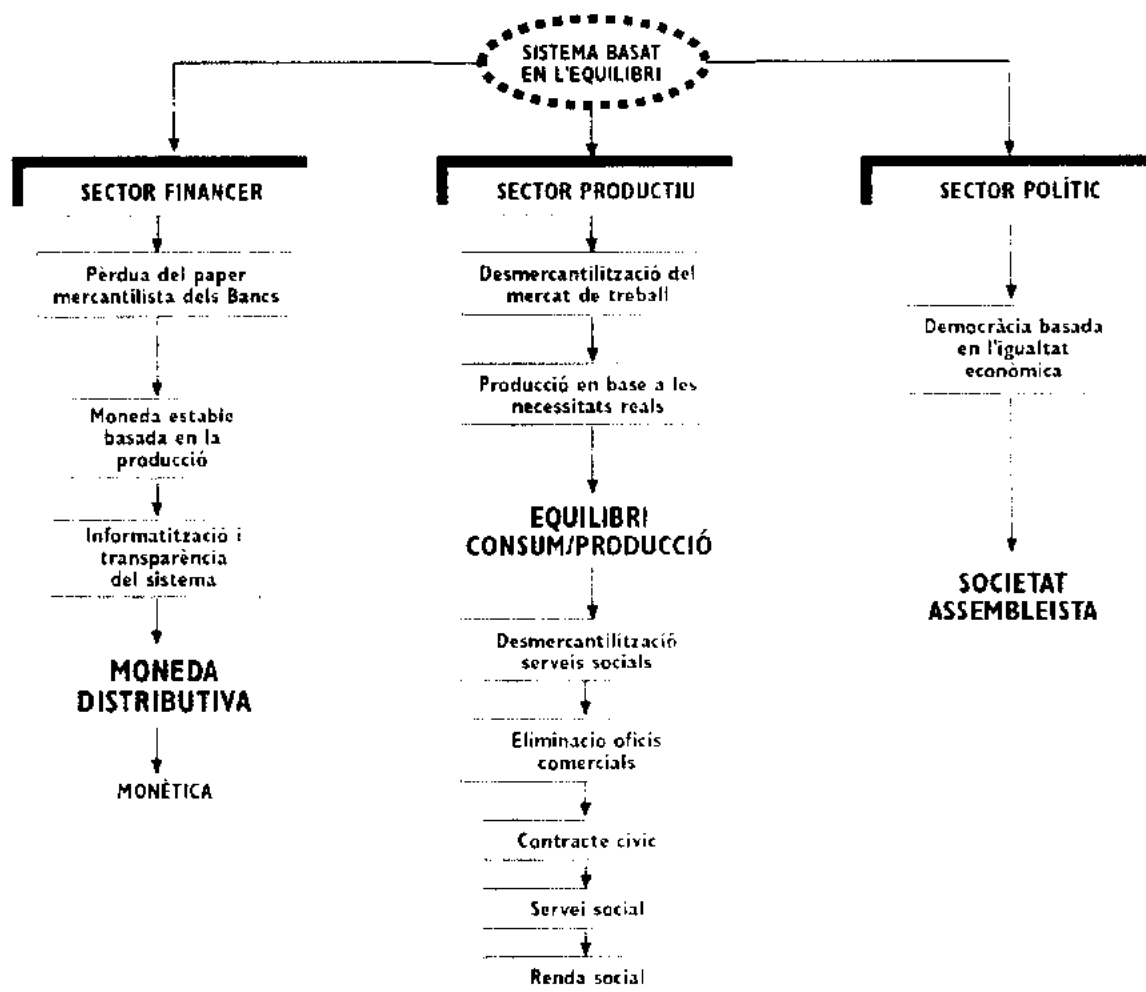
L'economia distributiva té com a principi bàsic la desmercantilització del concepte de treball així com la distribució i el repartiment del que sigui necessari. Els progressos tecnològics han d'estar al nostre servei a fi que la principal motivació sigui augmentar el temps lliure (veure esquema 2).

La impossibilitat de l'ocupació plena en la societat capitalista és el punt de partida d'aquest nou concepte de treball basat en la reducció progressiva de les hores treballades i la instauració del "treball a la carta", que permet tenir ritmes individuals i una racionalització de la mida de les empreses.

Contracte cívic

És l'instrument que permet desenvolupar al màxim la responsabilitat individual i una participació global de tots els integrants de la societat en el procés productiu.

No és una assistència sinó un intercanvi. L'individu es dedica a un treball definit solament durant un temps necessari, també participa de forma activa i crítica en la vida de la societat. Es tracta d'un compromís davant la societat en el qual assumeix la responsabilitat de col·laborar en aquelles tasques necessàries per al seu funcionament:

- Els ciutadans que tenen un projecte de treball es comprometen a fer-lo en les condicions (durada, mitjans i retribució) que ells mateixos defineixen.
- pot tractar-se de la formació d'una empresa o d'un projecte de col·laboració a nivell individual o col·lectiu. Si el contracte és acceptat, la societat els assegura els mitjans necessaris per a la seva realització.
- tenen una durada il·limitada, excepte per incompetència.
- per evitar l'excés de burocratització, és necessari que els projectes siguin mixtes i basats en el principi de subsidiaritat (projectes constituïts juntament amb especialistes).

Per aquelles tasques més dures i indispensables que no puguin ser automatitzades al màxim, serà necessari articular un doble sistema que permeti la seva realització:

- la seva entrada en el mercat oferint unes retribucions més altes que la mitjana.

- creació d'un servei social a manera del servei militar, de durada variable en funció de les necessitats productives, i que hauran de realitzar obligatòriament homes i dones entre els 18 i els 28 anys. Poden ser serveis de neteja i manteniment o bé serveis de cooperació internacional (en base a la formació que es tingui).
- el servei social ha d'assegurar la producció de bens materials i el seu manteniment (construccions, aparells, vehicles) i un cert nombre de serveis essencials (transports, energia, formació).
- aquells que no vulguin realitzar el servei social se'ls condemnarà a viure al marge de la resta de la societat, encara que rebran el mínim per a subsistir (se'ls considera com uns malalts socials que poden ser rehabilitats gràcies a l'educació).

Per coordinar les necessitats productives i de serveis amb els recursos humans disponibles, serà necessària la creació d'una Oficina de Gestió del Treball, que s'encarregarà, mitjançant terminals d'ordinador, de l'actualització contínua dels llocs de treball (demanda de treballs, estat de les previsions i nombre de persones que són necessàries, etc.). Latència dels futurs candidats serà personalitzada. Els especialistes adequaran cada perfil a les necessitats reals.

*La Oficina de
Gestió del
Treball*

La Formació Professional anirà a càrrec de la universitat, que prepararà tècnicament totes les professions. Els estudis han de considerar el principi d'igualtat per a tots els components de la societat i evitar així que el tema econòmic influeixi en la recerca d'aquells treballs més necessaris per a la comunitat.

La nova organització del treball, al no estar basada en la rendibilitat i les prioritats comercials del sistema capitalista implica una exclusió d'aquells treballs que tenen com a objectiu la mercantilització.

Renda social

Al comprometre's amb la comunitat mitjançant el contracte cívic l'individu té dret a la part que li correspon de les riqueses de la societat. És per això que es proposa, amb la finalitat d'aconseguir una major equitat social, assegurar-ne la seva subsistència gràcies al sou individual garantit (renda social) per a cada membre de la societat. Aquest sou serà:

- ingressat periòdicament en el seu compte personal i el seu valor es definirà en base al període.
- directament relacionat amb la producció i creixerà a mesura que aquesta augmenti.
- basat en una moneda de consum que desapareix en el moment de la compra.
- els seus mecanismes de distribució s'efectuaran de forma informatitzada.

Producció en base a les necessitats: l'empresa distributiva.

La producció ha d'adaptar-se a les autèntiques necessitats de la societat en base a una avaluació constant de tots els recursos (empreses, infraestructures, matèries primes) que té la comunitat i una valoració periòdica de les necessitats de consum que calguin a fi d'optimitzar-los al màxim. L'estat serà l'encarregat de regular les rendes destinades al consum i exercirà la coordinació de la producció per satisfer les necessitats reals de la comunitat i evitar el desequilibri entre producció i consum.

El consum el fixa (com en el sistema capitalista) el propi consumidor. En funció de la demanda que tingui un determinat producte les empreses n'augmentaran o en disminuiran la producció. És un sistema lliure ja que no està condicionat ni per la publicitat ni per les tècniques de vendes.

Els mecanismes i instruments necessaris per conèixer les necessitats i relacionar producció-demanda es basen en els principis següents:

- estructura regional de la producció que agrupi un conjunt de l'ordre de mil comunitats (entre dos i tres milions d'habitants).
- desmercantilització del mercat de treball, a partir del contracte cívic i el servei social, que permeti economitzar llocs de treball i obtenir costos més baixos però sense buscar-ne la rendabilitat econòmica.
- eliminació d'intermediaris "paràsits" entre productors i consumidors.
- progressos tècnics que permetin l'increment de la producció i l'alliberament progressiu dels treballs més penosos.
- informatització de tot el procés productiu i de distribució, que permeti una major transparència del procés.
- plans de previsió de la producció, responent a la voluntat dels consumidors de cada comunitat (aquesta avalua lliurement les seves necessitats per concertació general).
- sistema de consens en el control del procés de producció i de distribució. Si una empresa no compleix allò planificat en una comunitat, aquesta haurà de decidir si anul·la el projecte o el modifica. Si és una regió la que no compleix la part que té assignada, tot el país n'està informat i l'ordenador en calcula la incidència corresponent sobre el preu (aplicant un coeficient d'escassetat). Si una altra regió proposa canviar aquesta producció, l'ordenador calcula la incidència en durada de treball, en costos de transports, etc.
- sistema de comptabilitat d'empreses i negocis connectat a xarxa informàtica de la comunitat que permet consultar (però no modificar) l'estat general de la producció comunitària.

*Mecanismes
per equilibrar
la relació
oferta -
demanda*

L'empresa distributiva

L'estructura productiva es fonamenta en el principi de transparència. Una vegada suprimida la rivalitat comercial el nou sistema permet que l'empresa

tingui un paper social. Les empreses són creades en base de una necessitat de la comunitat. El pla de previsió respon a la voluntat dels consumidors-productors de cada comunitat per concertació general. El procés de configuració d'un projecte empresarial s'estructura en les següents fases:

- proposició.
- debat en grup amb l'equip corresponent.
- aprovació del projecte per la societat a cada nivell.
- inversió per part de la comunitat.

L'objectiu principal és que tota la societat s'impliqui en el procés, que l'empresa sigui el negoci de tots. És per això que els responsables no tenen una gratificació estrictament econòmica, són reconeguts socialment, la seva autoritat moral se'n veu reforçada. S'estableix una interrelació entre les empreses mitjançant un intercanvi continu d'informació, amb l'objectiu d'augmentar-ne la seva eficàcia.

El principi que governa l'organització del treball es l'autogestió, a partir del repartiment de les responsabilitats i de les decisions. Desapareix el concepte de jerarquia que és substituït per l'esperit comunitari d'empresa. El repartiment de les responsabilitats valora altres conceptes com l'autodisciplina i el diàleg per solucionar els problemes.

El procés d'autogestió es basa en l'adequació de la producció de l'empresa a les necessitats de la comunitat mitjançant les següents fases:

- discussió del que es produirà per a l'auto-consum.
- avaluació del que es pot produir.
- avaluació de les necessitats.
- totes les demandes estan sotmeses a la gestió de la societat distributiva.
- inventari del que es disposa per a l'exportació.
- organització de l'exportació (a d'altres regions o a l'estranger) i del transport.

La comptabilitat de les empreses i negocis s'efectua per mitjà d'un sistema informàtic i està lligada a la resta de la producció. Els preus són fixats per l'ordenador, que coneix la producció total i en calcula el cost exacte. De la mateixa manera, permet determinar paral·lelament l'import del sou social, tenint en compte l'anomenat "coeficient d'escassetat", que està fixat en base a la raresa de matèries primes, els perills per a la seva distribució i la manca d'especialistes. És el que M.L.Duboin denomina "preu social", que inclou les despeses de producció i d'administració general augmentat en un 10% (que seria l'equivalent als impostos). L'estat distribueix una renda nacional igual a l'import del valor de la producció, aquesta suma es reintegrarà a les seves caixes i no haurà de tenir impostos.

La reducció del tamany de les empreses (trenta treballadors de mitjana) permet una major racionalitat de la producció i un sistema participatiu i d'intervenció del procés productiu.

*L'autogestió
com a
principi
d'organització
del treball*

"El treball canvia de naturalesa en l'empresa distributiva. No és la nostra manera de guanyar-se les garrofes. És l'expressió del nostre rol social" (13, p 225). Es potencien nous conceptes del treball que són possibles gràcies a la informàtica, tals com el "treball a la carta", que permet adaptar les necessitats personals a les productives (treball a domicili, llibertat d'horaris, etc).

Això implica la transformació del paper dels sindicats que tradicionalment estaven mancats d'imaginació, ja que la seva funció es limitava a ser el fil conductor entre patrons i assalariats. Només reclamaven la necessitat de crear llocs de treball sense solucionar el com, i eren superats pels esdeveniments. La societat distributiva es centra en la defensa i el control de les condicions dels treballadors perquè siguin les millors possible.

Instrumentes monetaris: la moneda distributiva. La monètica. Sistema bancari.

La financiació de la renda social està basada en el principi que l'economia de les necessitats suprimeix el benefici i les motivacions de les accions econòmiques. L'únic mitjà per aconseguir-ho és canviar la naturalesa de la moneda. Aquesta ha de ser una moneda recolzada per la realitat, i deixar de ser basada en promeses a mercè de l'especulació. Duboin proposa retornar al patró or, però davant la impossibilitat de garantir tots els intercanvis econòmics amb l'or existent, la solució és crear una moneda basada en la producció del país, la missió de la qual sigui la de distribuir aquesta producció, els bens i serveis.

És una moneda de consum que desapareix en el moment de la compra i que no pot ser utilitzada per cap altra funció que la de l'adquisició de productes de consum i de serveis. No es atresorable ni genera interessos.

La distribució de les rendes s'estructura mitjançant l'ingrés cada mes a tots els individus de la renda universal en un compte anàleg al bancari. A cada compra, es resta la suma corresponent del compte del comprador (amb targetes de pagament). Per a d'altres compres es pot utilitzar el xec, i també els bitllets (que només podran fer-se servir una vegada). Els diners ingressats pels comerciants van a parar al llur compte corrent.

La quantitat de moneda emitida és igual al valor total de la producció atribuït pel pla de producció en un període determinat de temps, i tenint en compte tot el que necessiten els serveis públics. La unitat a utilitzar és arbitrària.

La informàtica és l'element impulsor del sistema. Aquest necessita un sistema de comptabilitat que compregui tots els sectors (públic i privat) i tots els nivells (regional i mundial). La monètica permet una autoavaluació constant de la producció i de l'estat de les finances sota el principi comú de la transparència. La moneda quedaria relegada a l'exclusiva funció de ser un instrument de comptabilitat i s'evitaria la seva utilització especulativa.

El paper de la banca pateix una transformació important. En l'economia distributiva l'estalvi perd significació. Hi ha estalvi quan hi ha inseguretat en el futur. El servei social assegura la continuïtat de la producció i dels béns de consum. Amb l'estalvi desapareix l'interès dels diners, que no són més que una indemnització dirigida a qui difereix el consum. Perd el seu paper mercantilista, vinculat a la recerca de beneficis, per convertir-la en instrument de la distribució de les rendes de la societat. És per això que és necessària la nacionalització de la banca. La seva infraestructura actual pot aprofitar-se com una aplicació (per mitjà dels sofisticats serveis informàtics) de l'economia distributiva.

En la nova economia distributiva no hi ha lloc per tot l'aparell financer de l'economia capitalista, que es basa en l'interès dels diners, en l'equilibri comptable, els impostos, els préstecs, els crèdits, etc. És un sistema que està fonamentat en l'equilibri i no en els canvis.

Concepte de propietat. Mercat immobiliari.

La socialització del sistema productiu limita el concepte de propietat el mercat immobiliari. Es conserva el dret tradicional de propietat, però amb l'anomenat "deure de propietat" que obliga a habitar la vivenda. Quan això no passa, la societat té el dret a rendibilitzar-la mitjançant el lloguer. L'organització immobiliària es basa en la conveniència de limitar l'espai alineat per la construcció i evitar la massificació. Per aconseguir-ho és necessari:

- limitar la superfície habitable.
- les grans mansions només podran comprar-se per comunitats o per grups de persones.
- obligació de tenir un permís de la comunitat perquè l'edificació sigui harmònica amb el paisatge.

Els serveis de compra i venda estan centralitzats en el cadastre, amb la qual cosa s'eliminen els agents immobiliaris i notaris. El preu dels immobles es determina en funció de tres elements:

- preu de les matèries primes.
- temps de treball humà necessari per a la seva fabricació (el temps de treball humà pot ser compensat pel treball en el temps lliure).
- escassetat (en funció de la demanda).

El pagament de la residència s'efectuarà mitjançant un contracte de compra i venda amb la societat pagant el preu convingut sense interessos. Les despeses de vivenda no poden ultrapassar d'un terç del sou. La vivenda no està gravada amb impostos ni taxes (directes o indirectes). Es manté la forma del lloguer - l'import del qual ha de retribuir-se a la societat - i també l'herència immobiliària. Els hereus poden habitar la vivenda o donar-la però no vendre-la. Si volen ser propietaris han d'adquirir-la a la comunitat.

Dimensió política. La societat assembleista.

La societat distributiva configura una autèntica democràcia basada en la igualtat econòmica. És compatible amb qualsevol sistema polític. Es parteix d'una Constitució en base al sufragi universal. La sobirania nacional està delegada a un Consell de 500 que elegeix els membres del govern. Tots ells en són responsables.

S'estructuren tres categories socials que tenen els seus respectius representants en el Consell de 500:

- **cadets**, que inclou joves dels dos sexes fins els 25 anys, que reben la seva educació i la seva instrucció corresponent (100 representants).
- **majors d'edat**, amb el servei social complert (200 representants)..
- **treballadors**, que compleixen el servei social en finalitzar els seus estudis (200 representants).

Tots tenen els mateixos drets i deures.

El sistema electoral es configura en relació a la divisió territorial en regions administratives i col·legis electorals .

*Sistema
electoral*

La regió administrativa es divideix en cinc circumscripcions electorals. En cada una d'elles cadets i majors d'edat es reuneixen separadament per formar un col·legi electoral, encarregat de triar els delegats que ocuparan el càrrec en el Consell Regional de Cadets i en el Consell Regional de Majors d'Edat, ocupant el seu escó en la regió. Els dos Consells Generals són els encarregats d'elegir llurs representants al Consell de 500.

En el Col·legi Electoral de cada districte municipal els número de delegats a designar és proporcional al nombre d'electors, però calculant de manera que el Consell Regional de Cadets i el Consell Regional de Majors d'Edat estiguin formats ambdós per 150 delegats. Aquests, elegixen els representants dels 500 que la regió té el dret de designar.

Els treballadors socials han de designar els altres 200 membres del Consell de 500. Els electors s'agrupen en circumscripcions corresponents a la seva especialitat productiva.

Administrativament cada regió es un conjunt de Consells Comunalis que es reuneixen a nivell local mitjançant assemblees i discussions contínues. Les decisions tenen caràcter local, es prenen en discussions improvisades dia a dia. Les més complexes són determinades en les assemblees. El procés de presa de decisions s'articula en tres punts:

- informació de les propostes a tothom (procés informatitzat). Càlcul d'estimacions.
- Presa de decisions mitjançant debats (televisats). Consulta per ordinadors.
- participació universal en la votació, a condició de seguir el debat. Mitjançant una targeta d'identitat magnètica.

Quan una discussió supera el marc local, passa al nivell superior (regional o nacional). Les administracions són federacions de regions en les quals cada comunitat té el màxim d'autonomia possible, compatible amb d'altres comunitats. Això comporta una major descentralització i una major facilitat participativa en la vida política.

A nivell internacional, l'objectiu màxim és evitar que uns pobles s'imposin als altres en funció de les seves riqueses naturals o a la seva capacitat d'agressió. Les relacions entre països es fixaran a partir d'intercanvis bilaterals a base de contractes o convenis.

4. Implementació

4.1. Eliminació progressiva de les lleis econòmiques de mercat a nivell nacional i internacional

El procés d'implantació de l'economia distributiva és lent i progressiu. Històricament, les grans etapes de l'evolució han tingut lloc cada vegada que l'esquerra ha accedit al poder.

Els programes polítics socialistes de transformació econòmica han fracassat en no canviar els principis del liberalisme econòmic. Han buscat una política que afavoreixi el poder adquisitiu mitjançant la redistribució i una política de rigor fiscal destinada a reestructurar les empreses per fer-les més competitives. Ambdues solucions han fracassat. Han provocat un increment de l'atur sense baixar els preus i han agreujat la crisi (amb una política molt semblant a la de la dreta).

Actualment es disposa dels mitjans tècnics necessaris per efectuar el canvi d'un sistema basat en el benefici i en la necessitat d'un creixement continu que crea misèries intolerables i amenaça la supervivència del planeta.

Totes les decisions dins del procés d'implantació han de ser preses democràticament i comproment tots els sectors de la societat.

El procés d'implementació a nivell nacional ha de començar amb una reforma política en profunditat que permeti un trànsit progressiu i consensual cap a l'economia distributiva. La reforma legislativa hauria de desenvolupar-se en els següents punts:

- votació d'una nova Constitució.
- reforma del Codi Civil i Penal.
- creació d'un codi social.
- reforma administrativa.
- organització de l'educació i de la sanitat.
- determinació de les necessitats reals.
- reglamentar la producció nacional dividint-la en departaments.
- organització del repartiment de les rendes i de les xarxes de distribució de la producció.
- organització de la comptabilitat nacional de la producció i del consum.
- reorganització de la defensa nacional.
- reorganització de la representació a l'estranger.

En conjunt es tracta d'adequar la legislació al nou sistema polític i social eliminant les lleis i els reglaments caducats.

A nivell internacional la implantació de l'economia distributiva ha d'efectuar-se de forma progressiva. No totes les nacions tenen el mateix equipament econòmic i arrelament democràtic. L'esquema de implementació s'articula de la següent manera:

- països més afectats per les crisis econòmiques del sistema capitalista.
- països amb tradició política de partits amb programes de socialisme humanista (que reconeixen la incompatibilitat del socialisme amb les lleis del mercat).
- països amb moviments de reflexió suficientment amplis (amb cultura democràtica àmplia).

4.2. Progressiva aplicació de la Moneda Distributiva, Renda Universal i Servei social

A nivell nacional l'aplicació d'aquest procés necessita un projecte clar i concret qu'arranca

quan comenci a utilitzar-se una moneda interna de consum, no atresorable i emesa en nom de la societat.

El procés d'implantació de la moneda distributiva ha d'efectuar-se de la següent forma gradual:

- obertura d'un compte corrent en el banc que l'individu esculli (termini de tres mesos). El seu número de compte corrent serà el de la Seguretat Social.
- nacionalització de la banca.
- en la primera fase l'antiga moneda encara funciona (excepte les grans sumes).

Es realitza un cens dels mitjans i de les autèntiques necessitats: necessitats solvents (persones amb rendes), cens de persones sense rendes (aturats, emarginats), i cens de tots els mitjans inutilitzats (empreses en crisi i fàbriques mal dirigides).

És necessària una llei d'excepció que reguli el procés de canvi. Aquesta llei serà utilitzada per aquelles empreses que desitgin continuar amb el sistema tradicional, a condició que no demanin ajudes a l'Estat i que procurin al seu personal un sou com a mínim igual al sou social.

- L'import del primer sou social dels assalariats i pensionistes ha de ser considerat igual a l'últim sou de l'antic sistema (pres com a referència), si és igual al mínim garantit. En les professions liberals serà igual al sou mig disponible després dels impostos resultants de la darrera declaració fiscal, limitada a set vegades el mínim garantit.
- màxima utilització dels mitjans productius disponibles. Posar en marxa antics projectes o empreses que havien estat abandonats per manca de rendibilitat i que poden ser útils a la societat.

- nacionalització de la majoria de les multinacionals, si no ho són seran considerades com empreses estrangeres i les seves relacions establertes com si estiguessin a l'estranger.
- preparació psicològica simultània a les mesures econòmiques a partir de conferències i xerrades a tots els sectors de la societat.

El comerç exterior ha de ser monopoli per l'Estat que exporta amb l'objectiu de procurar-se les importacions necessàries. El pla de producció determina la naturalesa i la importància d'aquestes operacions que es realitzen mitjançant representacions comercials a l'estranger.

Els intercanvis es fan a partir de contractes mitjançant el canvi de mercaderies o de serveis ja sigui amb països d'economia liberal o bé distributiva (uns productes o serveis contra els altres). Si la compensació no és possible, els contractes es contabilitzen al comptat per evitar les especulacions monetàries estrangeres. L'Estat pot procurar-se aquestes divises cedint la moneda interior als turistes estrangers o bé cobrant en moneda part de les seves exportacions.

En els intercanvis amb les nacions que visquin en la economia distributiva, les transferències de mercaderies es realitzaran ignorant les fronteres polítiques. Les nacions menys afavorides subministraran gratuïtament a les menys desenvolupades els seus excedents de producció, tenint en compte els recursos necessaris per a la producció futura.

La implantació del sistema serà lenta i es de preveure que la seva extensió es consolidarà de forma progressiva a mesura que la resta dels països comprovin els avantatges del model.

Annex

1. Antecedents econòmics.

• Simonde de Sismondi (1776-1840)

El règim industrial havia empitjorat les condicions de vida dels treballadors. La competència il·limitada que comporta el nou sistema desembocaria en una rivalitat universal ocasionada per una producció a gran escala i un excés de l'oferta que conduiria a crisis comercials i a la depressió econòmica. Va anticipar (abans que Marx) la lluita de classes entre treball i capital.

El seu atac a la maquinària es basa en els perjudicis ocasionats per l'aturada tecnològica (reconeixent els seus avantatges d'abaratiment de costos).

• Els socialistes utòpics. Marx: la interpretació econòmica de la història.

En l'obra de Duboin hi ha referències i aspectes metodològics que enllacen amb les aportacions del socialisme utòpic (Fourier (1772-1837), Owen (1771-1858), Cabot (1788-1858), Proudhon (1809-1865), Louis Blanc (1801-1882) i amb la interpretació econòmica de la història de Marx.

Els socialistes utòpics consideraven el capitalisme com irracional, inhumà i injust. Contraris a la idea del "laissez faire" i a la doctrina d'harmonia de interessos. Duboin en la seva obra "Liberation" (1937) valora positivament el seu esforç intel·lectual en harmonitzar els interessos que s'oposen al règim capitalista. El seu vincle d'unió és l'optimisme respecte a la perfectibilitat de l'ésser humà i de l'ordre social gràcies a una adequada construcció de l'entorn social.

L'anàlisi històric de Duboin té com a eix el protagonisme de les forces econòmiques i materials com a inductors del canvi social. Història i economia romanen relacionades al llarg de la seva obra, com un eix bàsic: la crítica al sistema capitalista, com a generador de desigualtats. A l'igual que Marx utilitza la història com a clau de la interpretació de la realitat social.

Duboin no pot considerar-se com un marxista en la expressió literal de la paraula, encara que el seu sistema de valors s'apropi a un socialisme de caràcter igualitari. A "Liberation" actualitza els principals conceptes del marxisme. Per a ell, els processos productius han evolucionat des que Marx va escriure el Capital, i termes com canvi, valor, plus-valor, etc. han d'adequar-se a la realitat de cada època. Ha d'afegir-se un nou concepte clau, que l'autor anomena treball "extra-humà" (maquinària). El procés de sobreproducció condueix a unes conseqüències que el marxisme no havia previst: el descens del poder adquisitiu i l'increment de l'atur.

• Thorstein Veblen (1857-1929) i l'institucionalisme americà.

Crític de l'ortodòxia econòmica, per a Veblen l'economia és un procés, un sistema de canvi constant i inevitable (visió darwinista evolutiva) i els esdeveniments històrics (socials, econòmics i polítics) es determinen i es descriuen millor per les característiques de grup formades per la suma de comportaments humans basats en instints i hàbits. A principis de segle Veblen veia que la societat tenia en compte predominantment valors com l'"amor als diners" i la tecnologia permetia una separació entre producció i finances. Les funcions entre productors i propietaris s'anaven separant. Apareixen noves funcions dins del sistema. Tècnics, enginyers i obrers especialitzats (institucions tecnològiques) per un cantó i per l'altre financers, banquers, homes de negocis, etc. (institucions cerimonials).

El control de la producció industrial es desplaça cap el cantó de les finances i se separa de les exigències de màxima producció. L'home de negocis només està interessat en mantenir els beneficis afegits el més alts possibles. I té dues vies per

aconseguir-ho: disminuint la producció mitjançant el monopoli (camí més utilitzat) o restringint la producció (per a Veblen significa la fi de l'activitat econòmica).

El futur del capitalisme es dirigeix cap a un decaïent de la producció a nivells que suposin un major benefici.

• **John Kenneth Galbraith.**

No és pròpiament un antecedent però és convenient tenir en compte la seva obra i la de la seva escola (continuació de l'institucionalisme americà) per completar aquells punts en els quals el model Duboin no arriba a definir.

Afirma que la teoria ortodoxa no és realista, que no té relació directa amb el que postula el model competitiu. Ataca la desigualtat de rendes ja que perverteix l'ús dels recursos i destrueix l'estabilitat econòmica. És partidari de l'ús del poder compensador de l'Estat com a contrapartida a la competència que provoca el desequilibri social.

L'economia de mercat genera una societat opulenta on la producció i la renda augmenten constantment i que obliga a la creació contínua de noves necessitats (crític amb el paper de la publicitat).

Les propostes de Galbraith s'encaminen a un increment de la pressió fiscal del govern en tots els nivells, reconduint les despeses governamentals perquè ara el govern pugui assumir un paper més actiu en l'equilibri social.

2. Antecedents socials i polítics.

Diversos conceptes claus en l'obra de Duboin deriven d'aquells pensadors que han plantejat una anàlisi crítica del sistema mercantilista i que han configurat un sistema social basat en el consens comunitari.

L'introducció a la resta de pensadors analitzats és Plató (428-347). A la "República" obre el camí al problema central de la justícia (individual o col·lectiva) i al concepte d'oligarquia quan el ric governa i el pobre no participa en el govern. La seva preocupació en la divisió que es produeix entre rics contra pobres i el seu esforç en realitzar una ciutat que formi una unitat política i moral és afí al sistema de valors que preconitza Duboin.

La influència de la "República" és clau en l'obra dels autors que serveixen a Duboin per estructurar el seu model social i polític en base al paper de l'Estat en la solució de les desigualtats i de la pobresa, de la mercantilització de la societat i de la necessitat d'una sobirania de la voluntat general.

• **Tomàs Moro (1480-1535).**

En la "Utopia" (1516) critica la concentració de la propietat territorial i que l'Estat sigui l'expressió dels interessos de la classe dominant. La societat necessita un plantejament diferent: "allà on la propietat sigui un dret individual, allà on totes les coses es valorin pels diners, mai no es podrà organitzar la justícia i la prosperitat social".

En la societat utòpica (igual que en la societat distributiva) el dret de propietat es substituït pel concepte que tots treballen per a tots. La comunitat ha d'assegurar a cadascú l'abundància i l'oci perquè cadascú pugui "cultivar lliurement el seu esperit".

• **Montesquieu (1689-1755).**

En l'anàlisi sociològica de partida en l'obra "Espirít des Lois" s'introdueix una semblança a les tesis distributives la crítica al "laissez-faire" i l'esperit del comerç "que domina en els nostres dies i que fa que tot se sotmeti a càlcul".

El seu socialisme d'"Estat" de tipus patriarcal coincideix en el proteccionisme de Duboin: "l'Estat deu a tots els ciutadans una subsistència assegurada, alimentació, un vestit convenient i un gènere de vida que no sigui contrari a la salut".

• **Jean Jacques Rousseau (1712-1778).**

Els conceptes claus de "Le contrat social" (1762) inspiren Duboin en el desenvolupament dels punts essencials del seu model social i polític: el contracte cívic i servei social.

El contracte social de Rousseau està lligat a la unitat del cos social mitjançant la subordinació dels interessos particulars a la voluntat general. A partir del pacte social cada un s'uneix als altres. El contracte s'efectua amb la comunitat: "cadascun de nosaltres posa en comú la seva persona i tot el seu poder sota la direcció suprema de la voluntat general, i rebem col·lectivament a cada membre com a part indisoluble de tots. Cada associat s'uneix a tots i no s'uneix a ningú en particular; d'aquesta manera, hom no obceix més que a si mateix i roman lliure com abans". Per a Rousseau el contracte garanteix la igualtat i la llibertat. La llibertat és abans que cap altra cosa solidaritat.

A "Les Considérations sur le gouvernement de Pologne" elabora un pla d'educació cívica per formar ciutadans, de forma anàloga a com Duboin recorre a l'educació com l'element clau per canviar els models de comportament que podran conduir al socialisme distributiu (com Rousseau la reforma moral precedeix la reforma política).

En el pla econòmic distingeix i separa entre prosperitat i riquesa i llança contra el sistema una veritable requisitòria: "els diners són el mecanisme a la vegada més dèbil i més inútil que concec per fer marxar la màquina política cap a la seva fi i el més poderós i més segur per desviar-la d'ella".

5

Transformar les estructures *sòcio-econòmiques*

un resum de l'aportació de
Òscar Colom

Extracte

Els models sòcio-econòmics d'inspiració més genuïnament capitalista, que dominen avui en dia en tots els països desenvolupats, han sabut guanyar, de moment, la competició amb els seus oponents, però no han pogut resoldre els greus problemes interns que tenen plantejats. Òscar Colom vol portar endavant una tradició de **reflexió crítica sobre el capitalisme actual, com a sistema generador d'injustícia i desequilibris**, afegint-hi uns elements d'anàlisi i de proposta fins ara menystinguts.

Les extremes desigualtats en la distribució de la renda són el fet que més clarament il·lustra les principals disfuncions de la societat capitalista.

La distorsió primordial radica en el fet que la unitat econòmica bàsica és el nucli familiar, i no l'individu. Això fa que pugui passar quasi desapercebut un fet excepcionalment greu: **aproximadament dos de cada tres persones –la meitat de les quals són dones– no tenen cap ingrès propi**, i per tant depenen d'una tercera, el "patriarca", la renda del qual no té però en compte les càrregues familiars.

A més a més, una part important de la població potencialment activa no té accés al treball (aturats), o treballa sense compensació econòmica (mestresses de casa), o bé exerceix activitats econòmiques no comptabilitzades (economia submergida).

Quant a la tercera part de població perceptora de rendes, aquesta es reparteix de forma molt desigual, ademés dels ingressos, també l'imposició contributiva. Aquesta descansa **principalment sobre les rendes productives, en benefici de les especulatives**. El sistema impositiu pressiona assalariats, petits i mitjans empresaris, treballadors autònoms, etc., i dóna en canvi molt joc als grans moviments de capitals i a les operacions immobiliàries i borsàtils.

Per Òscar Colom, **les regles de joc del sistema actual no afavoreixen, en el seu conjunt, l'establiment d'una activitat econòmica equilibrada i estable, respectuosa dels patrimonis col·lectius (amb la Natura en el primer lloc), que garanteixi treball per tothom, un adequat nivell de benestar col·lectiu i una eficaç distribució de les rendes**. Ben al contrari, l'actual funcionament del sistema promou la lògica de l'expansió il·limitada, i els processos de concentració de poder, tan econòmic com polític, amb unes conseqüències d'inestabilitat tan greus com imprevisibles.

L'incapacitat d'aconseguir unes condicions reals mínimes de justícia distributiva i redistributiva entre tots els individus que formen part d'una col·lectivitat és en gran mesura imputable al **paper irresponsable de l'Estat**. Aquest s'ha aliat amb el gran capital, unificant interessos en la carrera per a la detenció del poder, i ha deixat de perseguir la seva missió, que és de garantir el benestar i l'exercici de drets i deures per a cada ciutadà. L'Estat, inspirat per ideologies tant de dretes com d'esquerres, ha anat inflant i burocratitzant la seva estructura sense que això hagi servit per corregir les desigualtats distributives, ni per estabilitzar l'economia tot

eliminant els escàndols de l'atur i de l'economia submergida. Òscar Colom veu en l'Estat el principal causant de les múltiples situacions d'injustícia i malestar, per omissió de les seves responsabilitats en la gestió del bé comú.

El desllorigador inicial d'un canvi general d'aquestes tendències disfuncionals del sistema és, per el nostre autor, l'adopció d'un model de redistribució de la renda de caràcter individualitzat i universal.

Cada ciutadà, des del naixement fins a la defunció, ha de tenir el dret personal i intransferible a percebre un ingrès suficient per poder portar una vida normal, tant des del punt de vista material com cultural. Mentre que l'individu no es pugui valer per si mateix, l'Estat ha de garantir el seu manteniment mínim, al marge d'imponderables, a través d'una renda mínima individualitzada universal, que el faci participar en el pressupost familiar, li transfereixi una dignitat en qualitat de persona i trenqui en qüestió econòmica la tutela patriarcalista que tan sovint l'anul·la com a individu.

La població activa per naturalesa i per dret, és a dir tota persona en edat i condicions de treballar, rebrà els seus ingressos com a contraprestació d'un servei donat. L'Estat serà responsable de que ningú quedi exclòs del món del treball. Per una banda, garantirà un treball social –a precari i amb retribució mínima– a totes les persones que es trobin sense feina, oferint així una solució provisional que, tot i no ser còmode per ningú, impediria però el "pacte de la fam" i facilitaria els processos de reciclatge laboral en condicions dignes.

Aquestes garanties de protecció social farien possible, d'altra banda, una màxima liberalització del mercat del treball, i l'eliminació de tots els obstacles a la fluïdesa de la contractació. A més a més, es creen condicions favorables per el reflotament de l'economia submergida, amb tot el que això pot significar en termes de producció, consum i recaptació fiscal.

La remodelació de la política fiscal és una altra peça clau d'aquest model. Aquí també l'individualització i l'equitat distributiva són els criteris que regeixen tot el plantejament. La contribució al benestar col·lectiu és un deure que ha d'acompanyar cada individu des del neixement fins a la seva mort.

No es tracta però d'augmentar els impostos, sinó de repartir-los millor i amb més neutralitat. S'ha d'eliminar el frau, fer que tots contribueixin. Sobretot, s'ha de modificar l'accent impositiu, fent-lo recaure majoritàriament sobre les rendes passives. Això vol dir incidir sobre la riquesa ociosa (patrimonis passius) i les rendes especulatives, així com sobre la despesa sumptuària, adoptant, alhora, mesures que afavoreixin l'estalvi i la inversió productiva.

La perspectiva marcada per Òscar Colom és d'anar simplificant el sistema fiscal cap a una imposició única, que integri els tres principals puntals de la imposició directa (IRPF, Impost sobre el Patrimoni i Impost sobre Societats), potenciant alhora la seva vocació redistributiva. La racionalització del sistema fiscal seria, de fet, una de les claus que fan possible l'acció redistributiva de la renda individualitzada universal.

L'altra clau fonamental és el replantejament del tracte reservat a les estructures productives. L'objectiu primordial ja no és el creixement, sinó l'estabilització econòmica acompanyada d'una major justícia distributiva.

La Natura, entesa com a factor de producció amb un element de transcendència (pel que fa ús, valor i temps) fins ara menystingut, és el referent clau d'una nova concepció econòmica. Cal reemplaçar l'actual objectiu del màxim profit per un altre, que és el de minimitzar les pèrdues d'uns recursos limitats, que pertanyen a la col·lectivitat humana en el seu conjunt i dels quals tots hauríem de gaudir (incloses les generacions futures). Es tracta, en definitiva, d'aprendre a respectar els límits ecològics en què l'activitat econòmica es mou, mantenint intactes els seus capitals.

Seguint aquesta filosofia, s'ha de considerar tot capital (fruit històric de l'associació de Natura i treball) com un bé social que es pot utilitzar, però no consumir indiscriminadament.

La societat hauria d'adoptar, doncs, unes mesures que garantitzin l'estabilitat en el temps dels béns de capital. Això es pot obtenir vinculant els capitals de les empreses al patrimoni públic, a través d'una mena de "socialització jurídica" d'aquests capitals. En la pràctica, l'Estat tindria la propietat formal dels mateixos capitals que les empreses privades continuarien tenint i administrant lliurement com abans, amb l'únic vincle d'haver de mantenir-lo intacte.

D'aquesta manera es pretén evitar, d'una banda, els processos d'acumulació de capital privat, i alhora el malbaratament de recursos col·lectius. D'altra banda, es vol fer un pas decisiu en el camí de la promoció del teixit productiu i de la igualtat d'oportunitats, ja que l'Estat es compromet d'una forma general a posar a la disposició dels agents econòmics l'ús del capital que hom consideri necessari per dur a terme una determinada activitat, demanant, com a única contrapartida, que aquest capital no es perdi, és a dir que estigui sempre disponible. L'intermediació financera d'aquesta forma de capitalització social aniria doncs a càrrec de l'Estat, amb una taxa d'interès molt baixa, que es reduiria en la pràctica al manteniment del cost d'administració, a la compensació de les pèrdues naturals i també com a taxa d'explotació.

Aquesta mesura suposaria, entre altres coses, una pràctica eliminació dels moviments especulatius de capital, així com una important racionalització de les iniciatives empresarials (s'anirien auto-eliminant els projectes no viables). Més en general, representa una aposta decisiva per la democràcia econòmica i per una estructura productiva centrada, com a eix vertebral, en les petites i mitjanes empreses. Finalment, la preocupació bàsica pel manteniment del capital comú es veu concretada gràcies al paper que juga l'impost sobre el patrimoni en el sistema impositiu.

Contràriament al que podria semblar, aquestes mesures volen conjugar-se amb una simplificació radical de l'aparell estatal. Òscar Colom proposa un model d'Estat molt més reduït de l'actual, amb menys responsabilitats però molt concretes. En primer lloc, com hem vist fins ara, ha de fer-se càrrec de la recaptació fiscal així com de la política de rendes. En segon lloc, l'Estat és responsable de la gestió i del manteniment del patrimoni

col·lectiu. És, pertant, el que regula la política financera i ecològica. En tercer lloc és el que pren la iniciativa per totes les obres que –per la seva magnitud– no pot realitzar la iniciativa privada. Finalment toca a l'Estat l'administració de la justícia, així com el manteniment de les condicions d'“ordre” intern i la “defensa” respecte a l'exterior.

L'Estat ha d'actuar com una instància coordinadora, la missió de la qual és complir aquelles funcions que la societat civil no pot complir. La seva estructuració i actuació ha de respondre, doncs, al Principi de subsidiarietat.

D'altra banda es preveu la necessitat de mesures efectives per el control de les actuacions i la valoració dels resultats, segons criteris semblants als de l'empresa. Funcionaris i polítics han de respondre a uns clars principis d'eficàcia i responsabilitat, ademés que de transparència.

Un model d'Estat d'aquesta mena, “lleuger” però eficaç, desvinculat del joc d'interessos corporativistes, seria possible en tant en quant s'hagin posat en marxa aquelles mesures transformadores –com la renda individualitzada universal– que per la seva pròpia dinàmica condueixin a una nova configuració de les estructures sòcio-econòmiques, i obrin també als individus, homes i dones, nous camins per a la realització de les pròpies potencialitats.

Índex

Extracte	<i>127</i>
1. Introducció	<i>132</i>
1.1. L'autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	<i>134</i>
2.1. Les responsabilitats de l'Estat	
2.2. El tractament de la Natura	<i>138</i>
2.3. Els desequilibris dels capitals	<i>139</i>
3. Propostes/Teràpia	<i>141</i>
3.1. Una nova política de rendes	
3.2. Replantejar la política fiscal	<i>143</i>
3.3. Una política d'estabilització econòmica	<i>145</i>
3.4. La reestructuració de l'Estat	<i>147</i>
4. Mesures per a l'implementació	<i>149</i>

I. Introducció

I.1. L'Autor i el seu entorn

Òscar Colom i Canillas va néixer en 1938 al barri de la Barceloneta (Barcelona), des d'on les bombes de la guerra civil l'havien de desallotjar precoçment cap al barri d'Horta. Va créixer en un context familiar i social d'esquerreres, agnòstic, naturista, que li va transmetre l'amor i el respecte per la natura, un estil de vida sà i actiu, la preocupació pels temes socials i el sentit profund del fet nacional. Entre els molts influxes de la adolescència, destaquen l'obra d'Alexis Carrel "L'home i la terra", així com els textos sobre el naturisme de Carlos Brand, i els escrits d'inspiració pacifista de Gandhi i Tolstoi, a l'hora d'enfortir els sentiments d'amor per la natura i l'home, i un instint social de solidaritat i justícia profundament arrelat.

La delicada situació econòmica familiar el porta a treballar molt jove, tot just haver acabat el batxillerat superior, en una empresa col·laboradora del sistema de seguretat social. A partir d'aquest moment, desenvolupa la seva formació com a autodidacta, enriquint-la i entrelaçant-la amb una llarga vivència d'activitats i experiències socials, ideològiques, culturals, polítiques, laborals i empresarials, totes elles vinculades a la vida de la base social, de la que Òscar Colom es considera part integrant.

Durant 25 anys de treball actiu, ha passat per les activitats i responsabilitats més diverses, primer com a assalariat i després com a treballador autònom, empresari i assessor.

La seva activitat laboral ha anat acompanyada d'una militància sindical i política constant. Després d'una militància de setze anys en el PSUC, començada en 1966, participa activament, en 1982, en la creació i direcció del Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC), del qual va ser membre del Comitè Central, del Comitè Executiu i, durant deu anys, del Secretariat de Finances.

No hem d'oblidar, per altra banda, la tasca desenvolupada en el món del naturisme, en una època —el franquisme— en que aquest tenia unes implicacions socials i un pes associatiu de notable importància. Va ser president de la Societat Naturista de Catalunya des de 1966 fins 1982, anys en què es va destacar el caràcter progressista de l'associació i la seva projecció ciutadana.

De fet, es pot dir que, en l'època franquista, va ser el seu historial social i polític a crear-li els problemes laborals que el van portar a l'atur i el van fer optar per un treball autònom, en el camp de la restauració.

Al cap d'uns anys, i amb l'arribada de la transició, comença la seva activitat d'empresari, creant el restaurant "Self Naturista", actiu a Barcelona des del 1980. En aquesta vessant empresarial cal destacar també la constitució, en 1983, de "l'eina", firma per a la divulgació de literatura

essencialment social i progressista (llibreria "l'eina"), que en un segon moment s'amplia també a l'activitat editorial ("l'eina-editorial").

Hem de destacar, doncs, la varietat d'aportacions que han nodrit la formació autodidacta d'Òscar Colom, i el seu tarannà de lliurepensador. El creuament d'experiències econòmiques, socials i polítiques, totes elles viscudes en primera persona i amb un enfoc pragmàtic, fan que el nostre autor hagi desenvolupat una consciència global de la realitat productiva, de la qual neix l'elaboració d'un replantejament profund del model sòcio-econòmic actual.

És amb "l'eina-editorial" que publica, en 1989, "*La transformación social*", obra que recull les seves reflexions sobre el canvi de model que ell proposa. Amb la mateixa editorial, edita des de 1993 la revista d'investigació social "*Argumentos i Propostes*", en la qual es van profunditzant els diferents temes (model laboral, protecció social, política de rendes...) de forma monogràfica.

Actualment desvinculat de la militància política, es dedica –ademés que a les seves activitats empresarials– al desenvolupament d'alternatives en matèria d'economia social, participant alhora al debat sòcio-polític amb conferències, articles de premsa i entrevistes en els mitjans de comunicació.

2. Diagnosi

2.1. Les responsabilitats de l'Estat

El plantejament formal dels Estats democràtics els hi atorga la missió d'administrar uns determinats poders segons principis igualitaris i solidaris, i amb la finalitat de assegurar unes mínimes condicions de benestar per a cada individu. L'Estat és, doncs, almenys en teoria, la màxima instància de representació i defensa del bé comú.

No cal dir que els fets ens ensenyen una situació ben diferent. La lluita per el poder polític és lluita partidista per excel·lència, una de les expressions que fan emergir més clarament el caràcter "gregari" de les organitzacions de masses. L'estructura estatal posa uns instruments de poder d'abast general en mans d'uns grups que persegueixen els propis interessos particulars.

L'Estat representa per el nostre autor el màxim exponent d'una piràmide d'estructures sòcio-econòmiques diverses, però unides per el comú caràcter "gregari". L'aparent oposició entre algunes d'aquestes organitzacions (Govern, sindicats, "patronal", partits oposats...) està amagant, en realitat, la seva complicitat en el manteniment de les estructures de domini, tan econòmiques com culturals i ideològiques, que fonamenten el sistema.

Segons Òscar Colom, l'Estat disposa doncs de poders d'actuació suficients per complir amb la seva missió de garant del benestar general. En la mesura en que l'Estat posa aquests poders no al servei d'una política redistribuidora i d'uns objectius d'estabilitat econòmica, sinó per afavorir interessos minoritaris –per bé que dominants– s'està fent responsable de les conseqüències socials i econòmiques que hagin pogut causar els seus actes o les seves omissions.

L'Estat és, doncs, el gran responsable, directe o indirecte, de les desigualtats, del malestar, de la exclusió que afecten un important percentatge de la població, i que detallarem en els paràgrafs següents. I és també, com veurem més endavant, el que, en la visió del nostre autor, hi hauria de posar remei.

Treball, política de rendes i exclusió de la majoria

Malgrat tots els canvis sociològics, la família –com a nucli social mínim– continua estant artificialment organitzada al voltant d'un "cap de família", (normalment de sexe masculí), que s'ha de fer responsable del benestar seu propi així com dels seus familiars. Si per una banda no hi ha reconeixement ni contrapartida econòmica per aquest sobre esforç (la renda d'un cap de família no canvia si aquesta és unipersonal o bé pluripersonal...), aquesta injusta repartició de deures dins el nucli familiar s'acompanya amb una injusta repartició de drets i possibilitats, especialment pel que fa a la base

econòmica de la pròpia independència, que és el principal determinant del benestar material, cultural i espiritual.

Concretament, "en 1989, a Espanya, un país de 39 milions d'habitants, 21 milions no perceben cap ingrès directe i propi. I d'aquests, 16 milions són dones" (1, p.1), 6,5 milions de les quals registrades com a mestresses de casa. A aquesta xifra se li han d'afegir 6,5 milions de pensionistes i jubilats, bona part dels quals no disposa de rendes suficients, fins al punt d'estar, en molts casos, per sota del llindar de la pobresa.

El que no té ingressos, depèn d'algú altre. La pervivència de les relacions patriarcals està fonamentada en aquesta situació de dependència econòmica que afecta en termes absoluts quasi tres de cada cinc persones, en la seva majoria dones, i en termes relatius a dues de cada tres persones. La falta d'ingressos i de recursos propis, a més de condicionar la qualitat de vida, té efectes sobre la formació de la persona, ja que limita les possibilitats d'autoafirmació, l'exercici de la lliure elecció i de la responsabilitat, en definitiva el sentiment de confiança en les pròpies capacitats.

Per l'autor és especialment greu i problemàtica l'acceptació social institucionalitzada d'aquest fet com una realitat inqüestionada. Aquí trobem, doncs, el primer obstacle tant a la percepció social del fenomen com a la correcció de les seves conseqüències. Hem de dir, però, que les variants de polítiques distributives i redistributives de rendes, que es corresponen als models universalment acceptats, estan conformades segons aquest principi, que relaciona la percepció de renda amb un treball de caràcter exclusiu i exclouent.

A partir d'aquí es desenvolupen, en l'entramat social, dos bucles de retroalimentació amb creixement exponencial i sentit divergent, en els processos d'acumulació de riquesa o pobresa, és a dir, de possibilitats d'auto-realització o bé de frustració i exclusió, segons si hom disposa o no d'un treball, i per tant d'una renda. És gràcies a aquests bucles que "cada dia els rics són menys i més rics, i els pobres són més i més pobres" (*). Els canvis sòcio-econòmics produïts per el desenvolupament industrial i les economies d'escala ofereixen nous i progressius escenaris per donar més efectes multiplicadors a les conseqüències negatives del fet patriarcal. Les polítiques distributives i redistributives existents, en tant que desconèixen aquest fet, no tenen correspondència amb la magnitud del problema, i són per tant intrínsecament incapaces en donar-hi solució.

Tot això configura una divisió en classes de la societat actual que ja no es correspon amb l'anàlisi clàssic, sinó que passa per la possibilitat de participar, o no, en la repartició de la renda. "Tenir o no tenir una renda pròpia predetermina el principi i la fi dels drets i de les oportunitats, el ser i el no ser, fins a l'extrem dramàtic del poder o poder viure".

És així, "a través dels vincles intocables de la família", pel que fa a l'economia, com es perpetua una situació d'exclusió i subordinació, que passa quasi desapercebuda, però que no deixa de ser, ademés d'injusta, una de les causes profundes del malestar social ("atur, delinqüència, droga, misèria, explotació, alienació social...").

Òscar Colom veu també, en aquest punt, una vinculació estreta entre la pervivència del model patriarcal i el manteniment del sistema capitalista. La institució de la família –que, com hem vist, no es qüestiona ni biològicament ni cultural– fa que resulti generalment acceptada aquella situació social d'exclusió i inferioritat, altrament inacceptable, sobre la qual es fonamenten les relacions d'explotació econòmica pròpies del capitalisme. El patriarcat és així un dels principals “pilars per a la perpetuació històrica” del sistema actual.

Un dels principals escàndols de les societats “modernes” i “desenvolupades” és, per tant, que un important percentatge de la població és privada del seu dret a fer-se càrrec amb dignitat del propi sostentament. Persones en edat i condicions de treballar estan excloses del món laboral. No es tracta només de l'alt percentatge d'aturats (més de 3 milions a Espanya), ja que hi entren també les dones enregistrades com a mestresses de casa (6,5 milions), i una quantitat indeterminada de persones que es mouen en l'economia submergida. És a dir, quasi una quarta part de la població total de l'Estat no pot gaudir del dret al treball que li reconeix la Constitució.

Pel que fa a la part inactiva –per edat o per manca de condicions– de la ciutadania, només els jubilats (uns 6 milions) reben uns ingressos propis, –en la majoria dels casos insuficients–; les noves generacions, en canvi, –nens i nenes en edat preescolar (3 milions), joves en edat escolar (sis milions), estudiants (2 milions)– no tenen cap ingrès.

Sumant tots aquests col·lectius, trobem que tres cinquenes parts de la població no disposen de recursos suficients per el seu sostentament, sinó que depenen d'algú altre –el cap de família, el “patriarca”– que ha de fer-se'n càrrec.

Òscar Colom veu en aquesta ommissió de responsabilitat, protagonitzada per l'Estat, una mancança que és tant més greu en quant afecta un element bàsic de les relacions sòcio-econòmiques. El trasllat d'aquest deure al cap de família (sense d'altra banda reconèixer-li l'esforç que li suposa, ni ajudar-lo amb mesures compensatòries) és un factor decisiu de la reproducció d'unes relacions de dependència centrades en la figura del patriarca.

L'institució familiar, amb els seus vincles “intocables”, és el marc idoni per la perpetuació d'aquest sistema paternalista, de domini i dependència sutils, de manca de llibertat real, de complicitat amb situacions injustes. Aquest és, ademés, el “brou de cultiu” més adequat per al manteniment del “modus d'explotació capitalista actual” (1, p. 2). La càrrega familiar afegeix un element de dramatisme a la posició laboral del treballador assalariat. Sense el seu lloc de treball la seva família no pot viure. Així, doncs, es pot arribar a acceptar tot mentre no es perdi la feina, i encara més si hi ha una llarga cua de persones aturades a l'espera de que s'alliberi un lloc de treball.

Això és el que fa prosperar l'anomenat “pacte de la fam”, contra el qual s'ha lluitat únicament amb mesures paliatives, no estructurals, generadores de nous problemes. És el cas, per exemple, del subsidi d'atur, que ademés de generar despesa sense crear riquesa representa una forma

d'injustícia comparativa envers tots els que es guanyen una renda amb el propi treball. (2bis, p.5)

Això s'acompanya amb un augment de la dispersió de les rendes, gràcies a mecanismes de retroacció que acumulen grans riqueses en mans de pocs, així com acumulen mancances, com hem vist, en capes creixents de la població.

La responsabilitat de l'Estat rau, en definitiva, en no saber crear aquell marc de seguretat econòmica i confiança que permeti donar la màxima fluidesa a les relacions laborals. Un marc que hauria d'estar fonamentat en un eficaç plantejament distributiu i redistributiu, capaç d'arribar a tots i cada un dels individus d'una comunitat, segons criteris de justícia econòmica. Tot això suposa, per el nostre autor, unes polítiques fiscals molt diferents de les actuals.

Una política fiscal defectuosa

El Cas d'Espanya és emblemàtic d'una fiscalitat mal repartida, injusta i ineficaç. Els impostos recauen fonamentalment sobre les rendes productives (del treball), és a dir sobre els subjectes actius, mentre "les classes passives (rendistes, especuladors, propietaris mans mortes....) resulten afavorides per un esquema fiscal que grava bàsicament les retencions en origen, en benefici dels patrimonis improductius, o bé ocults (no declarats)" (3, p. 12). La pressió fiscal, centrant-se especialment sobre els col·lectius dels assalariats, dels professionals, i dels empresaris (capitals de caràcter productiu), està incidint sobre capes mitges, que tenen el major grau de transparència i la menor capacitat d'escapatòria fiscal.

Són les gran riqueses improductives les que disfruten de millors condicions per eludir el fisc. "Els rendiments del capital mobiliari s'escapen, en gran part, a la fiscalitat per l'opacitat de determinats actius financers, pels alts nivells d'ocultació fiscal, etc" (3, p. 40). La recaptació per patrimoni és fortament afectada per la ineficàcia en la valoració dels béns patrimonials, així com per la facilitat de dispersió patrimonial a través de donacions. Això fa que la progressivitat fiscal afecti només una part de les rendes, que en general no són les més elevades. "D'altra banda tampoc el fisc no actua sobre fenòmens tan regressius i antisocials com ara el frau, l'especulació, el rendisme i la corrupció" (3, p. 16).

Un cas a part el representa l'especial tractament fiscal concedit a la compra de deute públic emès per finançar el dèficit de l'Estat. Al mateix temps que es desgrava, es cobren interessos per no pagar impostos!

En resum, aquests defectes estructurals – que donen tractament privilegiat a les activitats especulatives sobre les productives – juntament amb l'existència del frau i la inexistència de recaptacions serioses en patrimonis i transmissions, fan que l'actual model de fiscalitat i de despesa pública sigui ineficaç a més d'injust, ja que afavoreix les rendes més altes sense incidir en la situació de les més baixes.

Complicitat amb l'organització gregària del sistema

Amb l'adjectiu gregari, Òscar Colom vol significar una associació d'interessos, –i especialment uns vincles econòmics– finalitzats a establir egemonies. El conjunt d'estructures sòcio-econòmiques de masses estan conformades per a maximitzar el control de poder, que constitueix el seu principi organitzador i la seva veritable finalitat.

En la mesura en que és aquesta la finalitat a la que responen i en funció de la qual es conformen, les organitzacions institucionalitzen i legitimen unes relacions de desigualtat, defensant interessos parcials com si fossin absoluts. El caràcter "gregari" d'una organització és allò que li impedeix actuar amb vistes d'un interès comú i general. És també allò que, al contrari, l'empeny a subordinar tot altre criteri de valor que no respongui al perseguiment dels propis interessos i a la defensa dels propis privilegis.

El caràcter gregari i el seu impuls egemònic és doncs la mesura (o "desmesura") de l'organització social, en la vessant econòmica i en la política, com veurem en els propers paràgrafs.

Lluny de complir amb la seva funció de garant del bé comú, l'Estat és avui representant d'interessos minoritaris, resultants de la pugna entre els grups de pressió més poderosos. És, pertant, la màxima expressió de la organització gregària del sistema. Aquesta subordinació al joc dels interessos egemònics el fa del tot incapaç d'introduir els canvis estructurals necessaris per garantir a cada ciutadà un marc efectiu d'igualtat de drets i d'oportunitats.

La col·lusió entre poders de l'Estat i grups d'interessos és també la causa de l'incompliment d'una altra funció essencial de l'Estat, que consisteix en administrar i mantenir en el temps els patrimonis col·lectius. És a aquesta problemàtica que dedicarem els propers paràgrafs.

2.2. El tractament de la Natura

En el mateix nucli de la racionalitat capitalista es troba el gran element distorsionador de tota l'estructura sòcio-econòmica, és a dir la recerca del màxim benefici a curt termini, el principi de l'expansió il·limitada i continuada, que genera tendències de desequilibri i incertesa que són nefastes dins el mercat.

Una conseqüència d'això és la incapacitat de reconèixer la Natura com a bé "transcendent": en primer lloc, transcendent en quant al seu ús, ja que la Natura proporciona les condicions generals de la supervivència biològica (i no la satisfacció de desitjos exclusivament humans, i sovint innecessaris); després en quant al seu valor, que no és, en la majoria dels casos, reemplaçable amb tecnologia o treball humà; i finalment en relació al temps, ja que es tracta d'un patrimoni limitat que hem de compartir amb les generacions futures.

La Natura és, ben al contrari, el primer i principal objecte d'explotació per part del sistema econòmic capitalista. La depredació de la Natura constitueix de fet la base sobre la qual s'ha edificat el procés d'acumulació de riquesa i poder, així com les relacions d'injustícia entre persones i grups socials.

Avui són els capitals financers els màxims instruments dels que es serveix el sistema capitalista per a la depredació de la Natura i la explotació del treball.

Els models sòcio-econòmics actuals no són capaços de contemplar i tractar la Natura com a bé realment comú, patrimoni col·lectiu amb caràcters de transcendència en quant a ús, valor i temps. Les instàncies de l'Estat no ha sabut o volgut remodelar les regles del joc econòmic i social al voltant d'aquesta prioritat, que és la de preservar i administrar correctament les riqueses que pertanyen a tots, i de les que depenen la supervivència de la biosfera i el benestar humà. Si l'economia capitalista està fonamentada en la explotació sistemàtica dels recursos naturals, això depèn en bona part de la inoperància de l'Estat en posar fre a aquestes tendències depredadores. El càlcul econòmic que no té en compte les externalitats i la recerca del màxim guany a curt termini segueixen sent els criteris dominants del sistema econòmic, en la mesura en que l'Estat és incapaç d'imposar un punt de vista global per sobre dels interessos particulars.

El tractament de la Natura com a simple mercaderia, és a dir segons les normals lleis de mercat, és una de les fonts primàries de desequilibri econòmic i ecològic, al punt d'afectar decisivament els equilibris biòtics i amb ells la nostra qualitat de vida, així com les perspectives de futur a curt i mitjà termini.

2.3. Els desequilibris dels capitals

Allà on més clarament es veuen els efectes de l'ús distorsionador de la Natura com a mercaderia, és en el tractament dels béns de capital. Tot capital és fruit històric de l'associació de Natura i treball, i sotmetre aquest patrimoni a l'imperatiu econòmic de maximitzar el guany a curt termini genera conseqüències perjudicials en el terreny econòmic. També l'espiral acumulativa que porta a fer créixer els capitals sobre ells mateixos és un element de distorsió. En definitiva, ni es vetlla per l'estabilitat del capital global, ni s'utilitza la creació de riquesa per millorar el repartiment de benestar econòmic generat.

Per Òscar Colom és tan dolent que el capital es vagi malgastant per incapacitat de gestió, com que vagi creixent i acumulant-se per una dinàmica interna, que no sigui la de augmentar la qualitat de vida de la col·lectivitat. Segons el seu criteri, els capitals s'haurien de sotmetre a un règim d'estabilitat, és a dir a un tipus de gestió preocupada essencialment a reduir al mínim les pèrdues econòmiques globals (és a dir, les que tenen en compte també les externalitats ecològiques).

Les tendències de l'escenari actual van exactament en la direcció oposada.

"L'actual esquema de la distribució de la renda és antieconòmic, car no canalitza recursos al creixement del capital productiu, o a la millora de la qualitat de vida o del medi ambient, sinò a l'especulació, al diner fàcil i a la despesa sumptuària" (3, p. 73). L'economia global és dominada per uns capitals abstractes, financers, en gran part deslligats de qualsevol activitat productiva, que creixen aparentment sobre ells mateixos, i que afavoreixen tota mena d'operacions especulatives, tan sobre els recursos naturals com sobre els mateixos recursos financers. El mercat de capitals està en darrera instància fonamentat sobre el desequilibri, i això, un cop més, degut a que l'Estat no sap o no vol exercir el seu paper de garant del bé comú.

3. Propostes i teràpia

3.1. Una nova política de rendes

El nou model dissenyat per Òscar Colom es visualitza de la manera més clara en el replantejament de la política de rendes. **L'objectiu és de crear les condicions perquè cada ciutadà i ciutadana tingui la garantia d'una igualtat mínima de drets i d'oportunitats, per participar en la vida social i desenvolupar la pròpia persona de manera satisfactòria.** Això vol dir, per el nostre autor, transformar les estructures bàsiques, socials i econòmiques, que fonamenten les societats actuals, i en primer lloc – com ja hem vist – l'institució familiar i les relacions laborals, enteses ambdues com a condicions bàsiques del sostentament econòmic i psíquic.

El primer criteri fonamental que s'ha de retenir és que **aquest model adopta com a unitat econòmica primària l'individu** (i no la llar, per exemple). L'individu posseeix uns drets per si mateix, i l'Estat ha de garantir el seu respecte. Per això, des de que neix, l'individu ha de tenir una autonomia pròpia, la seva identitat i personalitat garantida en allò que de fet li dona dignitat: el seu propi sosteniment. El caràcter individualitzat d'aquest model és vàlid tant per la política de rendes com per la fiscal.

El desllorigador: la Renda Individualitzada Universal

Cada persona, des del neixement fins a la mort, ha de tenir el dret personal i intransferible a percebre un ingrès suficient per fer-se càrrec de la seva subsistència i portar una vida normal, des del punt de vista material i cultural. Mentre que l'individu no es pugui valer per si mateix, és l'Estat que ha de fer-se càrrec del seu manteniment mínim. En altres paraules, la població "passiva per naturalesa i per dret" – tota persona que no tingui, o hagi passat, l'edat de treballar, o que no pugui fer-lo per raons externes a la pròpia voluntat – serà beneficiària d'una Renda Individualitzada Universal, a càrrec dels poders públics, que materialitzaria el seu dret a una mínima independència econòmica.

Es planteja així una distribució directa de les rendes productives als més desprotegit, fet que ajuda els sectors de renda més baixa a complementar l'economia familiar abans d'impostos; i tenint en compte que la màxima propensió al consum de béns bàsic prové en primer lloc dels baixos nivells de renda, en deriva que aquesta distribució tindria efectes col·laterals positius i reactivadors sobre l'economia en general.

L'adjudicació de la renda individualitzada per part de l'Estat és directa i intransferible amb cada ciutadà, sense però impedir la relació de tutela o mediació condicionada del cap de família o tutor. "No es pretén engreixar indiscriminadament l'economia dels caps de família o tutors, sinó reequilibrar-la i integrar-la amb aquests recursos complementaris" (3, p.65).

L'impost sobre el Patrimoni, a més del seu paper de suport a l'IRPF, pel que fa a establir la base impositiva real de les rendes, servirà també a combatre paulatinament les externalitats negatives.

Tots tres han d'estar coordinats i alhora ben delimitats. En la mesura en que es vagi simplificant i clarificant tot el sistema administratiu, serà plantejable la inclusió d'aquests diferents aspectes en un impost únic sobre la renda i el patrimoni personal.

3.3. Una política d'estabilització econòmica

Els objectius prioritaris

Si les mesures prioritàries d'actuació tenen una clar accent distributiu i redistributiu, l'objectiu de fons que el seu model vol perseguir és l'estabilització del sistema econòmic en el seu conjunt. En altres paraules, el nostre autor veu la necessitat d'abandonar l'imperatiu econòmic del creixement il·limitat, i incorporar en el nou model sòcio-econòmic la consciència ecològica dels límits. Cal assumir la necessitat de preservar per les generacions futures unes condicions de vida i un recurs escassos que l'actual plantejament econòmic està degradant a un ritme insostenible.

La Natura, en aquest sentit, és el referent clau per reestructurar totes les prioritats. Aquest patrimoni comú, dotat com ja hem vist de caràcters de transcendència, s'ha de poder utilitzar, però no es pot malgastar-lo. El nou imperatiu és doncs el de reduir al mínim les pèrdues de recursos. El nou model econòmic ha de ser coherent amb aquest plantejament. I és l'Estat, com a garant del bé comú, que ha d'establir les regles de joc que el facin possible.

Estabilitzar els capitals i protegir el patrimoni col·lectiu

El punt fonamental és establir uns mecanismes per garantir l'estabilització dels béns de capital. S'ha de considerar tot capital (fruit històric de l'associació de Natura i treball) com un bé social, que hom pot utilitzar privadament però no consumir indiscriminadament. La mesura suggerida és de vincular els capitals de les empreses al patrimoni públic, a través d'una mena de "socialització jurídica" d'aquests capitals.

En la pràctica, les empreses continuarien disposant de l'ús dels seus capitals com abans, però en perden la propietat formal, que passaria a ser de l'Estat. Aquest, però, no exerciria cap mena de control sobre la gestió del capital, ni tan sols consultiva, sinó que vetllaria únicament per que es mantingui intacte. L'estabilitat del capital social seria pràcticament l'únic vincle estructural posat a l'activitat econòmica. Les ampliacions de capital haurien així de ser comunicades a l'autoritat estatal, que en prendria acte sense discutir-les. No hi hauria, en altre paraules, un control sobre les

decisions, sinó sobre els resultats. Els empresaris poden actuar, dins de la legalitat, com millor li sembli, sempre que compleixin amb l'imperatiu de no consumir el capital que estan simplement administrant, ja que formalment no li pertany.

Un nou impuls a l'activitat econòmica

La idea de considerar com a béns social els capitals de les empreses no serveix únicament a reglamentar l'activitat econòmica existent, sinó també – i sobretot – a donar-li un nou impuls. S'han de crear les bases d'un teixit productiu que es fonamenti, com a eix vertebral, en la petita i mitjana empresa, industrial i agrícola, de caràcter nacional.

A través d'una banca pública, l'Estat es compromet a proporcionar el capital necessari per a l'obertura d'una activitat econòmica a qualsevol persona que presenti el seu projecte, i accepti el compromís de mantenir intacte el capital prestat. La concessió de crèdits per a capitals està sempre fonamentada en la responsabilitat personal (que pot ser ampliada a tots els treballadors d'una empresa), i en cas de no compliment comporta com a sanció la pèrdua de la confiança (pèrdua de la facultat de fer ús de capitals). L'intermediació financera per aquestes operacions aniria a càrrec del banc estatal, amb una taxa d'interès molt baixa, que es reduiria al manteniment del cost d'administració, a la compensació de les pèrdues naturals i també com a taxa d'explotació.

El sistema financer resultaria dràsticament simplificat, per un costat gràcies a les mesures fiscals que treuen atractiu a l'activitat especulativa, però sobretot per la reducció del seu negoci als serveis de gestió i intermediació financera.

Pel que fa a l'organització de les estructures productives, ja hem vist com la transformació de la política de rendes possibilita també una lliberalització del mercat del treball, gràcies a la qual totes les relacions laborals resulten més fàcilment fonamentades en la llibertat i voluntarietat del pacte.

Ara bé, la mesura de "capitalització social" abans esmentada fa possible un'altra i no menys important transformació. En la mesura en que el concepte de la propietat es relativitza, com a ús i custòdia d'un capital que ja no pertany a l'empresari (ni tampoc al treballador), **es va treient conflictivitat a les relacions productives**, eliminant el principal element de discriminació entre "empresari" i "treballador". Això fa possible una nova organització de l'empresa, dins la qual tots – encara que amb la mateixa diversitat de funcions que abans – són igualment "treballadors".

Afavorir l'estalvi públic

En la mesura en que es tracti el capital com a bé social, garantit per l'Estat i per tant no dilapidable, s'ha d'entendre que també el factor estalvi

es veu protegit per els mecanismes de permanència i perpetuació del capital aquí proposats.

Una part dels recursos necessaris per a les mesures de capitalització social es mobilitzarien a través del sistema fiscal, de manera que les necessitats d'estalvi es veurien si més no reduïdes.

En tot cas, i especialment en una fase inicial, s'ha de preveure que la reactivació del consum bàsic dels nivells de renda més baixos –generada pel nou model de distribució de rendes– ha de ser també compensada amb un augment de les taxes d'estalvi del conjunt de l'economia. L'objectiu seria el de recuperar l'estalvi perdut dels estrats alts de renda, incentivant-lo en els més baixos. Per garantir un nivell d'estalvi col·lectiu adequat a les necessitats inversives de l'economia, i com a mesures de transició, el model proposa la creació d'un fons d'estalvi forçós públic que gravi, a un tipus variable, sobre la renda mínima individualitzada universal. També preveu incentius a les petites masses d'estalvi familiar, el rendiment de les quals podria subvencionar-se directament amb el producte de la fiscalitat progressiva estreta dels patrimonis inactius.

D'una altra banda “es pot desestimular cert tipus de consum concedint subvencions condicionades, és a dir, no en forma de recursos líquids, sinó de cupons bescanviables per productes determinats d'antuvi, considerats prioritaris, protegits o tutelats per l'Estat. Aquest cupons poden tenir un ús flexible entre un ampli ventall de productes, per això mateix serien gairebé líquids i no nominatius. La creació d'aquesta demanda prioritària estimularia positivament l'economia, beneficiant els productes nacionals per sobre dels estrangers, reactivant sectors bàsics en regressió i estimulant l'estalvi de les rendes líquides alliberades de despeses de caràcter bàsic” (3, pp. 66-7).

3.4. La reestructuració de l'Estat

El protagonisme que l'Estat adquireix en el model d'Òscar Colom no implica un augment de l'aparell administratiu i burocràtic, sinó al contrari, una simplificació radical de les seves estructures. El seu model d'Estat és molt més reduït de l'actual, amb menys responsabilitats però molt concretes. La seva missió és fer-se garant del benestar comú, i complir aquelles funcions que la societat civil no pot complir. Les més importants es poden resumir en cinc punts:

- la política fiscal i de rendes;
- la gestió i el manteniment del patrimoni col·lectiu, és a dir regular la política financera i ecològica;
- les infraestructures i obres que – per la seva magnitud – no pot realitzar l'iniciativa privada;
- l'administració de la justícia;
- el manteniment de les condicions d'“ordre” intern, i de “defensa” i representació respecte a l'exterior.

El principi de Responsabilitat

La millor manera d'abordar el problema de la manca d'eficàcia en l'administració pública és, per el nostre autor, el de determinar criteris de responsabilitat eficient pels funcionaris públics, de tal forma que aquests suportin també els costos de la seva gestió. La introducció del principi de "risc i fallida", dels conceptes de responsabilitat i de gestió de recursos limitats en l'activitat de les administracions públiques són algunes de les claus que poden permetre una requalificació del funcionariat.

Uns mecanismes senzills, com serien els procediments de pressupostació per objectius i les auditories institucionalitzades per avaluar els nivells d'economia i eficiència aconseguits, poden facilitar el control sobre els resultats de la gestió pública.

Una instància coordinadora

Òscar Colom concep l'Estat com una instància coordinadora, lleugera i eficaç, sotmesa al principi de Subsidiarietat (només serveix per fer allò que els nivells inferiors d'organització no poden resoldre autonomament) i organitzada segons criteris de responsabilitat i eficàcia més propis de l'activitat empresarial.

4. Mesures per a l'implementació

El camí d'entrada per introduir els canvis es fonamenta en una doble intervenció conjunta i paral·lela sobre la política de rendes i la política fiscal. Es tracta, en altres paraules, d'**extendre i així incrementar el volum recaptatori, i repartir-lo de forma capil·lar a tota la població amb una política de rendes d'alt contingut social.**

Per fer possible aquest canvi, és imprescindible passar del règim actual, que situa la unitat fiscal i de rendes en la figura global del nucli familiar, a la individualització universal tant de la unitat fiscal com de rendes, incorporant en aquest nou règim tots els ciutadans des del neixement fins a la defunció.

Òscar Colom calcula que **el sistema fiscal pot incrementar els seus ingressos d'un 25% a través d'una eficaç lluita al frau i a l'evasió, de la extensió contributiva a tota la ciutadania, i d'una adequada pressió impositiva sobre els patrimonis (especialment inactius).**

Aquest increment és el que permet una política social més compromesa amb les capes més desfavorides, i que es concreta en la repartició d'una renda individualitzada per els col·lectius socials actualment infraremunerats.

Es remuneraria amb una renda equivalent al 50% del SMI a:

- els **menors de 16 anys**, tot determinant una distribució que anés la meitat al menor i l'altra meitat al tutor o persona que el cuida;
- els **estudiants** de grau mig i superior que garanteixin un rendiment en els seus estudis;
- els **mossos** que efectuen el servei militar, o els qui presten l'anomenat "servei social substitutori";

Als **incapacitats** que no arribin al percentatge mínim d'invalidesa es correspondria una prestació equivalent a la pensió no contributiva.

També es complementarien **les pensions**, en una previsible etapa de transició, fins a arribar a una pensió mitjana del 125% des SMI, si són contributives, i del 100% si són no-contributives.

Les **mestresses de casa** serien beneficiàries d'un percentatge dels ingressos o rendes dels altres components de la família, partint de la idea que és una persona que s'allibera totalment o parcial d'una altra activitat professional per complir unes tasques o serveis demandats pel col·lectiu familiar. Aquesta tasca seria reconeguda legislativament.

Els **aturats comprovats**, de llarga durada o no, rebrien una prestació equivalent al 75% del SMI, a canvi d'una prestació de caràcter social.

Les mesures redistribuïdores permetrien modificar l'escala impositiva de l'IRPF per incorporar els sectors de població fins ara exempts, gravant, per exemple, el nivell de renda mínima (fins ara exempte) amb un tipus únic del

2%, i fins a un sostre determinat. Per damunt d'aquest sostre, hi hauria un segon nivell amb un tipus contributiu de $2\%+n$, per a les rendes suplementàries de la població activa i passiva beneficiària de la renda individualitzada universal (població que encara no cotitzava). Finalment, vindria la part d'ingressos corresponent a la cotització actual, corregida d'acord amb la modificació en la tarifa impositiva, $(2\%+n)+x$; es respectaria el seu caràcter progressiu tot i que amb una certa simplificació de trams, que tingués com a fita millorar la progressivitat real. (3, p. 80)

Tot això contribuiria a finançar l'estalvi públic necessari per a unes altres mesures de política econòmica i de desenvolupament sostingut.

El nostre autor considera que aquestes mesures de caràcter distributiu serien el desencadenant d'unes transformacions graduals però irreversibles de les principals estructures sòcio-econòmiques que fonamenten l'actual sistema.

En primer lloc la família, que esdevindria un marc de relacions més lliures, gràcies a la possibilitat que cada membre aportí una quota de renda personal, sigui quina sigui la seva edat, sexe i condició. Aquest embrió d'independència econòmica conduiria inevitablement a un replantejament del papers familiars i de les relacions entre sexes i entre generacions. Es modificarien fins i tot les formes i raons d'agregació i convivència. Hi hauria, en tot cas, més marge de llibertat i elecció per a individus i col·lectivitats.

Però també les estructures productives es veurien fortament afectades. Les noves condicions redistributives i la garantia que sempre es pot disposar d'un treball social a precari, faran que els treballadors no estiguin sotmesos a pressions econòmiques dramàtiques a l'hora d'acceptar contractes laborals. D'una manera quasi espontània es creen les condicions que permeten liberalitzar les formes de contractació i associació laboral. Això representa un pas important per transformar l'estructura interna de les empreses.

L'altre pas es donaria en la mesura en que l'Estat posi en marxa unes mesures de "capitalització social" que facilitin l'iniciativa empresarial i l'enriquiment del teixit de la petita i mitjana empresa.

Referències Bibliogràfiques

1. (1992) "*Quina transformació social?*" Papers d'Innovació Social (EcoConcern), núm. 12.
2. (1989) "*La transformación social*". Leina editorial, Barcelona.
3. (1993) "*Política social redistributiva a Espanya*" (ed. c: laboració amb José Luis Espejo). Arguments i propostes, revista d'investigació social, núm. 2.

6

Autors

Complementaris

un resum de l'aportació de

Cristina Carrasco

André Gorz

Joan Martínez-Alier

Antoni Ricart

David Schweickart

Índex

Cristina Carrasco Feminitzar la societat	<i>153</i>
André Gorz La transformació del treball	<i>162</i>
Joan Martínez Alier Cap a una economia ecològica	<i>173</i>
Antoni Ricart L'economia del benestar	<i>181</i>
David Schweickart Democràcia econòmica	<i>192</i>

Cristina Carrasco

L'Economia de producció i reproducció: *Feminitzar la societat*¹

Extracte

Les dades i estadístiques no reflecteixen la participació real de les dones en la producció. El concepte "treball" continua essent sinònim de "treball assalariat". Tota societat ha necessitat, per a la seva perpetuació, la reproducció de l'espècie i la reproducció material per a subsistir. Amb el capitalisme apareix la separació física entre el lloc de la producció material (la fàbrica) i el lloc de la reproducció humana (la casa).

El treball domèstic: és determinant pel funcionament de l'esfera domèstica. Per estudiar el treball domèstic cal tenir en compte: les relacions en la vida domèstica que integren la divisió sexual del treball i que es tradueixen en una posició d'inferioritat de la dona respecte l'home; la participació del treball domèstic en la reproducció de la força de treball i de la societat; i, el condicionament que suposa per a la participació laboral de les dones el fet que tinguin assignada socialment la responsabilitat de la llar.

Cal "feminitzar la societat": generalitzar per a tota la població aquells valors que socialment s'atribueixen a les dones i, tanmateix, són aspectes imprescindibles d'això que anomenem "humanitat". Feminitzar la societat implica una forma diferent d'entendre la noció de treball i d'activitat, replantejar la separació entre públic i privat, modificar les prioritats establertes...

1. El marc de l'anàlisi

L'esquema bàsic que plantegem és que des d'un punt de vista globalitzador i des d'un nivell elevat d'abstracció, es pot considerar a tot sistema social com un conjunt de subsistemes socials i econòmics relacionats entre ells per mitjà d'una complexa xarxa d'interaccions. Podem identificar dos d'ells com els components essencials: el subsistema de producció material i el subsistema de reproducció humana. Això vol dir (en realitat, quelcom de sentit comú) que tota societat a qualsevol època i a qualsevol lloc, ha requerit per la seva perpetuació, la reproducció de l'espècie i la reproducció material necessària per la subsistència.

¹ Extret del *Paper d'Innovació Social*, núm. 25, Gener de 1994, (edició d'EcoConcern)

Tots dos sistemes, com a elements relativament autònoms, presenten unes determinades relacions internes de producció o reproducció, però com a parts constituents d'una totalitat s'articulen entre ells establint una interdependència que governa tant l'existència i continuïtat de cada una d'elles com la de la pròpia societat. El fet que existeixi una autonomia relativa permet que cada subsistència pugui manifestar un desenvolupament dinàmic diferent, la qual cosa, en determinats moments, es pot traduir en canvis i col·lapses del sistema social. Deponent de l'època i del lloc aquests processos assumeixen característiques particulars, es a dir, cada sistema social real està històricament determinat. D'aquí que sigui necessari identificar la seva estructura particular en cada cas concret.

Ara bé, un tret comú a totes les societats des de les primitives societats agrícoles és la impossibilitat d'establir una frontera entre els llocs físics on es desenvolupen producció i reproducció. Característica que es manté fins el moment en que la "casa medieval, unitat de consum, producció i vida, comença a deixar de ser autosuficient i dóna lloc, per mitjans d'una progressiva dissolució de la unitat domèstica, a un procés de separació entre l'economia interna de la llar i l'economia externa del mercat, entre l'espai familiar i l'espai de la producció material" (Sáez, 1982).

En tot cas, no serà fins l'arribada del capitalisme, que es produirà una separació creixent entre l'esfera productiva i l'esfera domèstica, la separació física del lloc de la producció material (la fàbrica) i el lloc de la reproducció humana (la casa). Els dos processos de treball arribaran a ser completament estranys l'un de l'altre. Cada esfera acomplirà ara una funció específica establint-se una clara frontera entre totes dues. Així, les circumstàncies històriques i econòmiques de l'aparició del capitalisme i el fet que producció material i reproducció humana apareguin per primer cop clarament diferenciats pertanyen a que aquest nou sistema emergent no necessiti plantejar-se la reproducció com a problema fonamental a resoldre, de fet, el capitalisme es troba amb el problema de la reproducció "ja resolt".

Tota societat que pretengui assegurar un mínim de continuïtat té com a premissa bàsica la seva reproducció, procés que implica la reproducció dels bens de consum i de producció, de la força de treball i de les relacions de producció. Un sistema incapaç de reproduir les seves condicions de producció és inviable i està condemnat a desaparèixer. En tot cas, la reproducció de la vida humana és l'objectiu últim, la condició de possibilitat de reproducció de qualsevol sistema social en última instància, són els(les) individus els(les) que com agents productors(res) i reproductors(res) asseguruen la continuïtat del treball i la producció.

El problema de la reproducció humana i, en particular, el reemplaçament de la força de treball té dos aspectes a considerar, un referit a la seva relació amb el subsistema de producció material i un altre referit a les seves pròpies relacions internes. Quant al primer, cal que totes les societats estableixin una relació global entre els requeriments de força de treball en la producció i la reproducció que és en els grups familiars. El segon aspecte es refereix a la necessitat de tota societat de mantenir una determinada estructura familiar per assegurar la força de treball exigida.

A l'interior d'aquesta estructura -particular per cada sistema social real- té lloc una forta divisió sexual del treball que condueix a que la posició de les dones a qualsevol societat estigui íntimament lligada al concepte de gènere/mare. El rol de les dones, com a mares, afectarà en major o menor grau a la seva relació amb els mitjans de producció d'acord amb el marc institucional i amb la forma de produir de cada societat.

2. La reproducció d'un sistema social capitalista

Utilitzarem ara l'esquema teòric bàsic per analitzar el sistema capitalista; aquest queda caracteritzat pels dos subsistemes ja assenyalats -que denominarem esfera industrial i esfera domèstica-. A l'esfera industrial té lloc el procés de producció i reproducció material, és a dir, de bens i serveis orientats al mercat. A l'esfera domèstica té lloc el procés de producció i reproducció dels(de les) individus. A més es pot incorporar un tercer subsistema: l'esfera pública, que té un paper fonamentalment redistributiu.

A diferència dels sistemes socials anteriors, en que la producció social i la producció domèstica estan poc diferenciades, en el capitalisme apareixen aparentment com a processos paral·lels, independents i no relacionats. Tanmateix, són altament integrats o, millor dit, són dos aspectes d'un procés únic.

En l'esfera industrial es produeixen les mercaderies, procés que requereix necessàriament, a més de mercaderies, de força de treball. Aquesta última, essencial pel funcionament de l'economia capitalista, es reproduïx al marge de les normes de producció de l'esmentat sistema. La reproducció i el manteniment de la força de treball no estan assegurades en l'esfera de la producció industrial i són remeses a l'esfera domèstica.

L'esfera domèstica, per reproduir a les (als) individus i reproduir-se a si mateixa, depèn de la producció industrial, relació que es concreta a través del salari i del benefici. Aquest salari, en general, no cobreix els costos de reproducció de la força de treball; d'aquí que sigui necessari realitzar un treball addicional per transformar en bens consumibles els bens no directament consumibles adquirits en el mercat.

D'aquesta manera, el treball domèstic passa a ser el vincle essencial entre l'esfera de producció capitalista i l'esfera domèstica de reproducció humana. Actua sobre les mercaderies adquirides amb el salari proporcionant a la família el consum necessari d'acord a les seves necessitats de reproducció socialment acceptades i establertes.

Per acabar, l'esfera que hem denominat pública, que suposem raonablement com a "no productiva", té com a funció prioritària la redistribució de l'ingrés: recapta impostos que reverteixen sobre l'esfera domèstica en forma de serveis públics gratuïts.

Tenim doncs dues relacions bàsiques d'intercanvi entre ambdues esferes productives: salari que s'intercanvia per força de treball i mercaderies que s'intercanvien per diner. En conjunt representen la reproducció de dones i

homes (força de treball i/o treballadores(ors) domèstiques(ics)) i bens per mitjans de dones, homes i bens.

3. Els treballs precaris o "informals": el treball domèstic

Una de les característiques fonamentals del capitalisme -en contrast amb sistemes anteriors- és que les treballadores(ors) de forma creixent no tenen un altre alternativa que no sigui vendre la seva força de treball a canvi d'un salari. El treball assalariat, que es convertiria en la forma predominant de treball, posseeix una característica interessant: pot ser adquirit per una quantitat menor que el valor del que produeix, però suficient per reposar la força de treball. D'aquesta manera, la major part de la supervivència i reproducció estaria assegurada a través de la compra de bens i serveis en el mercat i la major part de la població dependria dels que ofereixen treball assalariat.

Tanmateix, la realitat discrepa de la teoria. És possible que la forma salarial sigui la font més comú i més important de renda, però no és menys cert que les societats occidentals utilitzen pel seu funcionament -a més del que podríem anomenar la producció formal- una sèrie de treballs i produccions precàries o "informals" la característica fonamental de la qual és la seva invisibilitat.

Aquestes feines són realitzades fonamentalment per les dones i/o assignades socialment a elles. Segons el grau de desenvolupament de la societat (major o menor industrialització) i/o de les condicions socio-econòmiques d'un període determinat (auge o crisi), variarà la importància que aquestes produccions tenen en la producció total. En general, aquests treballs es realitzen en condicions molt més difícils que les que imperen en el sector "formal", entre d'altres raons perquè no estan protegits per associacions o formes legals.

Produccions "informals" o "economia complementària" com s'ha denominat en to sui generis són l'economia submergida, algunes economies familiars de subsistència, el treball domèstic i el treball voluntari. Les dues primeres s'integren dintre del que hem anomenat esfera de producció material i els dos últims participaran fonamentalment en l'esfera de reproducció humana. D'aquest dos treballs precaris, els més rellevants per la seva magnitud i contribució a la reproducció global del sistema són l'economia submergida i el treball domèstic. Ambdues produccions tenen una sèrie de característiques que les diferencien, a saber, la forma de remuneració (dinerària o en bens), el tipus d'activitats a considerar com a treball: producció per l'exterior o per l'autoconsum, etc.

Ens interessa destacar una diferència que al nostre entendre cobra interès. L'economia submergida, pel fet de tenir caràcter il·legal, és per definició una economia amagada. En canvi, la producció domèstica té una caracterització diferent. D'entrada no és il·legal. Bàsicament és un treball privat aïllat de la producció social. Encara que des de la consolidació del nou

sistema econòmic, molts bens, en majors quantitats cada vegada, són adquirits com a mercaderies, la producció domèstica que proporcionen els béns necessaris pel consum immediat es manté, però ara amb una categoria de treball sense importància i marginal.

Cal remarcar que el que realment s'amaga no és el treball domèstic en si - de fet, ningú nega l'existència d'aquest tipus de treball- sinó la relació capitalista entre producció i reproducció; el vincle essencial que representa el treball domèstic entre l'esfera de producció material i l'esfera de reproducció humana: permet produir mercaderies no directament consumibles, pagar salaris més baixos, etc., en definitiva, és una condició de possibilitat de la reproducció del sistema en el seu conjunt.

De tot l'anterior sorgeix la necessitat d'esbossar una caracterització del treball domèstic. Les discussions entre les autores(ors) que s'han dedicat al tema han aconseguit establir una sèrie d'elements que diferencien la producció domèstica de la producció assalariada. Aquestes característiques, en línies generals, són:

- Utilitza mercaderies generalment adquirides en el mercat (o serveis oferts per les Administracions Públiques) per produir bens i serveis no destinats a l'intercanvi sinó a l'autoconsum familiar. Es realitza en l'àmbit privat de la família i en el seu desenvolupament no existeix un únic procés de treball definit.
- Es produeix en condicions de relativa llibertat: la persona que l'exerceix estableix el seu propi control, ritme i horari; encara que aquests s'ajustin i restin limitats per les necessitats familiars.
- La retribució del treball domèstic no es reconeix com a tal, com un pagament per una feina realitzada. No hi ha negociació explícita ni retribució salarial. La retribució es realitza en bens i no té cap relació amb la "productivitat" de la "mestressa de casa", sinó que depèn de l'estatus, de l'escenari de necessitats que garanteix la reproducció del modus vivendi de les diferents unitats familiars. No hi ha un salari únic i la remuneració no depèn d'un patró mercantil sinó del grup social al que pertany la mestressa de casa i/o el seu marit.
- L'objectiu fonamental d'aquesta feina és la reproducció de la força de treball tan a nivell diari com a nivell generacional, i això té com a conseqüència la reducció dels costos totals de subsistència. En aquest sentit es pot dir que el treball domèstic garanteix la reproducció del sistema en tant que permet una salaris més baixos que els que requeririen si s'hagués d'adquirir tots els bens i serveis directament en el mercat.
- Tanmateix, els requeriments reproductius del sistema no exigeixen, -i per tant, no expliquen- que el treball domèstic sigui realitzat per la dona. D'on sorgeix doncs la divisió sexual del treball que legitima la funció domèstica de la dona i el seu paper subsidiari en el mercat laboral? El debat feminista ens ofereix una resposta: el paper de la dona en la reproducció, la seva capacitat natural per parir és el fet fonamental a analitzar per comprendre les arrels de la seva subordinació, la seva forma de participació en la producció i la seva responsabilitat en tot el procés de reproducció de la

força de treball. En tot cas, s'ha de destacar, encara que per la reproducció del sistema social en el seu conjunt sigui útil i -potser- necessària l'existència del treball domèstic realitzat per les dones, el beneficiari immediat és, indiscutiblement, l'home. Això resulta evident quan es constata que, en nombre creixent de casos, la dona participa en el treball assalariat i, tanmateix, continua realitzant la major part de les tasques domèstiques.

- Ara bé, malgrat a les dones com a grup humà els hi es assignada la funció reproductiva, aquesta activitat assumeix, de fet, característiques diferents segons sigui la classe social a que pertany la mestressa de casa. D'acord a l'accés de cada família als recursos productius, el treball realitzat per les dones presenta notables diferències. Fins i tot en els grups de renda més elevada, la producció no mercantil de la llar pot arribar a ser menyspreable, ja que, en general, la realitza una ma d'obra assalariada: una dona que sota relacions d'opressió i explotació realitza el treball "assignat" a un altra dona. Si entenem l'explotació com "aquella situació en que la individua(idu) aporta més en treball que la quantitat de treball incorporat en les mercaderies que rep", resulta força plausible suposar que les mestresses de casa de les classes altes no són explotades. De totes maneres convé advertir que el fet que no existeixi explotació no vol dir que no es donin d'altres situacions indesitjables: alienació, dominació o subordinació. En tot cas, cal recordar que les relacions de gènere assumeixen característiques diferents segons la classe social en que tenen lloc.

En definitiva, encara que es pot definir el treball domèstic com el conjunt d'activitats assignades a les dones com a tasca de reproducció, resulta operativa la diferenciació d'aquest mateix treball segons nivells socials: les condicions socials específiques són les que structuren la família i, per tant, el treball domèstic. Aquest treball contribueix així a la reproducció de la força de treball i a la reproducció de les classes socials: la producció dels futurs treballadors -d'acord a les exigències educatives pròpies de cada família- situa ja als infants en la trajectòria de classe.

De tot l'anterior es desprèn que l'estudi del treball domèstic comprèn l'anàlisi de tres aspectes diferenciats encara que lligats entre si: en primer lloc, les relacions a l'interior de l'esfera domèstica que integren la divisió sexual del treball i es tradueixen en una posició d'inferioritat de la dona respecte a l'home; en segon lloc, les relacions de dependència entre l'esfera industrial i l'esfera domèstica, a saber, la participació del treball domèstic en la reproducció de la força de treball i en la reproducció social; i, en tercer lloc, el condicionament laboral de les dones el fet que tinguin assignada socialment la responsabilitat de la llar.

4. Feminitzar la societat

En les línies anteriors plantegem quelcom de sentit comú, a saber, que les nostres societats funcionen, subsisteixen i es reproduïen tenint com a base dos tipus de treballs, de característiques diferenciades, però

absolutament necessaris tots dos pel desenvolupament global del sistema econòmic. Un d'aquests treballs es caracteritza per ser assalariat, produir bens i serveis amb valor de canvi dirigits al mercat i obtinguts dintre del que podríem anomenar l'esfera de producció capitalista. L'altre treball produeix bens i serveis amb valor d'ús i es desenvolupa en l'àmbit familiar; en sentit propi no està remunerat; encara que de fet participa en xarxes de reciprocitat, sovint en situació d'inferioritat històrica. En termes estrictament econòmics el seu objectiu és la reproducció de la força de treball, però en termes més amplis -integrant l'econòmic i lo soci-afectiu- inclourà la cura de totes aquelles persones incapacitades per raons d'edat o salut, per tenir cura de si mateixes. Així, les diferents activitats contribueixen directa o indirectament a la perpetuació de la societat encara que amb la particularitat que algunes d'elles estan lligades a un determinat sistema econòmic.

Indiscutiblement és en l'àmbit de la producció mercantil on té lloc el procés d'acumulació i es produeix el creixement econòmic. La repercussió del desenvolupament tecnològic en aquesta àrea és absolutament determinant. En l'òrbita familiar no es pot negar que el procés tècnic ha contribuït a alleugerir alguns dels treballs de major esforç físic. Tanmateix, la cura directa de persones que contribueixen al benestar humà i a una més gran qualitat de vida, fa més difícil -i, molt sovint, menys desitjable- la seva substitució per noves tecnologies. Els temps de treball són així més rígids i més dependents de les necessitats familiars.

Atendre a tot l'anterior imposa una reconceptualització de determinades categories econòmiques. Conceptes bàsics com treball i reproducció haurien de permetre captar aquelles activitats que tenen lloc al marge del mercat i sense les quals la vida humana no està en absolut assegurada. Per altra banda, convé recordar que la divisió conceptual també es reflexa en els indicadors macro-econòmics. Així, per exemple, PNB i Població Activa es defineixen així mateix en relació al procés de creixement i acumulació incloent només les treballadores(ors) implicades(ats) en activitats assalariades i excloent totes aquelles tasques realitzades en l'àmbit privat i orientats, en general, a la reproducció i cura de les persones.

Arribades(ats) a aquest punt, és convenient tornar a insistir en un aspecte que no per antic és més sabut. En les consideracions precedents en quant a l'existència de diferents tipus de treballs -tots necessaris pel desenvolupament de la societat- no queda implícit que existeixi una divisió per sexe del treball. Tanmateix, per raons de tradició, cultura i ideològiques, els homes participen majoritàriament en el treball assalariat i les dones tenim socialment assignada e individualment assumida la responsabilitat sobre la reproducció de la força de treball i la cura de les persones.

D'aquesta manera, l'estructura de l'esfera mercantil resulta adequada per a persones que tenen llibertat d'acció per ajustar els seus temps a les exigències que imposa l'organització de la producció assalariada. No és, sens dubte, el cas de les dones. Sotmeses a fortes restriccions familiars (horaris i vacances escolars no coincideixen amb els laborals, àvies(is) i malalts necessiten miraments continus, etc.) xoquen brutalment contra aquest

esquema organitzatiu. Així, la incorporació de les dones al mercat laboral no és fàcil. Exigeix forçar situacions complicades en l'àmbit familiar, assumir la doble jornada, acceptar les variades formes de "treball flexible adequades per les dones", etc. D'aquesta manera una part important de les dones realitza jornades de treball (domèstic i/o mercantil) superior a la dels homes i en condicions psicològicament més esgotadores. Tanmateix, malgrat això, l'experiència dels últims anys ens mostra que les dones no estan disposades a renunciar a tot allò que representa la seva història, la seva cultura i la seva identitat i el que aquesta implica: determinats valors relacionats amb la maternitat-criança, la preocupació de la família, la cura i recolzament de les persones, etc. No creiem que la "masculinització" de les dones (incorporació a la vida laboral i pública en condicions anàlogues a les dels homes, això pot implicar la renúncia a fills, família, etc.) sigui la solució per aconseguir una major qualitat de vida per les dones ni per la societat. Estaríem d'acord amb Victòria Camps en que és necessari "feminitzar la societat": generalitzar a tota la població aquells valors que socialment s'atribueixen a les dones i, tanmateix, són aspectes imprescindibles d'això que anomenem "humanitat". Feminitzar la societat implica una forma diferent d'entendre la noció de treball i d'activitat, replantejar la separació entre el públic i el privat, modificar les prioritats establertes, etc. (Camps, 1993). La proposta de llei de les comunitats italianes sobre l'organització i l'ús del temps és una bona aportació en aquesta línia.

En definitiva, atenent a la realitat aquí descrita i sota el supòsit essencial que qualsevol projecte de societat solidari i emancipador cal que inclogui a tota la població (s'ha d'entendre, dones i homes) perd sentit tota proposta que no consideri una forma alternativa de reproduir la força de treball. L'experiència i els estudis teòrics dels últims anys ens ha demostrat que sota la estructura econòmic-social de les nostres societats occidentals això és un propòsit impossible. Mentre els valors dominants siguin aquells relacionats amb el procés d'acumulació i creixement econòmic, no existeix forma de resoldre la qüestió de la reproducció de la força de treball i la cura de les persones sense crear situacions de discriminació amb determinats sectors de la població (les dones). Segons el nostre parer, qualsevol alternativa emancipadora passa necessàriament per situar l'objectiu social en l'esfera de la reproducció i no en la producció assalariada. Això, naturalment, implica un canvi total de perspectiva: la producció de bens i serveis de reproducció i no a l'inrevés que és com acostumen a funcionar els sistemes socials.

Referències bibliogràfiques

Camps, V. "Dues propostes al feminisme del segle XXI", *Papèrs de la fundació Rafael Campalans*, N°48, julio 1993.

Carrasco, C. *El trabajo doméstico. Un análisis económico*. Colección Tesis Doctorales, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid, 1991.

Carrasco, C. y otras(os) *El trabajo doméstico y la reproducción social*, Instituto de la Mujer, Madrid, 1991.

Saez, C. "Para un análisis epistemológico de la maternidad" en Nuevas perspectivas sobre la mujer, Univ. Autónoma de Madrid, 1982.

L'autor

Cristina Carrasco neix a Valparaíso - Xile el 1946. Participa en la coalició de la Unidad Popular durant el govern de Salvador Allende i després del cop d'Estat del 1973 resideix a Barcelona.

És Doctora en Ciències Econòmiques i professora de Teoria Econòmica a la Universitat de Barcelona. Ha realitzat diverses recerques i ha publicat llibres i articles relacionats amb el tema del treball domèstic.

André Gorz

La transformació *del treball*¹.

Extracte

Segons André Gorz hi ha una falta d'imaginació per a tractar el tema de l'atur. Actualment s'està creant una societat dual: una minoria que té una feina estable i fixa, ben remunerada, i una majoria creixent que sobreviu a base de feines precàries i eventuais. Les noves tecnologies han significat la fi de les feines de jornada completa, l'atur crònic i l'exclusió social dels que es veuen marginats pel mercat de treball.

És per això que s'ha d'abordar d'una manera nova la problemàtica del treball. André Gorz ofereix una sèrie de solucions alternatives que incideixen en la necessitat de repartir el treball existent, de flexibilitzar la jornada laboral i de canviar el concepte de salari, separant-lo del sistema productiu.

I. Els límits del capitalisme

Per a Gorz el capitalisme és mort. L'aparell de producció i el de control es confonen i la tecnocràcia continua glorificant un sistema que s'ha extingit en nom de valors que ja no són vàlids des de fa temps.

Les crisis capitalistes periòdiques tenen dues causes: superacumulació i subconsum. Per tal de pal·liar aquestes crisis s'han aplicat polítiques dirigides a accions de regulació externa, que si bé estan d'acord amb els interessos de l'economia capitalista global, també són contràries a l'interès particular de cada capitalista. Només poden funcionar en un període de grans beneficis i de forta tendència a invertir. Com a màxim atenuen els efectes de la depressió estructural, però no eliminen les causes estructurals de la crisi.

Les crisis més recents es caracteritzen per: mercats saturats, rendibilitat de les inversions insuficients i matèries primes amb preus a l'alça.

Durant el procés de crisi les grans empreses es propulsen mitjançant la creació de filials al Tercer Món, noves línies de producte i inversions de productivitat i capacitat. Però el creixement indefinit de la producció

¹ Gorz, André, *Els camins del Paradís. Per a comprendre la crisi i sortir-ne per l'esquerra*. Laia/Divergencias. Barcelona 1986.

material és impossible materialment perquè els recursos del creixement s'acaben gastant. Hi ha un límit estructural que fa que la reactivació sigui impossible. Les causes estructurals de la crisi expliquen el fracàs de tots els intents de reactivació del creixement:

- La reactivació per mitjà de la demanda provoca la saturació del mercat.
- La reactivació per inversió troba obstacles importants:
 - Les inversions noves només es justifiquen per la certesa de guanys inhabituals.
 - La robotització/informatització destrueixen capitals antics i suprimeixen llocs de treball.

2. La fi de la societat del treball

Les mutacions tecnològiques amb les que el capitalisme respon a la crisi ja no són dominables dins del marc de la racionalitat capitalista. Les mutacions/automatització acceleren la destrucció de capital i de llocs de treball. Amb l'increment de la producció de mercaderies (amb menys capital i menys treball) la quantitat de treball i de poder adquisitiu del salari tendeixen a 0. Baixen els preus relatius i la massa salarial i personal (els assalariats permanents són una capa privilegiada al costat d'un increment constant d'aturats). Tot això es plasma en un increment del sector terciari i en una convivència del pauperisme amb la superabundància.

Les produccions automatitzades proporcionen enormes guanys, però la reinversió es fa impossible perquè la producció necessita poca inversió, implica falta de salaris i no engendra demanda. Aleshores, l'única sortida que es planteja és la del consum com a "deure social" perquè cal absorbir la producció i impedir l'esfondrament de l'economia.

La revolució microelectrònica significa l'era de l'abolició del treball en un doble sentit:

- a) Disminució del treball necessari fins a convertir-se en marginal.
- b) Canvis estructurals en el concepte social del treball, que ja no és una font d'identitat social (no hi ha una relació amb el treball com a ofici, es treballa en qualsevol cosa). El treball s'ha convertit en un mitjà de crear riquesa. S'incrementa el número de persones que donen més importància al temps lliure, un procés de mutació sòcio-cultural de separació del treball que incrementa a mida que disminueix el temps de treball socialment necessari que provoca la automatització.

PER A SORTIR DEL CAPITALISME

L'autor planteja una sèrie de propostes i mecanismes que serveixin com a instrument per a un canvi de model sòcio-econòmic basat en "el desmercadeig" de la societat.

1. La noció del sou vitalici. Les 20.000 hores

El dret a un sou independent de l'ocupació d'un lloc de treball no es per si sol una garantia de llibertat, igualtat i seguretat per als individus. Ha d'anar acompanyat del dret de tothom a treballar i de la necessitat d'obrir nous espais d'activitat individual (s'hauria de tractar com a salari de la inactivitat forçada). Un sou garantit independentment de qualsevol feina. Es basa en el principi que "cal trencar amb una evolució que porta a la majoria de la població a dependre del mercat de treball per a poder subsistir". El dret a un sou ja no es pot confondre amb el dret al salari.

A. El sou garantit, versió de dretes.

Intenta fer socialment tolerable una extensió de l'atur i de la indigència (les "Poor Laws", al segle XIX, en van ser un antecedent). Actualment els empresaris intenten conservar un nucli reduït d'assalariats permanents dins les empreses per tal de poder contractar/descontractar al seu gust en funció de les necessitats del moment (assalariats o interins), sense vacances, ni garanties socials, ni protecció social. Això suposa fer que el treball i les lleis socials siguin més àgils, garantint un mínim de subsistència a la població marginada (aturats i semi-aturats). A finals de segle aquesta massa pot arribar a ser un 75% de la població.

Permet que el preu real del treball (salari) baixi per tal que molts llocs de treball que no serien rentables a preu normal puguin ésser realitzats per mà d'obra complementària. Quan el preu del mercat de treball baixa massa, la incitació a buscar feina es debilita i la manca d'oferta impulsa el salari ofert a l'alça. És una concepció liberal, regressiva i reaccionària que porta a una divisió de la societat i a una estratificació dualista que pot provocar un procés de sudafricanització: és el salari de la marginalitat.

B. El sou garantit, versió d'esquerres.

El punt de partida és la disminució de la quantitat de treball que la societat necessita; i l'objectiu és conferir a aquesta disminució la forma d'un alliberament del treball necessari. Els estalvis de treball que fan les mutacions tecnològiques han de repartir-se de tal manera que tothom pugui treballar, però cada cop menys, sense perdre el sou real. Hi ha d'haver una unió indissoluble entre el dret al sou i el dret a treballar: dret de ciutadania plena (com a membre de la societat tinc dret a demanar-li la garantia d'un nivell de vida normal, però la societat també té drets sobre mi). El dret a treballar/ deure de treballar/ dret de ciutadania han d'estar íntimament relacionats.

La societat ha de garantir un sou que no disminueixi a mida que ho fa la duració del treball. El sou ha de ser independent, no del treball en si, sinó de seva duració socialment necessària.

El repartiment del treball és socialment necessari i produeix una sèrie de beneficis:

- Flexibilitat de la duració del treball.
- Autogestió d'aquesta flexibilització (duració no setmanal sinó mensual, trimestral o anual del treball).

La duració del treball no s'ha de fer a escala de l'any sinó de la vida. Hi haurà llibertat per a organitzar el temps de treball en funció de les preferències personals (l'autor calcula una mitjana de 20.000 hores per treballador que es poden realitzar en 10 anys a temps complet, 20 a mitja jornada, i 40 intermitents). El temps lliure es pot dedicar a d'altres activitats com:

- Estudiar.
- Cuidar els fills.
- Accés a oficis més qualificats: investigació, reflexió i posar-se al dia contínuament.

Arribats a un cert punt, la disminució de la duració del treball podrà ser acumulativa mitjançant la socialització de les tasques d'ajut i de suport als necessitats (activitats d'atenció no comercialitzades). Transformar en treballs professionals i remunerats unes activitats que es podrien identificar amb el temps per a viure i que permetria desprofessionalitzar-los.

Mitjançant el sou garantit poden sorgir varietats il·limitades d'activitats i el treball assalariat deixarà de ser l'activitat principal.

2. Cap a l'extinció del salari: el sou social

La garantia vitalícia del sou no es planteja com una compensació sinó com la forma social que pren el sou quan l'automatització ha abolit, juntament amb l'obligació permanent de treballar, la llei del valor i del propi assalariat. El sou té la missió de distribuir entre tots els membres d'una societat una riquesa que és el resultat de les forces productives de la societat en conjunt i no d'una suma de feines individuals (el que Marx va apuntar com "a cada u segons les seves necessitats").

Ja no es tracta que el salari social cobreixi les necessitats del treballador sinó les del ciutadà. En aquesta línia trobem els treballs de Gösta Rhen i Adler-Karlisson (economistes suecs). Ells són partidaris d'una escala de treball durant tota la vida i que cada u tingui la possibilitat de rebre préstecs sobre la duració del treball a qualsevol edat, a condició de respectar unes cotes. Funciona com una mena de deute amb la societat que anirà pagant amb el temps per mitjà del seu treball, en els moments que es vulgui, a canvi d'un sou vitalici. El principi fonamental és que cada u pugui escollir el sistema de vida que prefereixi en funció dels seus interessos.

El finançament es configura amb un mètode semblant al mecanisme de funcionament dels fons de jubilació, assegurances de malaltia o d'atur. Per mitjà de cotitzacions/impostos basats en els salaris i retribucions als

A. Gorz: La transformació del treball

treballadors que, temporal o definitivament, interrompen la seva activitat assalariada.

L'inconvenient del sistema rau en que mentre la duració del treball anual o de per vida disminueix, el total de les cotitzacions o impostos que es paguen en el no treball supera el total del salari directe (la remuneració del temps de no treball preval finalment sobre el temps de treball).

A. El subsidi com a assistència.

Actualment és una ajuda atorgada que pot concedir-se o retirar-se. Implica una dependència creixent de l'Estat per part del ciutadà i d'una minoria privilegiada, molt poderosa políticament, dels que posseeixen llocs de treball estables i ben pagats. L'únic avantatge és que l'obligació de treballar s'aboleix, però dispensa a la societat d'assegurar a tots els ciutadans la possibilitat d'insertar-se al procés social de producció i s'integra en un procés d'exclusió.

B. El sou social com a contrapartida d'una productivitat social.

Un sou que depengui no de l'assistència sinó del dret al sou i al treball. És una remuneració normal durant tota la vida per una quantitat de treball distribuïda al llarg de tota la vida (l'autor el situa en unes 20.000 hores), sense perdre el sou real. Com a part de les riqueses que pertanyen a cada ciutadà donada la seva participació en el procés social de producció.

Equival a demanar que les economies de treball que resultin de la revolució microelectrònica beneficiïn tothom: tots els ciutadans han de poder treballar cada cop menys, sense perdre el sou i tots han de poder treballar.

El treball es torna intermitent per a tothom i deixa de ser la ocupació principal de manera permanent.

3. Demanda de treball - demanda de societat.

El treball canvia d'estructura, es redueix a menys de 1000 hores/any, una mitjana de 2-2,5 dies a la setmana. Hi ha prou motius per a pensar que aquesta reducció tan important de la jornada laboral i la consolidació d'un sou vitalici incidirà en el fet que la gent no vulgui treballar. Nosaltres pensem el contrari, que permetrà un increment de les activitats no lucratives i un enriquiment personal. Es pot preveure que a mesura que disminueixi la duració del treball obligat, la demanda de treball abstracte es desenvoluparà i equilibrarà fàcilment l'oferta de treball mantinguda per tots aquells que desitgin renunciar per un temps al seu treball assalariat.

L'ajustament de l'oferta a la demanda de treball abstracte es realitzarà per mitjà de les Borses de canvi de treball a nivell local, regional o nacional.

Quan algú deixi una feina anunciarà la seva disponibilitat per a donar pas a un període d'adaptació del seu successor.

Mobilitat de la mà d'obra, flexibilitat de la duració setmanal i de l'horari de treball no vol dir una manca de cohesió. L'autoorganització d'equips de producció fins i tot pot realitzar altres activitats d'autoproducció i, segons els seus projectes, pot canviar d'empresa o de ram sense dissoldre's mai.

El número de vocacions més qualificades ha estat sempre limitat per culpa dels numerus clausus i dels monopolis professionals. La reducció de la quantitat de treball sempre beneficia aquest tipus de feina: investigadors, enginyers, científics, etc. permeten un augment de la qualificació.

*** Objectiu: maximitzar el temps lliure.**

La reducció radical de la duració del treball amb la garantia d'un sou social vitalici només servirà per a l'expansió de l'esfera d'autonomia en el marc d'una economia pluralista en la que el treball obligat (aproximadament unes 20.000 hores per vida) serveixi exclusivament per a la producció d'allò que sigui necessari, mentre que tot el no necessari depengui d'activitats simultànies, autònomes, autodeterminades i facultatives.

El temps es considera el bé més valuós i l'economia de l'esfera de la necessitat tindrà com a principi rector el d'estalviar el màxim de temps de treballs per tal de maximitzar el temps disponible. L'objectiu ja no és la maximització de la producció i del benefici sinó la maximització del temps lliure, és a dir, del no treball i de la no producció.

Ningú pot impedir que es produeixi el necessari en el seu temps disponible, si així ho desitja. Tanmateix, allò necessari que es produeix durant el temps disponible no té mai el mateix estatut d'allò que és necessari i no es pot deixar de produir, sinó que es considera un extra, un luxe.

*** Producció de lliure empresa.**

Entre la producció institucional i l'autoproducció per plaer, individual o de veïnatge, s'hi ha, però, d'intercalar una producció de lliure empresa, que pot ser artesanal, cooperativa o municipal-comunitària.

L'objectiu d'aquest tipus d'empresa és aconseguir d'innovar deslliurant de la competitivitat empresarial tradicional els potencials creadors, generalment marginats de la ferocitat del món dels negocis. El criteri social de l'èxit, enlloc d'ésser financer, pot ser la capacitat de "crear escola", és a dir, d'atraure als iguals o als innovadors potencials per mitjà de l'intercanvi de coneixements o de projectes.

L'objectiu de les empreses pot ser el de produir uns bens o serveis facultatius en funció de desitjos específics, però també el d'assegurar millor, d'una manera diferent, una producció socialment necessària i amb un mínim de cost-treball. En aquest últim cas, l'empresa serà reconeguda com d'utilitat social, en qualitat de subcontractista o principal subministrador local, fet que permetrà que la feina del personal de l'empresa conti dins la quota que dona dret al sou vitalici.

Les activitats de cada u es desenvoluparan a tres nivells:

1) treball macrosocial heterònom organitzat a escala de tota la societat i que assegura les necessitats bàsiques i les seves funcions.

2) les activitats microsocials, cooperatives, comunitàries o associatives, autoorganitzades a escala local i que tindran caràcter facultatiu i voluntari, excepte en els casos que aquestes activitats substituïxin el treball macrosocial per a proporcionar localment unes activitats bàsiques.

3) les activitats autònomes que corresponen als projectes i desitjos personals dels individus, famílies o petits grups.

El segon nivell és un pas intermig entre el treball heterònom socialment necessari i les activitats autònomes totalment determinades per cada u i constitueix el teixit social de la societat civil: el nivell dels conflictes, de les elaboracions. Aquestes activitats seran heterònomes o autònomes segons el seu objectiu (necessari o facultatiu), els instruments emprats, la dimensió dels grups que les realitzen i la funció que ocupin dins de cada grup.

4. Polítiques de transició

No poden resultar d'una simple successió de lluites sindicals i de convenis col·lectius. El repartiment del treball i la disminució de la seva duració s'han de programar com a variable independent i de coacció social, prèviament s'ha d'establir un calendari de cara a prevenir els guanys de productivitat que es poden aconseguir. L'organització del treball tecnològic s'ha d'adaptar a aquest procés.

Cal una voluntat de transformació social que Gorz articula en sis punts:

a) elaboració d'objectius a terme mig d'augment de la productivitat per mitjà de comissions de planificació (sindicats, usuaris i govern) per a cada branca d'activitat.

b) política d'ocupació que inciti els treballadors a canviar unes activitats d'automatització ràpida per les d'automatització més difícil o impossible.

c) reforma dels mètodes educatius i de les polítiques de formació.

- menys "ordinadors humans de patró taylorista".

- desenvolupament de les qualitats humanes.

d) reestructuració del sistema fiscal. El sou social no es pot finançar per mitjà d'impostos indirectes o cotitzacions socials. Les empreses només

pagaran les hores treballades, s'assegura el coneixement dels costos reals de producció. La pèrdua de sou directe que deriva de la disminució de la duració del treball està compensada per una Caixa de Garantia alimentada amb la deducció d'un impost, que a l'estil de l'IVA, afecta els serveis i els productes segons uns impostos diferenciats. Aquest impost frena la contínua baixada del preu relatiu de les produccions automatitzables ràpidament. Els impostos són deduïbles dels preus d'exportació (de manera que s'aconsegueix que la competitivitat no es vegi afectada).

e) composició del sou:

- sou (salari).

- sou social (que durant els períodes de no treball garantirà un nivell de vida normal).

f) substitució dels preus polítics (subvencionats) per preus de mercat.

L'objectiu principal és assegurar la distribució de les riqueses produïdes socialment.

RESUM: INDIVIDU, SOCIETAT I ESTAT.

André Gorz, en una entrevista publicada a la revista Autogestions, raona amb un llenguatge clar i concís tots els punts claus de les seves propostes; i fa evidents les contradiccions del model capitalista.

Quan es pot dir que un individu és autònom? Com es manifesta la seva autonomia en les seves relacions amb la societat?

Quan algú pensa i realitza un projecte personal dirigit a unes finalitats que ell mateix a inventat i segons uns criteris d'èxit que no estan socialment determinats.

Cal considerar que la societat ha d'estar al servei del desenvolupament de les persones per la riquesa dels instruments i dels espais que proporciona a la seva creativitat.

Però a què és degut que hi hagi persones més autònomes que altres?

Les persones més autònomes són les que tenen una socialització defectuosa: en les quals la part de l'existència no socialitzada predomina sobre la socialitzada. Tenen la consciència permanent que les normes i les lleis de funcionament de la societat no coincideixen amb les pròpies exigències, morals o ètiques, de la persona o de les relacions entre les persones. Sigui quina sigui la societat es tracta d'una alienació insuperable.

I aquesta alienació no sembla absolutament insuperable?

Es pot reduir, limitar la seva importància en el temps i l'espai, però no eliminar-la completament. Negar-la és característic del totalitarisme.

Sigui quin sigui el règim polític, qualsevol societat és en determinats aspectes una gran màquina el bon funcionament de la qual exigeix que els individus es dobleguin puntualment davant d'uns imperatius tècnics que no és gens gratificant d'executar.

Tant la societat capitalista com la socialista són grans unitats de producció que conserven l'aspecte de gran màquina i que posen a les persones al servei del funcionament dels grans sistemes materials enlloc de fer que els sistemes serveixin al desenvolupament total de cada u i de tots.

Així, doncs, l'objectiu consisteix en desmuntar tot el que, per la seva gran dimensió, no pot ser autogestionat, per tal de trobar el treball autònom?

La producció autònoma és essencialment una producció artesanal en la qual l'individu o el grup voluntari tenen el domini dels mitjans de producció, del procés de treball i del producte, tant pel que fa a la seva concepció com a la seva qualitat. Però no per això s'ha de deixar de banda la tecnologia perquè, gràcies a l'eficàcia i a la productivitat que ens proporciona, podem disposar d'uns instruments i del temps que ens permeten ser cada cop més autònoms i tenir una gran riquesa i diversitat d'activitats possibles.

Però, de quina naturalesa seria aquest treball, no seria precisament més autònom?

Les activitats autònomes realitzades amb unes tecnologies escollides són gratificants perquè descansen del treball heterònom i tenen un caràcter creador, subversiu, que fomenta models culturals i socials alternatius.

I per la resta seria una contradicció perquè s'aplicaria un principi centralitzador a quelcom que precisament hauria d'impedir un principi tal.

L'activitat autònoma no ho és realment si no és ni una obligació que se'ns imposa en nom d'uns principis morals, religiosos o polítics, ni una necessitat vital.

Això no obstant, en aquest model hi ha quelcom d'incòmode. Perquè quan més es redueix el treball necessari per a la producció d'allò que és indispensable, més essencial es fa aquest treball i el sector hiperproductiu també pren més importància.

L'afany per una productivitat alta no sempre implica un esperit productivista. En el model cal produir el màxim en el mínim de temps per tal que tothom tingui molt de temps per fer el que vulgui, aleshores no es tracta de productivisme. En aquest cas, l'objectiu no és augmentar la producció, és incrementar el temps lliure.

Potser la forma de reducció dràstica del temps de treball que és posar a l'atur a un 20% de la població activa provoca, no una aversió al treball, sinó una adhesió renovada a les normes tradicionals.

Això és degut a que la societat industrialitzada ha fet tot el possible per ocultar el fet que la quantitat de treball socialment necessària disminueix ràpidament i que tothom se'n podria beneficiar. Enlloc de proposar més temps lliure per a tothom qui ho vulgui, només es proposa una elecció entre treballar a temps complet o estar a l'atur a temps complet, que de fet és una forma de presentar el temps lliure com una desgràcia, com una mort social. Atrapats per l'alternativa "treball a temps complet" o "atur" la gent encara prefereix treballar.

Qui elaborarà els drets que reguli les noves relacions socials?

A la pràctica i en el millor dels casos, la col·lectivitat, reunida en assemblea general, encarrega l'elaboració dels drets a uns subgrups especialitzats o "comissions".

Com es pot reduir l'Estat al mínim i a la vegada exercir una acció decisiva sobre la societat?

La possibilitat de reduir l'Estat depèn de la reducció i de la descentralització de les unitats tècniques i econòmiques. Cal veure l'Estat essencialment com un aparell i com la garantia dels drets i no com el seu origen. L'origen sempre ha de ser en les relacions socials.

Com ha de ser la instància política?

En principi els partits haurien de ser unes associacions de ciutadans conscients del fet que l'exigència d'autonomia màxima dels individus i de les comunitats només es pot aconseguir si es tradueix a termes polítics: a termes d'organització de la ciutat, de funcionament de la societat civil i de codificació en dret del que no pot dependre de la sobirania dels individus i de les comunitats de base.

Com s'ha de concebre la relació dels militants de partits polítics amb la societat civil?

Els formulen i tradueixen les aspiracions que surten de la societat civil i intenten fer-les coherents, operatives i compatibles amb el funcionament del o d'un sistema social.

Però no hi ha cap exemple de partit que funciona com es planteja aquí.

El funcionament dels partits està pervertit perquè l'Estat es menja la societat. Actualment els partits, siguin quins siguin, tenen la funció de transmetre la voluntat de l'Estat envers els ciutadans i no al rebés. La política està deteriorada, la política no s'ha de confondre mai amb el poder executiu, amb l'administració, és a dir, amb l'Estat.

Però l'objectiu autogestionari es fonamentalment antiestatal i, per tant, no és compatible amb el manteniment d'una instància política mediatra.

L'objectiu autogestionari és una aspiració, no és una concepció global, coherent i operativa de la naturalesa i del funcionament de la societat. L'autogestió només és possible a escala de les col·lectivitats que no superin el centenar de persones. El problema es planteja a l'hora de veure qui gestiona les relacions entre les diferents col·lectivitats autogestionades i qui gestiona el sistema de relacions entre totes les col·lectivitats que formen un país: s'intenta civilitzar, regular aquestes relacions amb les lleis conegudes per tothom que maximitzen tot el que es pot dins l'esfera de les autonomies i per fer això cal un aparell de dret, un Estat.

Suposa concretament que cal comptar amb una classe de professionals?

La qüestió és impedir que formin una classe o casta, és a dir, que només exerceixin i monopolitzin les seves competències, convertint-les en una font de poder.

La solució està en la reducció del temps de treball social: que ningú no exerceixi la seva professió més de 4 hores al dia de mitjana. D'aquesta manera hi haurà moltes més persones que adquiriran uns coneixements més profunds i unes responsabilitats públiques.

No és la especialització i el professionalisme el que impedeix la circulació llibertaria, sinó els estatuts i els poders privilegiats que, en les nostres societats estratificades, estan relacionats amb determinades professions.

L'autor

André Gorz, sociòleg i periodista francès, col·laborador habitual de *Les Temps Modernes*, *Le Nouvel Observateur* i, en altres temps, del *Triunfo*, ha estat sempre un dels pensadors més preocupats i suggerents a l'hora d'analitzar la problemàtica d'una societat canviant i la perspectiva del socialisme possible. L'objectiu de l'obra de Gorz és fer evidents les contradiccions del model de creixement capitalista. Des d'un punt de vista pluridisciplinari analitza quina és l'estructura actual de la desocupació i el futur del mercat de treball dins les societats capitalistes.

Les seves obres principals editades a Espanya són: *La estrategia obrera y neocapitalismo*, *El socialismo difícil*, *Reforma y evolución*, *Adiós al propietario*, *Ecología y política*, *Crítica de la división social del trabajo*, *Metamorfosis del trabajo: cuestión de sentido*.

Joan Martínez Alier

Cap a una economia ecològica¹

Extracte

L'autor ofereix una reflexió sobre els límits de la política ambiental i ens apunta els principis fonamentals d'una economia ecològica. Estudia la possibilitat d'avaluar econòmicament alguns recursos i funcions ambientals fins ara exclosos del mercat. Exposa les dificultats que hi hauria per posar preu a la biodiversitat, i analitza les propostes d'un "eco-impòst". Finalment ens dona una interpretació dels moviments ecologistes com a respostes socials a les "externalitats" (beneficis o perjudicis que encara no tenen valoració crematística).

Introducció

Una de les idees essencials de l'ecologisme és caminar cap a una economia ecològica en una societat solidària. La dreta neoliberal ho deixa tot al mercat, la socialdemocràcia keynesiana subordina la redistribució al creixement, diu a tothom: una mica de paciència, que amb creixement, hi haurà feina i benestar universal al món. Però el creixement econòmic ensepega amb els límits dels ecosistemes. Brundtland, líder socialdemòcrata, va recomanar, en l'informe que duu el seu nom, un creixement anual del 3%, al sud i al nord. En les economies riques, això és inviable a la llarga. Cal canviar els estils de vida. Aquest conflicte entre economia i ecologia no es pot resoldre únicament amb retòrica: ni el "creixement sostenible" del qual parla el Tractat de Maastricht, ni el "desenvolupament sostenible" de la Comissió Brundtland són conceptes clars, i no parlem del "desenvolupament sostingut" o fins i tot del "creixement sostingut", termes que fan servir alguns dels qui voldrien tocar música ecologista d'oïda, sense haver après ni les notes ni la lletra de la cançó. Cal rebutjar aquestes formulacions ambigües o beneïtes i proposar la formulació: "economia ecològica".

Es pot argumentar que l'expressió "desenvolupament sostenible" és acceptable, perquè "desenvolupament" no és pas sinònim de "creixement", pot significar canvi. D'aquesta manera, un nen o una nena creix i es desenvolupa fins als setze o els divuit anys; alhora, creix físicament i es desenvolupa en adquirir noves habilitats, i continuarà el seu

¹ Cap. VII del llibre *De la Economia ecològica al ecologisme popular*, Ed. Icària, Barcelona, 1992. II edició.

desenvolupament encara que deixi de créixer, si aprèn coses noves i té noves experiències. Tanmateix, l'Informe Brundtland, com que es refereix a un desenvolupament econòmic ecològicament sostenible, fa servir la paraula desenvolupament en el sentit de creixement econòmic (com, d'altra banda, és força habitual), i entra, doncs, en contradicció, ja que el creixement econòmic de les economies riques no és ecològicament sostenible. A més, la mateixa paraula "sustentabilitat" remet a la noció biològica de "capacitat de sustentació": de quin territori? del planeta terra en general o d'estats concrets? de l'espècie humana solament o d'altres espècies també? amb quins nivells de consum? Aquests temes polítics de l'ecologia humana no s'han d'amagar darrera d'expressions com "sustentabilitat" o "capacitat de sustentació".

Principis de l'economia ecològica

Què és l'economia ecològica? És una economia que fa servir els recursos renovables (aigua, pesca, llenya i fusta, producció agrícola) amb un ritme que no ultrapassi la seva taxa de renovació, i que utilitza els recursos exhauribles (petroli, per exemple) amb un ritme no superior al de la seva substitució per recursos renovables (energia fotovoltaica, per exemple). Una economia ecològica conserva, també, la diversitat biològica, tant silvestre com agrícola.

Una economia ecològica és una economia que genera residus només en la quantitat que l'ecosistema els pot assimilar o reciclar. Hi ha residus (els nuclears, o els dels CFC) que no són neutralitzables pels ecosistemes; d'altres només ho són en part. Per exemple, una petita emissió de diòxid de sofre en una central tèrmica gairebé no afecta l'ambient, però una emissió major produeix pluja àcida. Per exemple, l'emissió de diòxid de carboni de moltes persones cap dins de la capacitat ambiental de reciclatge a través de nova vegetació o per absorció als oceans, però als ciutadans europeus i nord-americans produïm emissions molt per sobre de la part que ens toca d'aquesta capacitat d'assimilació i reciclatge del planeta Terra. Cal que disminueixin aquestes emissions.

Ara bé, encara que aquests principis siguin clars i tinguin la virtut de proporcionar un contrast enorme amb l'economia actual, cal dir que esbrinar l'estoc actual de peixos (per exemple) i la seva taxa de creixement que permetria una "collita" sostenible o esbrinar els límits d'emissió de diòxid de carboni (per exemple) que impediria un creixement de l'efecte hivernacle, no són tasques que es puguin encarregar únicament a experts amb l'esperança que arribin a consensos clars. Una economia ecològica ha de ser necessàriament una economia polititzada, perquè els límits ecològics a l'economia estan subjectes a debats científico-polítics democràtics.

Equitat amb sustentabilitat

La riquesa d'alguns destrueix l'ambient; també la pobresa excessiva destrueix l'ambient. Els ecologistes propugnem la redistribució de recursos i de la producció en la generació actual, i entre aquesta generació i les següents, però no pensem que de cop i volta es pugui aconseguir una economia sustentable i amb equitat arreu del món, cal avançar cap a ella. Si no hi ha equitat, els conflictes distributius impediran avançar cap a una economia més ecològica, com, de fet, va passar a la Conferència de Rio de Janeiro.

El paper dels moviments ecologistes

Els economistes parlem d'"externalitats" per descriure els efectes externs al mercat, no valorats als preus. Les contaminacions, per exemple. Tot sovint són els moviments ecologistes, o els qui lluiten per la salut dels ciutadans o els obrers, els qui han obligat o obliguen a "internalitzar" les externalitats amb les seves protestes cíviques o sindicals. Cal donar suport a aquests moviments, que tenen un paper molt important per arribar a una economia més ecològica.

Instrumentes de l'economia ecològica

Per anar des de l'actual economia del malbaratament i la contaminació cap a una economia ecològica cal que s'apliquin una sèrie de mesures, sense descans, durant uns quants decennis, per anar canviant l'estructura del consum i les tecnologies. El primer que cal fer es fixar objectius successius de reducció d'emissions contaminants i ús de recursos, a través de debats oberts científico-polítics democràtics. Aquests objectius es poden assolir mitjançant a) prohibicions legals i multes o altres sancions, b) incentius i penalitzacions econòmics, com ara impostos, dipòsits previs (com el que caldria imposar immediatament sobre les ampolles de plàstic), mercats de permisos de contaminació, etc. En els Verds no hi ha cap mena de perjudici contra cap d'aquests instruments de la política ambiental. Per exemple, els/les Verds europeus fa anys que proposen un impost ecològic, sobre l'ús d'energies no renovables. Hi hauria d'haver, també, un impost sobre l'extracció de materials de construcció de les pedreres. Per mitjà d'aquests instruments, l'economia s'aniria guiant cap a una dimensió ecològica.

Política ambiental acordada

Tot sovint, l'administració pública, en lloc de col·locar impostos ecològics o instruir mercats de llicències d'emissió de contaminants, o imposar dipòsits previs, o confiar en el sistema de normes i multes, opta per realitzar acords directes amb sectors de productors per a reduir les contaminacions per

mitjà de l'acord i la subvenció. Això s'aplica, sobretot, en el terreny dels residus i les contaminacions industrials, però s'hauria d'aplicar, també, a l'agricultura orgànica i als recuperadors de residus sòlids urbans.

També caldria aplicar-lo al terreny del consum. Es tracta de canviar els estils de vida per arribar a una economia més ecològica. Per tant, l'administració pública, en els seus diferents nivells, donaria suport a grups de consumidors que estan disposats a canviar els seus estils de vida, o que ja els han canviat però que continuen sent molt minoritaris. Els Amics de la Bici, els possibles Amics de l'Energia Solar, els Amics de la Rehabilitació d'Habitatges Rurals i Urbans (encara que siguin "okupes"), les Cooperatives de Consumidors de Productes Ecològics, podrien ser ajudats en les seves actuacions, cosa que potser contribuiria, en alguns casos, a disminuir la desocupació. Actualment, l'administració pública finança la propaganda contra el tabac (encara que, alhora, permet la propaganda a favor del tabac). En canvi, cap organització no es pot pagar campanyes de publicitat antiautomòbil o a favor d'una dieta vegetariana que puguin competir amb Volkswagen o MacDonal. Deixar de consumir dona poc "valor afegit" que permeti finançar anuncis. Però deixar de consumir segons quins productes sovint reporta externalitats positives per a l'economia, no recollides en el sistema de comptabilitat habitual. Així, la política ambiental podria donar suport a grups de consumidors els estils de vida dels quals avancen ja un futur més ecològic i arribar a acords amb ells per fomentar les seves pràctiques i la seva tasca de publicitat.

Canvi de l'estructura de la despesa pública

Algunes partides de la despesa pública s'haurien de reduir molt (militars, per exemple), i també hauria de disminuir la pressió fiscal sobre rendes baixes i sobre els productes de l'agricultura orgànica, i productes ecològics en general. La rehabilitació d'habitatges rurals i urbans per a fer-los ecològics i duradors s'hauria de subvencionar.

La despesa pública (que no hauria d'augmentar respecte de la proporció actual) cal que sigui més gran en els municipis i les comunitats autònomes i més petita en l'Estat i a Brussel·les. Les comunitats autònomes haurien de poder imposar una fiscalitat ecològica i rebaixar simultàniament altres impostos (sobre rendes baixes i productes ecològics), per mitjà de la instauració d'un règim de molt més gran autonomia fiscal o de concert.

Substituir la comptabilitat macroeconòmica

Els Verds alemanys ja fa anys que van demanar al Parlament alemany que la comptabilitat macroeconòmica (és a dir, el càlcul del PIB o del PNB) fos substituïda o corregida, i que el debat polític basat en les magnituds macroeconòmiques donés pas a un debat d'economia ecològica. Per a tothom (menys per als ministres) és evident que les magnituds

macroeconòmiques (el PIB, el PNB, etc.) tot sovint sumen el que haurien de restar. Una economia ecològica i social hauria d'introduir en el debat polític altres indicadors, no de manera subsidiària, sinó com a criteris essencials. No pot ser que l'economia vagi, bé si la gent està malament (desocupats, accidentats), i si l'ecologia va malament. La destrucció de vides, paisatges, les angoixes dels contaminats o contaminables, dels qui no troben feina, dels qui no tenen casa per culpa de l'especulació urbana, la pèrdua irreversible de diversitat biològica, són magnituds més importants que no pas el PIB o el PNB.

Els danys produïts pel trànsit motoritzat

El predomini de l'automòbil privat causa molts danys diversos: incomoditat als vianants a les ciutats, contaminació atmosfèrica (particularment de NOx), invasió d'espais verds. A més, els automòbils i les motocicletes contribueixen a la mort o incapacitat física de molts ciutadans i ciutadanes cada any. Aquestes externalitats negatives no estan recollides en els preus del mercat.

Les primes d'assegurances que paguen els automobilistes són massa baixes, en comparació amb els danys causats per aquest instrument de la nostra civilització. Ara hi ha el pla del govern d'impedir que els jutges determinin les indemnitzacions que creguin oportunes. La nostra proposta és que els jutges tinguin aquesta llibertat i que no es permeti a la indústria de l'automòbil i a les companyies d'assegurances escapar-se de les seves responsabilitats. A més, cal imposar un límit de velocitat en autopistes i carreteres considerablement inferior a l'actual, per tal de disminuir els accidents i també la despesa de combustible.

Un altre exemple: la recuperació i el reciclatge de residus sòlids urbans

La producció de brossa augmenta moltíssim, ens trobem ja en el nivell més que "civilitzat" d'un quilogram/persona/dia. El contingut d'aquesta brossa, amb una fracció orgànica decreixent, és difícilment reciclable. En el millor dels casos, allò reciclable només assoleix el 60%. A la pràctica, les escombraries es llencen en abocadors o es cremen (en incineradores que poden produir dioxines i furans). Estem a favor d'una política de prevenció i reducció de residus, que elimini immediatament el sobreembalatge als supermercats. On calgui reciclar, estem per la subvenció a grups ecologistes que vulguin dedicar-se a aquesta feina benemèrita que combina la lluita per l'ambient amb la lluita contra l'exclusió social i que estalvia a la comunitat i a les generacions futures moltes "externalitats" negatives, el valor de les quals no entra en les comptabilitats habituals.

Combatre la desocupació canviant l'estructura de l'economia

Actualment els conflictes entre el capital i el treball i molts altres conflictes distributius se sublimen amb la doctrina del creixement econòmic; es predica el pacte social per sortir de la crisi i recuperar el camí (o l'autopista) del creixement econòmic, en lloc d'insistir en el canvi d'estructura de l'economia. Per obtenir una economia més ecològica, cal donar joc a altres actors socials: grups ecologistes, grups de consumidors de productes ecològics, grups de productors ecològics. Cal que alguns sindicats deixin de voler monopolitzar corporativament les eventuais negociacions d'un pacte social (que, d'altra banda, si ens atenim a l'experiència des del Pacte de la Moncloa del 1977 fins a l'últim pacte social el 1985, no sol ser favorable als interessos obrers). Els sindicats haurien de vincular les reivindicacions salarials i de feina a la consecució d'una economia més ecològica: fa falta un pla per a l'ocupació i per a la reestructuració ecològica.

Cal aprofitar l'actual crisi econòmica per donar, d'una vegada per totes, la remuneració que tot ciutadà i ciutadana es mereixen independentment de la recerca angoixosa de feina. L'atur no pot ni ha de ser combatut per mitjà del creixement econòmic habitual. Si la productivitat creix al 2% anual (la productivitat és el quocient entre producció i nombre de persones que treballen) llavors, per tal que l'atur no augmenti, i amb una població activa estable, la producció ha d'augmentar també al 2% anual. S'estableix una cursa infernal cap a l'exhauriment de recursos i l'augment de la contaminació. No es tracta de créixer, sinó de canviar l'economia, donant impuls a sectors que ofereixen feina sense destruir recursos. La nova fiscalitat ecològica es podria dedicar, en part, per a reduir les càrregues socials als qui treballen en sectors alhora ecològics i intensius en feina. Per exemple, una menor indústria de l'automòbil privat, un menor sector de construcció de nous habitatges en sòl agrícola (i un major sector de rehabilitació d'habitatges rurals i urbans), més feina en empreses autogestionades del sector educatiu, en les energies alternatives, en l'agricultura orgànica, en el transport públic, en la restauració de zones naturals danyades, en la recuperació i el reciclatge de residus sòlids urbans, etc. Alhora, l'atur es pot reduir una mica en reduir l'horari de treball en algunes activitats.

Els interessos del capital

Un tipus d'interès alt (en termes reals, un cop descomptada la inflació) només es pot pagar si s'explota els treballadors i/o els deutes i/o la natura. Un tipus alt d'interès implica donar poc valor al futur i és, per tant, una amenaça per a la conservació de la natura. Però, normalment, la petició que els interessos baixin no es fa per protegir la natura, sinó per estimular l'economia, és a dir, perquè creixi la inversió (en el que sigui) i es redueixi la desocupació. Els Verds pensem que avui dia la desocupació ha de ser

atacada directament amb mesures que siguin alhora ecològiques i intensives en feina: agricultura orgànica, energies alternatives, rehabilitació d'habitatges, etc. Si els tipus d'interès baixen (i nosaltres estem en contra dels tipus d'interès alts), llavors cal que hi hagi un segon filtre (per exemple, avaluacions d'impacte ambiental rigoroses i ampliades a molts supòsits) per evitar una onada d'inversions que puguin causar danys ambientals. Cal, doncs, que canviem el llenguatge amb el qual es discuteix el tipus d'interès i relacionar-lo amb l'ecologia i no sols amb l'estímul o el desestímul a la inversió (i menys encara amb l'abstracció o la repulsió de capitals estrangers a curt termini).

Comerç i medi ambient: davant les negociacions del GATT i el lliure comerç de l'Europa occidental

Què cal entendre per conceptes com "dumping ecològic", "intercanvi ecològicament desigual" i "deute ecològic", introduïts recentment?

El GATT (que és un acord general sobre aranzels i comerç) ha argumentat equívocament que el lliure comerç és bo per a l'ambient, perquè estimula el creixement econòmic, cosa que proporciona diners per "netejar" l'ambient. Hi ha alguna relació entre el creixement econòmic i l'ambient net: per exemple, la contaminació per diòxid de sofre disminueix en els països rics. Però també hi ha molts casos contraris: com més rics, més brossa domèstica i industrial, més energia nuclear, més emissions de diòxid de carboni.

Oblidem, doncs, l'argument que el comerç estimula el creixement econòmic. Vegem els arguments ecològics directes contra el creixement del comerç. En primer lloc, el cost ecològic del transport: per exemple, la reacció social a Àustria i Suïssa contra les externalitats causades per l'increment de trànsit a la CE, amb transports tan absurds com el de camions de tomàquets holandesos cap al sud.

En segon lloc, el dumping ecològic, és a dir, el comerç es fa amb preus que no inclouen els costos ecològics. Certament és difícil, per no dir impossible, incloure en els preus els costos ecològics exactes. Quant val un kilowatt-hora nuclear si tenim en compte els efectes negatius del plutoni d'aquí a 24.000 anys? I, tanmateix, els costos ecològics existeixen. Vegem-ne alguns exemples:

- Les exportacions d'electricitat de França, ara liberalitzades a la CE, no inclouen els costos actuals i futurs de l'energia nuclear. Cal que siguin prohibides.
- Els preus de les exportacions de gas d'Argèlia i de Rússia cap a la CE no inclouen els costos de les emissions d'òxids de nitrogen, etc. i infravaloren la demanda futura d'energia.
- Les exportacions agrícoles i ramaderes dels Estats Units (i d'Europa) no inclouen els costos ecològics d'aquesta agricultura i ramaderia intensiva en petroli destructora de l'ambient. En general, no haurien d'existir.

Aquests exemples demostren que hi ha casos de dumping ecològic tant des dels països rics com des dels pobres. No obstant això, el flux més important de recursos naturals i primeres matèries és del sud al nord. Històricament, en les discussions sobre l'intercanvi desigual han destacat dues qüestions: la feina mal pagada dels pobres comporta que les exportacions dels països pobres siguin barates, i, en segon lloc, hi ha un deteriorament de la relació d'intercanvi (és a dir, cada cop es necessiten més sacs de cafè per comprar un tractor), ja que els mercats de productes agraris d'exportació suporten una major competència. Ara cal afegir-hi la nova noció d'intercanvi ecològicament desigual, del qual neix el deute ecològic, que cada vegada serà reclamat amb més força.

Hem de reconèixer aquest deute ecològic amb el sud. Alhora, hem de reclamar que els mercats del nord s'obrin als productes del sud, però cal que ens oposem als excessos d'un comerç lliure (tant del nord al sud com del sud al nord) que no té en compte els costos ecològics. Més aviat ens pronunciem per una estructura de producció molt més orientada a les necessitats locals, tant dins de les regions europees com arreu del món.

Podem ser favorables a la construcció d'una Europa confederal de pobles i regions, i no som contraris a la llibertat de comerç dins d'ella, sempre que els costos ecològics siguin tinguts en compte degudament. La llibertat de comerç exigirà en el futur, potser, una única moneda, o bé paritats fixes, ja que les devaluacions equivalen a imposar barreres aranzelàries. De tota manera, l'intent fracassat del Tractat de Maastricht era acabar la casa europea per la teulada monetària, i el govern espanyol del PSOE va fer servir les condicions de convergència econòmica en el camí previst cap a la moneda única per intentar esclafar els sindicats. Abans que no pas aquesta teulada, cal posar a Europa molts maons en les seves parets polítiques democràtiques, cal donar molt més protagonisme polític al Parlament europeu, a les regions europees, i menys a l'executiu europeu, als governs dels estats europeus i als interessos econòmics.

L'autor

Joan Martínez Alier (Barcelona, 1939), és catedràtic d'Economia i Història Econòmica de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha realitzat nombrosos estudis sobre temes agraris a Andalusia, Cuba i la Serra del Perú.

Membre fundador de la Societat Internacional d'Economia Ecològica i de l'Associació Europea d'Economia Ambiental. És col·laborador habitual de revistes alternatives, i actualment dirigeix la nova revista *Ecologia Política*. S'ha presentat en la lista d'Els Verds per les eleccions al Parlament.

Ha publicat, entre d'altres, "L'ecologisme i l'economia" (Barcelona, 1984, Edicions 62), traduït a varies llengües, i "De la economia ecològica a l'ecologisme popular" (Icaria, Barcelona, 1992).

Antoni Ricart

L'Economia del benestar¹

Extracte

Les crisis que vivim plantegen la necessitat de repensar l'organització social en el seu conjunt. L'economia, instrument clau per organitzar la societat, ha d'ésser una economia humana. L'home té dret, per tant, a valorar els béns de manera subjectiva: un "bé" és allò que li produeix benestar. El "valor" d'un "bé" està determinat per l'import pel qual una persona està disposada a prescindir-ne. La dinàmica del mercat en l'economia del benestar és la següent: hom disposa d'uns "béns" que "valora" amb la quantitat d'unitats monetàries per la qual seria disposat a desprendre-se'n; per aquests "béns" paga un impost únic proporcional; qualsevol altre pot comprar els "béns" per la quantitat valorada i ha de pagar l'impost corresponent al "valor" de la compra o al nou valor auto-adjudicat.

Altres característiques de l'economia del benestar són la "Renda Universal Individual" que, reconeguda com un dret per a tothom, ha d'assegurar el poder fer front, dignament i lliurement, a totes les despeses bàsiques; una nova moneda estable (el "sou") que correspon a la retribució d'una hora d'esforç-treball humà no especialitzat; i un plantejament innovador de democràcia directa representativa.

1. Contra l'economia del poder

Aquest és un model d'innovació social en contraposició radical a l'actual "economia de poder". La dificultat d'aplicació radica especialment en la capacitat política per canviar la situació actual i la mentalitat afavoridora de la concentració de poders.

Un tret característic de la civilització Occidental és l'utilització dels poders i capacitats de que hom disposa per exercir un domini sobre tot el que ens pugui donar la Natura. Dins la Natura s'inclouen no només els recursos, sinó també els altres humans i els Pobles, que són objecte de dominació i de manipulació a través d'un ampli ventall de regles de joc, que poden ser variables d'un país a l'altre.

Allà on preval aquesta mentalitat, qui disposa dels poders i mitjans intel·lectuals, tècnics, pressupostaris, d'informació etc., pot aconseguir allò que vol, encara que no sigui lícit o convenient des del punt de vista social.

¹ Aportació inèdita

L'Economia actual és una concreció d'aquesta mentalitat de domini, aplicada a les possibilitats de crear riquesa. Competència agressiva, la llei del més fort i lluites de poder, etc., en són eines i conceptes habituals.

Per contra, l'Economia de Benestar considera l'individu genuïnament integrat a la comunitat i a la natura de les que forma part.

L'Estructura Econòmica ha de cercar l'harmonia de l'individu amb la Societat i el Medi Natural de manera que les relacions entre la part i el tot portin com a conseqüència natural el màxim benestar, i tinguin una incidència ecològica equilibradora.

L'Economia ha d'ésser l'instrument que canalitza la relació de complementarietat entre l'autoestima individual i el bé comú, i que s'expressa fonamentalment mitjançant el mercat.

En aquesta Economia de Benestar totes les parts que intervenen en el mercat han de fer-ho lliurement. Aquesta llibertat depèn de la màxima diversificació de l'oferta i de la màxima capacitat de compra.

Els productes i serveis queden determinats d'una manera natural per la demanda.

Des de fa 4.500 anys, els models d'organització socio-econòmica estan fets per l'optimització i concentració de poders. Dins del marc del pensament occidental, l'exercici de qualsevol capacitat o poder tendeix a l'acumulació d'aquest poder o capacitat.

La moneda anònima, des d'aquesta época llunyana ha afavorit la concentració de grans imperis i fortunes, que han pogut comprar sense gaires miraments els recursos per consolidarse.

Actualment i dins les regles del joc "democràtic", la concentració dels poders financers i els mitjans d'informació fa possible com mai s'havia vist, l'especulació (de valors, del sòl urba, del mercat de futurs i de primeres matèries) amb finalitats antieconòmiques. Segons un estudi de Maurice Allais (estudiat anteriorment en aquesta publicació) per cada franc que serveix per intercanviar, en mercats internacionals, bens de consum o per invertir en el sector de la producció (Economia Real) s'inverteixen 34 francs en compravendes bursatils (especulació).

L'especulació encareix els bens sense incrementar el seu valor. Una gran massa de diner no es canalitza per l'economia real i aixó frena la producció, el consum i dificulta la funció de l'economia d'optimitzar la creació i distribució de la riquesa a través d'un mercat lliure.

L'acumulació de poder és elitista d'aquells que la detenten i és discriminatoria de la resta de la població que en queda marginada.

Una conseqüència desequilibradora d'una economia de poders i privilegis fa que el mercat lliure sigui una ficció. La concentració de poders monopolistes, públics ó privats a través d'unes institucions de control, represió ideològica, de decisió, comunicació, suggestió publicitària, modes i convenciments, fan difícil la lliure opció del consumidor.

Dins d'aquesta Economia de Poder, l'Estat tampoc s'escapa de les obsessions d'acumular responsabilitats i funcions amb la consegüent uniformització i empobriment d'alguns serveis públics com l'Ensenyament, la Sanitat, Transports i minant l'iniciativa privada.

L'economia d'un país no funciona correctament si no és tendent a l'equilibri entre la producció i el poder adquisitiu de la població. Hi ha d'haver una correspondència entre els bens i serveis que dona el sector productiu i els que la població demana.

Les últimes dècades, l'inventiva humana, amb noves tècniques de producció com la robòtica i l'incorporació de nous països a la producció industrial ha augmentat de manera extraordinària la capacitat del sistema productiu. Per contra, la majoria de la població ha de contemplar aquesta desbordant oferta de bens a la que no pot accedir per la devaluació continua del seu poder adquisitiu.

Qualsevol model d'Organització Social ha de respectar els principis de la naturalesa humana i si no s'hi adequa acaba degradant els seus sentits i valors fonamentals. Els pobles perden la seva vitalitat, la capacitat de relació i unió, la creativitat les llibertats i en definitiva l'equilibri harmònic governat pel Principi de Solidaritat.

L'Autoestimació és un Principi Humà que estimula a la participació de la vida social. L'Economia ha d'ésser un mitjà per potenciar el benestar de l'individu dins d'un equilibri amb els altres humans i amb tota la Natura de la que forma part.

La transformació que proposem d'aquest sistema econòmic, té l'objectiu de posar els mitjans per equilibrar la producció i el consum, millorant les relacions humanes, afavorint la creació de riquesa i donant seguretat i pau a la col·lectivitat.

Específicament pretén canviar l'economia actual de concentració de PODER per una economia de BENESTAR general.

2. L'Economia del Benestar.

Antoni Ricart entén per Economia de Benestar la forma d'administració, dins l'organització social, que tendeix a optimitzar el benestar de tots els seus membres.

Un "bé" és allò al que donem un valor, i la obtenció del qual estem disposats a fer un esforç. El treball no és un bé en si mateix, però és un mitjà per aconseguir béns, i és l'esforç humà més comú, encara que sigui valorat de diferents maneres segons les circumstàncies socials de cada comunitat.

Pel que fa als béns patrimonials transferibles, cada tinent n'haurà de fer la seva valoració particular. És ell qui en gaudeix i per tant és l'únic que en pot fer la valoració real. Com veurem, és sobre la base d'aquesta valoració que pagarà l'Impost Únic, i que se li podrà comprar les seves propietats.

La riquesa d'una comunitat no és directament proporcional a la producció sinó a la capacitat dels seus membres de poder-ne disfrutar. El gaudir de bens i serveis és l'objectiu directe d'aquesta Economia de Benestar, sense deixar de motivar l'enriquiment de qui els produeix. Cosa que no han fet les economies dirigides.

Les condicions fonamentals d'aquest model formen un conjunt interrelacionat. Com tot model, cal conèixer i tenir present els diferents elements per entendre'l i jutjar-lo globalment. A continuació s'exposen les cinc condicions fonamentals de l'Economia de Benestar:

- 1.- Mercat Lliure.
- 2.- Renda Individual Universal.
- 3.- Impost Únic.
- 4.- Equilibri monetari.
- 5.- Democràcia Directa i Representativa.

2.1. Mercat lliure.

El mercat és l'instrument que tendeix a l'optimització de l'operació d'intercanvi sempre i quan hi hagi lliure i voluntària reciprocitat entre les parts del contracte que s'estableix.

Si una de les parts es troba amb la necessària obligatorietat a la transferència mercantil, el mercat no és lliure, i quan sols hi ha una única oferta (sanitat, ensenyament) tampoc hi ha llibertat per poder escollir. En un mercat lliure, l'intervencionisme es fa innecessari i les dues parts tenen interès en l'operació que d'una manera natural tendeix a optimitzar la valoració dels bens d'intercanvi.

Aquests són principis que funcionen en un mercat lliure. Si el mercat no és lliure, aleshores esdevindrà un mercat especulatiu o de poder. Les influències en el mercat des de dalt, mitjançant lleis, normatives, decrets o qualsevol altre disposició en la seva funció.

El món econòmic de l'intercanvi de bens i serveis deixa de funcionar correctament quan el mercat deixa de ser lliure. Si el mercat és lliure, no de necessitat, és a dir, si existeix competència, si no es produeix intervencionismes, és el propi mercat qui s'encarrega d'aconseguir contínuament l'optimització.

Allò que es compra i ven en el mercat són tots els "bens transferibles" i han de poder ser valorats lliurement.

Dinàmica del mercat en l'economia de benestar

a. Hom disposa d'uns "bens" que "valora" per l'import pel qual el seu propietari està disposat a despendre-se'n.

b. Hom paga un impost únic proporcional als "bens" autovalorats.

c. Qualsevol altre pot comprar els "béns" per la quantitat valorada, i ha de pagar l'impost corresponent al nou valor considerat pel comprador.

Quan hom no es vol despendre d'un bé per qualsevol raó (p.e.: espera treure'n beneficis futurs, hi té vincles afectius...) haurà d'incrementar el valor d'aquest bé perquè ningú tingui interès en comprar-li. Però aquest increment farà augmentar l'impost per la tinença d'aquest bé.

Aquest sistema autorresponsabilitza a les persones a tenir cura de les seves propietats. Si per algú tenen poc valor, o en treu poc rendiment, pagarà poc impost però un altre li podrà comprar, si considera que per a ell té més valor o en pot treure més profit (i pagarà més impost).

Mercat de treball

Per aconseguir el lliure accés a la producció, tots els factors productius han de formar part d'un mercat i també ha de tenir llibertat de valoració com ja acabem de dir.

Els sous de subsistència impedeixen al treballador escollir lliurement. Mentre la subsistència depengui del treball, el salari serà sempre el de subsistència, per la tendència lògica de reduir els costos de producció per part de l'empresari i perquè, mentre hi hagi atur, sempre podrem trobar algú disposat a treballar per tal de subsistir.

Sols l'escassetat de mà d'obra evitarà aquesta realitat, però la tecnologia fa que cada vegada es produeixi amb menys mà d'obra i augmenta l'atur. L'administració d'avui intenta reduir-lo creant burocràcia i donant uns "serveis" que la població no ha demanat ni necessita.

Per assegurar la llibertat dels treballadors tothom comptarà amb una Renda Universal (veure més endavant) que no obligui als treballadors a rebaixar-se al salari de subsistència. Aquest salari de subsistència impedeix al treballador escollir lliurement mentre la subsistència depengui del treball.

Empresari i treballador han de tenir llibertat de contractació i acomiadament. Aquest punt és imprescindible perquè el mercat de béns pugui ser lliure.

Mercat lliure de béns transferibles

Com ja hem dit en l'economia de benestar, el valor dels béns objecte de mercat, els posa el seu poseïdor en funció de l'import pel que està disposat a prescindir-ne i pagarà l'impost per poder-ne mantenir la seva propietat.

Així, els béns van a parar a mans de qui més els valora, ja sigui amb finalitat productiva ja sigui per gaudir-ne com a consumidor. No tindrà sentit acumular riquesa si no és per usar-la o per disfrutar-la. Amb l'impost sobre la lliure valoració dels propis béns no es fa atractiu acumular riquesa i es reduirà la seva concentració amb finalitats especulatives o de poder.

No hi ha cap obstacle perquè es concentrin capitals o es creïn empreses amb molta capacitat productiva, perquè hauràn de tributar pel seu valor i hauràn de fer-les rendibles i competitives. El mercat de béns i la competitivitat de tota classe de valors, capitals, matèries primeres, projectes... facilita comprar-los a qui més els valori.

La llibertat de mercat dels béns transferibles consisteix en que tothom tingui dret a comprar-los pel valor que li hagi donat el seu propietari.

2.2. Renda universal.

La unitat geo-política determina la renda universal individual per a tothom que condicionarà tots els mecanismes de l'economia. La renda universal variarà per adequar-se a les possibilitats que l'eficàcia del sistema tingui per crear riquesa.

Salariis alts fomenten producció i consum, i per tant benestar; la renda universal, en canvi, sols dóna llibertat de decisió i consum. Mitjançant l'impost es tendeix a donar el valor real als béns transferibles, i els tècnics econòmics han d'estudiar la càrrega impositiva per assolir el millor nivell de benestar.

La renda universal assegura la continuïtat del procés productiu i evita els cicles de crisis. La renda universal és, també, el reconeixement social comunitari dels drets individuals, és un dret històric de tota la comunitat i l'herència de la propietat comunitària.

2.3. Impost únic.

Ja hem dit que tots els béns transferibles han de formar el mercat, el venedor o el tenedor ha de posar-hi el preu i el comprador ha de poder comprar. L'impost es pagarà en funció del valor que cadascú declari pels seus béns.

Qualsevol impost que encareix el cicle producció-consum frena el mercat. L'impost d'aquest model, en canvi, l'estimula el mercat ja que no encareix ni els productes ni les estructures de producció (empreses o impostos indirectes), ni tampoc encareix el consum de béns i serveis, de manera que no encareix les operacions de compra-venda.

Aquest impost, l'únic que no frena el desenvolupament de la producció i del consum, és l'impost sobre la tenència de béns transferibles ja produïts. Es tracta d'una mesura redistribuïdora de la riquesa, ja que aquest impost desmotiva l'especulació i l'acumulació de béns que no es preveu poder utilitzar, o fer rendir en el sector productiu.

Els mercats financers són lliures i el rendiment del diner dependrà de la capacitat productiva dels béns de producció. Tot mecanisme de creació privada de diner s'ha d'eliminar, com veurem més endavant.

Al igual que la transferència de béns no paga impost, tampoc han de pagar les herències i donacions.

Es passa d'una mentalitat d'acaparar (poders) a una mentalitat de voler conservar sols allò que es pot disfrutar com a consumidor o pel sector de la producció.

Apart de l'Impost Únic hi ha uns cànons de sobrepreu per Externalitats:

- a) Sobre els recursos exhauribles.
- b) Sobre degradació de l'entorn.
- c) Sobre dúmping social.

Els cànons per externalitats, tot i ser un ingrés, tenen com a funció aconseguir l'equilibri amb la Natura i la Humanitat.

2.4. Equilibri monetari

Essent el diner el reconeixement col·lectiu del poder de compra, el seu valor ha de donar a qui el té la capacitat de comprar altres mercaderies sense fluctuacions (inflació-deflació-stagflació) en relació a la capacitat productiva del sistema.

Avui la moneda té un valor arbitrari, l'estabilitat de la qual depèn de molts factors, alguns de difícil evaluació. Abans la mercaderia de referència era l'or o altres al·liatges i que es va haver d'abandonar perquè es creava molta més riquesa que or per respatllar el paper moneda necessari pel mercat.

Tota unitat de mesura (metre, litre, minut, etc...) ha de tenir un patró que li permeti mesurar o valorar la quantitat d'allò que es vol mesurar amb aquella unitat.

En aquest Model la mercaderia de referència patró de la unitat monetària és l'esforç humà no especialitzat. La unitat monetària serà el SOU i els cèntims de sou que equival a la retribució monetària per l'esforç humà no especialitzat d'una hora.

La moneda és doncs un índex de referència que ha de tenir aquestes característiques fonamentals:

1. Ha d'ésser unitat de mesura de valor dels béns de mercat.
2. Ha de complir una funció estabilitzadora del mercat, tot impulsant la creació de riquesa a través del sistema productiu.
3. Ha de tenir un patró de referència pervalent en el mercat.
4. La mercaderia s'ha de trobar en el mercat en la justa mesura del que la comunitat necessita.
5. Exclusivament l'Autoritat Monetària ha d'exercir la facultat de posar i treure moneda de la circulació. Específicament cap entitat de crèdit ha de poder crear diner.

El següent esquema pot ajudar a explicar la importància de la segona característica fonamental que ha de tenir la moneda: que en cada moment hi hagi la moneda que necessita el mercat.

El procés és semblant al funcionament d'uns vasos comunicants. La Moneda ha de tenir en aquest sistema econòmic la funció de regular l'equilibri i mantenir constant la relació entre el poder adquisitiu de l'esforç humà i l'eficiència del sistema productiu.

$$\frac{\text{Valor de l'esforç humà}}{\text{Eficàcia del sistema productiu}} = K$$

Cap institució privada podrà crear diner i només l'Autoritat Monetària de la comunitat ha de poder tenir la facultat i la responsabilitat d'incrementar o reduir la massa monetària per mantenir el valor de l'esforç humà i d'aquesta manera mantenir l'equilibri entre el poder adquisitiu de la comunitat i la producció del sistema. Conseqüències importants foren:

- S'eviten la inflació i la deflació que tant perjudiquen l'economia real.
- Una moneda estable sempre és forta com a divisa.
- S'evita l'especulació que no sigui milloradora del mercat.

La moneda és un bé potencial (títol de reconeixement social de deute) que no es fa efectiu fins al moment de fer una transacció comercial. És per això que, en aquest model, la moneda és l'únic bé transferible que no tributa i sols pagarà impost pels béns un cop adquirits.

Com veurem en l'apartat de l'estratègia de política econòmica, la remuneració d'una hora d'esforç humà té la tendència a variar sols en funció de l'eficàcia del sistema econòmic i la moneda és l'index variable per assolir-lo.

La massa monetària varia en funció de l'increment de riquesa nacional objecte de mercat (no és equiparable al P.I.B., ja que aquest nou model la

riquesa no es mesura per la totalitat de les produccions sinó que es fa per les declaracions patrimonials a efectes de l'Impost Únic.

2.5. Democràcia directa i representativa

Es diu que la democràcia és una forma de govern, el poder del qual prové del poble, però de fet la capacitat de decidir dels ciutadans s'ha reduït a votar un equip de polítics per tots els afers que afecten les relacions socials i durant un temps acordat.

Les democràcies d'occident han criticat l'excessiva acumulació de poder dels governs del bloc comunista i paradoxalment acaparen la gestió i les responsabilitats de molts serveis que han anat perdent la seva diversitat per caure en un uniformisme empobridor.

Avui un ciutadà no pot escollir ni l'ensenyament que vol pels seus fills, la cultura i el lleure que vol tenir, ni la seguretat local o entre diferents ofertes sanitàries

Imaginem un nou enfoc centrat en les diferents piràmides que representin els diferents sectors de l'activitat política:

- Sector de l'activitat legislativa, jurídica i judicial.
- Sector de les activitats d'àmbit comunitari com són: els mitjans de comunicació, Seguretat i Ordre públic, Relacions Internacionals, Medi Ambient, Transports i Obres Públiques, etc.
- Sector de l'Administració dels afers de mercat com podria ser Comerç, Economia, Treball, Esports, Lleure, Indústria, etc.

En les diferents piràmides hi han nivells de decisió per als afers d'àmbit local, comarcal, nacional, transnacional entre les diferents autonomies i per als afers estrangers. A la base de la piràmide sectorial hi ha la figura del representant-assessor polític a qui cada ciutadà dóna la seva representació.

Gràcies als avenços en teleinformàtica, el ciutadà està, si ho desitja, en tot moment informat de les propostes, decisions i estratègies que els representants-assessors polítics van executant d'entre les diferents solucions dels problemes del seu nivell i de les diferents opcions proposades als nivells superiors.

A cada nivell s'han de fer pressupostos i prendre les decisions per solucionar els problemes del seu nivell, i tots els que no troben el consens o que tenen repercussions que depassen l'àmbit del seu nivell, passen al nivell superior.

El model que es proposa intenta revitalitzar el dret d'autodeterminació i el principi de subsidiarietat i per tots els assumptes que no poden ser resolts a nivells inferiors s'institucionalitza un sistema pel que es pugui retornar al ciutadà la capacitat de decisió.

Les consultes i la informació del que s'ha decidit es fa sempre als representants del seu nivell inferior i són aquests els que aproven les

propostes del nivell immediat superior. Els representants, a l'igual que ho faria qualsevol altre professional, ha de donar compte de quins representants del nivell superior ha triat i per quines raons o projectes els ha escollit.

No hi ha votacions periòdiques, i la necessària transparència de la gestió pública a tots els nivells és la base per la que decidiran els representants dels nivells inferiors o en última instància els ciutadans.

El ciutadà dóna el seu vot a qui vulgui, pel que vulgui i mentre vulgui, i aquest acte queda reflexat automàticament gràcies a l'informàtica.

Així, el control de les decisions als diferents nivells o per part dels ciutadans no comporta cap problema tècnic.

3. Paper de l'Administració

L'Administració té unes despeses i una font d'ingressos: com hem dit l'autoritat monetària té la capacitat de crear diner amb la única funció de mantenir l'equilibri, mitjançant la massa monetària, entre el valor de l'esforç humà i el nivell d'eficàcia productiva. Per consegüent no pot crear més diner del que el sistema necessiti. El factor que condiona la seva creació o retirada de la circulació no pot ser arbitrari.

Tampoc l'Impost Únic és una variable que es pugui manipular, ja que representa una de les condicions necessàries perquè els mercats de béns i del treball siguin lliures. Un impost baix frena el mercat per sobrevaloració dels béns, un impost alt afavoreix a qui té més poder adquisitiu.

Els cànon a les externalitats han de ser suficientment alts perquè s'obtingui l'objectiu proposat, però tenint en compte que no es converteixi en política proteccionista d'algunes mercaderies. Tampoc és, per tant, una variable manipulable.

Les despeses comunitàries o públiques són aquelles que necessita la societat per funcionar adequadament, no les podem variar dintre dels límits d'intentar optimitzar la gestió pública i el seu cost, però que en última instància són les que són.

L'únic factor variable de l'Administració és la Renda Individual Universal i serà:

$$\begin{aligned} \text{R.I.U.} &= \text{Creació de diner} + \text{Impost Únic} + \text{Externalitats} \\ &\quad - \text{Despesa Comunitària} \end{aligned}$$

4. Una breu conclusió

El model de benestar representa una descentralització i reducció de la burocràcia, donant primacia al principi de subsidiarietat i a la optimització

del dret d'autodeterminació de les persones, per l'amplitud d'oferta i diversitat d'opcions a escollir.

Els principis bàsics codeterminants d'aquest model són:

- **Amb la Renda Universal es liberalitza el mercat de treball i això fa viable el mercat lliure de béns.**
 - S'eviten les crisis cícliques de producció-consum.
 - Es millora l'eficiència del sistema productiu.
 - Les millores tecnològiques que ara són elitistes afavoreixen tots els individus d'una col·lectivitat.
 - S'elimina el consumisme (desig de compra no per al seu gaudiment)
- **El Mercat Lliure optimitza l'aprofitament dels béns. El Mercat Lliure de Treball n'és una condició indispensable.**
 - L'actual publicitat és d'una repressió psicològica que va contra el mercat lliure de béns i els transforma en un mercat de necessitats i d'acumulació. Aquest consumisme té enormes repercussions ecològiques.
 - **S'aconsegueix que el valor dels béns sigui el real, condició perquè el mercat sigui lliure.**
 - Simplifica la fiscalitat, s'aconsegueix l'acompliment de la Constitució i la Declaració Internacional dels Drets Humans perquè la contribució a les despeses comunitàries seran proporcionals a la riquesa de cada ú. Ajuda sense trauma a la redistribució i equilibri de la riquesa.
 - **És la condició necessària per evitar els abusos sobre béns d'altres i millorar el principi de la responsabilitat global dels actes particulars (urbanitzacions, abocadors de deixalles, etc.).**
 - Tots els litigis del codi mercantil i les lleis sobre la propietat queden simplificades.
 - **Es retorna al ciutadà la capacitat de decidir i de responsabilitzar-se de la seva dimensió comunitària.**

L'autor

Antoni Ricart estudià enginyeria industrial a Terrassa. Des de fa més de 20 anys exerceix d'empresari en diferents indústries tèxtils del ram dels acabats.

La necessitat de preveure el futur el porta a interessar-se pels fonaments de l'economia i, per tant, per l'organització social. Com a resultat d'aquest interès comença a escriure notes personals, que configuren un nou model, del que hem presentat aquí un breu resum.

David Schweickart

Democràcia econòmica

Extracte

El punt de partença de Schweickart és que el capitalisme genera atur, falta d'autonomia en el lloc de treball i unes enormes desigualtats en els ingressos, mentres que el socialisme centralitzat es caracteritza per infra-ocupació, ineficiència i burocràcia.

L'autor ofereix diverses alternatives centrades en sistemes de repartiment dels beneficis, de formes de capitalisme combinades amb algunes facetes de la planificació centralitzada, i autogestió en les empreses en el marc d'una economia de mercats.

Establint el marc

El 1920, Ludwig von Mises va disparar el tret de sortida, en el que havia de ser una escaramussa acadèmica durant diverses dècades. El Socialisme, va declarar von Mises, és impossible: sense propietat privada del mitjans de producció, no hi pot haver un mercat competitiu pels béns de producció; sense un mercat per als béns de producció, és impossible determinar-ne els valors; sense aquests valors, la racionalitat econòmica és impossible.

Per això en un estat socialista, on la recerca del càlcul econòmic és impossible, no hi pot haver -en el nostre sentit del terme- cap mena d'economia. En afers trivials i secundaris, la conducta racional encara pot ser possible, però en general no es podria parlar mai més de producció racional (Mises, 1935: 92)

Les crisis actuals de les economies soviètica i est-europees podrien semblar la definitiva justificació de von Mises. Realment està de moda avui dia llegir el col·lapse del comunisme europeu en aquest sentit. Però anem amb una mica més de compte.

S'ha admès sobradament que l'argument de von Mises és lògicament defectuós. Fins i tot, sense un mercat de béns de producció, els seus valors poden ser determinats.

¹ Extracte de idees contingudes en el llibre: Schweickart, D., (1993) "Against Capitalism". Cambridge University Press.

Una versió preliminar va ser publicada per Cristianisme i Justícia amb el títol "Democràcia econòmica: propostes per un socialisme eficaç"

En resposta a von Mises, un nombre d'economistes van assenyalar que ja el deixeble de Pareto, Enrico Barone, havia demostrat, tretze anys abans, la possibilitat teòrica d'un socialisme de "mercat simulat".

És clar que el model de "mercat simulat" de Barone i d'altres és molt diferent del model soviètic d'"economia dirigida", que no permet un mercat lliure ni en la producció ni en el consum de béns, i ni tant sols intenta imitar la conducta del mercat. ¿No ha resultat tenir raó von Mises, com a mínim pel que fa a aquesta forma de socialisme?

Hauríem de ser justos. Fins i tot les economies dirigides, que han fracassat recentment, han tingut alguns èxits substancials. A la meitat dels anys setanta, la Unió Soviètica s'ha erigit en segon poder econòmic mundial. En l'espai d'una generació, la Xina ha aconseguit treure la seva població, actualment ja de mil milions de persones, de la llarga llista de països encara assotats per la fam. Des del seu començament, l'any 1959, el socialisme cubà va donar als seus ciutadans un nivell de benestar econòmic tràgicament excepcional a Llatinoamèrica fora de les classes altes. I pel que fa a l'Europa de l'Est, hauríem d'escoltar el poeta i assagista Hans-Magnus Enzenberger (1989: 114, 116), reflectint, el 1985, la seva recent visita a Hongria:

"Gairebé ningú no recordava que abans de la Segona Guerra Mundial hi havia hagut milions de proletaris agraris a Hongria vivint per sota del nivell de subsistència, sense terra ni drets. Molts d'ells emigraren per tal de trobar salvació; centenars de milers acabaren com a captaires... Després d'amargs conflictes i baralles sense fi, el règim de Kadar va tancar definitivament el buit entre camp i ciutat i ha fet possible una especialització agrícola que aconsegueix grans excedents. El silenci dels pobles amaga el fet que aquí, darrere les tanques endormiscades, on només un gos de vegades trenca la pau del migdia, el socialisme hongarès ha posat fi a la misèria i a la servitud, i ha aconseguit els seus èxits més revolucionaris".

Reconèixer que un socialisme de mercat simulat és teòricament possible i que les economies dirigides tenen alguns assoliments significatius, no vol dir advocar per qualsevol d'aquestes formes de socialisme. Però aquest reconeixement hauria de fer-nos pensar abans de subscriure la proposició simplista que diu que el socialisme és impossible. Les crisis econòmiques no salven els arguments lògicament defectuosos, ni tampoc no neguen els èxits històrics.

El socialisme pot "funcionar". La qüestió important és, fins a quin punt. Específicament, ¿pot el socialisme funcionar millor que el capitalisme?

Jo afirmo que la resposta a aquesta darrera pregunta és "depèn". Depèn del tipus de socialisme. I afirmo, a més, que hi ha com a mínim una forma de socialisme que, si s'aplicava, seria superior al capitalisme en gairebé tots els aspectes: seria més eficient, més racional en el seu creixement, més igualitària, més democràtica. És aquesta forma de socialisme la que voldria explicar en les pàgines següents.

Democràcia econòmica

El model socialista que esbossaré a continuació té característiques en comú amb el socialisme japonès i amb el cooperativisme de Mondragón, però no és pas una versió estilitzada de cap d'ells. El nostre model difereix de cadascun d'aquests experiments en diversos aspectes crucials; però aquests experiments, els seus èxits i els seus fracassos, constitueixen una prova empírica altament rellevant per a les reivindicacions que faré a favor d'aquest model.

Aquests model es dirà Democràcia Econòmica. "Democràcia Econòmica", tal com ho utilitzaré a quí (terme capitalitzat per a indicar el model específic) vol dir quelcom més que el control general d'una economia per part de la ciutadania. També vol dir quelcom diferent a la característica comuna dels sistemes iugoslau i de Mondragón, en els quals els treballadors d'una determinada empresa controlen democràticament el seu funcionament. Aquesta característica, que serà un element de la Democràcia Econòmica, l'anomenaré "autogestió dels treballadors". Així, la Democràcia Econòmica és una forma de socialisme caracteritzada (entre d'altres coses) per l'autogestió dels treballadors.

Tal com el socialisme iugoslau (en teoria, si bé menys en la pràctica), la Democràcia Econòmica és un socialisme de mercat autogestionat pels treballadors. A diferència de la variant iugoslava (d'abans de 1989), la Democràcia Econòmica pressuposa democràcia política. Deixaré oberts els detalls polítics, però entendre per democràcia política un govern constitucional que garanteix les llibertats civils a tothom; entendre un govern representatiu, amb òrgans escollits democràticament a nivell local, regional i nacional

L'estructura econòmica del model que proposo té tres característiques bàsiques:

1. Cada empresa productiva és dirigida democràticament pels seus treballadors.
2. L'economia del dia a dia és una economia de mercat: les primeres matèries i els béns de consum es compren i es venen a preus determinats per les forces de l'oferta i la demanda.
3. La nova inversió es controla socialment: el fons d'inversió es genera mitjançant els impostos i es distribueix segons el pla democràtic d'acord amb el mercat.

· Deixeu-me desenvolupar cadascun d'aquests elements.

1. Cadà empresa productiva és dirigida pels seus treballadors

Els treballadors són responsables del funcionament de les instal·lacions: l'organització del lloc de treball, la disciplina de la fàbrica, les tècniques de

producció, què i quant produir, com distribuir els beneficis nets. Les decisions sobre aquests punts es prenen democràticament: una persona, un vot. En una empresa de dimensions considerables serà necessària, indubtablement, alguna delegació d'autoritat. Es pot donar poders a un consell dels treballadors o a un director general (o a tots dos) per tal de prendre determinats tipus de decisions. Però aquestes persones són elegides pels treballadors. No són designades per l'Estat, ni per la comunitat en general.

Malgrat que els treballadors dirigeixen l'empresa, no tenen la propietat dels mitjans de producció. Aquestes són de propietat col·lectiva de tota la societat. La propietat societària es manifesta en la insistència (amb el suport de la llei) que el valor del capital social d'una empresa s'ha de mantenir intacte.

Cal establir un Fons d'Amortització amb aquest objectiu. Els diners d'aquest fons poden emprar-se en qualsevol reposició de capital o millores que l'empresa consideri adients, però no podran ser usats per augmentar els ingressos dels treballadors. Si una empresa es troba amb dificultats econòmiques, els treballadors són lliures de reorganitzar les instal·lacions o de marxar i buscar feina en un altre lloc. No són lliures, tanmateix, per vendre la seva part de capital social sense substituir-la per un fons d'igual valor, no sense autorització explícita de l'autoritat pertinent de la comunitat (el banc al qual està afiliada; en parlarem de seguida). Si una empresa és incapaç de generar fins i tot l'ingrés mínim per càpita, cal que es declari en fallida. El capital moble serà venut per pagar els creditors. Qualsevol sobrant es retorna al Fons d'Inversió, mentre que el capital fix revertirà en la comunitat-tots dos processos mitjançant el banc afiliat. Els treballadors hauran de buscar feina en un altre lloc.

2. La Democràcia Econòmica és una economia de mercat, com a mínim pel que fa a l'assignació dels béns de consum i els béns de capital existents.

L'alternativa a l'assignació de mercat és la planificació centralitzada, i aquesta planificació centralitzada (tal com la teoria prediu i la història confirma), condueix a una concentració autoritària de poder i, alhora, és ineficaç.

Fa una dècada, l'argument que la planificació centralitzada és fonamentalment deficient era molt polèmic entre els socialistes. Avui dia ja no ho és tant. La majoria dels socialistes (malgrat que no tots) admeten que sense un mecanisme de preu regulat per l'oferta i la demanda és molt difícil per un productor o un planificador saber què i quant i quina varietat cal produir; és molt difícil saber quins mitjans són els més eficaços. També es reconeix amplament que sense un mercat és difícil conjugar suficientment els interessos personals i els interessos societaris, per tal de no gravar excessivament les motivacions altruistes. El mercat resol aquest problema (fins a un cert punt, considerable però incomplet) d'una manera no

autoritària i no burocràtica. I aixó no és poca cosa.

L'economia socialista que proposem és una economia de mercat. Les empreses compren primeres matèries i maquinària a altres empreses, i venen els seus productes a altres empreses o als consumidors. Els preus normalment no estan regulats, excepte per l'oferta i la demanda. En alguns casos, tantmateix, poden funcionar controls selectius de preus o subsidis de preus (els primers en indústries que mostren concentracions monopolístiques, els segons en l'agricultura, per tal de contrarestar la incertesa provocada per les variacions climatològiques, i, potser, per tal de preservar una manera de viure que altrament desapareixeria). La nostra societat socialista no té cap imperiós compromís de laissez-faire. Com el liberalisme modern, té intenció de permetre la intervenció del govern quan el mercat no funcioni bé. La nostra societat socialista no es mira el mercat com un bé absolut, paradigma de la lliure interacció humana. S'estima més concebre el mercat com un instrument útil per a assolir determinats objectius socials, que té grans avantatges, però també defectes inherents. La gràcia rau a utilitzar aquest instrument apropiadament.

Des del moment que les empreses, en l'economia que proposem compren i venen en el mercat, lluiten per obtenir un "benefici". Aquí tanmateix, el "benefici" no és el mateix que en el sentit capitalista. Les empreses s'esforcen per tal de maximitzar la diferència entre el total de vendes i el total de costos no laborals. En la Democràcia Econòmica, el treball no és un altre "factor de producció" tècnicament comparable a la terra o al capital. El treball no és en absolut una mercaderia, perquè quan un treballador entra en una empresa, esdevé un membre amb vot, i té dret a una determinada participació en els beneficis.

Aquesta participació (porcentatge en els beneficis, no pas una xifra absoluta) no cal que sigui la mateixa per a tots els membres. Els mateixos treballadors han de decidir com distribuir els beneficis. Poden optar per la igualtat, però també poden decidir-se per renumerar més les tasques més difícils; poden considerar interessant oferir bonificacions especials per tècniques o habilitats escasses, per tal d'atraure i mantenir els talents que els calen. Aquestes decisions es prenen democràticament.

3. El control social de la inversió.

La tercera característica fonamental de la Democràcia Econòmica és una característica que, paradoxalment, és més evident en el Japó capitalista i en el Mondragón cooperativista que en la Iugoslàvia socialista. El control social de la inversió és una característica crucial.

L'autogestió dels treballadors intenta trencar el caràcter de mercaderia de la força de treball i la seva consegüent alineació. El mercat és un contrapés a l'excessiva centralització i la burocràcia. El control social de la nova inversió, pensat per alleugerir l'"anarquia" de la producció capitalista, és el contrapunt al mercat.

Sota el capitalisme, el mercat té dues funcions: assigna els béns i recursos existents i determina el curs i nivell del desenvolupament futur. En el nostre model aquestes dues funcions estan separades. No hi ha "mercat del diner" on acudeixen alhora els estalviadors privats i els inversors privats, la interacció dels quals determina un tipus d'interès.

En el nostre model, els fons d'inversió són generats i distribuïts mitjançant processos mediatitzats democràticament. Es generen no oferint l'al·licient de l'interès als estalviadors, sinó gravant els béns de capital. Aquest impost té dos objectius importants. Fomenta l'ús eficient dels béns de capital (des del moment que les empreses han de pagar un impost sobre el valor dels seus béns de capital, voldran economitzar en el seu ús), i conforma els fons per a noves inversions.

Aquest "impost patrimonial" és el substitut de l'interès en una economia capitalista, que també fa aquesta doble funció. De fet, ja que la fiscalització és la fi del fons d'inversió, no hi ha cap raó per la qual pagar als particulars un interès pels seus estalvis ni, per aixó mateix, tampoc no cal carregar interessos en els préstecs personals. L'antiga prohibició de la "usura" torna sota la Democràcia Econòmica.

Els fons d'inversió es generen mitjançant impostos. ¿Com s'han de distribuir? Tot i que la societat és democràtica, no seria factible intentar un vot popular en cada projecte d'inversió. No tan sols el mateix nombre de projectes fa absurd aquest procediment, sinó que negaria un gran benefici a la inversió socialitzada: l'adopció conscient d'un conjunt coherent i raonablement coordinat de prioritats d'inversió.

Però, en concret, com s'hauria de formular i aplicar un pla d'inversió?

És important adonar-se que hi ha un ventall d'opcions. No és probable que una opció sigui sempre l'òptima per a tots els països.

- A un extrem hi hauria un conjunt d'institucions basades en el model japonès. Una burocràcia d'èlit dissenya un pla, genera un concens, el passa per l'òrgan legislatiu nacional i llavors l'aplica rigorosament, no per força, sinó usant els seus amplis poders en l'accés a les finances per tal de frenar algunes empreses i atreure'n d'altres a desenvolupar-se en les direccions desitjades. (Cf. Johnson, 1982: 315-319, per a una visió de les institucions que farien possible, en la seva opinió, que una economia s'aproximés a la planificació japonesa).

- A l'altre extrem hi hauria un "pla" que imités el resultat del lliure mercat, tot evitant l'intermediari capitalista. Una mena de "laissez-faire socialista". En aquest cas, el fons d'inversió és repartit proporcionalment entre una xarxa de bancs nacionals, regionals i locals, els quals, alhora, el reparteixen concedint subvencions, exactament amb els mateixos criteris que un banc capitalista. El Parlament fixa l'impost sobre utilització de béns (tipus d'interès), ajustant-lo anualment per tal d'alinear l'oferta de fons d'inversió amb la demanda. Aquest interès es carrega als mateixos bancs. A aquest, se'ls permet carregar un tipus més alt en les subvencions que concedeixen, i així, en intentar maximitzar el seu propi benefici, corren un risc contra el benefici projectat de la mateixa manera que ho fa un banc capitalista. Sota aquest laissez-faire socialista, no hi ha planificació de la

composició qualitativa de la inversió, no s'intenta incentivar ni desincentivar cap particular linia de producció, ni cap mena de control conscient sobre la quantitat d'inversió.

En la majoria dels casos, el mecanisme òptim rau probablement entre aquest dos extrems.

*** Considerem-ne ara un que es troba més o menys a mig camí de tots dos:**

Serà més democràtic i descentralitzat que el model japonès; donarà a la societat un control sobre la inversió més positiu que el que dona el "laissez-faire" socialista.

Cal tenir en compte que la planificació que jo proposo no és per a tota l'economia; la planificació només és per a la nova inversió que s'emprenqui, és a dir, la inversió no finançada per les reserves d'amortització. Malgrat que hi intervé diner substancial, només constitueix una fracció de l'activitat econòmica total de la nació. (La formació bruta de capital als Estats Units, 1960-1984, va ser d'una mitjana de 17'9% anual, una quarta part el qual fou d'habitatge residencial- (Lipsey i Kravis, 1987: 25,42). No cal témer que l'assignació social de la nova inversió de negocis constitueixi una part enorme del PNB, tot i que, certament, n'és una part estratègicament central.

Cal notar també que les empreses particulars que ja funcionen no queden afectades per aquest pla, a no ser que vulguin fer canvis en les seves operacions que no puguin ser finançats pel seu Fons d'Amortització.

Un impost no progressiu sobre els béns de capital de cada empresa en l'economia haurà generat una oferta de fons per a la inversió. El control social d'aquest fons, apropiadament democratitzat i descentralitzat, s'aconseguirà mitjançant plans i bancs interconnectats.

*** Comencem pels plans:**

Hem de distinguir tres tipus d'inversions que la societat pot fer:

1. Les que emprenen espontàniament les cooperatives amb ànim de lucre.
2. Les inversions pensades com a generadores de beneficis però que, ateses les externalitats positives de consum o de producció, tenen més valor per a la societat del que la seva rendibilitat indica.
3. Les inversions de capital referides a la provisió de béns i serveis gratuïts, és a dir, infraestructura, possibles escoles, hospitals, trànsit urbà, instal·lacions d'investigació i similars.

Les categories 2 i 3 són les que la planificació ha de fomentar. Respecte a aquestes dues categories sorgeixen dues qüestions: decidir quins projectes cal fomentar, i assignar els fons per a aquest projectes. Aquestes decisions les haurien de prendre democràticament els parlaments escollits als nivells adequats. S'hauria d'obrir consultes sobre les inversions (tal com es fa amb els pressupostos); caldria recollir l'opinió dels experts i de la població. El

Parlament hauria de decidir llavors la quantitat i la naturalesa de la despesa de capital en béns (públics) gratuïts, i quines àrees del sector cooperatiu vol fomentar. Els fons per a despesa pública s'haurien de transferir a l'organisme governamental escaient; els fons per al sector cooperatiu reservats com a "subvencions incentivadores" s'haurien d'especificar quant a quantitat i condicions (un tipus impositiu menor que el tipus general, potser només per a un cert període).

Les assignacions del fons d'inversió haurien de seguir el procés següent. Primer, el Parlament decideix, d'acord amb els procediments democràtics descrits anteriorment, la despesa pública en projectes d'abast nacional; per exemple, una millora del transport ferroviari. Els fons per a aquests projectes són assignats a l'organisme governamental pertinent, per exemple, el Departament de Transports. La resta del fons d'inversió es distribueix entre les regions (estats, províncies) amb un criteri per càpita. Es a dir, si la Regió A té X% de la població d'un país, rep X% del fons d'inversió. El Parlament nacional també pot decidir que caldria fomentar alguns tipus de projectes i, per tant, especificar la quantitat de recursos a aportar-hi i el tipus impositiu a aplicar-los.

Els Parlaments regionals prenen, llavors, decisions similars, sobre la despesa pública, i sobre els projectes a fomentar. Els fons per a la primera es transfereixen a les autoritats regionals pertinents; la resta s'assigna, per càpita, a les comunitats locals, les quals, llavors, adopten les seves decisions sobre la despesa pública i les seves pròpies subvencions incentivadores.

*** Bancs interconnectats:**

Un cop s'han fixat les prioritats a nivell nacional, regional i local, les comunitats assignen els seus fons als seus bancs. Jo proposo que aquets bancs s'estructurin a la manera de la Caja Laboral Popular de Mondragón. Cada companyia d'un sector determinat s'afilia a un banc de la seva elecció, que manté les seves reserves d'amortització i els ingressos per vendes, i li dóna el capital per anar treballant i, potser, altres serveis tècnics i financers. Normalment, l'empresa busca capital per a inversió en aquest banc, tot i que és lliure de sol·licitar-lo en un altre lloc. Cada banc és dirigit com una "cooperativa de segon grau"-és el terme que s'utilitza a Mondragón per a designar una cooperativa el consell rector de la qual inclou representació d'altres sectors a part dels treballadors de les cooperatives-. El consell rector d'un banc de la comunitat ha d'incloure representants de l'organisme de planificació de la comunitat, representans de la força de treball del banc i representants de les empreses que tenen negocis amb el banc. Cada banc rep de la comunitat una part dels fons d'inversió assignats a la comunitat; una part determinada per (a) la dimensió i el nombre d'empreses afiliades al banc, (b) l'èxit previ del banc a l'hora de concedir subvencions rendibles (incloses les subvencions incentivadores de tipus baix) i (c) el seu èxit a l'hora de crear nous llocs de treball. Els ingressos del banc, que es distribueixen entre els seus treballadors, vénen de la recaptació dels impostos generals (ja que són funcionaris), d'acord amb la fórmula que

vincula els ingressos a l'èxit del banc en concedir subvencions rendibles i crear ocupació.

Si una comunitat no és capaç de trobar prou oportunitats viables d'inversió per a absorbir els fons que li han estat assignats, el remanent ha de ser retornat al centre, per tal que sigui reassignat als llocs on hi ha més demanda de fons d'inversió. Així, les comunitats tenen un incentiu per a buscar noves oportunitats d'inversió, per tal de mantenir en aquell territori els fons assignats. També els bancs tenen un incentiu similar, fet pel qual és raonable esperar que les comunitats i els seus bancs establiran Divisions d'Iniciatives, òrgans que cerquin noves oportunitats de negocis i que aportin assessorament tècnic i financer a les empreses interessades a muntar noves cooperatives, tot ajudant-les amb estudis de mercat, sol·licituds de subvencions i similars. Aquest organismes podrien, fins i tot, contractar directius i treballadors per a noves empreses. La Caja Laboral Popular de Mondragón té una divisió d'aquesta mena; una altra de les seves innovacions encertades. Vegeu Whyte (1988:71-75) i Morrison (1991:111-134) per a més detalls.

*** Vegem ara el context bàsic per al control social de la inversió:**

Repassem breument: tenim els ingressos per impostos dels béns de capital, recaptats pel govern central, repartits per tota la societat a una xarxa de bancs locals, els quals distribueixen aquest fons (alguns destinats a fomentar determinats tipus de projectes) a les empreses afiliades i a empreses de nova creació, per tal d'optimitzar l'ocupació i la redibilitat dels seus afiliats. Així tenim una xarxa de Mondragons que reben els fons per a la nova inversió del Fons d'Inversió públic. El banc que hi ha al centre de cadascun d'ells pot concedir subvencions segons el seu criteri, carregant-hi el tipus normal d'impost sobre utilització de béns, en la majoria, però permetent un tipus inferior en els projectes a fomentar. Aquestes subvencions, un cop rebudes, no són retornades, però s'afegeixen al capital de la firma, i per tant a la seva base impositiva. Associades amb la majoria de bancs, hi ha les Divisions d'Iniciatives, que intenten fomentar l'expansió de les empreses i la creació de noves empreses. (La Democràcia Econòmica aporta, i necessita, és clar, "hommes d'iniciativa socialistes", individus o col·lectius amb ganes d'innovar, d'arriescar-se, amb l'esperança d'aportar nous béns o nous serveis, o vells però en noves formes. Els crítics no s'equivoquen en insistir que aquesta gent és important en el benestar d'una societat, però que no se'ls fomenta prou en les economies socialistes existents).

4. Empreses autogestionades i eficàcia

El model econòmic que estem estudiant porta la democràcia a l'empresa. He argumentat que una empresa dirigida democràticament en un context de mercat té els mateixos incentius que una empresa capitalista, és a dir,

satisfereix els seus clients i utilitzar eficientment la seva tecnologia i els seus recursos.

“Però”, sens dubte, hom preguntarà, “¿una empresa autogestionada, ho farà tan bé com una de capitalista? ¿Els treballadors són prou competents per a prendre complicades decisions tècniques i financeres? ¿Són prou competents fins i tot per a escollir representants que designin directius eficients?”.

No puc negar que es tracta de preguntes raonables, però tampoc no puc resistir-me a subratllar que és ben curiós que aquestes preguntes sorgeixin tan de pressa en una societat tan orgullosa del seu compromís democràtic. Considerem la gent normal prou competent per a elegir alcaldes, governadors i presidents. La creiem prou capaç d'elegir representats que decidiran sobre els seus impostos, que faran lleis que, si són violades, la duran a presó, que fins i tot la poden enviar a matar i morir.

¿Cal realment que ens preguntem si la gent normal és prou competent per a elegir els seus caps, i per a participar en la direcció de les seves empreses? Ens ho hem de preguntar això. El que és sorprenent és que podem respondre-ho tan clarament com gosàriem esperar atesos la complexitat i el significat del tema. És difícil imaginar una pregunta ètico-econòmica més important, que pugui respondre's d'una manera tan decisiva. La prova empírica és clara, i a un nivell inusual en ciències socials.

Diversos teòrics han plantejat qüestions sobre la ineficàcia de la democràcia a l'empresa, tot assenyalant aspectes com el recel dels directius a treballar a fons des del moment en què han de repartir beneficis amb els treballadors, el recel dels directius escollits a disciplinar suficientment els treballadors, i la pèrdua de temps i esforç associada a la presa de decisions democràtica. (L'atac teòric més comprensiu i fonamentat a models com el nostre és de Jensen i Meckling (1979).)

Els teòrics han plantejat aquestes qüestions, però la prova empírica és aclaparadora en contra d'ells. És molt evident que la participació dels treballadors, tant en la direcció com en el repartiment de beneficis, tendeix a incrementar la productivitat, i que les companyies gestionades pels treballadors són sovint més productives que les capitalsites.

Pel que fa als efectes d'eficàcia d'una major participació dels treballadors, hi ha l'estudi del Departament de Salut, Educació i Benestar dels Estats Units, de 1973, que conclou: “En cap cas dels que tenim constància, l'esforç per augmentar la participació del treballador no ha produït una davallada, a llarg termini, de la productivitat” (United States Department of Health, Education and Welfare, 1973:112). Nou anys més tard, en analitzar la seva recopilació d'estudis empírics, Jones i Svejnar (1982:11) informen que “Sembla que hi ha un consistent suport a la postura que diu que la participació dels treballadors en la direcció causa una més alta productivitat. Aquest resultat ve avalat per una diversitat d'aproximacions metodològiques, usant diverses dades i durant períodes de temps diferents”. El 1990 Alan Blinder, economista de Princeton, publicà un conjunt d'investigacions que n'augmenten les dades, i arriba a la mateixa conclusió.

Alguns autors arriben, a més, a una altra conclusió (Levine i Tyson, 1990:205-214). La participació tendeix més a incrementar la productivitat quan ve combinada amb 1) la participació en beneficis, 2) l'ocupació garantida a llarg termini, 3) uns diferencials salarials relativament petits i 4) uns drets laborals garantits (com ara l'acomiadament només per causa justa). Observem que les empreses, en la Democràcia Econòmica, tendiran a complir aquestes condicions.

Pel que fa a la viabilitat de la democràcia completa al lloc de treball, tinguem en compte que els treballadors de les cooperatives de fusta contraplacada al nord-oest del Pacífic han estat escollint els seus directius des dels anys quaranta. (Berman, 1982: 80). I els treballadors de Mondragón des dels anys sexanta. Constatem que, cap a 1981, hi havia més de 20.000 cooperatives productores a Itàlia, que constituïen un dels sectors més vibrants de l'economia (Estrin, Jones i Svejnar, 1982). No cal dir que no totes les experiències d'autogestió han tingut èxit; però no conec cap estudi empíric que ni tan sols pretengui demostrar que els directius escollits pels treballadors siguin menys competents que els directius capitalistes. La majoria de comparacions suggereixen precisament el contrari. La majoria troben les empreses autogestionades pels treballadors més productives que les capitalistes de similars característiques.

I l'exemple negatiu de Iugoslàvia? Ni tan sols Harold Lydall, potser el crític pro-capitalista més sever amb el sistema econòmic iugoslau, no sosté que el problema sigui la incompetència del treballador en elegir els directius. Com hem vist, Lydall reconeix que durant la major part del període de 1950 a 1979, Iugoslàvia no tan sols va sobreviure sinó que va prosperar. Les coses han canviat, cap a molt pitjor, durant els anys vuitanta. ¿Com explica Lydall aquesta sobtada caiguda?

És evident que la causa principal del fracàs fou la falta de voluntat del Partit Iugoslau del govern per a dur a terme una política de restricció macroscòpica-especialment restricció en l'emissió de moneda- en combinació amb la política microeconòmica dissenyada per ampliar oportunitats i incentius per a les empreses i per a un treball eficaç. El que calia era més llibertat per a la presa de decisió independent per part de les empreses genuïnament autogestionades dins d'un mercat lliure, combinada amb forts controls en l'emissió de moneda nacional.

El problema a Iugoslàvia no sembla ser un excés de democràcia al lloc de treball. En opinió d'un diari de Belgrad, tal com Lydall resumeix (1986:96), "L'explicació més convincent de l'actual crisi social és la reducció dels drets d'autogestió dels treballadors".

No és tan sorprenent que les empreses autogestionades pels treballadors siguin eficaces. Des del moment en què els sous dels treballadors van lligats directament a la salut financera de la companyia, tots tenen interès a elegir bons directius. Des del moment en què una mala direcció no és difícil de detectar pels qui s'hi troben a la vora (observant de ben a prop la naturalesa de la direcció i sentint-ne els efectes prou de presa), no és probable que la incompetència es toleri gaire temps. A més, a cada individu li interessa constatar que els altres treballadors treballen eficaçment, de manera que no

cal tanta supervisió.

No és la meua intenció suggerir que la democràcia a l'empresa és una cura miraculosa per als mals econòmics. Els guanyos en l'eficàcia no són sempre notables. No totes les cooperatives se'n surten. El fracàs sovint és dramàtic, com ho és en les empreses capitalistes, i no tan sols per als propietaris. Però em sembla que hi ha una aclaparadora evidència en el sentit que les empreses autogestionades pels treballadors són, com a mínim, igual d'eficaçes, internament, que les empreses capitalistes. De fet, l'evidència mencionada estableix més que aquesta mínima conclusió.

Una breu conclusió

He dibuixat el marc i he aportat alguns detalls de la tesi que diu que la Democràcia Econòmica és una forma eficaç de socialisme; més eficaç, de fet, que el capitalisme. Però l'eficàcia no és ni molt menys l'única virtut de la Democràcia Econòmica. Una anàlisi acurada i justa demostrarà que la Democràcia Econòmica està menys infectada de la mania del creixement que el capitalisme, i que, per tant, està més preparada per a un món que ha d'acceptar uns límits ecològics; que és més estable que el capitalisme, més democràtica, més igualitària. Crec que també es pot demostrar, tot i que no ho intentaré ara, que la Democràcia Econòmica sintonitza molt millor amb els valors autèntics i inherents del socialisme marxista que cap de les alternatives existents o proposades. A més, si continuem a l'expectativa (com aconsella Marx) d'institucions de la nova societat que es vagin formant a poc a poc dins de la vella societat, crec que podem percebre com a tals les institucions de la Democràcia Econòmica. Si el socialisme ha de ser el futur de la humanitat (de cap manera un resultat inevitable), la Democràcia Econòmica és un futur que podem projectar realísticament i un honorable objectiu de lluita.

Referència Bibliogràfica

- Berman, Katrina. 1982. "A co-operative Model for Worker Management". In Stephan (1982: 74-98).
- Blinder, Alan, ed. 1990. *Paying for productivity: a Look at the Evidence*. Washington, D.C.: The Brookings Institution.
- Enzenberger, Hans Magnus. 1989. *Europe, Europe: Forays into a Continent*. New York: Pantheon.
- Jensen, Michael i William Meckling. 1979. "Rights and Production Functions: an Application to Labor-Managed Firms and Codetermination." *Journal of Business* 52 (Octubre), 469-506.
- Jones, Derek i Jan Svejnar, eds. 1982. *Participatory and Self-Managed Firms: Evaluating Economic Performance*. Lexington, MA: D.C.: Stanford University Press.

D. Schweickart: Democràcia econòmica

Levine, David i Laura D'Andrea Tyson. 1990. "Participation, Productivity and the Firm's Environment". In Blinder (1990: 183-244).

Lipsev, Robert i Irving Kravis. 1987. *Savings and Economic Growth: is the United States Really Falling Behind?* New York: The Conference Board.

Lyndall, Harold. 1984. *Yugoslav Socialism: Theory and Practice*. Oxford: Clarendon Press.

Von Mises, Ludwig von. 1935 (1920). "Economic Calculation in the Socialist Commonwealth". Reprinted in Hayek (1935: 87-131).

Morrison, Roy. 1991. *We build the Road as we Travel: Mondragon, a Cooperative Social System*. Philadelphia: New Society Publishers.

United States Department of Health, Education and Welfare. 1973. *Work in America*. Cambridge, MA: MIT Press.

Whyte, William Foote and Kathleen King Whyte. 1988. *Making Mondragon: the Growth and Dynamics of the Worker Cooperative Complex*. Ithaca, NY: IRA Press.

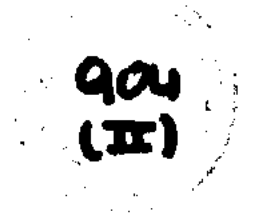
L'Autor

David Schweickart va començar la seva carrera professional com a professor de matemàtiques als Estats Units. Fa més de vint anys es va adonar que "alguna cosa no funcionava" en la nostra societat i va decidir estudiar filosofia. Com a resultat dels seus estudis, va descobrir que "allò" que no funcionava era el sistema capitalista, així que es va dedicar a estudiar economia i va escriure la seva tesi doctoral sobre: "Capitalisme o control del treballador? Una valoració ètica i econòmica".

En 1990, va decidir actualitzar aquest llibre, que constitueix la base de l'escrit aquí presentat. Actualment és professor de Filosofia a la Loyola University de Chicago.

Projecte Contrast, coordinat per
Emil Herbolzheimer, Martí Olivella i Stefano Puddu

Propostes innovadores per repensar l'economia

Una invitació al diàleg

Idees recollides de M. Allais, J.N. Casals, A. Chalaux, Ó. Colom, J. i M.L. Duboin,
C. Carrasco, A. Gorz, J. Martínez Alier, A. Ricart i D. Schweickart

FundacióJaumeBofill

(1000-1000)

Nota preliminar

Contrast de models socio-econòmics és un projecte d'EcoConcern, associació per a la innovació social.

L'equip del projecte Contrast, coordinat per Emil Herbolzheimer (Professor d'ESADE, Doctor en Economia i Enginyer Tècnic), Martí Olivella (Director d'EcoConcern i Llic. en Ciències de la Comunicació) i Stefano Puddu (Dissenyador, Llic. en Pedagogia), està format per Maite Giménez (Llic. en Economia), Anna Latorre (Llic. en Biologia i Master en Empresarials), Pere Mora (Llic. en Història) i Marc Pintor (Llic. en Economia).

El projecte Contrast compta amb el suport especial del Consell d'EcoConcern i el d'altres col·laboradors, entre el quals destaca la Fundació Jaume Bofill.

© EcoConcern, associació per a la Innovació Social

Edita: Fundació Jaume Bofill

Imprimeix:

Dipòsit legal:

Índex

Pròleg	5
 PRIMERA PART: <i>Una visió de conjunt</i>	
1. Contrastar propostes per dissenyar futurs possibles	9
2. La transformació de la societat a finals de segle	13
2.1. Un únic model econòmic internacional	
2.2. Acceleració del canvi tecnològic	
2.3. La transformació del treball	
2.4. L'explosió demogràfica	
2.5. Accentuació del cercle viciós entre competitivitat i creixement	
3. L'economia financera, principal element distorsionador de l'economia.	20
3.1. Desmitificar el mercat	
3.2. Les 4 claus de la disfunció financera	
3.2.1. Una sola moneda no pot fer funcions diferents	
3.2.2. La creació descontrolada de poder de compra accentua els desequilibris	
3.2.3. Els instruments monetaris no afavoreixen la informació i la transparència	
3.2.4. Manca el reconeixement del valor comunitari dels capitals	
4. Cap a un sistema d'economia equilibrada i benestar compartit	28
4.1. Disposar de nous indicadors del benestar	
4.2. Distingir les diferents "economies"	
4.3. Des de l'economia de mercats cap a nous enfocaments	

5. Objectius i dispositius per transformar les societats des de l'economia	35
5.1. Modificar la regulació financera	
5.2. Adequar els instruments monetaris a una economia complexa	
5.3. Replantejar el sistema impositiu	
5.4. Redefinir la renda, el treball i l'organització d'empresa	
5.5. Dissenyar mecanismes polítics participatius	

SEGONA PART: *Resum dels autors seleccionats*

1. Contra les rendes no guanyades.	63
Maurice Allais (per Maite Giménez)	
2. El model sòlid.	94
Joan N. Casals (per Anna Latorre)	
3. Racionalitzar la moneda.	128
Agustí Chalaux (per Marc Pintor)	
4. La transformació social.	159
Òscar Colom (per Stefano Puddu)	
5. L'economia distributiva.	184
Jacques i M.Louise Duboin (per Pere Mora)	
6. Altres propostes innovadores.	219
Feminitzar la societat. Cristina Carrasco (per Emil Herbolzheimer)	
La transformació del treball. André Gorz (per Pere Mora)	
Cap a una economia ecològica. Joan Martínez-Alier (per Marc Pintor)	
L'economia del benestar. Antoni Ricart (per Pere Mora)	
Democràcia econòmica. David Schweickart (per Emil Herbolzheimer)	

Pròleg

Ara fa deu anys, per a la majoria de la gent encara hi havia certes teories i ideologies de referència. Però, alguns començàvem a tenir dubtes sobre la validesa de les teories –categòriques i enfrontades– que guiaven la política i l'economia, tant en l'escenari europeu com en el mundial. El 1984 un petit grup de persones creàrem a Barcelona el Centre d'Estudis Joan Bardina, per intentar entendre i posar en ordre la ingent obra d'Agustí Chalaux, un desconegut genial. Des d'aquest petit centre d'estudis descobrírem la importància d'escoltar altres enfocaments, altres propostes, altres models d'organització social.

Durant 10 anys hem tingut l'orella parada per escoltar veus innovadores. Hem descobert persones que estan cultivant, des de fa dècades, dubtes i propostes sobre els models que dominen la política i l'economia. No ens preocupa si poden ser catalogades de dretes o d'esquerres. No mirem si són d'un premi Nobel o gent ignorada. Ens interessen perquè no es queden només en l'anàlisi o en la crítica. Cerquem veus que facin propostes, tant per intentar resoldre problemes socials concrets com per assajar d'organitzar la societat d'una altra manera.

Especialment, des de 1992, hem potenciat aquesta recerca amb la creació d'EcoConcern, associació dedicada a promoure la innovació social. Amb EcoConcern cerquem conèixer i contrastar nous enfocaments i noves propostes en qualsevol camp d'interès humà -economia, ecologia i ecumene (relacions interculturals). L'objectiu és mostrar que els problemes estan interrelacionats i que per resoldre'ls hem de poder escollir entre diverses propostes i models que tinguin en compte aquesta interrelació.

Cercar alternatives als problemes socio-econòmics, per la seva cabdal importància en la societat actual, ha estat el primer tema que hem tractat. Les propostes socio-econòmiques s'aniran integrant en un ampli projecte de disseny de models que tinguin en compte tots els altres aspectes de la societat.

Tot aquest procés, s'ha concretat en el projecte "Contrast de models socio-econòmics" que, s'ha anat preparant des de 1990, i que ha aplegat en el darrer any un equip de 7 persones que han estudiat, sintetitzat i contrastat les propostes d'una desena d'autors.

Les "*propostes innovadores per repensar l'economia*" estan pensades per a unes societats en transformació. Aquesta transformació de les societats ens obliga a repensar l'economia, com un intent d'oferir camins per superar els carrerons sense sortida als que ens han conduït les teories econòmiques d'aquest segle: tant les aparentment fracassades, com les aparentment triomfants. Però, també hem de repensar l'economia en el sentit d'alliberar-nos de la dictadura de la "raó econòmica", a què es redueix avui qualsevol tema polític, social i cultural.

Les "propostes" recullen un conjunt d'objectius i dispositius concrets, com a mitjans per transformar les societats del segle XXI.

Indicar camins de partida no vol dir saber els llocs d'arribada. Comencem a saber allò que no volem, allò que no té futur, allò que fracassa... I, per tant, cal intentar obrir pistes per sortir d'aquesta situació. I en aquest intent no podem rebutjar cap proposta. Per més que xoqui amb els nostres models fets. No pot sortir res de nou si no és escoltant altres plantejaments.

Avui, comença a ser una visió comuna que no hi pot haver un sol model universal i definitiu d'organització social. D'aquesta visió se'n deriven, però, dues opcions ben diferents. La primera assevera que no cal esforçar-se a inventar res de nou: que allò que hi ha – neo-capitalisme democràtic – és l'únic que pot haver-hi – i s'ha demostrat que és el sistema més natural... quan no s'intervé –. La segona opció és oposada: el neo-capitalisme democràtic és una construcció històrica i com a tal té un començament i un fi. Tal com s'ha desenvolupat, mostra els seus límits perquè no està garantint la seva utopia de fer possible el benestar per a tothom mitjançant el mercat lliure i la democràcia representativa. Calen, per tant, nous enfocaments per a un món complex i per a una realitat intercultural.

Una societat que és econòmicament liberal, tecnològicament revolucionària i socialment conservadora, està condemnada a uns conflictes irresolubles. No podem continuar vivint d'uns esquemes d'organització social ancorats en la Revolució Francesa i la Revolució Industrial, després d'un segle de revolució tecnològica que trastoca els nostres comportaments quotidians en tots els aspectes. Vivim sota els influxos d'organitzades sinergies – científiques, tècniques, industrials i comercials – que promouen la innovació tecnològica. Cal començar a organitzar sinergies – d'intel·lectuals, associacions, moviments – que impulsin la innovació social.

Les veus seleccionades són algunes de les que, de moment, hem trobat més significatives. A mesura que avançàvem l'estudi n'hem anat coneixent d'altres, que esperem poder anar incorporant en properes versions. De veus n'hi ha de totes les tendències. Però, tenen en comú que proposen instruments concrets per aconseguir els objectius que consideren millors. En la majoria de casos el text que presentem és un resum, una síntesi, que com a tal pot haver oblidat o traït algun o altre element que cada autor pot considerar important.

Amb aquestes pàgines tan sols volem col·laborar a obrir el diàleg en una societat en què les classes dirigents van perdent credibilitat, i en què, alhora, va creixent la frustració per manca de perspectives de futur d'una part important de la població que, en un moment de crisi pot -com el passat ens ensenya - apostar per ideologies salvadores totalitàries. Encara som a temps d'obrir un ampli diàleg social que aplegui les idees i les energies necessàries per fer front als grans reptes comuns, més enllà dels interessos a curt termini que estan disposats a deixar que res no canviï...

Certament que només amb idees noves no n'hi ha prou per canviar les coses. La ciència genètica, les inèrcies, els interessos, el control de les consciències, el poder, la violència, la por sembla que siguin els qui governen el món i la història. Però, sabem que les persones amb idees també canvien el món. Quan encerten en formular idees-força mobilitzen les més profundes energies i provoquen canvis impensables. Amb noves propostes no n'hi ha prou. Però sense elles, no hi ha futur. Fa 20 anys algú va apostar per l'ecologia o per l'objecció de consciència... quan ningú sabia què volien dir aquests mots. Avui, aquelles opcions de poques persones han esdevingut punt de referència de la societat.

No sempre s'encerta. Però, si alguna cosa de valor ens queda en la nostra cultura és la capacitat de repensar certes coses i d'inventar i construir models d'organització social -i no solament artefactes tecnològics-. I, si alguna cosa ens ha de moure, és la de dissenyar una economia que garanteixi la vida digna per a tots els humans. Hi estem convidats!

EcoConcern

ALGUNOS
FACTORES

PRIMERA PART

Una visió de conjunt

I. **Contrastar propostes per dissenyar futurs possibles**

És veritat que molt sovint els temes econòmics ens espanten, per complicats i àrids. Els considerem qüestions reservades a experts i renunciem a esbrinar paraules o conceptes que no s'entenen. Renunciem a demanar-nos el per què de les coses, de la crisi que patim, dels desequilibris que afecten el món. Però sens dubte l'economia ens toca a tots, i des de molt a prop: quan patim dificultats per trobar feina, o per no perdre-la; quan hem de suportar la càrrega feixuga dels interessos que paguem per la vivenda, per les eines de treball, pels estudis; quan veiem els efectes indirectes que les disfuncions econòmiques engendren: tancament d'empreses, atur, marginació, malestar; desprestigi de la política. Tot això, ho vivim amb sentiment d'impotència, en veure'n els efectes a escala global: la degradació ambiental creixent i l'empobriment progressiu d'una gran part de la població mundial.

Cada dia, una majoria de ciutadans del món portem el pes de les disfuncions d'una economia que hem renunciat a entendre. Això no és inevitable. Per aquest motiu, hem intentat redactar un escrit comprensible per a tothom. Obert a qualsevol lector, i no destinat a un públic d'experts.

El nostre desig és, en primer lloc, tornar a despertar una preocupació activa sobre cap a on s'encamina la societat i l'economia.

El segon objectiu és oferir claus per entendre què és el que no funciona, quines regles o instruments de joc generen els desequilibris, o ens impedeixen corregir-los.

I el tercer, és oferir propostes que ens facilitin imaginar una realitat diferent. Propostes factibles, versemblants. Noves regles i instruments de joc, que podríem assumir sense grans terrabastalls ni conflictes sagnants. Opcions de canvi per el nostre futur proper, que ens tornin a fer veure com cadascú de nosaltres pot ser actor d'un procés històric encara obert. Ens queixem que les grans decisions les prenen uns pocs i que no sabem o no ens deixen involucrar-nos-hi. Però, no podrem fer-ho mentre no tinguem propostes concretes de futur diferents.

Un escrit com aquest suposa un repte molt ambiciós, per diverses raons: pel grau de complexitat i d'interrelació dels problemes; per la dificultat que suposa el voler comunicar idees complexes a un públic ampli i divers; i finalment degut a les resistències que sempre susciten les noves propostes, quan qüestionen la realitat que tenim – encara que aquesta no ens agradi.

El prejudici en contra de "models nous" és un fet cultural difós, i alimentat, a més, pels qui tenen interès a mantenir les coses com estan. Plantejar canvis de *model* suposa contradir un missatge que ens repeteixen incessantment: que estem a la fi de la història, que les ideologies han mort.

per sempre, que el model ja és únic per a tot el món i que no n'hi ha d'altres... Qui som doncs nosaltres per plantejar altres opcions?

Les nostres credencials són les de persones que estan cercant, i saben que no estan soles. En aquest escrit, hem recollit l'aportació d'aquells que han fet més camí que nosaltres, per intentar oferir llurs idees a d'altres persones que possiblement arribaran més enllà. Sabem que les respostes recollides fins ara són parcials, provisionals, aproximades; però ja creiem important tan sols el fet d'haver recollit les preguntes plantejades, perquè creiem que hi ha una certa necessitat d'intentar donar-li resposta. Per això, totes les crítiques que suscitin la lectura d'aquestes pàgines seran ben rebudes, perquè ajudaran a millorar els resultats fins ara aconseguits.

Aquesta publicació recull la reflexió conjunta del pensament innovador d'autors diversos, que al llarg de molts anys han assumit el repte de dissenyar propostes de canvi.

— La **primera part** ofereix ^{la} al lector ~~la nostra~~ ^{s'han} síntesi de les que hem considerat ~~les~~ principals aportacions dels autors i dels temes clau a desvetllar. En breus capítols, es resumeixen els elements comuns de **diagnosi** i de **proposta** – *objectius* i *dispositius* – precedits d'una mínima contextualització.

En la **segona part** de l'escrit es recullen unes descripcions més extenses dels cinc models bàsics seleccionats. Es tracta de descripcions sintètiques que recapitulen els punts essencials de les propostes elaborades per Maurice Allais (*Contra les rendes no guanyades*), Joan N. Casals (*El model sòlid*), Agustí Chalaux (*Racionalitzar la moneda*), Òscar Colom (*La transformació social*) i Jacques i M. Louise Duboin (*L'economia distributiva*). *En cada cas es repense* —

S'ha volgut oferir una lectura global, però resumida, d'unes obres complexes i sovint molt extenses. Aquest esforç de síntesi l'ha realitzat, per a cada autor, un membre diferent de l'equip. Aquest fet, més la diversitat pròpia de cada model, fa que hi hagi diferències d'estil entre els escrits. Es trobarà, però, una homogeneïtat en l'estructura de cada síntesi, que pot ajudar el treball de contrastació entre elles. Cada una s'inicia amb un **extracte**, que molt breument recull l'essencial de cada model. A continuació hi un perfil de l'autor, la **diagnosi** que fa l'autor de les disfuncions actuals, i l'argumentació d'unes **propostes** que serviren de **teràpia** per a les disfuncions detectades. Cada escrit finalitza amb unes consideracions sobre la **posta en pràctica** de les propostes recollides.

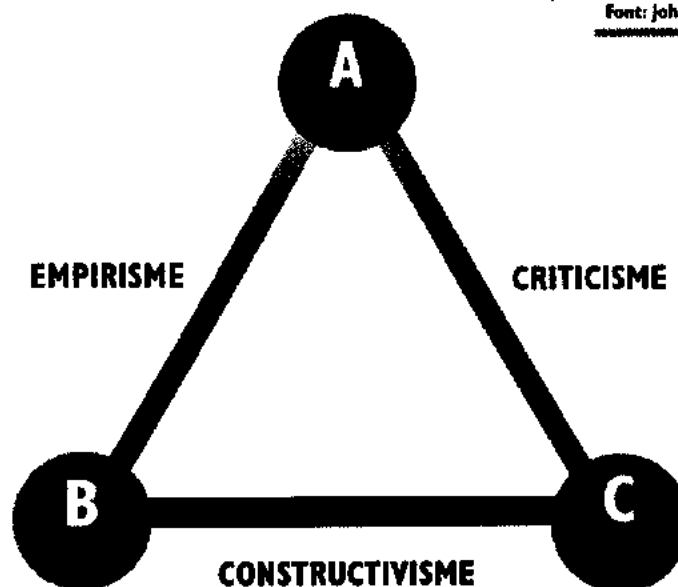
La ^{segona} ~~segona~~ part acaba amb un capítol que recull més resumidament l'aportació d'altres cinc autors: Cristina Carrasco, André Gorz, Joan Martínez Alier, Antoni Ricart i David Schweickart. Cadascú aporta una reflexió valuosa, centrada sobre un àmbit concret: Cristina Carrasco sobre l'economia reproductiva i el treball de les dones; André Gorz i David

Schweickart sobre nous principis d'organització del treball i del sistema productiu; Joan Martínez Alier sobre l'economia ecològica. Antoni Ricart, finalment, aporta una reflexió general sobre uns nous principis d'organització social.

Dues prioritats han marcat el plantejament de l'estudi.

S'ha volgut, en primer lloc, posar l'accent sobre la visió de conjunt, tractant d'abastar la complexitat dels problemes. Més que entretenir-nos a analitzar elements deslligats hem cercat els punts de contacte. També hem fet un esforç per integrar aportacions diverses dels autors i també, en algun cas, dels moviments socials que han suscitat plantejaments crítics i propostes de canvi.

La segona prioritat ha estat la de posar un èmfasi especial sobre les propostes. Estem acostumats a veure com la majoria d'estudis consisteixen en un recull de dades que contrasten o confirmen teories (*empirisme*), o bé en la lectura crítica d'unes dades, en funció de valors determinats (*criticisme*). Són pocs els autors que s'atreveixen a suggerir noves propostes a partir d'unes teories adequades a uns valors considerats com a desitjables (*constructivisme*).

Els autors estudiats formen part d'aquest tercer grup. Gairebé tots es dediquen a concretar els instruments o regles de joc que possibilitarien els canvis que consideren desitjables. Els models estudiats - sense oblidar que el factor polític és determinant - focalitzen la seva atenció en l'àmbit econòmic, tan en els aspectes productius com en els financers.

La majoria dels autors són desconeguts pel gran públic. D'ells, la meitat són catalans. Pocs són economistes de formació. Destaquem, en canvi, que diversos autors han estudiat enginyeria o procedeixen del món empresarial. És possible que d'aquestes procedències derivi una determinada actitud pràctica, innovadora i constructiva, a més d'una lectura específica de les disfuncions a corregir.

Hem trobat un important punt de coincidència entre els autors: cap d'ells no planteja la necessitat d'un home nou, d'un canvi de consciència, de religió, o d'ideologia com a condició prèvia perquè es puguin aplicar les seves propostes. Al contrari, tots aposten per uns canvis, que afecten instruments o regles de joc clau per al funcionament del sistema. Canvis capaços d'endegar una transformació destinada a consolidar-se i créixer per dinàmica pròpia. En d'altres paraules, un element comú entre la majoria d'autors és l'accent posat sobre els **canvis instrumentals**. El seu projecte de transformació en profunditat és despulat de qualsevol retòrica: s'estimen més canvis silenciosos. Les seves són "utopies de baixa intensitat": puntuals, concretes, instrumentades, tècnicament i socialment possibles.

* * *

Volem, finalment, donar les gràcies a tots els qui han fet possible aquesta publicació: en primer lloc els autors estudiats, que a més de les idees, ens han ofert la seva disponibilitat a puntualitzar-nos-les; agraïm al Consell d'EcoConcern l'estímul i el suport donat al llarg del procés, així com la dedicació de tots els membres de l'equip de "Contrast". Hem rebut consells valuosos especialment de Xavier Castañer, Carles Comas, Magda Grau i Antoni Monleón.

Sense la generosa contribució d'un grup de col·laboradors que han decidit apostar per aquest projecte, i especialment la de la Fundació Jaume Bofill – a qui es deu també l'edició – tampoc l'escrit hauria vist mai la llum. Gràcies per avançat, també, a quantes i quants ens faran arribar suggerències per continuar fent avançar aquest projecte.

2. La transformació de les societats a finals del segle XX

Els diagnòstics proposats pels autors que hem analitzat en aquest estudi, es refereixen a diversos moments històrics d'aquest segle, que van des del període d'entreguerres mundials i l'època de la immediata post-guerra, fins als anys vuitanta.

Per mostrar que els esdeveniments dels últims anys no fan altra cosa que confirmar i reforçar gran part dels seus arguments, destacarem, en aquest capítol, algunes de les principals tendències que afecten les societats contemporànies i especialment d'aquelles àrees que considerem més rellevants per actualitzar o completar el diagnòstic dels autors.

2.1. Un únic model econòmic internacional

Les economies occidentals han evolucionat progressivament cap a una economia global. D'una banda, han sorgit els processos d'integració regional especialment a Europa, Nord-Amèrica i Sud-Est asiàtic. Una política que guanya constantment nous adeptes, com ho demostra l'ampliació de la Unió Europea a quinze països el 1995 i la negociació per formar-ne part de sis països d'Europa de l'Est. Al mateix temps, 34 països de les Amèriques anuncien la seva intenció de crear, per a l'any 2005, el mercat únic més gran del món, amb 850 milions de "consumidors" potencials. S'ha produït també una obertura sense precedents de mercats a nivell mundial entre els tres blocs, així com entre aquests i tercers països.

El mercat més global és, sens dubte, el financer, resultat de la liberalització dels canvis entre divises i de les transaccions de capitals. Gràcies al procés de desregulació i a les noves tecnologies de la informació, s'ha assolit un alt grau d'integració entre les principals places financeres internacionals, que ha facilitat enormes moviments de capitals. Aquests moviments, molts de caràcter especulatiu, representen avui en dia un flux de divises que, segons estimacions prudentes, és més de 30 vegades superior al dels pagaments pel comerç de béns i serveis reals a nivell mundial.

En aquest nou entorn, les empreses industrials i comercials - sobretot les grans - consideren tot el món com un camp d'operacions potencial, tant des d'una perspectiva de mercat i de producció o proveïment, com de recerca i desenvolupament. La localització de les seves activitats seran dictades pels preus relatius de la mà d'obra, o de les matèries primeres, prevalents a cada regió, així com per l'existència d'infraestructures, coneixements o capacitats diferenciades.

S'estableix així una jerarquia d'economies en tres nivells: un primer, que inclou uns pocs centres decisionals que dominen la tecnologia, el capital, el

màrqueting i la comunicació; un segon, que participa en la producció; i el tercer, que inclou a la major part de les economies nacionals, que les va reduint progressivament al rol de purs mercats.

Aquesta evolució és conseqüència de l'expansió dels models liberals neo-capitalistes (i democràtics) arreu del món. El model del socialisme real dels països d'Europa del Est, s'ha ensorrat en els anys noranta. De manera semblant, els models de desenvolupament autòcton o d'auto-suficiència – com és el cas d'Índia o de Tanzània –, així com els models fonamentats en la substitució d'importacions – com Brasil o Mèxic – s'han estancat.

L'únic model que regeix els destins de les economies mundials – amb la important excepció de Xina (almenys en part) i d'algun altre país, com Corea del Nord o Cuba – és la forma de capitalisme que integra el neoliberalisme anglo-saxó i la social-democràcia del centre-nord d'Europa.

Les últimes negociacions del GATT (Ronda Uruguai) són un reflex d'aquesta nova realitat de model únic. No tan sols es van firmar els acords que regeixen les relacions econòmiques i comercials per a gairebé tots els països del món, sinó que va conduir a l'establiment de la Organització Mundial del Comerç, com a afirmació de la supremacia del model únic actual. Els principis i regles de joc de l'economia mundial tindran el seus fonaments en la filosofia d'aquesta nova Organització, juntament amb la del Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional.¹

Milions de persones intenten viure al marge d'aquestes regles de joc gràcies a les formes tradicionals de l'autoabastiment i l'intercanvi, però cada cop són més pressionades pels programes de desenvolupament que destrueixen els sistemes de subsistència de les majories a canvi de fer entrar en el mercat a unes minories.

2.2. Acceleració del canvi tecnològic

Paral·lelament s'ha produït un fortíssim desenvolupament tecnològic. Els canvis tecnològics han jugat un paper central en l'evolució de les societats, com ens indiquen també els autors estudiats. Aquesta ha estat una constant de la història humana.

L'element diferenciador de la situació actual, tanmateix, és l'acceleració dels canvis tecnològics i la seva enorme força. Des de principis dels anys setanta, estem vivint l'inici d'un nou paradigma fonamentat en la informàtica i les noves telecomunicacions (telemàtica), la biotecnologia, els nous materials (com els "composites") i les noves fonts d'energia basades en la llum (electro-òptica).

Aquest nou paradigma substitueix l'anterior, basat en les innovacions de finals del segle XIX, com l'acer, els aliatges, la química industrial, el motor

1. S. GEORGE I F. SABELLI en un seu recent llibre *"La religió del crèdit: el Banc Mundial i el seu imperi secular"*. Col·lecció Intermón, 1994.

de combustió, el telèfon, l'electricitat o el ciment. Tecnologies que, al seu torn, havien substituït les que feren possible la Revolució Industrial.

Cadascun d'aquests avenços tecnològics ha suposat un increment de la mecanització i l'automatització. Tanmateix, en l'evolució actual es produeix un important canvi qualitatiu respecte a les que l'han precedit, i això per dos motius:

Primer, els augments de productivitat aconseguits actualment són molt superiors i desplacen treball directe en un grau molt alt i ràpid. El traspàs de treball que es va produir al llarg del segle des del sector primari cap al secundari i d'aquest al terciari – a mesura que anava creixent la productivitat – s'ha vist ralentit per l'augment de l'automatització en totes les activitats.

Segon, l'automatització actual és diferent, ja que permet substituir o complementar no sols el treball físic de les persones, sinó també les seves capacitats mentals. La substitució en aquests casos de treballadors per màquines pot ser total. Els informes prospectius que apareixen darrerament (1994) en diferents àmbits europeus, inclosa la OCDE, diuen que, malgrat les previsions de millora de la economia pels propers anys, es calcula que es reduirà progressivament el nombre d'empleats en les empreses industrials i de serveis. Estaríem, doncs, vivint una etapa de creixement econòmic sense creació – i en molts casos amb disminució – d'ocupació.

Ademés de les repercussions de la micro-electrònica sobre els processos productius i el treball (veure, entre altres, l'informa del Club de Roma del 1982 "Microelectrònica i societat, per bé o per mal"), s'ha de tenir en compte també l'impacte de la biotecnologia i dels nous materials sobre l'ecologia. Ambdós representen avenços que traspassen uns límits de la natura fins ara infranquejats, en la mesura en què l'enginyeria genètica i els processos de laboratori permeten crear espècies vives i materials que no existeixen en la natura. Finalment, les tecnologies electro-òptiques es basen en una font energètica i motriu en principi il·limitada.

Deduïm que ens haurem d'encarar, en un futur proper, a un nou paradigma tecnològic ple d'oportunitats, però també ple de riscos, en termes d'una eventual marginació de segments de la població – i de països – així com per les repercussions ecològiques que pot comportar.

2.3. La transformació del treball

La preocupació pel desplaçament i la redefinició del treball, a causa de la difusió de les tecnologies, és prioritària en molts dels escrits estudiats.

Per a d'altres autors, en canvi, aquesta qüestió no seria conseqüència tan directa de la tecnologia, sinó que dependria de molts altres factors que són més dominables políticament com per exemple: una menor fiscalitat sobre el treball, una major utilització productiva de les bosses especulatives de capitals, una acceleració de la formació professional, etc.

En el món acadèmic, es coincideix en afirmar que estem passant de la societat basada en la producció a la de la informació i dels coneixements ².

Aquesta transició afecta especialment a les persones poc qualificades ja que el treball serà dut a terme principalment per persones creatives i polivalents (i ben remunerades), les quals complementaran el treball realitzat per les màquines.

La fàbrica del futur, que ja és realitat en moltes branques industrials, no tindrà gairebé operaris sinó programadors i empleats especialitzats en manutenció. També en els serveis del futur, com en el cas d'una agència bancària o de viatges, només hi haurà experts que assessoraran el client. La feina dels oficinistes la realitzaran els sistemes telemàtics. No obstant, en algunes activitats, sobre tot de serveis, és de preveure que els increments de productivitat romandran inferiors a l'augment de demanda i oferiran noves possibilitats de treball.

Davant l'absència d'una innovació social paral·lela a la innovació tecnològica, les societats del Nord estan vivint un creixent procés de dualització en el mercat del treball. La situació a Alemanya és simptomàtica al respecte. Estan sorgint en aquest país tres mercats laborals: un d'empleats ben preparats – amb uns bons sous i treball fix i protegit –; un altre d'empleats poc qualificats – amb sous efímers, feines temporals i no protegides –; i un tercer i creixent mercat de persones – en situacions il·legals o precàries, sense cap mena de dret –.

Per altra banda, com diria A. Toffler ³ "aquestes tendències fan preveure una economia en la qual la mesura de la riquesa no serà ni el diner, ni el temps de treball, sinó el temps lliure, que s'haurà convertit en quelcom de productiu i creador"...

Òbviament, aquesta llibertat d'escollir i poder desenvolupar el propi projecte personal, i sovint el propi negoci, serà un privilegi exclusiu del primer grup de persones qualificades, que esmentàvem anteriorment.

No obstant, un objectiu del sistema econòmic és garantir que tota la població comparteixi els beneficis dels avenços tecnològics i disfruti de les possibilitats que aquests ofereixen per alliberar els treballadors de la única modalitat tradicional de treball. Aquest és un dels aspectes centrals de la crítica dels autors, que perceben el capitalisme actual com un model ancorat en el passat, incapaç de concebre noves estructures transformadores del treball.

2. M. CORBI, *Proyectar la sociedad, Reconvertir la sociedad*. Herder, Barcelona, 1992.

3. A. TOFFLER, *La tercera onada*....

2.4. L'explosió demogràfica

Estem vivint una explosió demogràfica sense precedents en la història humana. Entre 1950 i 1986 la població mundial ha passat de 2.500 a 5.000 milions d'habitants, i es preveu que superi els 7.000 milions l'any 2008.

Un aspecte important en aquest sentit és la situació contraposada i desequilibrada entre països pobres i rics.

Mentre els països superindustrialitzats s'enfronten amb una situació estacionària, amb una piràmide d'edats cada cop més àmplia en els grups d'edat més avançada, en molts dels altres països la població creix amb taxes elevades (que poden significar doblar la població en un espai de 25 anys) i amb una proporció molt elevada de gent jove⁴. Espanya és un dels països que ha viscut una evolució molt singular. Hem passat d'una alta taxa de natalitat fins als anys setanta – des de principis de segle la població havia crescut de 19 a 37 milions – a tenir als anys noranta la taxa de natalitat més baixa del món, juntament amb Itàlia. Podem esperar que, semblantment, alguns països del Sud (com ja està passant a Mèxic) vagin reduint les seves taxes de natalitat en un futur proper; tanmateix, l'increment de la població mundial serà corprenedor.

Les implicacions d'aquest creixement són múltiples i crítiques. Primer, a mesura que els països es vagin industrialitzant, cal témer l'impacte que pot tenir sobre l'ecologia, si no s'imposen mesures estrictes en els processos de producció i consum. Des de diferents àmbits s'ha assenyalat que uns nivells de consum semblants als del Nord, serien insostenibles des del punt de vista ecològic. El consum - destrucció de recursos - promig dels habitants del Nord és més de 20 vegades el promig dels del Sud. Cal tenir a més en compte, que els països del Nord ja estan suportant, en molts casos, una major densitat de població amb major pressió sobre el medi ambient.

En segon lloc, els recursos necessaris per a la creació d'ocupació i la formació de capital, de manera que es puguin implantar les nostres pautes de consum, semblen del tot inassolibles per a la majoria d'aquests països.

En tercer lloc, observem ja ara una marginació creixent de la població jove en els països del Sud, que condueix a unes desesperades migracions cap a països més pròspers, així com el sorgiment de moviment polítics extrems⁵. Una tal marginació no pot fer altra cosa que accentuar-se en un sistema de mercat global, on dominen els coneixements i la formació, que en moltes d'aquestes regions estan fora de l'abast de la majoria de la població.

Finalment, ens encarem amb el problema de com salvar "l'estat del benestar" que han construït les social-democràcies, en un marc en què una quantitat cada vegada menor de persones estan cotitzant els impostos que

4. Així, per exemple, a Nigèria la població amb menys de 15 anys representava en 1986 el 49% de la població, xifra que en Japó només arribava al 19%.

5. Seria difícil d'entendre l'arrelament del fonamentalisme entre els joves d'Algèria, per exemple, si no hi hagués una taxa d'atur superior al 50% per a aquest sector de població.

han de mantenir a una creixent població de jubilats, estudiants o aturats. En aquest context demogràfic és potser on resulten més clars els límits de l'actual mercat de treball i distribució dels ingressos. Fer creure que l'actual sistema és viable i pot ser universalitzable és una quimera perillosíssima.

2.5. El cercle viciós de la competitivitat i del creixement arriba a la seva màxima expressió

En aquest marc canviant d'economia oberta i difusió ràpida de les noves tecnologies, malgrat s'intensifiqui la competència a nivell nacional i internacional, també s'accentua la concentració empresarial mitjançant fusions i adquisicions, o aliances i acords a nivell mundial. El "leit-motiv" és: competitivitat⁶. Vivim més que mai la disjuntiva del creixement en el sistema capitalista.

D'una banda, s'accentua la violència de la competència, però de l'altra – i com a resultat de l'esmentat procés de concentració – va creixent la dimensió dels competidors, que necessiten conquerir mercats cada cop més grans, i aplicar noves tecnologies per obtenir més beneficis. De forma complementària, es reforcen les xarxes i els "cartels" entre empreses, per fer front al risc creixent i a la incertesa que comporta aquest marc canviant.

És a dir, cada vegada hi ha una més gran competència entre agents que al mateix temps cooperen i concentren un major poder econòmic. Agents, a més, que són gairebé tots originaris d'uns pocs països, on es generen els nous coneixements, fonament del sistema capitalista actual.

En aquest context, els governs juguen un paper menor, davant els veritables motors de l'economia que són les grans empreses. En defecte d'un govern supra-nacional, el marge d'actuació dels governs nacionals per mitjà de les seves polítiques econòmiques es veu fortament disminuït, en primer lloc per l'escàs control que poden exercir sobre les operacions de les empreses que operen internacionalment o globalment, i en segon lloc, per la carrera competitiva en la qual estan embarcats amb d'altres països. En l'"Era de la Interdependència Global" l'economia capitalista segueix la seva pròpia lògica, com a sistema que supera en gran part l'actuació dels governs nacionals. Les "democràcies nacionals" queden depassades per les "plutocràcies (=poder del diner) transnacionals".

Tanmateix, els governs nacionals segueixen orientant les seves polítiques locals cap a l'estímul del creixement continu, amb la il·lusió d'assegurar l'ocupació interna i de generar els ingressos necessaris per absorbir la

6. En l'àmbit de les Escoles de Negocis (management), un dels llibres de text més utilitzats en Direcció de Producció ofereix la següent definició: "Competitivitat es refereix a la posició relativa d'una empresa en el mercat. Es tracta de guanyar. Un combat de boxa seria un exemple de competència. Qui obté més punts o aconsegueix mantenir-se dempeus fins al final del combat, guanya." (V. R. CHASE I N. AGUILANO, "Dirección i Administración de la Producción i de las Operaciones". Adison - Wesley Iberoamericana (1994). Definida així, la competitivitat és un joc de suma zero.

producció de les empreses. Dins d'aquesta dinàmica, es creu que el més important és créixer per obrir, així, noves perspectives d'inversió, que, al seu torn generin altre cop més producció i es mantingui l'ocupació...

Arribem així, a finals del segle XX, a la paradoxa en què s'intensifica una competitivitat aferrissada juntament amb un creixement desequilibrador i marginador.

* * *

D'aquestes 5 tendències que hem destacat en la transformació de les societats de finals del segle XX, n'hi ha tres que els autors seleccionats inclouen, no solament en les seves diagnosi, sinó també en les seves propostes. Però, en canvi, n'hi ha dues -la mundialització de l'economia amb desequilibris regionals i l'explosió demogràfica- sobre les quals pràcticament no en parlen. Aquest fet és explicable, en gran part, perquè aquest dos fenòmens són relativament recents, mentre que la reflexió de la majoria dels autors, està iniciada fa varies dècades. Aquest "oblit", no sembla que invalidi gran part de les propostes, però sí que obligarà a replantejar-les o/i adaptar-les en posteriors estudis, tenint en compte aquests nous factors emergents.

3. L'economia financera, principal element distorsionador de l'economia.

El principal element de diagnosi comú que es desprèn dels autors, és que l'expansió descontrolada de l'economia financera representa el factor de desequilibri més important de tot el sistema, en la mesura en que ha oblidat la seva funció de servei a l'economia productiva, i li està dictant unes regles de joc que en perjudiquen el seu bon funcionament. Aquest divorci de l'economia financera aguditza les altres disfuncions que el sistema productiu presenta en relació tant al marc ecològic com a l'economia subterrània.

La desaforada recerca de benefici a curt termini està així ofegant el cicle inversió-producció-consum, a força d'extraviar els capitals inversius cap a negocis de natura especulativa, que no responen a millores reals en termes de béns o serveis. Això accelera, alhora, la degradació ecològica d'una banda, mentre que les conseqüències que se'n deriven pel costat social – atur, reducció de prestacions socials, marginació, valors insolidaris, etc. – amenacen amb un trencament del pacte social, construït sobre el treball i la participació democràtica i augmenten la sobre-explotació dels treballadors dels països perifèrics.

La dimensió planetària dels mercats financers i el seu funcionament global augmenten la gravetat de la situació, ja que els permet d'actuar per sobre dels governs locals, i determina una impotència del poder polític a l'hora d'actuar com a regulador d'aquests desequilibris. També accentua la tendència a involucrar els poders polítics en complicitats d'interessos amb el poder financer.

En el capítol 5, dedicat a les propostes, veurem com moltes de les principals mesures de canvi presentades estan destinades a reglamentar el sistema financer i reconduir-lo a les funcions que una economia productiva, ecològica i transparent necessita. També veurem com, en alguns casos, la intervenció sobre els instruments monetaris no es limita a una funció correctora, sinó que esdevé el factor clau d'un replantejament global del sistema socio-econòmic.

Les raons divergents que els autors aporten per argumentar la vital importància de reconduir el sistema financer estan relacionades amb la varietat de postures que tenen davant del concepte de "mercat".

3.1. Desmitificar el mercat

El mercat s'ha imposat avui en dia com el nou "dogma" que regeix l'economia del planeta. En teoria es diu que el mercat - malgrat les seves

imperfeccions - és el marc que garanteix la màxima eficiència econòmica i el millor ús i repartiment dels recursos escassos. Se'l considera un mecanisme amb capacitat d'autoregulació.

Però, la pràctica ens ensenya que aquestes "imperfeccions" acostumen a dominar els mercats. Així, segons s'observa, aquests evolucionen cap a una tendència oligo- o monopolística, amb resultats que demanen unes intervencions correctores.

Davant d'aquestes consideracions, els autors aporten raons diverses per desmitificar la imatge del mercat com a solució universal dels problemes econòmics.

La necessitat de revisar el camp d'aplicació del mercat, ve de reconèixer l'existència de tres realitats, en les quals l'aplicació d'aquest mecanisme té efectes distorsionadors. Segons la majoria dels autors, i amb una coincidència de criteris - tàcita o explícita - realment notable, aquestes realitats que mereixen un tractament no mercantil, són **la Natura, la Persona i el Diner**.

Aquestes tres realitats són **mercaderies falses o dubtoses**, ja que no han estat realment "produïdes", o bé són irreproduïbles, o bé tenen un estatut purament simbòlic, que no s'hauria de sotmetre a mercadeig. Els mercats que generen són, en conseqüència, uns falsos mercats, on l'oferta és limitada, controlada, i fins i tot, en algun cas, manipulada.

Sobre els efectes distorsionadors que deriven de l'ús de la **Natura** com a mercaderia, tenim des de fa uns trenta anys el moviment ecologista, que ha donat peu a una conscienciació social que ha assolit el mateix abast planetari de la crisi ambiental que denuncia.

Més antigues són les veus que alerten sobre els riscos que pot engendrar la mercantilització de la **persona**, reflexió que ha alimentat les corrents de pensament anarquista, socialista, humanista i cristià, per citar-ne només algunes ⁷.

La reflexió sobre el **diner** com a falsa mercaderia és, en canvi, una aportació més específica dels autors aquí estudiats, sobre la qual encara a penes hi ha literatura, ni moviments de denúncia explícita. És per aquest motiu que serà l'aspecte que tractarem amb més profunditat. Abans però, cal fer esment de dues circumstàncies recents que condicionen de manera decisiva la disfunció financera, tal com es presenta avui.

El primer element és l'**abstracció de la moneda**. Des de que el primer conflicte mundial va marcar la fi de la convertibilitat del paper-moneda en or, la moneda ha anat perdent tot valor intrínsec i tota referència directa a un bé material que li fes de patró. La moneda és, cada cop més, un pur

7. S'ha de dir, en efecte, que el terme de persona al que ens referim és un denominador comú entre accents i preocupacions que poden variar molt d'un autor a l'altre. Sense dubte, la persona és la realitat més problemàtica d'aquest nostre discurs, ja que és al mateix temps mitjà i fi de l'activitat econòmica, subjecte i objecte de treball, productor i consumidor de béns i serveis, de tecnologies i de coneixements. És nostra intenció deixar obert el concepte, que mantenim com a tema clau, però amb la diversitat de dimensions i d'interpretacions a les que dona peu.

símbol comptable, un reconeixement de deute, el valor del qual és en àmplia mesura fiduciari (acceptat per confiança), ja que es recolza en part sobre la capacitat productiva de la nació emissora, i en part sobre les expectatives dels agents econòmics. La revolució informàtica i telemàtica, en donar a la moneda un nou suport electrònic, totalment intangible, en reafirma la seva clara dimensió de símbol i de sistema d'informació.

La revolució informàtica és la segona circumstància que ha incidit sobre el sistema financer, provocant la seva globalització (com s'ha indicat en el capítol anterior). Els símbols monetaris i financers circulen avui les 24 hores del dia, a gran velocitat i en quantitats desorbitades a través de les xarxes telemàtiques del sistema financer global, perdent la seva vinculació - al menys a curt termini - amb els processos de creació de riquesa. Aquest divorci, afavorit per la mobilitat i la inestabilitat de la moneda-símbol, arriba avui a un grau inimaginable⁸.

3.2. Les claus de la disfunció financera

Prèviament a expressar les 4 claus de la disfunció financera, fem un repàs de les funcions que el sistema financer hauria d'acomplir:

- en primer lloc, l'exigència de sotmetre's a l'imperatiu econòmic d'equilibri entre inversió, producció i consum.
- en segon lloc, se li demana d'afavorir la creació de riquesa, recollint estalvi i canalitzant-lo cap a la inversió productiva.
- en tercer lloc, se'l responsabilitza de que es compleixin les tradicionals funcions atorgades als instruments monetaris: a) reserva de valor; b) unitat de compte; c) mitjà d'intercanvi. Es podria afegir una nova funció (d) - que constitueix una de les aportacions del nostre estudi- que és el fet de ser un vehicle d'informació de la realitat econòmica.

Els autors estudiats ens ofereixen quatre claus de lectura fonamentals per explicar la disfuncionalitat del sistema financer.

3.2.1. PRIMERA CLAU:

Una sola moneda no pot fer funcions diferents

S'està assignant a una mateixa moneda dues finalitats contradictòries: la primera, de facilitar els intercanvis (destinada a fluxes), i l'altra, la de ser reserva de valor (destinada a estocs).

En altres paraules, i segons argumenta Casals⁹, s'està donant una solució perversa al problema de materialitzar l'estalvi: en comptes de mantenir la

8. Com s'ha comentat abans, la proporció de dòlars que es mouen per intercanvis reals i per fluxes financers és d'un a trenta.

9. Anirem citant els autors resumits en la segona part pels seus cognoms.

col·locació inversiva en el sistema productiu - que garanteix a mitjà termini el valor de l'estalvi, gràcies a les plusvàlues generades en la creació de riquesa - el sistema financer ha optat per col·locar les seves liquiditats en "valors refugi". D'aquests, els més importants són la terra, especialment urbana (mercat immobiliari) i els diversos actius (quasi-diners) que es compren i venen en el mercat de valors i de capitals ¹⁰.

La mercantilització de "productes no produïts" determina l'existència en el cicle econòmic d'unes rendes no guanyades, en la mesura en què no donen com a contrapartida una millora real de béns o serveis. El sistema financer està construït així sobre falsos mercats, en què l'oferta està seriosament alterada, com passa quan:

- l'oferta és limitada, com en el cas de la terra i dels solars urbans;
- l'oferta és controlada i restringida, com passa en l'emissió de diner fiduciari, que malgrat la seva gran varietat de formes (títols, bons, pagarés, actius...) depèn de les decisions d'un grup restringit d'actors econòmics;
- l'oferta és manipulada, com esdevé amb la creació de diners a través del crèdit, de què parlarem més endavant.

Si la col·locació especulativa en el sistema financer està fent competència deslleial a la col·locació inversiva en el sistema productiu, això depèn en gran mesura del marc legal i fiscal vigent, que estableix unes polítiques que fan molt més atractiva la primera que la segona.

La política fiscal n'és un primer exemple en la mesura en què està gravant les rendes actives (és a dir, "guanyades", amb creació de riquesa), i desgravant moltes de les rendes passives ("no guanyades", sense creació de riquesa). Per Allais, la pressió sobre les rendes salarials o els beneficis empresarials, contrasten amb les facilitats que disfruten les col·locacions immobiliàries o financeres.

La política financera és l'altre engranatge del mateix mecanisme. El manteniment d'una taxa d'interès artificialment alta - començant per l'emissió de deute públic - juga un paper clau en aquest procés. Amb la finalitat d'atreure capitals, s'està oferint una rendibilitat financera superior a la rendibilitat que poden raonablement garantir les inversions productives. L'encariment del diner penalitza qui vol invertir per mantenir eficaç la seva activitat productiva, o els qui paguen amb anys de treball els crèdits rebuts per adquirir la vivenda o per dedicar-se a estudiar.

Una política financera semblant, que promou la fertilitat del diner per sobre de l'activitat productiva, endegant una espiral d'endeutament perversa, obté com a resultat el dilapidar progressivament el teixit econòmic local, i els recursos i la riquesa dels països que la practiquen. L'espiral d'endeutament ha assolit unes conseqüències especialment greus quan afecta les regions més endarrerides en l'acumulació de capitals i

10. Molts d'aquests actius no tenen més garantia que la promesa d'una rendibilitat a curt termini, el caràcter de la qual és purament crematístic, ja que l'increment de valor no acompanya cap creació de riquesa, i és, doncs, un pur augment de preu.

tecnologies. La divisió nord/sud del món és marcada, en àmplia mesura, per aquest domini exercit mitjançant les finances.

3.2.2. SEGONA CLAU:

La creació descontrolada de poder de compra accentua els desequilibris

La dimensió internacional de l'economia financera no fa altra cosa que accentuar la competència per atreure capitals, i afavoreix la manca d'una normativa eficaç que reguli el mercat bursàtil i el de divises, així com l'actuació dels bancs i de les entitats financeres. La manca d'aquesta normativa financera que no ha sabut controlar el mecanisme del crèdit, és la tercera política que afavoreix la col·locació especulativa per sobre la col·locació inversiva.

Segons explica Allais, l'actual normativa financera permet al bancs concedir crèdits sobre quantitats de diner de les quals, en principi, no disposen. Això es pot donar bàsicament en dues formes: la primera, concedint crèdits a llarg o mitjà termini a partir de dipòsits a termini inferior (o a la vista); la segona, a través d'un joc d'escriptures, en què el banc presta al client un diner comptable, que abans no existia, i que s'origina gràcies a un intercanvi de promeses de pagament: la promesa del banc a la vista contra la promesa del prestatari de pagar a termini.

D'aquesta forma, els bancs i les altres entitats bancàries generen una massa monetària ingent, a la qual correspon un poder de compra creat del no-res, en quant no té contrapartida amb cap servei prestat a la col·lectivitat. La creació de diner a través dels mecanismes del crèdit, i els falsos drets que aquest procés engendra, representen la font més ingent de rendes no guanyades, que Allais compara sense embuts a l'activitat d'uns fabricants de moneda falsa – però legals! —.

El pitjor del cas, és que aquests mitjans de pagament creats del no-res serveixen en gran mesura per finançar l'activitat especulativa en els mercats bursàtils¹¹. Aquest factor, juntament amb la cotització contínua dels valors, alimenta una inestabilitat potencial permanent que afavoreix la manipulació dels mercats. L'espiral creixent del mercat secundari, on es generen i s'intercanvien valors ficticis, corresponents a deutes recolzats sobre deutes que recolzen sobre altres deutes, n'és el resultat final. La circulació incansable i accelerada de bombolles gegantines de liquiditat electrònica transforma el sistema financer en una "economia casino", on les decisions

11. Hem tingut a casa nostra casos recents i alligadoros com el del financer Javier de la Rosa, que es podrien estudiar com exemples emblemàtics del que volem dir. Recordem el préstec de 10.000 milions de ptes. concedit per un dels principals bancs espanyols, i que tenia com a única garantia les mateixes accions d'empresa que s'anaven a comprar amb aquells diners. En el recent llibre de J.K. GALBRAITH (*La cultura de la satisfacció*, 1992, Ariel, Barcelona) trobem una confirmació molt documentada de la extensió de pràctiques similars, per exemple als Estats Units. Vegeu especialment el capítol 5 "La licència para la devastación financiera".

dels agents econòmics en gran part ja no estan vinculades al sistema productiu.

No hi ha dubte que allà on hi ha una apropiació de rendes "no guanyades", trobem, també, una espoliació de rendes guanyades, que surten de les butxaques de tots els qui, amb el propi treball, paguen els alts interessos financers, l'augment del cost de la vida, la depreciació de diner, etc. Aquesta apropiació de rendes no guanyades es tradueix també en una substracció de recursos vitals a l'economia productiva, la qual cosa fa disminuir alhora l'oferta i la demanda: frena la producció, genera atur, redueix el consum i augmenta la inflació. Un cicle viciós que, portat a l'extrem, pot conduir a conflictes bèl·lics, com ha demostrat la història.

En tot cas, aquest ordre de coses estimula la cultura del guany fàcil, amb tots els subproductes que alimenten l'economia subterrània: evasions, opacitat fiscal, tràfics de tota mena, corrupció, blanqueig, etc.

3.2.3. TERCERA CLAU:

Els instruments monetaris no afavoreixen la informació i la transparència.

No s'està donant suficient importància a la funció informativa de l'instrument monetari.

Aquesta reflexió, que és una aportació específica de Chalaux, ens invita a considerar les característiques informatives del mitjà de pagament com un element clau de tot el sistema social (i no només de l'econòmic). La informació sobre el qui i el què de les transaccions econòmiques és el factor que - segons l'autor - possibilita, o no, el respecte de les regles de joc, a nivell micro-econòmic, així com la gestió racional i equilibrada de les magnituds macroeconòmiques.

En el vessant microeconòmic, això vol dir que quan l'instrument monetari compleix la funció de mitjà d'intercanvi sense, però, oferir cap informació sobre l'ús que se n'ha fet d'ell, tenim servit un instrument poderós per saltar-se les lleis i practicar el joc brut. Una moneda anònima, desinformativa, que circula sense deixar rastre, deixa camp lliure a la corrupció i la il·legalitat (fraud, evasió fiscal, economia submergida...) i al domini dels poders fàctics, que desvirtuen l'estat de dret i distorsionen les regles del joc democràtic. En una paraula, la irresponsabilitat guanya terreny tan en l'àmbit econòmic com en el social i polític.

En el vessant macroeconòmic, la deficiència informativa de l'instrument monetari porta, en darrer termini, a un desconeixement d'importants fluxes econòmics, i obliga les autoritats, així com els actors econòmics, a manejar indicadors i magnituds aproximades o estimades. L'existència d'una moneda anònima ens priva dels coneixements per a dues operacions fonamentals: la contrastació de qualsevol teoria (i política) econòmica, i la capacitat de crear moneda per equilibrar el sistema econòmic segons un criteri més

objectiu. Aquesta informació perfeccionaria la que ara utilitza l'autoritat econòmica.

D'altra banda, l'evolució tecnològica en informàtica, telemàtica i micro-electrònica ens ha posat a la disposició les targetes, un nou suport electrònic per als instruments monetaris, en fase avançada d'implantació, que possibilitarien incloure més elements informatius en els mitjans de pagament. Tal informació actuaria, si fos correctament utilitzada, com a element clarificador del sistema.

3.2.4. QUARTA CLAU:

Manca el reconeixement del valor comunitari dels capitals

Els drets de propietat sobre els béns de capital han d'anar acompanyats d'uns deures corresponents.

L'especificitat dels capitals és d'estar vinculats a la permanència. Són fruit d'una acumulació històrica i el seu destí és de projectar cap al futur el mateix procés de creació de riquesa. El fet que siguin imprescindibles per al desenvolupament i la continuïtat del sistema econòmic, és la primera raó per la qual caldria que aquests béns estiguessin sota una vigilància col·lectiva, que vetllés sobre els seu ús adequat. Però hi ha altres dues raons per les quals seria convenient tractar a determinats capitals com a patrimoni de la comunitat, encara que el seu ús fos particular.

Una primera raó, afecta els recursos naturals i és suggerida especialment per Colom, que es refereix a la constatació que tot Capital deriva de l'acumulació en el temps de Natura i Treball. L'ecologia ens està fent comprensible el criteri que veu en la Natura el patrimoni comú que tots els humans vius comparteixen amb les generacions futures. Això, planteja la necessitat de gestionar la Natura amb uns criteris que no es redueixen al mercat. El sistema ecològic és la condició de tota activitat econòmica. Un imperatiu econòmic és, doncs, preservar els capitals – en la mesura del possible – de la seva tendència al desgast.

La segona raó, afecta al patrimoni històric i ens l'aporta Chalaux, que subratlla el paper que juguen els coneixements i la invenció tecnològica en el procés d'acumulació de capital. També en aquest cas, veiem com cada nou invent, cada eina, cada tecnologia, cada màquina, es recolza sobre un llarg procés històric d'acumulació del saber. Però, com ens suggereix l'autor, part d'aquest valor afegit deriva del que anomena "el treball dels morts" – els coneixements i els invents que han passat a formar part del patrimoni comú de la humanitat.

Aquests dos arguments ens conviden a replantejar el concepte de propietat sobre importants béns de capital segons la fórmula "propietat nua o usdefruit" amb el conjunt de drets-deures que aquesta figura jurídica comporta.

En aquesta perspectiva hi coincideix també Casals, precisant que la preferència per la nua propietat comunitària hauria de quedar limitada als

capitals no reproduïbles: essencialment els recursos naturals limitats, el patrimoni històric irreproduïble i l'emissió restringida d'actius financers i monetaris. Pel que fa als capitals reproduïbles - que són la majoria dels béns durables i dels mitjans de producció - llur facultat de poder ser sempre augmentats pel treball humà i llur subjecció a l'amortiment, els hi confereix una preferència per la propietat privada (personal).

4. Cap a un sistema d'economia equilibrada i benestar compartit

El pensament social sempre va endarrerit respecte als canvis en les forces econòmiques i tecnològiques. Aquest esbiaixament es tradueix en un procés molt lent d'innovació social, per fer front a les noves realitats. El pas del diagnòstic o de la crítica a les propostes, i més endavant a l'acció, és difícil i demana un esforç concertat, no exempt de conflictes.

Les aportacions recollides dels diferents autors es caracteritzen per no haver-se quedat en la fase de diagnòstic i per haver-se arriscat a fer propostes d'objectius i de dispositius concrets de canvi. Tot i així, abans d'entrar a exposar aquestes concrecions – cosa que farem al capítol 5 – pot ser convenient destacar alguns elements relativament comuns que ajuden a situar el ventall d'enfocaments – a voltes propers a voltes allunyats – que plantegen, als quals o bé no hi corresponen uns dispositius únics (sinó que són fruit de la combinació de diverses mesures), o bé són enfocaments que es destil·len dels autors, però dels quals no hem sabut trobar-ne propostes operatives.

En general, els autors consideren que cal assolir l'equilibri entre inversió, producció i consum en un marc de benestar compartit. Creuen, que els membres de la societat són persones participatives i solidàries (amb un destí comú), alhora que individualitats creatives, amb els seus propis interessos i projectes personals, que necessiten desenvolupar. Volen afavorir la convivència en un marc de llibertat personal. No es creu que el canvi es pugui fer per la submissió cega a lleis o a normes ideològiques. El valor fonamental és la convicció i la voluntarietat. Tanmateix consideren que els canvis instrumentals afavoreixen els canvis d'actituds i de valors, que sempre són més lents i que no es poden imposar per la força.

4.1. Disposar de nous indicadors del benestar

Per valorar i mesurar l'evolució del benestar de la població cal utilitzar mètodes de comptabilitat nacional diferents dels que s'apliquen actualment.

El sistema de mesura del Producte Interior Brut, per exemple, no inclou l'agricultura de subsistència, ni el voluntariat, ni el treball domèstic, ni el troc, ni un conjunt d'activitats que arriben a representar la meitat de l'economia dels països industrialitzats. I en canvi es compten com a Producció activitats que són destrucció – p.ex. consumir petroli – o que intenten corregir la destrucció del medi ambient... Sobretot, no es valora

adecuadament el benestar humà quan aquest no es pot quantificar mercantilment ¹².

El problema de base radica en què el PIB és un mesurador de producció, mentre el benestar econòmic és una qüestió de medició de quantitat i qualitat de "consum" - i no sols de consum material.

4.2. Distingir les diferents "economies"

La riquesa d'aportacions dels autors ha posat de relleu la complexitat de factors que juguen en la realitat econòmica. La diversitat d'accents ens han portat a reconèixer diferents nivells que s'han de tenir en compte quan ens referim a l'economia.

Per expressar-ho d'una forma gràfica ens hem permès d'adaptar l'esquema de Hazel Henderson ¹³ en el qual representa el sistema productiu en forma d'un pastís de tres pisos, amb farciment interior i recobriment extern.

Tot el sistema es recolza sobre el primer pis: la "mare natura", que proporciona la base de recursos i condicions de vida, absorbeix la contaminació i recicla subproductes (quan no excedeixen els límits de tolerància). Aquí es concentra bona part de les externalitats ¹⁴ que el PIB no comptabilitza. La dimensió ecològica de la realitat s'ha de reconèixer com el marc bàsic necessari de tota activitat i reflexió econòmica (encara que, entre els economistes, aquest no deixi de ser un plantejament minoritari). S'està fent més clara la consciència que la Natura no sols significa recursos, espai físic i matèries primeres, sinó també uns delicats equilibris vitals, un insubstituïble patrimoni de diversitat genètica, etc. Protegir aquests fràgils i essencials mecanismes de la vida és una de les prioritats que també l'economia ha de tenir en compte.

Així, l'economia ecològica cerca com tenir en compte el mitjà i llarg termini i com comptabilitzar les "externalitats":

- replantejant els processos productius (canvi en tecnologies, materials, fonts energètiques...),

12. Han aparegut en els últims anys una multiplicitat de nous indicadors que suposen un avanç significatiu al respecte. Un dels que han tingut més acceptació en àmbit internacional és l'Índex publicat en 1990 per el Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides, anomenat Índex de Desenvolupament Humà (IDH). Un altre és l'Índex de Benestar Econòmic Sostenible (desenvolupat per la New Economics Foundation, de Londres) i que s'ha aplicat a diversos països industrialitzats, demostrant que, en tots ells, s'ha produït, des dels anys vuitanta, un descens del benestar - segons l'Índex - paral·lel a un increment real per càpita del PIB.

13. HAZEL HENDERSON, *Paradigms in progress: life beyond economics*, Knowledge Systems, Inc., 1992

14. Externalitat: beneficis o perjudicis que encara no tenen una valoració crematística. Es parla d'"externalitats" per descriure els efectes externs al mercat, no valorats als preus. Les contaminacions, per exemple. Tot sovint són els moviments que lluiten per la salut dels ciutadans els qui han obligat a "internalitzar" les externalitats amb les seves protestes.

- aplicant taxes verdes d'extracció, ús, de contaminació... que internalitzin els costos mediambientals.

Al damunt d'aquest primer pis trobem un ampli sector d'**economia informal**: agricultura de subsistència, producció d'ús propi, bricolatge, treball domèstic, cura de la llar, assistència a vells, infants i altres persones necessitades, voluntariat, ajuda mútua, regals i intercanvis ¹⁵...

Així de l'economia informal-comunitària, que *no és ni remunerada ni comptabilitzada*, s'ha de trobar la forma de "valorar" socialment tota la feina que les persones fan sense obtenir-ne una remuneració monetària:

- en tant que voluntària (associacionisme),
- o no mercantil (auto-subsistència, reciprocitat, serveis socials,...),
- o reproductiva (feines de la llar, funcions reproductives de les dones,...).

En termes absoluts, veiem així que la primera mitja part del pastís, és a dir el 50% de la riquesa productiva real, correspon a activitats que no es comptabilitzen en el PIB, i van a càrrec de l'altruisme humà i dels costos ambientals no pagats i traspassats a les generacions futures.

Entre la part comptabilitzada i la no-comptabilitzada del pastís, trobem el **farciment**, constituït per l'**economia subterrània** que es basa en la impunitat que dona fer les transaccions en efectiu (en moneda anònima). L'economia submergida i tota mena d'activitats delictives que poden significar un 15% del PIB.

Així l'economia subterrània *remunerada però no comptabilitzada* inclou:

- la "submergida" (treball "negre", frau fiscal)
- i la "delictiva" (evasió divises, tràfics clandestins d'armes, de drogues, de persones, d'òrgans; finançaments ocults, estafes, robatoris, xantatges, etc.).

Sobre els dos pisos no monetitzats i no comptabilitzats es recolza el pis monetitzat i comptabilitzat de l'activitat productiva, que es recull per tant en el Producte Interior Brut. Aquest tercer pis se'l reparteixen en parts aproximadament iguals el sector públic (defensa, governs locals i estatal, infraestructures i serveis públics, empreses nacionalitzades o mixtes) i el sector privat. En altres paraules, el sector privat mercantilitzat representa tan sols un 20% del valor total del pastís econòmic.

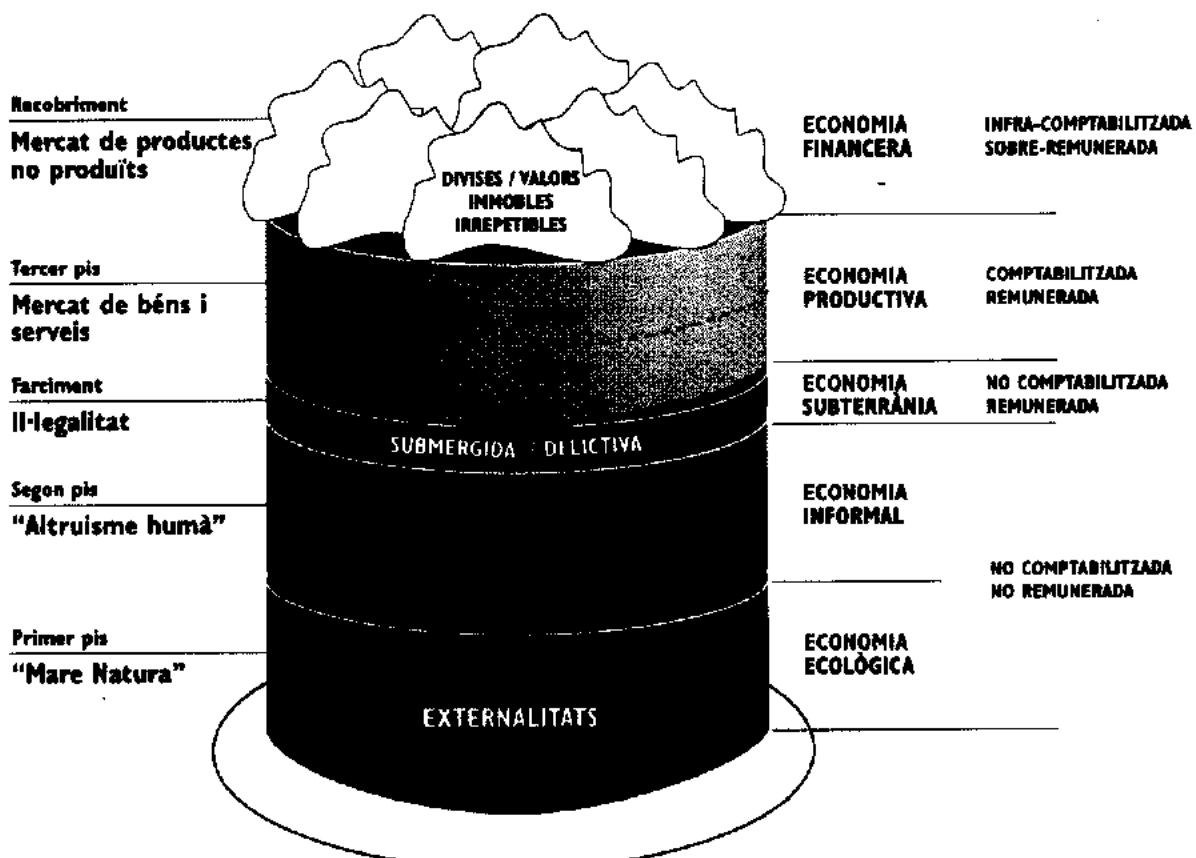
A més, aquesta economia *remunerada i comptabilitzada*, (que inclou el conjunt d'activitats de producció - distribució - consum), comptabilitza moltes operacions que s'haurien de restar (perquè són destrucció) enlloc de sumar-les com a producció.

15. Segons estudis sociològics recents (Nicholls & Dyson, *The informal economy*), en què s'han comptabilitzat hores productives treballades, es pot demostrar que fins i tot en països com França, Suècia, Canadà o Gran Bretanya, la meitat de tot el treball productiu no és remunerat amb una contrapartida monetària.

Finalment, la part superior del pastís té un recobriment - una bombolla financera - format per les transaccions financeres que es donen en el conjunt del sistema.

L'economia financera, *sobreremunerada i parcialment no comptabilitzada*, comprèn, doncs, aquells mercats en què es compren i venen "productes" que en veritat no han estat produïts (o bé que són de producció molt antiga i no repetible):

- els mercats de divises i de valors (on es compren i venen símbols monetaris, en totes les seves diverses i múltiples formes),
- el mercat immobiliari (terra, immobles, explotacions...)
- el mercat d'irrepetibles (materials preciosos, obres d'art, etc).

Font: H. HENDERSON
Reelaboració: ECOCONCERN

4.3. Des de l'economia de mercats cap a nous enfocaments

Els autors no plantegen un retorn a criteris de planificació centralitzada, però tampoc aposten per una desregulació generalitzada del mercat. Mes bé, tenen diferents maneres de concebre el mercat, que poden ser aplegades segons tres objectius:

1. Millorar l'economia de mercats
2. Fer complementària una economia de mercats amb àrees desmercantilitzades
3. Apostar per una economia desmercantilitzada (distributiva)

4.3.1. Millorar l'economia de mercats

Alguns consideren que l'economia de mercats -no es pot parlar d'un sol mercat- és la menys dolenta de les possibles, però que s'han de corregir les disfuncions que impedeixen complir la seva missió, de creació de riquesa i benestar.

Les disfuncions s'han de corregir bàsicament en dos àmbits:

- **el financer**, on s'origina la majoria de rendes no guanyades.

Es proposen correccions del sistema bancari, creditici i bursàtil, per impossibilitar formes d'enriquiment sense una corresponent millora de béns i serveis. Tant la política que regula el tipus d'interès, com el marc fiscal i financer es conformarien per tal que l'estalvi no tingui incentius per a col·locacions especulatives. Tota la política monetària es centraria en el manteniment d'unes condicions d'estabilitat macroeconòmica i monetària, amb inflació limitada i mecanismes compensatoris de la pèrdua de poder de compra.

- **el laboral**, on es produeix riquesa i es reparteixen la majoria de rendes.

Cal eliminar els obstacles ficticis a l'establiment d'una reciprocitat lliure i voluntària entre els agents econòmics. A fi que la contractació laboral pugui ser lliure i voluntària per a les dues parts, fa falta que ningú no es trobi obligat a acceptar condicions injustes a causa d'un estat de necessitat. La percepció d'una renda universal mínima permet trencar el "pacte de la fam" i afavorir la creació d'ocupació (i per tant riquesa), a més d'obrir camí a noves formes d'associació laboral.

4.3.2. Fer complementària una economia de mercats amb àrees desmercantilitzades

Es presenten diferents enfocaments.

- En general, es considera que les "falses mercaderies" - i molt especialment la Natura i el Dòner - haurien de ser gestionades a través de criteris i de mecanismes no mercantils.

- En el cas del Treball, s'estableixen diversos estatuts d'activitats, que generalment inclouen tres nivells: el mercantil (normal de mercat), el comunitari¹⁶ (serveis o producció comunitària, ni pública ni privada) i el mixt (empreses artesanals/personals o serveis comunitaris que participen en el mercat). Les decisions relatives a què produir, així com les relacions laborals, varien d'un estatut a l'altre.

L'objectiu és aprofitar l'eficàcia dels mecanismes de mercat per a la producció corrent mercantil, i alhora assegurar la provisió de serveis i productes comunitaris, sense sotmetre'ls a la dinàmica mercantil.

- Un altre enfocament és el que accepta les regles de l'oferta i la demanda del mercat, però que determina que les decisions sobre el què i el com produir es prenguin democràticament en les unitats productives, seguint els mecanismes d'"autogestió dels treballadors propietaris de l'empresa".

4.3.3. Apostar per una economia desmercantilitzada (distributiva)

Finalment, es concep un model desmercantilitzat en què la determinació de les necessitats, i per tant de la producció, és el resultat d'un consens comunitari, on es junten els projectes institucionals o socials amb els projectes personals. En aquest sistema l'equilibri entre l'oferta i la demanda està en principi garantit, gràcies a la correcció dels plans de producció en cada cicle de consum, i en evitar les fuites d'estalvi cap a activitats no productives.

Per a l'economia distributiva el procés de decisió és de baix cap a dalt, així que les decisions es van canalitzant gradualment pels diferents nivells, en funció de la complexitat de l'activitat en qüestió. Per alguns projectes les decisions es mantenen a nivell d'un grup de persones, mentre que en el cas d'altres projectes - que per la seva complexitat demanen la participació de molts grups, o bé comporten externalitats que afecten altres estaments de la societat - les decisions puguen cap a nivells superiors. L'últim esglaó és l'Estat, que actua com a àrbitre o coordinador (no planificador) dels grans projectes, i gestor dels impostos i de les rendes a repartir.

16. Diversos autors parlen de propietats, iniciatives, estatuts... "comunitaris" o "col·lectius" per referir-se a un "espai" que no és ni privat individual ni públic estatal. Aquesta és una línia que cal estudiar-la més a fons per veure'n la seva operativitat ja que molts dels problemes plantejats tenen la seva arrel en que sempre estan subjectes o a la "raó d'estat" o a la "raó de mercat". Hem vist algunes propostes de com articular una "raó comunitària" que faci de contrapès a les altres dues. Però cal veure com evitar que al final es confongui amb una o l'altra. Chalaux, en aquest sentit, proposa un "estatut comunitari" que ofereixi serveis gratuïts finançats públicament però autogestionats privadament.

En l'economia distributiva de Duboin, per exemple, desapareix completament l'empresa amb finalitat de lucre. Tota empresa neix d'una necessitat, expressada des de la comunitat per concertació general. L'empresa és el negoci de tots, governada pel principi d'autogestió en l'organització del treball.

Una economia desmercantilitzada i comunitària implica el retorn a dimensions o escales menors de producció ("desenvolupament a escala humana"), és a dir, la recerca de l'"escala òptima" descentralitzada. L'objectiu és mantenir, al màxim grau possible, la proximitat entre la producció i el consum. El comerç entre comunitats és important, però com a complement d'activitats que no es poden realitzar en un marc més reduït. En resum, és la negació de l'economia global dels grans centres de decisió empresarial, que poden canviar a voluntat la localització de les seves operacions a nivell internacional, sense altra lògica que la del benefici.

5. Objectius i dispositius per transformar la societat des de l'economia

Per facilitar la recerca dels temes hem aplegat sota 5 apartats els diversos objectius pels quals els autors proposen dispositius concrets. En alguns casos hi ha complementarietat d'objectius i de dispositius, mentre que en d'altres hi ha clares divergències entre els diversos objectius perseguits i els dispositius que intenten concretar-los.

El resultat no és un programa coherent sinó un llistat de propostes que pretén obrir el ventall d'opcions sobre les quals pugui encetar-se un diàleg creatiu. Hem intentat mantenir la màxima objectivitat en presentar les propostes plantejades, independentment del grau d'adhesió personal de l'equip que ha redactat aquest escrit.

Per a una informació més detallada de les propostes cal consultar el resum que s'ha fet de cada autor en la Segona Part. En aquests apartats les propostes es presenten aplegades per temes i de forma abreujada, però intentant mantenir les expressions dels autors.

5.1. Modificar la regulació financera perquè afavoreixi l'economia productiva

1. Reforma del sistema creditici
2. Apropiació col·lectiva de la invenció de diner
3. Dret d'ús privat del capital social
4. Reforma de la Borsa
5. Indexació dels compromisos de pagament a termini
6. Intervenció sobre el tipus d'interès
7. Mesures reguladores del sistema immobiliari

5.2. Adequar els instruments monetaris a una economia complexa

1. Dos instruments monetaris per a dues economies: la proposta sòlida
2. L'instrument monetari en l'era de la informació: la factura-xec telemàtica
3. La moneda distributiva

5.3. Replantejar el sistema impositiu

1. Impost sobre patrimonis
2. Impost sobre externalitats ecològiques
3. Impost sobre herències
4. Impost sobre les transaccions
5. Impost sobre els crèdits al consum

5.4. Redefinir la renda, el treball i l'organització de l'empresa

1. Renda social i diversitat d'estatuts de treball
 - 1.1. Estatuts de treball i distribució de la renda
 - 1.2. Nous contractes de treball
 - 1.3. La fi de la societat del treball: disminució de les hores de treball i sou garantit
 - 1.4. Contracte cívic i renda social
2. L'empresa autogestionada i distributiva
 - 2.1. L'empresa dirigida pels treballadors
 - 2.2. L'empresa distributiva

5.5. Dissenyar mecanismes polítics participatius

1. Per una democràcia més directa, participativa i transparent
 - 1.1. Per la subsidiaritat: invertir les piràmides de decisions polítiques
 - 1.2. Els Senat de Vigilància: un poder apartidista polític que vetlla pel llarg termini
 - 1.3. Democràcia i descentralització: la factura-xec com a instrument de canvi
2. Per un Estat més reduït i responsable

5.1. Modificar la regulació financera perquè afavoreixi l'economia productiva

Tal com hem dit en el capítol 3, el marc financer ha de passar de la situació actual, en què actua com a factor d'inestabilitat i incertesa, a una altra de ben diferent, en què compleixi el paper d'element equilibrador i estabilitzador de tot el sistema econòmic. Cal que s'afavoreixi la sinergia entre sistema productiu i sistema financer.

Racionalitzar el sistema financer significa, en primer lloc, treure tot interès a les operacions especulatives, i reconduir els símbols monetaris al seu referent real, que és la riquesa productiva d'un país (acumulada, actual i potencial).

Som conscients que algunes propostes com la reforma de la borsa o l'indexació dels compromisos de pagament a termini ja s'han aplicat històricament, però considerem que les aquí suggerides poden obrir camins més operatius, sovint lligats a altres propostes coherents amb els models presentats.

5.1.1. Reforma del sistema creditici

OBJECTIUS

Evitar els mecanismes que permeten al sistema bancari la creació de mitjans de pagament del no-res. Evitar, també, la financiació d'operacions especulatives amb crèdits fàcils i diner inventat. Restituir a la comunitat la titularitat única de la invenció de diner, perquè se'n pugui apropiat i beneficiar el conjunt de la ciutadania.

DISPOSITIUS

Les diverses activitats bancàries realitzades actualment s'han de dissociar, i atribuir a diferents tipus d'entitats (que per Allais han de ser tres, i per Chaux dos):

- a) els **bancs de dipòsits**, que només conserven els dipòsits i efectuen pagaments i cobraments, facturant les despeses corresponents. No poden efectuar cap operació de préstec, així que els comptes no poden tenir cap dèficit.
- b) els **bancs de préstec**, que s'endeuten amb el públic a uns terminis donats i prestarien a un termini més curt. És a dir, només poden atorgar préstecs amb la garantia dels recursos propis, i dels aliens a llarg termini contractualment cedits. S'elimina així la pràctica de concedir préstecs amb la garantia dels dipòsits a la vista, un dels elements essencials de la creació de diner pel sistema bancari.
- c) els **bancs de negocis**, que s'endeuten directament amb el públic, o els bancs de dipòsits, i invertirien els seus fons en empreses i negocis rendibles.

En la proposta de Chalaux, les funcions b) i c) podrien coincidir en un mateix banc de negocis, mentre la funció a) aniria a càrrec de les caixes d'estalvis. Les operacions dels primers tenen a veure amb activitats inversives, mentre les segones són referides únicament al consum.

Una proposta coincident (Casals) és la que rebaixa dràsticament el volum necessari de nou diner a base de substituir la major part del que ara és finançament via crèdit, per un finançament directe mitjançant un nou instrument monetari d'estalvi durable (el Títol Sòlid), la creació del qual exigeix una contrapartida real.

5.1.2. Apropiació col·lectiva de la invenció de diner

OBJECTIUS

Per revertir sobre el conjunt de la població els beneficis relacionats amb la invenció de diner. Aquest punt és el corollari de l'anterior, però l'hem volgut remarcar, degut a la seva importància com a nova font de financiació col·lectiva, que pot permetre una redistribució d'algun gravamen impositiu, o bé donar peu a nous criteris de financiació per als principals serveis col·lectius.

DISPOSITIUS

Havent impedit als bancs privats la creació de diner a través del crèdit, el banc central (autoritat monetària independent del poder executiu) tindrà en exclusiva el poder d'inventar diner (emissió primària) (Chalaux, Allais, Ricart). La creació de diner ha d'estar en funció del càlcul dels excedents de producció (Chalaux) o d'altres indicadors de l'increment de la riquesa productiva del país (Ricart).

L'apropiació d'aquesta riquesa per part dels pressupostos generals pot servir o bé per eliminar l'impost sobre la renda (que també queda compensat per altres reformes de la fiscalitat), com proposa Allais, o bé per oferir una financiació comunitària (ni pública ni privada) per a aquelles activitats que no convé que tinguin una finalitat lucrativa: política, informació, recerca, salut, formació, etc. (a especificar via debat social), segons proposa Chalaux. En aquest darrer cas, la mesura es veuria reforçada per un sistema de divisió i incompatibilitat entre "estatuts".

En la proposta d'una segona moneda per a reserva de valor (el Títol Sòlid), la creació d'aquesta origina la formació d'un patrimoni comunitari de terres, les rendes de les quals es converteixen en una recaptació pública.

5.1.3. Dret d'ús privat (usdefruit) del capital social

OBJECTIUS

Assegurar l'estabilitat dels capitals, com a forma d'afavorir l'objectiu més general d'equilibri econòmic, i assegurar el manteniment del patrimoni

comú (capital provinent de la acumulació històrica de natura, treball i invenció - cfr. cap. 3) a les generacions futures. Afavorir també la iniciativa dels actors econòmics (especialment PIME) en igualtat de condicions, al facilitar a tothom l'accés als béns de capital, sota responsabilitat personal.

DISPOSITIUS

Segons aquesta proposta, aportació en què coincideixen Colom i Schweickart, la propietat nua o formal dels capitals (tant immobilitzats com líquids) passa a ser col·lectiva (pública) a través d'un inventari dels béns de cada empresa i d'un acte legislatiu que en modifica la titularitat, tot i que les empreses en continuen disposant exactament com abans, pel que fa al seu ús (propietat útil). És a dir, les empreses gestionen els seus capitals amb la mateixa llibertat que ara, sense rebre cap control ni cap obstacle. L'únic vincle que se'ls hi posa és el de mantenir el capital total estable.

Al final de l'exercici, el poder públic farà les comprovacions necessàries per averiguar el compliment d'aquest compromís, que els gestors (privats) han pres amb els propietaris formals (la col·lectivitat). Si hi ha hagut beneficis, aquests s'han de repartir entre gestors i treballadors de l'empresa (en proporcions diverses, segons s'hagi pactat en els contractes laborals interns).

Si hi ha pèrdues, també s'han d'assumir entre tots, encara que la responsabilitat penal recau sobre els gestors executius.

D'altra banda, el poder polític – a través del banc públic, per a Colom, i del banc afiliat, per a Schweickart – es compromet a capitalitzar qualsevol projecte empresarial, sense excepcions, amb les mateixes condicions esmentades abans, de responsabilitat personal, i el mateix vincle de no-descapitalització.

Tractament idèntic rebran les ampliacions de capital decidides per les empreses existents, que només hauran de comunicar-ho al banc. Colom considera que el criteri de responsabilitat personal farà innecessari cap control previ sobre la bondat dels projectes. L'accent cau sobre unes atentes revisions dels balanços consumptius de final d'exercici, i unes fortes penalitzacions per als qui no compleixin amb l'objectiu d'equilibri.

5.1.4. Reforma de la Borsa

OBJECTIUS

Garantir que el mercat financer no s'alimenti, com ara, de la inestabilitat permanent. Desvirtuar, doncs, la dinàmica especulativa, i evitar el divorci del sistema financer respecte al productiu.

DISPOSITIUS

Allais proposa suprimir la cotització contínua dels valors, així com els programes de compra i venda automàtica. Cada valor pot tenir només una

cotització per dia i plaça financera. Es pot aconseguir així una notable disminució del marge de fluctuació dels valors, fent que s'aproximin molt més exactament al seu valor real (l'estat de salut de les empreses a qui corresponen).

Hem de recordar que la reforma de la Borsa es veu també afavorida per la reforma del sistema creditici, ja que amb aquesta s'elimina la principal font de financiació de les activitats especulatives bursàtils.

Altres models, en la mesura en què preveuen la desmercantilització dels béns de capital (Colom), consideren que la borsa perdrà tota funció i atractiu, i que per tant anirà desapareixent naturalment. En el model de Casals en canvi, es considera important el paper que podria tenir la borsa en la popularització d'una nova família de valors (els Actius Sòlids) que tindrien l'atractiu de l'estabilitat i la gràcia de servir únicament a l'economia real.

5.1.5. Indexació dels compromisos de pagament a termini (Allais)

OBJECTIUS

Lluitar contra la inflació i els seus efectes, que distorsionen una justa repartició de rendes. Cercar restablir uns càlculs econòmics correctes que retornin eficàcia a l'economia.

DISPOSITIUS

En el model d'Allais tots els compromisos de pagament a termini seran indexats, substituint, en els contractes, tota referència a la unitat de moneda circulant per una referència a una unitat de compte amb un valor real estable. Suposa, doncs, la introducció d'una mateixa unitat de compte vàlida per a tots els contractes. El canvi entre unitat de compte i unitat de moneda circulant hauria de mantenir-se constant. D'aquesta manera, els efectes de la inflació no es traduiran en pèrdues comparatives entre diferents grups socials. En evitar-se tals pèrdues, també les causes majors que generen inflació tendrien a desaparèixer.

Volem remarcar que totes les propostes recollides en aquest apartat, així com les dels dos apartats següents, cerquen el fer desaparèixer les principals causes de la inflació.

5.1.6. Intervenció sobre el tipus d'interès

OBJECTIUS

Reduir les temptacions de deixar capitals aparcats per obtenir altes rendibilitats (fictícies). Controlar la inflació. Evitar l'espiral de l'endeutament, tant públic com privat. Desmitificar la idea que els estalvis es veuen motivats bàsicament pels interessos alts (Allais).

DISPOSITIU

Els interessos no haurien de ser superiors, en promig, a les expectatives de benefici empresarial, en cas de crèdit a la inversió. Per als crèdits al consum, Casals suggereix mantenir un preu de diner més alt, una part del qual es cobraria en concepte d'impost sobre el "Preu Afegit" (IPA)

5.1.7. Mesures reguladores del sistema immobiliari ¹⁷**OBJECTIUS**

Evitar, o reduir, la tendència a fer compra-venda d'immobles amb finalitat especulativa (utilitzant-los com a bé refugi). Permetre que l'ús dels béns immobles (terres, solars, edificis) vagi a càrrec dels qui poden realment gaudir-ne. Evitar, doncs, tant l'aparcament de capitals en el sector immobiliari, com la inutilització de terres i solars.

DISPOSITIUS

La distinció entre propietat d'ús (útil) i nua propietat (o formal), introduïda en la "**proposta sòlida**" de Casals, fa que els drets d'ús de la terra es paguin en forma de **lloguer**. No hi hauria, en aquest cas, compra-venda d'immobles, sinó traspàs d'aquests drets, que difícilment poden donar peu a operacions de tipus especulatiu. Profunditzant en l'objectiu de regular aquest "fals mercat" (dominat per l'oferta), Casals proposa que la part de terra no disponible a la compra-venda serveixi com a patró estable per a un nou actiu (reserva de valor) amb clara vocació inversiva. Aquesta mesura afavoreix reduir les temptacions especulatives tant de tipus immobiliari com financer.

L'**impost sobre patrimonis** pot ajudar de forma substancial a desencoratjar la tinença de béns immobles inutilitzats. A l'ensem, afavoreix que la valoració dels béns sigui tant alta com l'interès del propietari en continuar podent-los disfrutar (aquesta argumentació s'exposa a continuació).

17. Degut a l'estreta vinculació que algun dels autors estableix entre el sistema financer i l'immobiliari, incloem aquest apartat unes breus referències al sistema immobiliari, tot i ser conscients que les mesures proposades no són del tot homogènies amb les anteriors. Fins i tot, ens limitarem aquí a fer-ne referència, ja que l'exposició de les propostes s'ha inclòs en altres apartats (el 2. – impositiu – i el 3. – sobre instruments monetaris). Aquesta redundància ens serveix principalment per subratllar la inter-connexió no sols dels problemes, sinó també de les propostes per solucionar-los.

3.2. Adequar els instruments monetaris a una economia complexa

Els instruments monetaris representen un element central en el procés de clarificació dels diferents cicles econòmics. Es poden racionalitzar els instruments monetaris o bé diferenciant els instruments monetaris segons la seva funció: intercanvi per consum corrent (fluxes) o reserva de valor per a inversió (estocs), o bé ampliant la seva capacitat d'incorporar informació fiable sobre les transaccions en què intervenen.

Per a dos dels autors estudiats, Casals i Chalaux, la reforma de l'instrument monetari és la clau estratègica que fa possible replantejar el model econòmic – tot i les diferències d'enfocament entre l'un i l'altre. Exposem seguidament els punts essencials d'aquestes dues propostes, l'argumentació de les quals ha estat presentada en el capítol tres (*“Les claus de la disfunció financera”*; cfr. primera i tercera clau).

També exposarem la proposta de canvi d'instrument monetari de Duboin (la “moneda distributiva”) coherent amb el seu model, encara que mancada del mateix rol estratègic.

Encara que no sigui una aportació de cap dels autors estudiats no podem deixar de fer una breu referència, ni que sigui a peu de pàgina, a la “moneda verda” (“green currency”) que comença a aplicar-se ràpidament en alguns països ¹⁸.

5.2.1. Dos instruments monetaris per a dues economies: la proposta sòlida (Casals)

OBJECTIUS

Oferir un instrument monetari (títol amb valor de canvi) estretament vinculat amb el sistema productiu, tal que: serveixi de reserva de valor sense alimentar negocis especulatius (no inflacionari); estimuli la recaptació d'estalvi i en garanteixi un destí genuïnament inversiu; sigui emparat per una riquesa real i estable; ajudi a una distribució estimulants del producte entre els agents que participen en la producció.

18. A països com EUA, Canadà i Regne Unit s'ha desenvolupat, des de fa anys, un sector econòmic realment important que realitza els seus intercanvis amb “moneda verda”. Fins i tot a Espanya comencen a sorgir experiències semblants – la cooperativa “El Trueque”, a Madrid –. La “moneda verda” és un reconeixement de deute que permet efectuar intercanvi de béns i serveis gràcies a un sistema d'anotacions comptables i de compensacions entre comptes corrents – és a dir, sense disposar d'efectiu. Pot funcionar quan un conjunt d'actors econòmics està disposat a fer-se crèdit mútuament, i a acceptar com a compensació els béns o serveis que altres li puguin oferir. Es considera un bon mètode pel desenvolupament d'àrees “deprimides”, sense haver de recórrer a l'endeutament bancari.

DISPOSITIUS

Casals, en el seu model, proposa que el sistema monetari tingui dos instruments de canvi diferents i complementaris: una moneda com la convencional (Diner) per a compra i finançament a curt termini, i una quasi-moneda (Títol sòlid) per a reserva de valor (estalvi) i finançament a llarg termini ¹⁹.

El **Diner**, serà la moneda actual, restringint però el seu ús als intercanvis i finançaments a curt termini dins el sistema productiu per a l'elaboració de béns i serveis (destinats a consum o equipament) així com per al consum corrent (incloent la compra d'equip per a la inversió).

El **Títol Sòlid**, es destinarà a l'estalvi i a canalitzar la seva posterior inversió en actius duradors i productius. Tindrà per finalitat finançar la inversió de l'immobilitzat productiu, així com l'adquisició d'actius en el sistema financer i immobiliari.

Aquest nou instrument monetari haurà d'estar garantit per un actiu real i estable: la terra. Però per transformar-la en patró monetari serà condició indispensable que una part de la terra passi a ser de domini comunitari. La nova propietat comunitària permetrà una utilització més eficient de la terra, o sigui podrà estendre la seva propietat útil. Al mateix temps, s'aconseguiria eliminar del mercat de compra-venda d'actius aquest factor perturbador. En una fase ulterior, el model preveu afegir a la terra el que anomenem "sota terra", és a dir, el conjunt de jaciments exhauribles que també són limitats, com la terra, però que a més són extingibles i irreproduïbles. Per aquest motiu, a més de donar un lloguer (com és el cas de la terra), també hauran de ser gravats amb uns canons que serveixin per compensar les pèrdues.

Per fomentar la formació i circulació de l'estalvi, però també per evitar la seva esterilització, la conversió de Diner en Títol Sòlid serà lliure. Però en canvi serà controlada l'operació inversa (de Títol Sòlid a Diner), en la qual s'exigirà que el Diner resultant sigui utilitzat immediatament en la compra de béns o serveis d'inversió productiva. En altres paraules, **serà lliure la capitalització, i controlada la descapitalització**. L'entitat responsable de l'administració d'aquesta terra serà el que anomena Banc de la Terra ²⁰.

El Banc de la Terra tindrà l'exclusiva de la creació i emissió de Títols Sòlids. Només podrà emetre títols per la quantitat de terra que ha adquirit a canvi d'aquests títols. El Banc calcularà diàriament l'import total de lloguers (en diners) que rendeix tota la seva terra (comptada en Títols Sòlids),

19. Aquests dos instruments de canvi seran aleshores un reflex del binomi "intercanvi de fluxes", que es dona bàsicament en el sistema productiu, i "transaccions d'estocs", que es dona essencialment en el sistema financer i immobiliari.

20. Es preveu que l'exigència d'inconvertibilitat dels Títols Sòlids a Diners anirà a càrrec de les autoritats monetàries i fiscals durant el procés d'implantació d'aquest nou instrument, així com la posterior obligació de que els Títols hagin de ser nominatius i no al portador. També és possible que un dia la llei contempli el benefici social que comportaria que la comptabilitat de les dues monedes es portés separatament, com si es tractés de dues divises diferents.

obtenint així la taxa de canvi de Diner a Títol Sòlid. La mecànica del Banc inclou comprar cada dia Diners a canvi de Títols Sòlids.

Els "venedors" de Diners seran - a més dels estalviadors - les empreses, degut a que estaran obligades per conveni a transformar en Títols Sòlids una part dels beneficis (sobrant), a fi de pagar amb Títols la part principal dels dividends, així com una part dels salaris ²¹.

El Banc de la Terra no pot concedir cap crèdit, i només està autoritzat a convertir Títols Sòlids en Diner en casos ben específics que responen a genuïnes inversions. El Banc de la Terra també té diverses funcions de vigilància en qüestions financeres i immobiliàries sobre les quals proposa polítiques fiscals i financeres adients: vigilar que els Títols Sòlids no estiguin inactius, i que la demanda de títols destinats a finançar inversions per part de les empreses sigui equilibrada per l'oferta de diner dels estalviadors; tenir cura perquè les terres (i altres recursos naturals) no estiguin inactives (i produeixin lloguers); controlar altres recursos naturals i energètics (jaciments) perquè quedin protegits per uns canons.

El control constant sobre l'administració del Banc ha de recaure sobre un Parlament de nova creació en el sistema polític (Senat de Vigilància) descrit més endavant.

Finalment, el Banc de la Terra estarà obligat a tenir un alt percentatge de la seva pròpia terra llogada ²². El preu del lloguer quedarà automàticament indexat (l'oscil·lació del preu es mourà per l'índex de preus dels nous arrendaments).

5.2.2. L'instrument monetari en l'era de la informació: la factura-xec telemàtica (Chaloux)

OBJECTIUS

Aprofitar les noves tecnologies (telemàtica, microelectrònica) per reforçar els elements informatius associats a l'instrument monetari (targeta intel·ligent), per tal que això ajudi a responsabilitzar els actes d'intercanvi, a optimitzar la informació macroeconòmica, a clarificar les relacions entre activitats mercantils i no mercantils, i a garantir el respecte de les regles de joc que cada societat estableix democràticament.

21. D'altre cantó hi haurà gent que voldrà consolidar estalvis, fent reserves voluntàries en actius sòlids, a fi de gaudir d'unes rendes i evitar, sobretot, la depreciació del diner o l'oscil·lació i el risc dels altres productes financers.

22. L'arrendament sempre s'ha de concedir amb una duració que guardi proporció amb la possibilitat d'amortir les obres que el llogater es compromet a fer sobre el terreny en qüestió. L'arrendament es fa mitjançant un mercat subhasta obert, on el subarrendament no està autoritzat. La subhasta és electrònica, a fi de donar tota la difusió possible al màxim nombre d'interessats i evitar tota mena de privilegis informatius i maniobres submergides. Al finalitzar un contracte, l'antic llogater té dret de tempteig en la nova subhasta.

DISPOSITIU

Es proposa suprimir tot **diner anònim**, que es substituirà per un sistema únic de diner – factura-xec – per a tota la població²³. La “factura-xec” aplega en un sol document la factura i el xec corresponent. És el registre únic d'una compra-venda i del seu cobrament-pagament corresponent. Bàsicament es compon d'una **àrea de dades de caràcter personal**, (protegida, per garantir el respecte de la privacitat i de l'Estat de dret), on figuren les dades personals i comptables del proveïdor i del client; i d'una **àrea de dades de caràcter general**, amb tipus, quantitats, característiques i preus dels articles, i data i lloc (imprescindibles per a la comptabilitat general). És un tipus de moneda plenament personalitzada; escriptural -per anotacions en comptes corrents-, i electrònica, quan la tecnologia ho permet²⁴; de pervivència limitada a un únic intercanvi mercantil; i exhaustivament informativa. El client emet la factura-xec; i el proveïdor l'entrega a l'“establiment comptable” -banc o caixa-, que li ingressarà l'import al seu compte corrent (procés que es pot fer automàticament en cas d'estar connectats telemàticament el proveïdor i l'establiment comptable).

En aquest mercat no hi podrà haver moviment de moneda sense un respecteiu moviment de mercaderies. Tot traspàs de diners – xec – té una contrapartida de mercaderia o servei – factura–: no es pot moure diners en el buit. Aquesta és una condició necessària per centrar el sistema econòmic en el desenvolupament del sistema productiu i ecològic, i per evitar un sistema financer deslligat de les necessitats d'inversió, producció i consum. Com a conseqüència, l'especulació queda eliminada.

Per garantir un ús coherent i democràtic de la factura-xec cal prendre algunes mesures que actualment s'obvien:

- **Protegir les dades de caràcter personal**, que només podran ser consultades pel propi interessat i per una Justícia independent, en cas d'haver de documentar una sentència.
- **Posar a l'abast comprensible de tothom les dades econòmiques de caràcter general**, sense referències personals, excepte en tot l'àmbit de l'administració pública, per garantir la transparència.

Per assegurar la seguretat de les dades estadístiques resultants - fonamentals per a la democràcia i per al mercat- les dades es processaran en tres xarxes en paral·lel. Les xarxes estaran formades per un hardware, un software i uns equips de persones diferents i independents. D'aquesta manera es redueixen dràsticament les possibilitats d'error o de

23. En algunes condicions d'implementació es pot fer una excepció, però només per a transaccions petites i de consum corrent. També es pot començar a suprimir el diner anònim en sectors estratègics (administracions públiques, partits...) dins un “règim de transparència” que generi confiança.

24. De fet, la implantació de moneda comptable amb suport electrònic (targetes amb xip) ja està força avançada en molts dels països industrialitzats, però s'està fent sense un debat social i sense intentar aprofitar el seu potencial alliberador. Vegeu al respecte: Martí Olivella, “El poder del diner” – Edicions 62, Barcelona, 1991. Premi Joaquim Xirau 1990.

manipulació -a gairebé zero, esdevenint insignificant-, es dona molta agilitat i s'assegura la fiabilitat dels resultats. Els instruments monetaris esdevenen, així, instruments d'autoregulació i d'autocontrol²⁵.

La comptabilitat macroeconòmica permetrà una invenció de diner comunitari – fonamentada en l'existència d'excedents productius - acumulats, actuals i potencials- (“plus-vàlua comunitària”) – per compensar la insuficiència de poder de compra. L'economia necessita una certa massa monetària -normalment creixent- per equilibrar la diferència entre el poder de venda i el poder de compra. Aquesta diferència, segons l'autor, és el valor dels excedents productius. L'estratègia d'invenció de diner comunitari és la de crear poder adquisitiu pel mateix valor que el dels excedents, equilibrant l'economia. Aquesta invenció es realitzaria, com ara, amb el suport comptable de tots els lliures saldos positius dels comptes corrents a la vista; és a dir, l'estalvi privat esdevindria temporalment un bé comunitari a canvi d'uns interessos que es pagarien als dipositants.

Les possibilitats que aquest nou instrument engendra, pel que fa la organització social i a la distribució de la renda, es tractaran en l'apartat 5.4.1.

5.2.3. La moneda distributiva (Duboin)

OBJECTIUS

Facilitar l'intercanvi de béns i serveis, en un marc de desmercantilització.

DISPOSITIUS

La moneda distributiva proposada per Duboin és una moneda de consum que desapareix en el moment de la compra i que no pot ser utilitzada per a cap altra funció que la de l'adquisició de productes de consum i de serveis. No és atresorable ni genera interessos.

La distribució de les rendes s'estructura mitjançant l'ingrés mensual a tots els individus de la renda universal en un compte anàleg al bancari. A cada compra, es resta la suma corresponent del compte del comprador (amb targetes de pagament). Per a d'altres compres es pot utilitzar el xec, i també els bitllets (que només podran fer-se servir una vegada). Els diners ingressats pels comerciants van a parar a llur compte corrent.

25. Aquest és el mecanisme que s'utilitza en sistemes cars i sofisticats com en els de les naus de l'espai o els submarins atòmics... La democràcia i el mercat no són pas sistemes menys estratègics i delicats...

5.3. Replantejar el sistema impositiu

Tots els autors coincideixen en la importància de reorientar la fiscalitat cap a una estructura que penalitzi menys la producció i la formació de capital productiu. Es considera que les polítiques impositives aplicades en l'actualitat són una de les causes principals dels desequilibris econòmics, a l'afavorir activitats no productives.

Els objectius bàsics de la fiscalitat s'han d'assolir mitjançant una política que faci recaure la càrrega impositiva principalment sobre el gaudiment dels béns físics (i en algun cas també en els de capital), i sobre els beneficis per activitats d'origen especulatiu i financer.

Diferents autors insisteixen també en la simplificació de la fiscalitat i defensen la viabilitat de l'impost únic. Alguns plantegen, fins i tot, que la fiscalitat no és l'únic sistema per finançar les despeses comunes d'una societat que sàpiga aprofitar socialment la invenció de diner.

En resum, es planteja un sistema impositiu, segons una filosofia que deixi de pressionar les rendes actives (treball i producció) i **desplaci la càrrega fiscal cap a les rendes passives** (propietats, capitals immobilitzats, externalitats) ²⁶. Aquí podria obrir-se el debat sobre la conveniència de traslladar als impostos indirectes sobre el consum i les rendes passives, la càrrega fiscal en lloc de la renda (IRPF). Els autors han considerat, en general, que els efectes negatius sobre la producció i la feina del sistema actual justifiquen la pèrdua de progressivitat en la càrrega impositiva que, en principi (però no necessàriament en la pràctica), assegurin els impostos directes.

5.3.1. Impost sobre patrimonis

OBJECTIUS

Permetre l'apropiació col·lectiva de les rendes (no guanyades) derivades de la propietat de béns físics. Afavorir una distribució de les propietats més relacionada amb un real aprofitament, o gaudiment, de les mateixes (desencoratjant els patrimonis passius). Poder reduir, així, parcialment (o totalment) altres impostos que graven l'activitat empresarial i el treball (rendes actives/guanyades).

26. L'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF) passa a tenir un paper secundari (Casals, Colom) o a desaparèixer del tot (Allais, Chalaux, Ricart). Seria substituït, total o parcialment, per la imposició sobre patrimonis (Allais, Casals, Colom, Ricart) – amb diferents matisacions – o bé per un impost únic de cobrament automàtic sobre cada transacció (Chalaux). Molts autors proposen mecanismes impositius per compensar les externalitats negatives envers el medi ambient (“internalització” de costos ambientals). Es pot registrar una tendència general a simplificar el sistema fiscal, quan no a resumir tota contribució en un “impost únic” (Chalaux, Ricart).

DISPOSITIUS

Segons proposta Allais (i també Ricart, en termes molt semblants) cada any tot posseïdor de béns físics²⁷, faria una declaració en què indicaria la seva personal valoració dels béns posseïts. Aquest valor seria acceptat, sense contestació de cap classe, per l'administració. En cada alcaldia es publicaria un cadastre dels béns situats en el municipi, amb el valor declarat per a cada bé, però mantenint l'anonimat del propietari. Paral·lelament a la declaració, el contribuent hauria de pagar l'impost, en funció del valor que ell mateix ha declarat, mantenint-se uniforme el tipus impositiu. El Tresor percebria immediatament els impostos deguts.

Per afavorir que les declaracions voluntàries siguin conformes al valor efectiu dels béns, es preveu un mecanisme pel qual es pot adquirir qualsevol bé a condició de pagar-lo un 40% més, si el comprador és l'Administració, del valor declarat, i un 50% si és un particular. En aquest darrer cas, el 10% de la puixança aniria al Tresor, a títol de correcció per declaració errònia²⁸.

El sistema proposat **reduiria considerablement el perill de frau**. Hi ha fortes raons per pensar que en general cada propietari de béns s'estimés declarar un valor lleugerament superior a el que ell valora per evitar el risc de ser obligat a abandonar davant una licitació sempre possible del 50% per part d'un tercer.

L'aplicació d'aquest impost seria, segons Allais, justa perquè tothom seria gravat després de la seva pròpia declaració. Seria democràtica perquè no hi hauria cap inquisició i el treball de l'administració seria mínim, ja que comptaria amb la col·laboració de milers de contribuents.

El valor de cada bé es determinaria mitjançant un sistema quasi idèntic al funcionament d'un mercat. D'aquesta manera **el valor dels béns de capital es fixaria segons el màxim valor d'una utilització alternativa**, fet que asseguraria el seu millor rendiment.

27. En la proposta formulada per Allais, a més de terres, immobles i equipaments, s'inclouen els drets de monopoli, les compres i vendes d'or (i possiblement d'altres objectes de valor). Exclou, en canvi, el diner líquid i els quasi-líquid (accions i obligacions).

28. Les licitacions presentades per l'administració o els particulars, no suposarien automàticament la venda dels béns considerats. El propietari podria evitar-la a condició, d'una banda, modificant la seva declaració i d'altra banda, pagant una correcció del 5% del valor declarat dels béns – en el cas d'una oferta de compra de l'administració –, i del 10% del valor declarat en el cas d'un particular. En aquest últim cas la correcció podria revertir la meitat a l'administració i l'altra meitat al particular que hauria fet la licitació, en compensació per les seves despeses. Aquestes xifres serien indicatives i s'aplicarien després d'un període transitori. Només l'experiència podria indicar quins haurien de ser els tipus de licitació i de penalització perquè les declaracions siguin correctes, tot protegint els propietaris dels perills de tota disposició arbitrària. Aquestes disposicions s'haurien d'aplicar per a qualsevol tipus de béns i per a qualsevol propietari.

5.3.2. Impost sobre externalitats ecològiques

OBJECTIUS

Compensar les externalitats negatives que el sistema econòmic genera. Penalitzar (o promoure) uns productes (i processos productius) determinats, en funció del seu impacte sobre el sistema ecològic.

DISPOSITIUS

Aplicar als béns de la Natura un sistema de preus és per a la majoria d'autors el mètode més pragmàtic per gestionar-los eficaçment, sempre que es faci amb criteris ecològics. Els preus han de tenir en compte factors que no es valoren en els mercats normals, com els **drets de les generacions futures a la seva fruïció, l'escassetat, la dificultat de trobar recursos substituïtius** en cas d'exhauriment, etc. S'ha d'estudiar mesures apropiades per a cada recurs ecològic o procés productiu en qüestió ²⁹.

Recollint també l'experiència i les propostes dels moviments ecologistes, Joan Martínez Alier considera que els objectius d'una política ecològica – que s'haurien de fixar a través d'un debat científic-polític obert i democràtic – es poden assolir mitjançant un ventall de mesures: a) prohibicions legals, **multes i sancions**; b) **impostos o canons**, sobre extracció i ús de recursos, especialment dels no renovables; c) **dipòsits previs**, per desestimar la producció de materials d'alt impacte, com és el cas de les ampolles de plàstic; d) **subvencions o altres incentius pactats**, per ajudar a fer conversions tecnològiques o productives, o per estimular determinades pràctiques més ecològiques de producció (ús d'energia i materials, tractament dels residus) o de consum.

Per a Casals, els canons ecològics equivaldran a una espècie de **salari de la natura** ³⁰. També proposa la recaptació d'impostos moderats sobre el patrimoni històric i natural; aquestes taxes seran suficientment reduïdes per no desanimar l'activitat d'explotació dels esmentats patrimonis, a l'ensiem que prou altes per estimular-la. En definitiva es tractaria de internalitzar els costos ecològics per la via d'atribuir a la Natura uns preus d'acord amb uns càlculs que no fossin més arbitraris que els que ara determinen el preu del diner (interessos) o els que ara estipulen el salari mínim.

29. Aquesta és, de fet, una matèria sobre la qual existeix una literatura abundant i aprofundida. Més que en aportar criteris nous, l'interessant està en veure com la preocupació ecològica és central per a casi tots els autors estudiats.

30. El cànon per recursos exhauribles, per exemple, estarà calculat com si fos una amortització per a reposició dels jaciments, tenint en compte el temps probable que trigaran a esgotar-se, i també una estimació del que costarien les inversions i investigacions necessàries per trobar, a temps, unes matèries de substitució. Així els canons sobre recursos naturals no sols contribueixen a la protecció de la natura, sinó que amplien els conceptes d'inversió i producció. "Ja que l'objectiu de trobar noves fonts d'energia, recursos substituïtius, equips per la millora del medi ambient, etc. demanarà una veritable inversió en formació, investigació, equipament".

En el model de Chalaux, els canons ecològics que es recaptaran per la utilització dels recursos naturals exhauribles i la contaminació dels recursos "fràgils", aniran a unes entitats responsables del manteniment dels recursos naturals (Autoritat de Protecció Ecològica), amb caixa separada de la hisenda pública.

Molts autors (Casals, Colom, Allais, Ricart) consideren que l'impost sobre patrimonis (terres, immobles) pot complir una important funció equilibradora, des d'un punt de vista ecològic.

5.3.3. Impost sobre herències

OBJECTIUS

Fer que el traspàs de patrimonis via herència no representi per a l'hereu d'un patrimoni empresarial, per exemple, una desgràcia (en la mesura en què comporta el pagament d'ingents impostos al comptat) ni un privilegi immerescut per a un hereu passiu (Casals). Afavorir una major distribució de les riqueses patrimonials, dificultant-ne l'acumulació en poques mans (Colom).

DISPOSITIUS

Casals proposa considerar una herència com si fos un préstec preferencial a baix interès i a llarg termini, que l'hereu ha de retornar mitjançant una mena de tribut. El patrimoni no es pot vendre mentre l'hereu no hagi pagat el deute que contreu a l'acceptar l'herència, cosa que l'estimularà a mantenir en activitat i rendibilitat els béns heretats per poder pagar folgadamente una contribució fixa sobre el seu rescot.

Colom proposa un impost sobre donacions i herències, en el qual el tipus impositiu no depengui de la riquesa del donant, sinó del receptor.

5.3.4. Impost sobre les transaccions

OBJECTIUS

Plantejar la participació al deure contributiu en funció del poder de compra realment esmerçat en el consum de béns i serveis. Diferenciar la pressió impositiva en funció de les característiques dels productes.

DISPOSITIUS

Gràcies a la "factura-xec" telemàtica proposada per Chalaux, es possibilita que sobre cada transacció per intercanvi de béns o serveis s'apliqui un impost únic de cobrament automàtic, que consisteix en un percentatge de la factura, fixat per decisió de l'autoritat monetària en funció de les necessitats comunitàries. Tot i ser un impost indirecte, la seva progressivitat es fonamenta en el destí comunitari de la recaptació que serà distribuïda. També Chalaux proposa que en aquest impost únic hi hagi una part d'impost

ecològic que pot ser positiu, si s'afegeix a l'import de la factura, o negatiu si es dedueix, en el qual cas funcionaria com una subvenció. El tipus de l'impost pot ser superior o inferior, en funció del cost ecològic que suposa la producció o el consum d'aquell bé o servei. I la recaptació serà administrada per una Autoritat de Protecció Ecològica.

Colom proposa, en canvi, uns impostos sobre productes de luxe i consum sumptuari, com a mesura per atacar una de les despeses més inflacionàries i una de les causes principals del dèficit exterior.

5.3.5. Impost sobre els crèdits al consum

OBJECTIUS

Frenar el negoci financer dels crèdits al consum, en un marc financer d'interessos moderats favorable a l'economia productiva. Mantenir una política antiinflacionista, sense haver de sacrificar la inversió ni augmentar la inversió de rendes financeres.

DISPOSITIUS

Casals preveu un nou impost, semblant a l'IVA, sobre els interessos dels crèdits en diner que financen el consum. Aquest nou impost, que anomena IPA (Impost sobre el Preu Afegit) permetrà mantenir el diner car (a fi de frenar la inflació) sense haver de pujar els interessos (que perjudiquen principalment a la inversió productiva). Es pot així mantenir baix el tipus d'interès bancari afegint un gravamen sobre el crèdit, que provoca excés de consum. Aquest nou impost hauria de suprimir, o reduir, impostos existents que graviten sobre l'activitat (IRPF, impost de societats, etc.)

5.4. Redefinir renda, treball i organització d'empresa

Cal usar la tecnologia per alliberar el treball enlloc de desplaçar-lo. L'ús actual de les noves tecnologies accentuen l'abisme entre unes minories que tenen massa feina i unes majories creixents que no tenen feina, ni diners per comprar el que els sistemes automatitzats produeixen.

Però si el salari és l'única renda que permet comprar, ¿com podran consumir els desplaçats per la tecnologia? Hem de replantejar molt a fons la relació entre treball i renda i entre organització empresarial i social.

En general cerquen assegurar el benestar compartit i la renda universal. La riquesa creada s'ha de compartir sense excloure cap membre de la societat. No es cerca l'igualitarisme, sinó una equitat i solidaritat que beneficiï a tothom. Això, es tradueix en una renda mínima garantida per a cada persona, o en una fórmula que permeti al treballador participar també en les rendes del capital, i al mateix temps, posar les bases per aconseguir una més plena ocupació.

La renda universal no ha de negar que les persones puguin disposar d'altres ingressos aconseguits amb l'exercici d'activitats econòmiques. També pot ser un element important de distribució dels excedents, ajudant a aconseguir un equilibri entre producció i consum.

Tots els autors mostren preocupació més o menys explícita pel futur del treball i la seva remuneració i organització. Els autors més explícits solen tractar la qüestió com si fos una variable central i recomanen mesures intervencionistes a nivell comunitari. Els altres, en canvi, la consideren una variable derivada que és conseqüència de reformes estructurals en el sistema financer, fiscal, etc.

5.4.1. Renda social i diversitat d'estatuts de treball

OBJECTIUS

Els dos aspectes van íntimament lligats. Uns autors proposen múltiples formes d'assegurar un sou o renda social (mínim, universal), per distribuir en tota la població els beneficis del avenç tecnològic o de productivitat, i establir l'equilibri entre producció i consum. Contràriament, altres cerquen eliminar les causes que provoquen el subconsum - i la conseqüent desocupació - amb mesures que eviten que les grans rendes generades per la producció no quedin aparcades fora dels circuits de l'economia real.

Tothom ha de treballar per rebre una contraprestació, però el treball esdevé més enriquidor i alliberador. L'objectiu per a molts és reduir les hores de treball i ampliar el temps dedicat a feines autodefinides i creatives. Neixen diversos conceptes de diferenciació d'estatuts o de contractes de treball. Es reconeix el treball domèstic de les dones i s'estableixen els mecanismes perquè aflori l'economia submergida.

DISPOSITIUS

5.4.1.1. Estatuts de treball i distribució de la renda (Chaloux)

Per assegurar les necessitats mínimes de consum a totes les persones s'establiran uns sous comunitaris (fons provinents de la invenció de diner i de l'impost únic)) segons quatre "estatuts" diferents:

- L'"estatut general" acollirà totes les persones, que tindran dret a un mínim mensual vitalici.
- L'"estatut mercantil" serà per a totes les persones que habitualment estan retribuïdes pel mercat: treballadors, inversors, empresaris... i regularà una retribució comunitària en determinades circumstàncies: atur, vaga, malaltia... que substituiran el subsidis d'atur i de malaltia.

- L'"estatut comunitari" aplegarà els serveis comunitaris, que es prestaran a la societat gratuïtament i seran finançats comunitàriament. En els comptes corrents d'aquests professionals i institucions només podran entrar diners d'origen comunitari.
- L'"estatut mixt" -a mitges entre el mercantil i el comunitari- acollirà les empreses artesanals i certs serveis comunitaris en què intervinguin empreses mercantils.

Per a Chalaux, la separació entre l'estatut comunitari i l'estatut mercantil és fonamental. L'estatut mercantil es regeix per la maximització del benefici, dintre del mercat. Els qui s'hi acullen són productors-consumidors que ja reben rendes de la producció -salari i beneficis-. En canvi, l'estatut comunitari es regeix per la reciprocitat, retribuïnt feines no mercantilitzables ni burocratitzables, algunes de les quals actualment no es retribueixen. Els qui s'hi acullen són simples consumidors que estan retribuïts només per la comunitat. Aquesta separació també permet evitar que el diner del mercat (poder de la riquesa) pugui posar al seu servei els professionals liberals i els serveis comunitaris (poder del saber).

En aquest sistema de distribució de la renda, els imports dels diferents sous socials estaran determinats per un nombre de punts democràticament fixats per llei. La massa monetària creada comunitàriament -amb la invenció de diner, que ha de correspondre al valor dels excedents productius-, dividida pel nombre total de punts, donarà el valor de cada punt. D'aquesta manera l'import de cada sou estarà en relació a tres factors:

- al nombre de punts que li corresponen segons el seu Estatut,
- al nombre total de punts repartit entre tota la comunitat,
- i a la massa monetària comunitària disponible segons la invenció de diner ajustada als excedents de producció mercantil.

Així doncs, es crearà una autoregulació -"feed-back"- entre la major o menor prosperitat generada pel mercat i el valor dels sous socials. És a dir, si es generen més excedents productius els sous socials pugen, i viceversa.

Aquest fet empeny els qui estan acollits a l'estatut comunitari a oferir els seus serveis pensant en el benestar de la gent... que així produirà més i millors excedents a repartir.

5.4.1.2. Nous contractes de treball (Casals)

També es suggereixen diferents estatuts, però definits com tipus de contractes de treball. Es tracta de poder escollir entre diferents graus d'associació amb l'empresa, amb major o menor participació en la propietat. Simultàniament es poden preveure diferents classes d'empreses amb estatuts diferenciats segons el grau de dominació o de subordinació al

mercat. En definitiva es busca un procés d'autogestió basat en l'autodomini de tots aquells que en el present participen en la formació d'un patrimoni empresarial de cara a un futur.

D'altra banda, tothom hauria de cobrar una part de la seva renda en forma de Títols Sòlids, no líquids. D'aquesta forma queda palès que si bé tothom podrà cobrar, també tothom hauria d'estalviar de per vida, poc o molt. Així s'obté un estoc d'estalvi voluntari però concertat i compromès, mantenint al mateix temps la gent motivada per treballar i produir, ja que no se l'ha desposseït de res del que és seu.

Tanmateix, es suggereix una reforma del treball en el calendari laboral. Cada any es dedicaran uns mesos al treball professional, uns altres a ocupació intel·lectual i uns altres a servei social. Però el més important és considerar que la jubilació serà un procés gradual a base de dues mesures progressives: reducció del nombre de mesos a treballar i augment del temps dedicat a una tasca més descansada i diferent de la feta com a primordial durant la vida laboral. En definitiva, preveu arribar a una situació propera a la plena ocupació, con a conseqüència de les reformes econòmiques del Model.

5.4.1.3. La fi de la societat del treball: disminució de les hores de treball i sou garantit (Gorz)

L'autor planteja una sèrie de propostes i mecanismes que serveixin com a instrument per a un canvi de model socio-econòmic per fer front a l'atur i la marginació, basat en la "desmercantilització" de la societat.

El punt de partida és la **disminució de la quantitat de treball** que la societat necessita; i l'objectiu és conferir a aquesta disminució la forma d'un alliberament del treball necessari. Els estalvis de treball que fan les mutacions tecnològiques han de repartir-se de tal manera que tothom pugui treballar, però cada cop menys, sense perdre el sou real. Hi ha d'haver una unió indissoluble entre el dret al sou i el dret a treballar.

La societat ha de garantir un sou que no disminueixi a mida que ho fa la duració del treball. El sou ha de ser independent, no del treball en si, sinó de la seva duració socialment necessària.

La **duració del treball** no s'ha de fer a escala de l'any sinó de la vida. Hi haurà llibertat per organitzar el temps de treball per cobrir necessitats socials en funció de les preferències personals (l'autor calcula una mitjana de 20.000 hores vida per treballador que es poden realitzar en 10 anys a temps complet, en 20 anys a mitja jornada, o en 40 d'intermitents).

El **sou social** té la missió de distribuir entre tots els membres de la societat una riquesa que és el resultat de les forces productives de la societat en conjunt i no d'una suma de feines individuals. Funciona com una mena de deute amb la societat que anirà pagant amb el temps per mitjà del seu treball, en els moments que es vulgui, a canvi d'un sou vitalici.

El finançament es configura amb un mètode semblant al mecanisme de funcionament dels fons de jubilació, assegurances de malaltia o d'atur. Per mitjà de cotitzacions/impostos basats en els salaris i retribucions als treballadors que, temporal o definitivament, interrompen la seva activitat assalariada.

El treball obligat de les 20.000 hores per vida servirà exclusivament per a la producció d'allò que sigui necessari, mentre que tot allò no estrictament necessari dependrà d'activitats simultànies, autònomes, autodeterminades i facultatives.

Entre la producció institucional i l'autoproducció per plaer hi haurà, també, una producció de lliure empresa, que pot ser artesanal, cooperativa o municipal-comunitària.

L'objectiu d'aquestes empreses pot ser el de produir uns béns o serveis facultatius en funció de desitjos específics, però també el d'assegurar millor, d'una manera diferent, una producció socialment necessària i amb un mínim de cost-treball.

En resum, les activitats de cadascú es desenvoluparan a tres nivells:

- 1) treball macrosocial heterònom (obligat) organitzat a escala de tota la societat i que assegura les necessitats bàsiques i les seves funcions.
- 2) les activitats microsocials, cooperatives, comunitàries o associatives, autoorganitzades a escala local i que tindran caràcter facultatiu i voluntari, excepte en els casos que aquestes activitats substitueixin el treball macrosocial per proporcionar localment unes activitats bàsiques.
- 3) les activitats autònomes que corresponen als projectes i desitjos personals dels individus, famílies o petits grups.

5.4.1.4. Contracte cívic i renda social (Duboin)

El model d'economia distributiva proposada per Duboin, té com a principi bàsic la desmercantilització del concepte de treball així com la distribució i el repartiment de tot allò que sigui necessari. Els progressos tecnològics han d'estar al nostre servei a fi que la principal motivació sigui augmentar el temps lliure. Semblantment a Casals, Chalaux i Gorz, considera fonamental la reducció progressiva de les hores treballades i la instauració del "treball a la carta", que permeti tenir ritmes individuals i una racionalització de la dimensió de les empreses.

Contracte cívic

Per a Duboin, és l'instrument que permet desenvolupar al màxim la responsabilitat individual i una participació global de tots els integrants de

la societat en el procés productiu. No és una assistència sinó un intercanvi. L'individu es dedica a un treball definit solament durant un temps necessari i també participa de forma activa i crítica en la vida de la societat. Es tracta d'un compromís davant la societat en el qual assumeix la responsabilitat de col·laborar en aquelles tasques necessàries per al seu funcionament:

- Els ciutadans que tenen un projecte de treball es comprometen a fer-lo en les condicions (durada, mitjans i retribució) que ells mateixos defineixen.
- Si el contracte és acceptat, la societat els assegura els mitjans necessaris per a la seva realització.

Per a aquelles tasques més dures i indispensables en què cal assegurar la producció de béns materials i un cert nombre de serveis essencials, serà necessari articular un doble sistema que permeti la seva realització amb:

- la creació d'un servei social obligatori, de durada variable en funció de les necessitats productives.

Per coordinar les necessitats productives i de serveis amb els recursos humans disponibles, serà necessària la creació d'una Oficina de Gestió del Treball, que s'encarregarà, mitjançant terminals d'ordinador, de l'actualització contínua dels llocs de treball (demanda de treballs, estat de les previsions i nombre de persones que són necessàries, etc.). L'atenció dels futurs candidats serà personalitzada. Els especialistes adequaran cada perfil a les necessitats reals.

Renda social i individualitzada

En comprometre's amb la comunitat mitjançant el contracte cívic l'individu té dret a la part que li correspon de les riqueses de la societat. S'estableix un sou individual garantit (renda social) per a cada membre de la societat. Aquest sou serà directament relacionat amb el conjunt de la producció i creixerà a mesura que aquesta augmenti. Es basa en una moneda de consum que desapareix en el moment de la compra.

Aquesta renda social es semblant a la "Renda Individualitzada Universal" proposada per Colom - que segons aquest autor materialitzaria el dret de cada individu de la societat (inclosos nens) a una mínima independència econòmica. Colom també veu aquesta renda com l'instrument que crea condicions favorables per a un replantejament definitiu del paper de la "mestressa de casa". El nou enfocament de repartició de la renda permetrà donar visibilitat i reconeixement a unes tasques fins ara mesnystingudes, ja que no participaven de cap tipus d'ingrés.

5.4.2. L'Empresa Autogestionada i Distributiva

OBJECTIUS

L'empresa ha d'oferir garanties de continuïtat, i de benefici i responsabilitat compartides a les persones que hi treballen. La gestió ha de ser independent, però, alhora respondre a projectes vinculats a les necessitats de la comunitat. Alguns autors consideren que els capitals d'inversió són de la comunitat, que els assigna als projectes que més s'ho mereixen.

DISPOSITIUS

5.4.2.1. L'empresa dirigida pels treballadors (Schweickart)

L'autogestió és el concepte que més prevaleix en els autors, com a estructura organitzativa que assegura la participació del treballador en el gaudiment dels beneficis i riscos de la empresa, alhora que reforça la seva responsabilitat envers el capital que ha invertit la societat.

En l'empresa autogestionada, tal com la proposa D. Schweickart, els treballadors són responsables de què i quant produir, de l'organització del treball i de com distribuir els beneficis nets.

Les decisions sobre aquests punts es prenen democràticament: una persona, un vot. En una empresa de dimensions considerables serà necessària alguna delegació d'autoritat, elegida pels treballadors. Cap càrrec és designat per l'Estat, ni per la comunitat en general.

Malgrat que els treballadors dirigeixen l'empresa, no tenen la propietat dels mitjans de producció. Aquests són propietat col·lectiva de tota la societat. La propietat societària es manifesta en la insistència (amb el suport de la llei) que el valor del capital social d'una empresa s'ha de mantenir intacte.

5.4.2.2. L'empresa distributiva (Duboin)

Les empreses, en el model de Duboin, són creades en base a la necessitat de la comunitat. El principi que governa l'organització del treball també és l'autogestió, però la seva operativitat difereix de les propostes de Schweickart, Gorz i Colom. Els projectes empresarials segueixen els passos següents: debat en grup del projecte (basat en les necessitats definides per la comunitat) presentat per la empresa autogestionada, aprovació del projecte per la societat a cada nivell, i finalment inversió per part de la comunitat.

L'objectiu és que tota la societat s'impliqui en el procés – que l'empresa sigui el negoci de tots. És per això que els responsables no tenen una gratificació estrictament econòmica, sinó que són reconeguts socialment.

Les empreses han de tenir, en la mesura del possible, una dimensió reduïda (trenta treballadors de promig), cosa que permet una major racionalitat de la producció i un sistema participatiu i d'intervenció personal en el procés productiu.

5.5. Dissenyar un sistema polític transparent i participatiu.

La democràcia parlamentària i representativa, centrada en els partits polítics, ha perdut la seva legitimitat. Els partits han demostrat perseguir els seus propis interessos, dirigits principalment a assolir i mantenir-se en el poder. En aquest sentit, al sistema democràtic vigent li falta una visió a llarg termini i, per tant, la capacitat d'innovació social adequada a una societat complexa en ràpida evolució.

Cal descentralitzar l'aparell polític, i apropar-lo al ciutadà. Dissenyar una democràcia més participativa, de major llibertat individual, que es recolzi en estructures polítiques de base. Les noves tecnologies de la informació poden ser un instrument eficaç per a les consultes ciutadanes³¹, així com per augmentar la transparència del sistema, facilitant l'accés a la informació a tots els nivells, des de la gestió pública local a les xifres macroeconòmiques.

Per aconseguir una democràcia més responsable, transparent i genuïnament representativa, cal també una reforma del sistema electoral i del finançament dels partits – mecanismes que permeten als partits (i als grups de pressió que els sustenten) mantenir-se en el poder. La primera opció proposa trencar el monopoli dels partits en el joc democràtic. La segona sols pretén afegir transparència al seu finançament.

De forma implícita, al menys, els autors admeten la prioritat política, en particular pel que fa la implantació de propostes innovadores.

5.5.1. Per una democràcia més directa, participativa i transparent

OBJECTIUS

Es cerca una democràcia menys centralitzada i més responsabilitzada. Tornar al dret d'autodeterminació i del principi de subsidiaritat. La comunitat com a agent impulsor. Establir poders polítics diferents per abordar els problemes a curt i llarg termini. Canviar el rol dels partits perquè compleixin la seva funció de transmetre la voluntat dels ciutadans a l'estat, i no al revés. Desprofessionalitzar la política.

31. Pràctiques d'aquesta mena (votació a través de targetes intel·ligents via terminal bancari) s'han experimentat amb èxit en països com Noruega.

DISPOSITIUS**5.5.1.1. Per a la subsidiaritat: invertir les piràmides de decisions polítiques (Ricart)**

Ricart suggereix un nou enfocament centrat en les piràmides de lliure representació en cada àmbit d'activitat. Cada esglaió de la piràmide representa un nivell de decisió dels afers públics (àmbit local, comarcal, nacional entre les diferents autonomies i transnacional). A la base de la piràmide hi ha la figura del representant ("assessor polític") a qui cada ciutadà dóna lliurement la seva representació. I cada nivell de la piràmide és format per l'elecció dels representants del nivell inferior. Un simple canvi "d'assessor polític" d'un grup de ciutadans podria arribar a provocar canvis en els representants de molts nivells de la piràmide.

Així Ricart proposa que no hi hagi eleccions periòdiques. Els representants continuen mentre els qui els han "contractat" hi tenen confiança. La necessària transparència de la gestió pública a tots els nivells és la base sobre la qual decidiran els representants dels nivells inferiors o en última instància els propis ciutadans. Cada ciutadà dóna el seu vot a qui vulgui, perquè el representi en allò que vulgui i pel temps que vulgui, i aquest acte queda públicament i automàticament recollit gràcies a la teleinformàtica. Aquesta tecnologia, també permet al ciutadà estar, si ho desitja, en tot moment informat de les propostes, decisions i estratègies que els representants-assessors polítics van executant.

A cada nivell s'han de fer pressupostos i prendre decisions per solucionar els problemes propis del nivell, i tots els temes que no troben el consens o que tenen repercussions que superen l'àmbit en qüestió, passen al nivell superior. Les consultes i la informació del que s'ha dit, es fa sempre als representants del seu nivell inferior i són aquests qui aproven les propostes del nivell immediat superior.

5.5.1.2. Els Senat de Vigilància: un poder apartidista polític que vetlla pel llarg termini (Casals)

La preocupació de vetllar pels patrimonis natural, cultural i econòmic del país, fa néixer en el nivell polític la necessitat de resoldre la presa de decisions d'abast temporal a llarg termini, sovint desplaçada per les qüestions de curt termini. En aquest sentit, J.N. Casals proposa d'establir **dos poders polítics independents i no subordinats**, corresponents a dues visions temporals radicalment diferents.

Es mantindria un poder polític per a assumptes contingents, similar a l'actual govern, i **es crearia un nou poder polític per assumptes a llarg termini** – anomenat Senat de Vigilància – amb autoritat al mateix nivell que el govern.

Aquest Senat exerciria una potestat de vigilància sobre el sistema polític, amb autèntica divisió i equilibri de poder. Cadascun d'aquests dos poders polítics, Govern i Senat, hauria de comptar amb recursos i instruments propis i separats. Però, sobre tot, s'hauria de **reformar el sistema electoral**.

A fi d'evitar la monopolització del joc polític per part dels partits, es proposa dividir el territori en districtes electorals suficientment petits perquè cada candidat sigui ben conegut pel seus electors. En la votació primària cada compromissari seria elegit per sufragi secret per tots els ciutadans del seu districte. La segona votació seria nominal, oberta i explícita entre compromissaris que, normalment, no serien professionals de la política, sinó gent que en lloc de viure de la política viuria un temps per a la política. Aquesta reforma electoral podria, segons l'autor, ser la clau per aconseguir una representativitat més directa en la democràcia moderna.

Un grup d'aquests ciutadans de qualitat i independència excepcionals, constituïria el Senat de Vigilància. La duració dels mandats convindria que no fos massa curta (uns 6 anys).

5.5.1.3. Democràcia i descentralització: la factura-xec com a instrument de canvi (Chaloux)

Per garantir una democràcia participativa i responsabilitzadora és fonamental la separació de poders i la descentralització en la presa de decisions. Cal separar, però amb interdependència, d'una banda els tres poders polítics: legislatiu, executiu i judicial; i de l'altra els sistemes polític, informatiu/cultural i econòmic, gràcies a la distinció entre estatuts (mercantil i comunitari) i aplicant en tots els camps el principi de subsidiaritat.

Però també s'ha d'assegurar la interdependència i la plena informació entre els diferents nivells. L'instrument per aconseguir aquests objectius, seria el nou sistema monetari-informatiu (factura-xec). És fonamental que la informació que forneixi aquesta nova moneda no depengui ni d'Hisenda, ni de la policia, ni del govern, ni d'empreses privades. **L'Estat i els particulars només tindran accés a les dades de caràcter general, que es posaran a l'abast de tothom, de forma coherent i gratuïta.** Es generarà automàticament una informació analítica i sintètica, detallada i exhaustiva, dels processos del mercat. La socialització d'aquesta informació serà fonamental per a la racionalització de l'economia, i per a la consecució d'una democràcia participativa i responsabilitzadora.

A les dades de caràcter personal només hi tindrà accés el propi interessat i una Justícia independent, en cas d'haver d'obrir una investigació i documentar una sentència. La informació global estarà només en mans de la Justícia protegida per uns altres tres equips independents. Els tres equips tindran independència econòmica, institucional i organitzativa, i només estaran subordinats a la llei, però no tindran força coercitiva.

Les grans possibilitats tecnològiques introduïdes per la targeta intel·ligent (amb xip) fan possible ampliar i agilitar els processos decisionals democràtics.

Per exemple, a través de les xarxes telemàtiques instal·lades en les entitats bancàries, en les empreses o en els domicilis, els ciutadans podran participar en consultes periòdiques sobre temes d'interès col·lectiu. La targeta intel·ligent incorpora sistemes de reconeixement personalitzat que fan impossible la manipulació dels processos consultius.

Sense grans canvis és possible iniciar un "**Règim de Transparència**" que eviti estructuralment la corrupció. Totes les persones vinculades a les institucions públiques i la pròpia administració pública quedarien obligades a realitzar totes les seves transaccions amb factures-xec i serien fortament penalitzades per l'ús de moneda anònima. Els ciutadans i empreses que volguessin acollir-se voluntàriament al "**Règim de Transparència**" obtindrien importants beneficis fiscals. Per la pròpia evidència de l'eficàcia i seguretat del sistema aquest podria anar produint una profunda transformació política i econòmica.

5.5.2. Per un Estat més reduït i responsable

OBJECTIUS

Reduir i millorar l'eficàcia de l'aparell administratiu i burocràtic de l'Estat. Cal veure l'Estat essencialment com un aparell que vetlla per la garantia dels drets, i no com el seu origen. Necessitat que reforci el seu paper insubstituïble de creador de normes permanents (estructurals). No s'ha de confondre Estat amb Comunitat.

DISPOSITIUS

Tots els autors indiquen que el model d'Estat ha de ser més reduït que l'actual. El grau i la qualitat de la reducció varia segons les propostes.

Per a Colom el problema central és la ineficàcia de l'administració pública. Es tenen que reduir les seves responsabilitats i concretar-les molt bé. L'Estat ha d'actuar com una instància coordinadora, lleugera i eficaç, sotmesa al principi de subsidiaritat (només serveix per fer allò que els nivells inferiors d'organització no poden resoldre autònomament) i organitzada segons criteris de responsabilitat i eficàcia més propis de l'activitat empresarial. En aquest sentit, proposa establir criteris clars de responsabilitat eficient per als funcionaris públics, de tal forma que aquests suportin també els costos de la seva gestió.

Per als altres autors que aposten per l'autogestió, la reducció del paper de l'Estat és molt més dràstica. A. Gorz és molt contundent: "Cal veure l'Estat essencialment com un aparell i com la garantia dels drets i no com el seu origen. L'origen ha d'estar sempre en les relacions socials". En aquest sentit considera que "el funcionament dels partits està pervertit perquè l'Estat es menja la societat".

Gorz indica que l'autogestió només és possible a escala de col·lectivitats reduïdes, i que el problema es planteja a l'hora de veure qui gestiona les diferents col·lectivitats autogestionades a nivells regionals i nacionals. Per això, admet, que cal un aparell de dret, un Estat. Però la qüestió és impedir que els professionals de la política formin una classe o casta, és a dir, que converteixin les seves competències en una font de poder.

1

Contra les rendes *no guanyades*

un resum de l'aportació de

Maurice Allais

Contrast
— DE MODELS SÒCIO-ECONÒMICS —

Extracte

L'activitat econòmica té per objecte satisfer les necessitats il·limitades dels homes amb els recursos limitats que es disposen. Quin és el sistema econòmic que assoleix aquest objectiu amb la màxima eficàcia?

Els individus tenen interessos diferents i la vida en societat implica la recerca i l'aplicació d'un compromís entre tots. És a dir, una situació de mínima subjecció on la llibertat de cadascú només fos restringida en la mesura en que pogués comprometre la llibertat dels altres. La realització d'aquesta mínima subjecció necessita de l'exercici de les llibertats polítiques pels individus. Quin sistema econòmic permet l'exercici de les llibertats polítiques?

Maurice Allais, autor francès Premi Nobel d'economia l'any 1988, es fa ambdues preguntes i respon que l'experiència històrica ha demostrat que l'organització de l'economia en un sistema de mercats descentralitzats i de propietat privada és una condició essencial per a l'exercici de les llibertats polítiques i el sistema que permet la màxima eficàcia en l'assignació de recursos.

Per què el sistema d'economia de mercats descentralitzats i de propietat privada compleix ambdues condicions?

D'una banda, la disposició de tot el poder econòmic pel poder polític és incompatible amb l'exercici de les llibertats polítiques i per tant amb la possibilitat d'assolir la mínima subjecció. En el sistema d'economia de mercats el poder econòmic es reparteix entre milers d'agents i per tant és on trobem la condició necessària per a la democràcia econòmica.

D'altra banda, el sistema d'economia de mercats, en permetre l'apropiació privada de l'excedent, n'incentiva la recerca i la seva realització. Això fa que aquest sistema econòmic possibiliti la màxima eficàcia. A més, la competència entre els agents econòmics permet el repartiment equitatiu dels excedents realitzats en l'economia.

Però els processos de descentralització en les decisions i d'apropiació privada de l'excedent que es donen en un sistema d'economia de mercats no impedeixen, si no es va amb compte, l'aparició de **rendes no guanyades** (rendes sense contrapartida en bens produïts o serveis efectuats), que porten a una distribució de la renda no vàlida èticament per no complir el principi de legitimitat de les rendes, segons el qual tota contraprestació econòmica rebuda ha de correspondre a una prestació a la col·lectivitat.

L'origen de les rendes no guanyades el trobem en els desordres monetaris, en situacions monopolístiques, en la propietat de bens físics, en la deflació i la inflació. Posem alguns exemples. Si el propietari d'un immoble veu augmentat els seus ingressos perquè l'Estat ha decidit fer una carretera a prop i ha millorat la comunicació de l'immoble, és legítim que el propietari rebí tota la renda? És legítima la renda guanyada pel deutor davant de l'accedor per l'existència d'inflació, si el crèdit no ha estat indexat?

Si l'economia de mercats ha estat atacada i criticada al llarg dels segles, i sobre tot en el segle XX, ha estat per l'aparició de les rendes no guanyades. Per tant, i degut als avantatges que té aquest sistema, cal cercar el marc institucional adequat perquè, dins el sistema de mercats descentralitzats i de propietat privada, les rendes no guanyades desapareguin o siguin apropiades per la col·lectivitat.

L'objecte essencial de l'obra bàsica del pensament econòmic d'Allais "*L'impost sobre el capital i la reforma monetària*" (1, p.6) és mostrar que, en el quadre d'unes polítiques monetària i fiscal adequades, les rendes no guanyades poden ser suprimides o confiscades per la col·lectivitat sense comprometre el funcionament d'una economia de mercat, i fins i tot augmentar la seva eficàcia.

La reforma fiscal proposada consisteix en l'aplicació d'un impost sobre els béns físics que permeti l'aprofitament col·lectiu de les rendes no guanyades associades als mateixos, així com l'eliminació paral·lela de la imposició directa (impost de societats i impost sobre la renda de les persones físiques) que penalitza els agents econòmics més eficaços de l'economia.

La reforma monetària consisteix en un **canvi substancial en el mecanisme de creació de crèdit**; mentre l'actual permet als bancs i a les entitats financeres tenir facultats per a la creació de moneda, Allais proposa que només el banc central (públic) en tinguin el privilegi exclusiu. Es controlarà així la inflació i només l'estat es beneficiarà dels guanys derivats de la creació de moneda. Aquesta apropiació pública del diner inventat és l'altre element que permetria eliminar la càrrega fiscal sobre les rendes guanyades.

Malgrat la reforma en el mecanisme de crèdit cert nivell d'inflació seria inevitable, fins i tot desitjable, i per això cal una indexació total dels pagaments a termini de l'economia per acabar amb l'expoliació entre grups socials a causa de la inflació i fer possibles càlculs econòmics correctes necessaris per a l'eficàcia econòmica. La indexació consistiria en fixar la unitat de moneda respecte a una unitat de compte invariable.

Les amplies fluctuacions borsàries creen sobre l'economia productiva onades de pessimisme i optimisme. Actualment les fluctuacions borsàries són finançades pel poder de compra generat del no res pel mecanisme del crèdit. Per tant, la reforma en el mecanisme de creació de crèdit reduiria les fluctuacions. Caldria, a més, la reforma de la Borsa que, entre altres mesures consistiria en eliminar la cotització contínua i establir una cotització diària per plaça i dia.

En resum, Maurice Allais és alhora un pensador liberal i un reformador exigent. Si bé considera que el motor universal de l'economia és la recerca de l'excedent i que la desigualtat en les remuneracions és tan legítima com ho és la desigualtat en els serveis prestats, també exigeix que la distribució de l'excedent econòmic no sigui desvirtuada per les retribucions no guanyades.

Índex

Extracte	2
1. Introducció	5
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	7
2.1. Classes de Rendes	
2.2. Els desincentius de la fiscalitat	9
2.3. Salaris i atur	10
2.4. Perversions del sistema de crèdit i de la borsa	11
2.5. Disfuncions del mercat immobiliari	14
2.6. La gangrena de la inflació	
3. Propostes i teràpia	17
3.1. Fiscalitat tripolar	
3.2. Una política de salaris i remuneracions	21
3.3. Reforma del sistema de crèdit: el retorn a l'Estat del privilegi exclusiu de la creació monetària	22
3.4. La reforma de la Borsa	23
3.5. Contra l'inflació: l'indexació de tots els compromisos de pagaments a termini	24
4. Comentaris sobre la implementació de les propostes	26
5. Annex	27
<i>Preguntes i respostes a les propostes de Maurice Allais</i>	
5.1. L'impost de capital davant l'opinió	
5.2. La indexació davant l'opinió	29

El model *Sòlid*

un resum de l'aportació de

Joan N. Casals

Extracte

El Model Sòlid de Joan N. Casals planteja una sèrie d'alternatives de reforma al sistema capitalista actual. Com els altres autors, considera les crisis econòmiques com a fenòmens estructurals que exigeixen unes noves regles i uns nous instruments de joc. Les seves propostes s'han d'entendre dins el context de les greus i progressives disfuncions que, segons ell, es manifesten, no sols dins el sistema econòmic, sinó també dins del polític, amb notables repercussions sobre el sistema cultural.

El primer problema, ens indica l'autor, és la perversa solució que s'ha donat a la dificultat de materialitzar l'estalvi.

Antigament l'estalvi durador es materialitzava en l'adquisició o de béns immobles o d'or i altres materials que feien el paper de valors refugi. En l'actualitat la part de renda no destinada al consum (l'estalvi) és confiada prioritàriament al sistema financer, malgrat que aquest no li assegura estabilitat de valor.

La inversió productiva del capital estalviat és, en opinió de l'autor i coincidint amb el pensament dels clàssics, la font del progrés econòmic. Però actualment al capital estalviat se li donen altres destins: préstecs al consum, crèdit a l'especulació, col·locació en productes financers de contrapartida real molt desigual, retenció de diner en forma quasi líquida, etc. Per altra banda no es fàcil arribar al volum d'estalvi necessari pel progrés sòcio-econòmic, ja que sense haver solventat la dificultat de materialitzar l'estalvi és difícil imaginar que la distribució de rendes es pugui combinar amb una distribució de reserves capaç d'estendre la capacitat d'estalviar a tota la població.

Davant la manca d'un instrument provinent del sistema productiu que possibiliti conservar un estalvi durable de valor constant, aquest estalvi és captat per uns pseudomercats especulatius que l'entretenen i l'encareixen. El primer pseudomercat és el de les **transaccions especulatives immobiliàries**, les plusvàlues de les quals encareixen recursos necessaris pel funcionament del sistema productiu. L'altre, inclou el conjunt de **transaccions d'actius monetaris i financers**, el volum de les quals s'està inflant de tal manera que només es pot interpretar aquest creixement per dues causes: o perquè de tot el què entra només en surt una part, o perquè s'estan creant mitjans de pagament a partir del no res. A més, el volum de recursos que mou aquest sistema financer sols és explicable pel fet de disposar d'una gran massa de diner que és ajudada per la **creació de nou diner via crèdit bancari**, que en definitiva són recursos que provenen del sistema productiu però que no hi tornen.

A més, el sistema financer està emparat per un marc financer i fiscal favorable, que facilita el desplaçament de recursos des del sistema productiu al sistema financer. Fins i tot es podria dir que els guanys del sistema financer subsidien capitals perquè estiguin aturats. Aquesta desigual competència del sistema financer sobre el productiu provoca la

Dificultat de materialitzar l'estalvi

Interferències entre els sistemes financer i immobiliari i el sistema productiu

davallada de la inversió productiva, sense la qual no es pot parlar de progrés econòmic.

En definitiva, les interferències de l'economia especulativa sobre el sistema productiu donen com a resultat la manca de recursos per invertir dins el sistema productiu i en general la manca de recursos en la demanda, ja que gran part de la capacitat de compra no és utilitzada perquè està aparcada dins dels sistemes financer i immobiliari. En aquestes condicions, allò que caldria regular no es pas el mercat de l'economia productiva sinó mes aviat el "casino" que se li ha afegit impròpiament.

El segon problema fa referència a la **necessitat d'efectuar una inversió mínima en el sistema productiu.**

El progrés sostenible i la plena ocupació requereixen un finançament constant de la producció, de la innovació tecnològica, de la formació i fins de la protecció de l'entorn; els recursos necessaris procedeixen de l'acumulació de capital estalviat.

Però com s'indicava, no tenim cap instrument adient per materialitzar l'estalvi de forma permanent i estable. Aquest instrument tampoc és el diner, ja que s'utilitza la mateixa moneda per estalvi i per despesa. Per aquest motiu, la dificultat per arribar a l'acumulació d'un estoc de capital mínim per invertir productivament es deu bàsicament a la confusió que ocasiona el disposar d'una mateixa moneda per dues operacions contradictòries: una, d'intercanvi de fluxes de producció, de consum i de diner, essencialment a curt termini; l'altra, de transacció d'estocs, de riqueses i de diner bàsicament a llarg termini.

Honi, generalment, pretén utilitzar el diner com una veritable reserva de poder de compra per llarg termini, malgrat que és un diner que no ofereix cap garantia de conservació del seu valor puix es tracta d'una mera promesa - sense penyora ni salvaguarda - d'un banc emissor lligat al poder polític.

Una nova infraestructura financera

Per fer front a aquests dos problemes, planteja un conjunt de mesures, que configuren el que ell anomena "Model Sòlid".

Històricament la terra era l'instrument que proporcionava un dipòsit segur de valor i alhora una inversió productiva a llarg termini. El Model Sòlid de Joan N. Casals proposa, en certa manera, retornar als orígens. El nou instrument financer que es proposa per materialitzar l'estalvi estarà recolzat per la terra, que continua essent l'actiu indestructible i estable per excel·lència, a més d'abundant i difícil d'ocultar.

Els objectius a assolir són: la reinversió constant d'un excedent al sistema productiu, la regulació de les activitats especulatives dels sistemes financer i immobiliari, i per últim la redistribució justa entre els agents que participen en la producció.

La reforma proposada pel model es basa en la formació d'una infraestructura financera amb nous instruments monetaris i financers. La

*Necessitat
d'una inversió
constant*

*La Terra com
a patró de
valor estable*

terra és el factor clau que possibilita l'existència d'aquests nous instruments, sent imprescindible que part de la terra sigui comunitària. Això origina, a més, una nova i important oferta no-especulativa d'usos de la terra. La quantitat de terra necessària ha de ser la que garanteixi els títols de reserva de valor i per import equivalent al de l'estalvi no invertit.

Els nous instruments són un de monetari (Títol Sòlid) i un de financer (Actiu Sòlid). Aquests, per altra banda, coexistiran amb la moneda convencional - el diner. El Títol Sòlid serà la reserva de valor, no inflacionària garantida per la terra. És a dir, l'instrument idoni per l'estalvi i el finançament a llarg termini que pot generar un actiu financer (l'Actiu Sòlid) amb rendibilitat. El diner continuarà servint per compra i finançament a curt termini.

Una nova entitat financera, el Banc de la Terra, farà d'administradora de la terra. La seva missió monetària es pot resumir en les funcions següents:

- Tenir l'exclusiva de la creació, emissió i conversió de Títols Sòlids.
- Emetre Títols per la quantitat de terra adquirida.
- Determinar el preu del Títol atenent a l'import de lloguers (en diner) que rendeix la terra comunitària.
- Comprar els diners a empreses i estalviadors a canvi de Títols Sòlids.

En un altre ordre assumirà també funcions de vigilància sobre:

- la transformació de Títols Sòlids en actius productius o bé en Actius Sòlids per tal de no tenir-los aturats.
- la demanda de Títols Sòlids per part de les empreses a fi de que estigui equilibrada amb l'oferta de diner per part dels estalviadors.
- la gestió dels lloguers de les terres.

Aquests nous instruments financers poden aparèixer per iniciativa privada quan cooperatives de propietaris de terra agrícola i urbana, decideixin llogar la seva terra. Una altra possibilitat es pot donar per iniciativa de corporacions locals, mitjançant emissió de Deute indexat i convertible en títols del seu patrimoni local.

Un conjunt de noves polítiques socials i econòmiques

La nova infraestructura financera en la pràctica farà possible:

— una política social, amb l'introducció de les rendes diferides:

Part del salari o de qualsevol altre renda es pagarà amb Títols Sòlids. És una forma de fer un estalvi pactat i obligatori però no confiscat (sense necessitat de forçar la pressió fiscal). L'individu disposarà del seu estalvi que podrà utilitzar com auto-asssegurança d'atur i jubilació, o bé per augmentar la seva participació en la propietat de les empreses, i arribar així a un capitalisme popular en el que s'hauran estès les rendes de capital a la majoria.

Nous instruments monetaris i financers

■ una política ecològica:

Posant preu a la natura amb uns canons ecològics que possibilitin la integració de l'ecologia en el món econòmic, tot evitant el seu ús especulatiu.

■ una política fiscal:

Les reformes proposades alleugereixen la càrrega sobre el treball i el sistema productiu. Sorgeix el concepte d'impost a la passivitat (en oposició a l'impost sobre l'activitat productiva) que grava sobre el fet de posseir capitals; sobre l'ocupació i utilització de la terra; sobre el consum i ús de béns i serveis; i sobre l'acceptació d'herències.

També es proposa un altre nou tribut, l'IPA (impost sobre el preu afegit), sobre els interessos dels crèdits en diner que financen el consum. L'IPA permet fer una política anti-inflacionària, sense sacrificar la inversió.

Un sistema polític eficient i estable

Dins del sistema polític es prenen decisions que condicionen decisivament el futur de la societat. Aquestes decisions polítiques haurien de considerar la variable conjuntural sense deixar de banda els assumptes estructurals, que van més enllà de la legislatura.

Per solventar el problema temporal es vol crear un nou poder polític complementari, el Senat de Vigilància. Serà responsable de tot allò que és permanent. El resultat és la combinació d'un poder polític per assumptes contingents, com l'actual govern de gestió, i un poder polític per assumptes estructurals de llarg termini (Senat de Vigilància) amb autoritat al mateix nivell que el govern. Cadascun d'aquests dos poders polítics haurà de tenir recursos i instruments propis i separats.

Les missions principals del **Senat de Vigilància** seran vigilar i protegir les reserves naturals, culturals i humanes, així com les reserves del nou sistema monetari-financer. Aquesta duplicitat d'institucions en la política recorda la duplicitat d'instruments monetaris en l'economia, i considera que l'organisme del cos social podria imitar la biologia dels organismes superiors, que obtenen llur estabilitat d'un doble sistema informatiu.

Per dur a terme la reforma política serà decisiu comptar amb l'instrument electoral, creant dos grups d'electors per dos poders polítics diferents. L'elecció de candidats (polítics no d'ofici) pel Senat de Vigilància serà en dues etapes: la primera amb llistes obertes per sufragi secret i majoritari de tots els ciutadans que superin un límit d'edat. Cal que els districtes siguin d'un tamany prou petit per permetre el tracte directe elector/candidat. La segona etapa serà nominal, oberta i entre els compromissaris de la mateixa franja d'edat elegits en la primera etapa.

Es pretén arribar a una democràcia representativa més directa que l'actual, amb menys acaparament del poder pels partits polítics. El paper normatiu i estructural de l'Estat haurà de ser reforçat en detriment de l'intervencionisme conjuntural.

*Duplicitat
d'institucions
polítiques*

*Reforma
electoral*

Índex

Extracte	32
1. Introducció	37
1.1. L'autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	39
2.1. Els sistemes Financer i Especulatiu provoquen les principals disfuncions de l'economia actual	
2.2. L'escassa neutralitat del sistema Fiscal provoca favoritisme envers col·locacions financeres i immobiliàries	43
2.3. El sistema Productiu té manca de recursos, que són xuclats pels sistemes Financer i especulatiu	44
2.4. El sistema Ecològic es troba deslligat de l'economia tot i ésser un factor essencial pels sistemes Financer i Immobiliari, i per el sistema Productiu	47
2.5. El sistema Polític va perdent credibilitat	48
3. Propostes i teràpia	50
3.1. Per una política de desenvolupament: Dues monedes per a dues economies	
3.2. Per una política financera: El Banc de la Terra	52
3.3. Per una política ecològica: Posar preu a la natura	55
3.4. Per una política social: El salari diferit	
3.5. Per una política fiscal: Impostos a la passivitat	56
3.6. Per una política laboral: Nous contractes de treball	57
3.7. Per una política educativa: L'estudiant/aprenent	58
3.8. Una filosofia política: El Senat de Vigilància	
3.9. Resum	61
4. Implementació	62

Racionalitzar *la moneda*

un resum de l'aportació de
Agustí Chalaux

Extracte

Les característiques de l'actual instrument monetari, anònim i desinformatiu, faciliten el joc brut en la societat. Aquest joc afavoreix que els poders fàctics -poders de fet, no de dret- actuïn impunement, sense deixar rastre. Com a conseqüència, el sistema polític, el sistema econòmic i el sistema informatiu/cultural no són independents, establint-se unes connexions de poder il·legítim entre ells. Mitjançant el diner anònim sorgeixen i actuen els poders fàctics en els tres sistemes. El joc brut -il·legal o il·legítim- crea moltes distorsions i disfuncions. La democràcia esdevé només formal, i no real -participativa i responsabilitzadora-. L'Estat esdevé representant dels interessos dels poders fàctics. El mercat lliure esdevé llibertinatge mercantil; el subsistema financer es deslliga del subsistema productiu, i aquest del subsistema ecològic. I la ciència econòmica i la seva eficiència pràctica es veu dificultada. Tanmateix "El joc brut no és, possiblement, una fatalitat inherent a la condició humana". Però es veu afavorit o dificultat per les regles de joc socials i econòmiques. Aquestes són més causants de les disfuncions que no pas els actors que hi intervenen...

D'altra banda s'està imposant la "monètica" -moneda electrònica- sense debat social ni marc jurídic i polític que en permeti un ús coherent i democràtic. Fins ara l'aplicació de la monètica ha estat conseqüència de la innovació tecnològica i dels interessos econòmics: reduir costos i augmentar beneficis, millorar els serveis... En l'actual aplicació del diner electrònic no queda garantida ni la intimitat de les persones, i moltes dades són en mans d'empreses privades, d'Hisenda, de la policia... Per aprofitar les possibilitats de la monètica i evitar-ne els perills cal buscar unes noves regles de joc.

Modificar el tipus d'instrument monetari és una condició necessària -no suficient- perquè es puguin prendre democràticament les decisions que calguin i canviar les regles de joc. El canvi de tipus de moneda és un canvi subtil, instrumental. "Els canvis d'instruments són molt menys violents que els canvis de costums imposats..."; "...es proposa un nou instrument per intentar superar un dels problemes de les revolucions històriques: que tot canvia, però que el poder d'uns quants continua." D'altra banda, "La moneda és un instrument de canvi no sols mercantil, també social. El tipus de moneda (...) afavoreix un tipus o altre de societat i de mercat: el poder irresponsable o la llibertat responsabilitzada".

El nou instrument monetari que es proposa, la "factura-xec", és personalitzat, responsabilitzador i informatiu. Informa de les característiques de cada acte mercantil, assegurant la transparència i la responsabilitat. També es proposen unes noves regles de joc, mercantils, socials i polítiques, coherents amb el nou instrument. Hi ha informació exhaustiva del sistema econòmic; la de caràcter personal es protegeix, amb únic accés del propi interessat i d'una Justícia independent; i la de caràcter general es posa a l'abast de tothom. La democràcia esdevé real, participativa i responsabilitzadora, amb la separació de poders -sistemes polític, econòmic i informatiu/cultural-, però amb una transparent interdependència, i amb la descentralització de les decisions polítiques

segons el principi de subsidiaritat -en un marc federal-. Una Justícia independent -també subjecte a la transparència- vetlla per l'acompliment de les regles de joc democràticament establertes.

Es manté al marge del mercat allò que no sigui mercantilitzable ni burocratitzable, pel perill de ser destruït o corromput. S'assegura un mínim poder adquisitiu per a totes les persones, que a la vegada permet donar sortida als excedents productius. El mercat esdevindrà més lliure i responsabilitzat, autoregulat i equilibrat. Un mercat basat en el desenvolupament del sistema productiu però en un marc ecològic i amb el suport del sistema financer. I la ciència econòmica podrà esdevenir una disciplina d'autèntic rigor científic-experimental i amb operativitat pràctica.

En tot el model és fonamental buscar implementacions realistes, instrumentals i "viables en l'aplicació pràctica", que s'adaptin a cada realitat. El model es fixa molt en les noves tecnologies que estan desenvolupant les possibilitats d'implementació del sistema factura-xec mitjançant la monètica.

Índex

1. Introducció	69
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Consideracions prèvies	72
2.1. Sistema monetari, moneda i informació	
2.2. Democràcia i Estat	74
2.3. El mercat i l'economia	75
3. Diagnòstic	76
3.1. Disfuncions de la moneda i de la falta d'informació	
3.2. Disfuncions de la democràcia i de l'Estat	78
3.3. Disfuncions del mercat i de l'economia	79
4. Propostes	83
4.1. El nou sistema monetari: la "Factura-Xec"	
4.2. La democràcia, la separació dels poders i la descentralització	85
4.3. Entre l'Estat i el mercat: distinció entre estatuts	
4.4. El nou sistema econòmic	87
5. Implementació	93

L'economia *distributiva*

un resum de l'aportació de
Jacques Duboin

Extracte

El sistema capitalista de mercat es basa en una expansió infinita de tots els sectors de la societat: financer, productiu i polític.

Per Duboin aquest procés de creixement il·limitat és el culpable de l'imparable augment de la desigualtat social, que pateixen tant els anomenats països del Tercer Món com els considerats desenvolupats (aparició de l'anomenat Quart Món). També és l'origen d'un procés de competitivitat econòmica que deriva en una guerra econòmica, que afecta al món capitalista i que promou uns valors basats en l'èxit econòmic i la rentabilitat a qualsevol preu.

L'economia de mercat, basada en la lliure empresa, es troba sotmesa a una profunda crisi. La necessitat de buscar nous mercats, d'augmentar la producció perquè el sistema no s'aturi, ha provocat una saturació - sobreproducció que acaba per ofegar al propi sistema i conduir-lo en un carrer sense sortida, en un cercle viciós i tancat del que només pot sortir mitjançant l'expansió continuada, tornant novament al punt de partida i agreujant indefinidament la crisi.

Les causes de la crisi no són unidireccionals. És un procés en el que tots els integrants del mecanisme capitalista (financer, productiu i polític) són causa/resultat de la crisi. **La falta de moneda estable basada en un patró real i no fictici, com és el cas actual, provoca una situació d'inestabilitat monetària que afavoreix la inflació i l'especulació, i que propicia una distribució arbitrària de la riquesa afavorint a aquells components de la societat que es troben en una situació més privilegiada dintre del sistema (propers al poder polític/econòmic) o que simplement tenen menys escrúpols a l'hora d'efectuar operacions financeres poc ètiques.** Aquest fet provoca una situació que Duboin defineix d'"incertesa", en la que la inversió privada queda frenada a causa de la pèrdua de confiança per part del capital, i incideix directament en la crisi empresarial davant del lògic frè de la banca (sempre moguda només per criteris de rentabilitat econòmica) a seguir finançant a les empreses. Aquest procés no és independent de la resta de sectors (fonamentalment el productiu). **La manca d'atractius per a la inversió en el sector productiu i la situació d'incertesa signifiquen pèrdues continuades en l'empresa privada i la impossibilitat de planificar producció i preus.** La necessitat de vendre cada cop més, malgrat la situació de crisi, té un doble resultat:

- d'una banda, les empreses poc competitives tanquen al no poder reduir costos, amb la conseqüent pèrdua de llocs de treball i el descens del poder adquisitiu dels treballadors, que tenen que suportar una reducció contínua dels seus sous per intentar trobar un lloc de treball (a mida que la crisi es fa més forta hi haurà més treballadors disposats a realitzar determinat treball per un salari cada cop més baix).
- d'altra banda, aquelles empreses que volen sobreviure entraran en la dinàmica de reducció continuada de costos: reduint el número

El creixement il·limitat com a causa profunda de la crisi estructural del sistema capitalista

d'ocupats i invertint en innovació tecnològica amb l'objectiu final de produir més i a menor cost.

El resultat del procés es concreta en una situació de sobreproducció que satura els mercats juntament amb una reducció important del número de consumidors (que són en la seva majoria treballadors) degut a l'augment de l'atur. El descens del consum provoca l'estrangulament del sistema:

- manca de capitalització en les empreses, agreujada per la manca de crèdit bancari per poder remontar la crisi, amb el conseqüent tancament patronal i agreujament de l'atur.
- descens dels ingressos de l'estat i de la societat en general que tenen dues conseqüències directes:
 - increment dels impostos per finançar les prestacions de desocupació, que obliga a les empreses a reduir costos per poder competir, el que al seu torn obliga a incrementar l'ús de les noves tecnologies estalviadores de treball humà.
 - restricció dels serveis socials, davant la impossibilitat per part de l'Estat de mantenir la infraestructura assistencial, basada en una recaptació d'impostos directament relacionada amb la producció. Aquest procés comporta l'increment de la pobresa en les societats capitalistes (l'anomenat Quart Món).

Les sortides del sistema davant la crisi estructural es basen en dos punts:

- proteccionisme enfront la resta de països, tancant al màxim possible l'entrada de productes de l'exterior. Per Duboin condueix a l'aparició de nacionalismes excoents (no oblidem que la major part de l'obra de Duboin està escrita en el període d'entreguerres) que contribueixen a augmentar l'enemistat entre les nacions sota la forma de "guerra econòmica".
- recerca, a qualsevol preu, de nous mercats mitjançant la formació de "holdings" i multinacionals que extreuen els recursos i matèries primeres als països del Tercer Món i contribueixen a l'explotació de la seva mà d'obra i a l'empobriment de les seves societats.

El sistema capitalista necessita d'un sector polític que consolidi una estructura de poder basada en la corrupció i que defensi els interessos dels grans grups econòmics. La manca de representativitat política i el poc pes de la societat en la presa de decisions més importants incideixen en l'augment de les desigualtats socials, que al seu torn estan directament relacionades amb les conseqüències de la crisi financera i productiva.

És una cadena sense fi, un cercle tancat sense sortida. Un sistema que per Duboin havia desembocat en la I Guerra Mundial i que vaticinava (en el període d'entreguerres) un proper conflicte mundial com a única sortida de la crisi. El creixement il·limitat conduïa directament a la necessitat de destruir allò que s'havia produït per tornar a iniciar el procés.

*Les falses
sortides
devant la crisi
estructural*

Propostes d'una societat distributiva

Al contrari que el sistema capitalista, el model que proposa Duboin es basa en l'equilibri. L'objectiu principal és que els sectors financer, productiu i polític siguin instruments per configurar un sistema igualitari, en el que quedin exclosos la competitivitat i el mercantilisme.

El sector productiu ha de centrar-se en satisfer les necessitats reals de la societat mitjançant el consens de tots els seus integrants. Un consens que es basa en el principi de la desmercantilització del sistema productiu i en l'equilibri entre consum i producció. El treball ja no depèn del mercat i no és l'únic mitjà de guanyar-se la vida, i els serveis socials passen a ser un dret de tots els ciutadans, independentment del seu poder adquisitiu. L'Estat és l'encarregat de regular la producció mitjançant la participació activa de tota la societat en la planificació, control i seguiment dels projectes empresarials. L'empresa distributiva perd el caràcter capitalista, ja que és creada en base a les necessitats de la comunitat, i no per expectatives de benefici, mitjançant la voluntat de les comunitats i per concertació general. Els instruments que proposa Duboin per assolir l'equilibri social i la igualtat es basen en el contracte cívic (compromís davant la societat de participació en el procés productiu), servei social (que té com a objectiu assegurar les necessitats productives) i la renda social (participació de les riqueses que li corresponen a cada integrant de la societat).

El sector financer ha d'estar basat en la transparència i en el principi del seu paper mercantilista (que inclou el sector bancari, ja que al ser una societat igualitària i no consumista perd el seu caràcter tradicional capitalista). Com a instrument monetari, Duboin proposa la moneda distributiva, basada en la producció real. La característica d'aquesta moneda és que desapareix en el consum, i per tant no és atresorable ni generadora d'interessos. L'objectiu principal del sistema financer és la distribució equitativa de les rendes en vistes a cobrir les necessitats de la renda social. El model està impulsat per la monètica com a element de transparència i de control del sistema (aportació posterior de Marie Louise Duboin).

El concepte de democràcia, per Duboin, ha de basar-se en la igualtat econòmica. Els instruments citats anteriorment configuraran una societat participativa en la que tots els seus membres prenen part activa en aquelles decisions que l'afecten (societat assembleista basat en el principi de contínua posada en comú de les lleis i de la seva posterior votació per mitjans informàtics).

Índex

Extracte	96
1. Introducció	100
1.1. L'Autor i el seu entorn	
2. Diagnòsi	104
2.1. Crítica al plantejament econòmic neoclàssic	
2.2. Camins equivocats: comunisme i fascisme	
2.3. L'evolució econòmica industrialitzadora com a generadora de crisi	105
2.4. El cercle tancat: sobreproducció-crisi-atur	107
2.5. Inestabilitat monetària. Especulació. Inflació	108
2.6. La competitivitat. Expansió indefinida. Guerra comercial i econòmica	110
2.7. Crítica al sistema polític i social basat en l'economia de mercat	111
3. Propostes i Teràpia	113
3.1. Necessitat de canviar les relacions econòmiques: de l'economia capitalista a l'economia de les necessitats	
3.2. Els instruments del canvi	
4. Implementació	122
4.1. Eliminació progressiva de les lleis econòmiques del mercat a nivell nacional i internacional	
4.2. Progressiva aplicació de la moneda distributiva, renda universal i servei social	123

Transformar les estructures *sòcio-econòmiques*

un resum de l'aportació de

Òscar Colom

Extracte

Els models sòcio-econòmics d'inspiració més genuïnament capitalista, que dominen avui en dia en tots els països desenvolupats, han sabut guanyar, de moment, la competició amb els seus oponents, però no han pogut resoldre els greus problemes interns que tenen plantejats. Òscar Colom vol portar endavant una tradició de reflexió crítica sobre el capitalisme actual, com a sistema generador d'injustícia i desequilibris, afegint-hi uns elements d'anàlisi i de proposta fins ara menystinguts.

La transformació de les estructures sòcio-econòmiques per el consegüent d'unes efectives condicions de justícia social, constitueix el centre de la reflexió i de la proposta d'Òscar Colom. Cal posar les estructures productives al servei d'un objectiu alliberador: un món de benestar per a totes les persones.

Això suposa un replantejament global del model, que afecta, d'una forma coordinada i complementària, la configuració de les estructures sòcio-econòmiques i productives, el paper de l'Estat, les polítiques fiscal i de rendes, el tractament de la Natura com a patrimoni col·lectiu...

L'autor cerca un canvi global, estructural i radical a través de l'acció sobre elements puntuals, que tinguin però efectes desencadenants i irreversibles sobre el conjunt.

Es tracta dels que ell anomena "mecanismes d'intervenció prioritària", que constitueixen el punt d'arrencada de la transformació social que ell considera necessària i possible. Aquestes mesures han d'estar dissenyades de manera que canalitzin les actuacions en la direcció desitjada amb un mínim de pressió coercitiva, mitjançant sistemes d'auto-regulació. L'autor els defineix, en aquest sentit, "mecanismes d'auto-resposta", ja que fan que hom quedi personalment perjudicat pels propis errors, arribant així, per aquest camí, a prendre consciència dels propis límits i responsabilitats.

.....

Les extremes desigualtats en la distribució de la renda són el fet que més clarament il·lustra les principals disfuncions de la societat capitalista.

La distorsió primordial radica en el fet que la unitat econòmica bàsica és el nucli familiar, i no l'individu. Això fa que pugui passar quasi desapercebut un fet excepcionalment greu: **aproximadament dos de cada tres persones** —la meitat de les quals són dones— no tenen cap ingrès propi, i per tant depenen d'una tercera, el "patriarca", la renda del qual no té però en compte les càrregues familiars.

A més a més, una part important de la població potencialment activa no té accés al treball (aturats), o treballa sense compensació econòmica (mestresses de casa), o bé exerceix activitats econòmiques no comptabilitzades (economia submergida).

Quant a la tercera part de població perceptora de rendes, aquesta es reparteix de forma molt desigual, ademés dels ingressos, també l'imposició contributiva. Aquesta descansa principalment sobre les rendes

productives, en benefici de les especulatives. El sistema impositiu pressiona assalariats, petits i mitjans empresaris, treballadors autònoms, etc., i dona en canvi molt joc als grans moviments de capitals i a les operacions immobiliàries i borsàtils.

Per Òscar Colom, **les regles de joc del sistema actual no afavoreixen, en el seu conjunt, l'establiment d'una activitat econòmica equilibrada i estable, respectuosa dels patrimonis col·lectius (amb la Natura en el primer lloc), que garanteixi treball per tothom, un adequat nivell de benestar col·lectiu i una eficaç distribució de les rendes.** Ben al contrari, l'actual funcionament del sistema promou la lògica de l'expansió il·limitada, i els processos de concentració de poder, tan econòmic com polític, amb unes conseqüències d'inestabilitat tan greus com imprevisibles.

L'incapacitat d'aconseguir unes condicions reals mínimes de justícia distributiva i redistributiva entre tots els individus que formen part d'una col·lectivitat és en gran mesura imputable al **paper irresponsable de l'Estat.** Aquest s'ha aliat amb el gran capital, unificant interessos en la carrera per a la detenció del poder, i ha deixat de perseguir la seva missió, que és de garantir el benestar i l'exercici de drets i deures per a cada ciutadà. L'Estat, inspirat per ideologies tant de dretes com d'esquerreres, ha anat inflant i burocratitzant la seva estructura sense que això hagi servit per corregir les desigualtats distributives, ni per estabilitzar l'economia tot eliminant els escàndols de l'atur i de l'economia submergida. Òscar Colom veu en l'Estat el principal causant de les múltiples situacions d'injustícia i malestar, per omissió de les seves responsabilitats en la gestió del bé comú.

El desllorigador inicial d'un canvi general d'aquestes tendències disfuncionals del sistema és, per el nostre autor, l'adopció d'un model de redistribució de la renda de caràcter individualitzat i universal.

Cada ciutadà, des del naixement fins a la defunció, ha de tenir el dret personal i intransferible a percebre un ingrès suficient per poder portar una vida normal, tant des del punt de vista material com cultural. Mentre que l'individu no es pugui valer per si mateix, l'Estat ha de garantir el seu manteniment mínim, al marge d'imponderables, a través d'una renda mínima individualitzada universal, que el faci participar en el pressupost familiar, li transfereixi una dignitat en qualitat de persona i trenqui en qüestió econòmica la tutela patriarcalista que tan sovint l'anul·la com a individu.

La població activa per naturalesa i per dret, és a dir tota persona en edat i condicions de treballar, rebrà els seus ingressos com a contraprestació d'un servei donat. L'Estat serà responsable de que ningú quedi exclòs del món del treball. Per una banda, garantirà un treball social –a precari i amb retribució mínima– a totes les persones que es trobin sense feina, oferint així una solució provisional que, tot i no ser còmode per ningú, impediria però el "pacte de la fam" i facilitaria els processos de reciclatge laboral en condicions dignes.

Aquestes garanties de protecció social ferien possible, d'altra banda, una màxima liberalització del mercat del treball, i l'eliminació de tots els obstacles a la fluïdesa de la contractació. A més a més, es creen condicions

Per una Renda individualitzada universal

El dret al treball

favorables per el reflotament de l'economia submergida, amb tot el que això pot significar en termes de producció, consum i recaptació fiscal.

La remodelació de la política fiscal és una altra peça clau d'aquest model. Aquí també l'individualització i l'equitat distributiva són els criteris que regeixen tot el plantejament. La contribució al benestar col·lectiu és un deure que ha d'acompanyar cada individu des del neixement fins a la seva mort.

No es tracta però d'augmentar els impostos, sinó de repartir-los millor i amb més neutralitat. S'ha d'eliminar el frau, fer que tots contribueixin. Sobretot, s'ha de modificar l'accent impositiu, fent-lo recaure majoritàriament sobre les rendes passives. Això vol dir incidir sobre la riquesa ociosa (patrimonis passius) i les rendes especulatives, així com sobre la despesa sumptuària, adoptant, alhora, mesures que afavoreixin l'estalvi i la inversió productiva.

*El deure
contributiu*

La perspectiva marcada per Òscar Colom és d'anar simplificant el sistema fiscal cap a una imposició única, que integri els tres principals puntals de la imposició directa (IRPF, Impost sobre el Patrimoni i Impost sobre Societats), potenciant alhora la seva vocació redistributiva. La racionalització del sistema fiscal seria, de fet, una de les claus que fan possible l'acció redistributiva de la renda individualitzada universal.

La reactivació del consum bàsic dels nivells de renda més baixos ha de ser també compensada amb un augment de les taxes d'estalvi del conjunt de l'economia. Això es pot dur a terme amb la creació d'un fons d'estalvi forçós públic, amb incentius a les petites masses d'estalvi familiar – subvencionats amb la fiscalitat estreta dels patrimonis inactius o altres fórmules per desincentivar el consum sumptuari.

L'altra clau fonamental és el replantejament del tracte reservat a les estructures productives. L'objectiu primordial ja no és el creixement, sinó l'estabilització econòmica acompanyada d'una major justícia distributiva.

La Natura, entesa com a factor de producció amb un element de transcendència (pel que fa ús, valor i temps) fins ara menystingut, és el referent clau d'una nova concepció econòmica. Cal reemplaçar l'actual objectiu del màxim profit per un altre, que és el de minimitzar les pèrdues d'uns recursos limitats, que pertanyen a la col·lectivitat humana en el seu conjunt i dels quals tots hauríem de gaudir (incloses les generacions futures). Es tracta, en definitiva, d'aprendre a respectar els límits ecològics en què l'activitat econòmica es mou, mantenint intactes els seus capitals.

*Estabilitzar
l'economia*

Seguint aquesta filosofia, s'ha de considerar tot capital (fruit històric de l'associació de Natura i treball) com un bé social que es pot utilitzar, però no consumir indiscriminadament.

La societat hauria d'adoptar, doncs, unes mesures que garantitzin l'estabilitat en el temps dels béns de capital. Això es pot obtenir vinculant els capitals de les empreses al patrimoni públic, a través d'una mena de "socialització jurídica" d'aquests capitals. En la pràctica, l'Estat tindria la propietat formal dels mateixos capitals que les empreses privades continuarien tenint i administrant lliurement com abans, amb l'únic vincle d'haver de mantenir-lo intacte.

D'aquesta manera es pretén evitar, d'una banda, els processos d'acumulació de capital privat, i alhora el malbaratament de recursos col·lectius. D'altra banda, es vol fer un pas decisiu en el camí de la promoció del teixit productiu i de la igualtat d'oportunitats, ja que l'Estat es compromet d'una forma general a posar a la disposició dels agents econòmics l'ús del capital que hom consideri necessari per dur a terme una determinada activitat, demanant, com a única contrapartida, que aquest capital no es perdi, és a dir que estigui sempre disponible. L'intermediació financera d'aquesta forma de capitalització social aniria doncs a càrrec de l'Estat, amb una taxa d'interès molt baixa, que es reduiria en la pràctica al manteniment del cost d'administració, a la compensació de les pèrdues naturals i també com a taxa d'explotació.

Aquesta mesura suposaria, entre altres coses, una pràctica eliminació dels moviments especulatius de capital, així com una important racionalització de les iniciatives empresarials (s'anirien auto-eliminant els projectes no viables). Més en general, representa una aposta decisiva per la democràcia econòmica i per una estructura productiva centrada, com a eix vertebral, en les petites i mitjanes empreses. Finalment, la preocupació bàsica pel manteniment del capital comú es veu concretada gràcies al paper que juga l'impost sobre el patrimoni en el sistema impositiu.

Contràriament al que podria semblar, aquestes mesures volen conjugar-se amb una simplificació radical de l'aparell estatal. Òscar Colom proposa un model d'Estat molt més reduït de l'actual, amb menys responsabilitats però molt concretes. En primer lloc, com hem vist fins ara, ha de fer-se càrrec de la recaptació fiscal així com de la política de rendes. En segon lloc, l'Estat és responsable de la gestió i del manteniment del patrimoni col·lectiu. És, pertant, el que regula la política financera i ecològica. En tercer lloc és el que pren la iniciativa per totes les obres que –per la seva magnitud– no pot realitzar la iniciativa privada. Finalment toca a l'Estat l'administració de la justícia, així com el manteniment de les condicions d'"ordre" intern i la "defensa" respecte a l'exterior.

L'Estat ha d'actuar com una instància coordinadora, la missió de la qual és complir aquelles funcions que la societat civil no pot complir. La seva estructuració i actuació ha de respondre, doncs, al Principi de subsidiarietat.

D'altra banda es preveu la necessitat de mesures efectives per el control de les actuacions i la valoració dels resultats, segons criteris semblants als de l'empresa. Funcionaris i polítics han de respondre a uns clars principis d'eficàcia i responsabilitat, ademés que de transparència.

Un model d'Estat d'aquesta mena, "lleuger" però eficaç, desvinculat del joc d'interessos corporativistes, seria possible en tant en quant s'hagin posat en marxa aquelles mesures transformadores –com la renda individualitzada universal– que per la seva pròpia dinàmica condueixin a una nova configuració de les estructures sòcio-econòmiques, i obrin també als individus, homes i dones, nous camins per a la realització de les pròpies potencialitats.

Índex

Extracte	<i>126</i>
1. Introducció	<i>131</i>
1.1. L'autor i el seu entorn	
2. Diagnosi	<i>133</i>
2.1. Les responsabilitats de l'Estat	
2.2. El tractament de la Natura	<i>137</i>
2.3. Els desequilibris dels capitals	<i>138</i>
3. Propostes/Teràpia	<i>140</i>
3.1. Una nova política de rendes	
3.2. Replantejar la política fiscal	<i>142</i>
3.3. Una política d'estabilització econòmica	<i>144</i>
3.4. La reestructuració de l'Estat	<i>146</i>
4. Mesures per a l'implementació	<i>148</i>

Autors *Complementaris*

un resum de l'aportació de

Alfons Barceló

Cristina Carrasco

Joan Martínez-Alier

Antoni Ricart

David Schweickart

Alfons Barceló

Una altra teoria econòmica: el teorema sobre béns autoreproduïbles

Extracte

L'autor examina la situació actual de la ciència econòmica i revisa la solides de les bases teòriques de l'economia estàndard. Considera que, en general, els sabers econòmics estab formats per una barreja d'elements científics, tecnològics i ideològics.

Denuncia, l'abús dels models irrellevants i proposa indicadors intuitius per avaluar la seva pertinència. El objectiu central d'aquestes propostes és subministrar idees i orientacions per desenvolupar un enfoc alternatiu - el teorema sobre béns autoreproduïbles - a l'economia neoclàssica (centrada en el mercat) basat en la visió reproductiva (clàssica, marxista o sraffana).

I. Debilitats de la teoria econòmica estàndard

No és la meua intenció procedir aquí a una crítica sistemàtica de la teoria estàndard, però crec que val la pena senyalar alguns dels trets que en la meua opinió són especialment febles o esterilitzants.

En primer lloc, no hem sembla exagerat dir que la teoria econòmica dominant constitueix una barreja de ciència, tecnologia i ideologia que es transmet com a doctrina amb molts trets de tipus teològic. Podem afegir que moltes de les proposicions centrals de la teoria econòmica són o bé simples tautologies que no contenen cap veritat fàctica, o bé es refereixen a "móns possibles" amb poc a veure amb les realitats històriques sub-lunars.

Ens desplaçem ara cap un altre qüestió essencial, a l'enfoc subjacent en la teoria econòmica estàndard. Pasinetti ho ha tractat amb una especial agudesesa en exposar convincentment (amb alguna excepció: cf. Bliss, 1986) que l'enfoc usual en economia reflexa una concepció "mercantil", en que el problema central és l'assignació de recursos donats, en un marc estàtic, per la via dels intercanvis. Contràriament, una visió centrada en les característiques del món industrial desemboca en una problemàtica diferent: en lloc d'una racionalitat estàtica emergeix llavors la interdependència de l'home i la natura a través de processos dinàmics cíclics, amb freqüents processos d'aprenentatge incorporats (Ca. Pasinetti, 1981, 17-39).

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

Certament tot punt de partença implica distorsió i selecció. I així un teòric pot optar per analitzar els intercanvis sense fer cap referència a la producció; els qui centren la seva atenció sobre les interdependències industrials tendeixen a deixar en la foscor el paper dels recursos naturals; els interessats en aquest curtísim termini solen considerar com una dada el nivell tecnològic. Però, una cosa és descartar elements valuosos i un altra, molt diferent, és utilitzar com a columna vertebral una sèrie de peces febles o mal encaixades.

De totes maneres el que aquí interessa destacar són els biaixos implicats per un o altre enfoc, que es plasmen en nuclis conceptuals no coincidents. Serveixi com il·lustració el concepte d'"escassetat", que resulta revelador en aquest ordre d'idees. Es tracta d'una noció fonamental en el marc neoclàssic, mentre que té limitada pertinença en una visió dinàmica de producció de mercaderies mitjançant mercaderies. A títol d'exemple, dir que "avui escassejaven els besucs a la llotja" és una oració plausible i amb sentit, mentre que la frase "els vissos escassegen" té un significat al menys fosc, en situacions normals.

A l'escorcollar en el concepte, "valor", també es manifesten discrepàncies teòriques dignes de remarcar. S'ha de recordar, que la corrent teòrica avui hegemònica es hereva de la "contra-revolució marginalista" que va tenir lloc en els anys 70 del segle passat. El tret diferencial d'aquesta concepció es recolza en el decisiu paper que s'atribueix a la "utilitat" o "preferències" dels subjectes econòmics per la determinació del valor. Èxit acadèmic d'aquesta visió ha estat notable, encara que no ha aconseguit respondre a certes objeccions de pes, que van ser clarament plantejades per Maurice Dobb ja fa molts anys: "Perquè fos base suficient d'una teoria determinada de valor, tanmateix formalment concebuda, la utilitat s'hauria de veure com expressió d'algun aspecte permanent i consistent de la psicologia humana. Això no vol dir que s'hagin de considerar immutables les preferències humanes, sinó que no han de ser tan contingents i capritxoses com perquè resulti improbable que siguin independents d'altres variables del sistema que pretenen determinar" (Dobb, 1937, 156). I insistia en una nota a peu de pàgina que no era suficient el postular una determinada conducta: "és necessari suposar que tal comportament (o certs elements determinants subjacents) és independent del moviment dels preus del mercat".

Convé insistir sobre aquest tema, donada la seva importància medul·lar. En la teoria econòmica estàndard juguen un paper central certes hipòtesis sobre la conducta del consumidor. Ara bé, la seva validació no s'efectua normalment apel·lant a lleis psicològiques ben fonamentades, ni tan sols a generalitzacions empíriques reputades fiables, sinó que aquestes hipòtesis s'estableixen com a supòsits convencionals. A vegades es declara explícitament el seu caràcter d'afirmacions "d'antuvi"; molt sovint s'avalua la seva admissibilitat per considerar-les com dades elementals comunament compartides. De forma que es passen per alt, com a supòsits, fets ben palpables, tals com que la modificació de les preferències de les persones d'un entorn proper incideix per damunt del "mapa" de preferències del subjecte considerat, o que aquest mapa es veu modificat amb el pas del

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

temps, o que és en bona part socialment modelat. I, sobre tot, es presumeix que es tracta d'atributs precisos i sòlids, el que és clarament fals. Suposar al comprador perit en calcular amb exactitud la suma de fluxes futurs de satisfacció (a sobre, pels primmirats, actualitzats amb el particular descompte del futur i ponderats pels adequats indicadors de risc) i equilibrar-la amb el cost d'adquisició, és atribuir a la majoria dels mortals una capacitat premonitòria enorme.

Tampoc està lliure d'objeccions, encara que siguin de menor envergadura, l'altra pilar teòric. Hi ha motius per afirmar, efectivament, que la modelització dels processos productius segons la tònica neoclàssica pateix defectes considerables (Cf. Georgescu-Roegen, 1970). Donant un ràpid cop d'ull ens limitarem a recordar dues claus clarament insatisfactòries. La primera es refereix al fet corrent d'escamotejar la dimensió temporal inherent a tota transformació, amb el qual es deforma l'anàlisi de la producció i es confonen els diferents gèneres existents. Deixant, però, al marge l'anomenada distorsió, els efectes de la qual són més perniciosos en el pla pedagògic que en l'anàlisi, resulta també problemàtica la noció de "producció" com a resultat de la "cooperació" dels factors de la producció", amb una tal simbiosi que l'aportació particular de cada "factor" apareix perfectament quantificable en el màgic món de les operacions amb guix i pissarra.

En el rerafons d'aquesta concepció es troba, per una banda, la generalització abusiva d'una valuosa regla tècnica -el càlcul de la productivitat marginal-, regla només aplicable en dominis molt restringits; per altra banda, en ella ressonen els tornaveus -febles, però perceptibles- d'arcaiques creences animistes, les quals atribuïen un paper actiu no només als éssers humans, sinó també als materials i artefactes que aquests empren. Sota aquesta forma de veure les coses, per posar un exemple extrem, en un assassinat amb arma de foc cooperen l'homicida i la pistola, així que tots dos mereixen el càstig. La sintonia econòmica neoclàssica discorre per vies similars quan assevera que l'obrer i la pala "cooperen" a l'hora per obrir una rasa, com a bons "factors productius", i per tant han de ser retribuïts de manera proporcional a les seves respectives participacions en els guanys aconseguits (Cf. Ellerman, 1986, 77-78).

Malgrat tot, aquesta feblesa en els fonaments no es veu compensada amb els resultats substantius derivats d'aquestes hipòtesis en àmbits tecnològics, més enllà d'unes quantes proposicions trobades fa més de mig segle o de resultes del sentit comú. Podem afegir que aquesta situació no només té seqüeles deplorables des d'un angle analític, sinó que també contribueix al descrèdit dels ensenyaments econòmics, que a vegades semblen doctrines escolàstiques. En el cas que els principiants siguin excessivament crèduls es veuen sotmesos a un rentat de cervell que difícilment aconseguen treure's de sobre després. L'absència de mecanismes de verificació sol produir certa esquizofrènia, fins i tot, entre aquells que s'ocupen de sistematitzar i presentar regles tecnològiques relatives a aquests àmbits, com es constata examinant els capítols introductoris dels manuals de publicitat o empresa. Després de fer els honors, en les primeres pàgines, a la teoria econòmica estàndard, d'immediat es prescindeix d'ella a l'hora

A. Borceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

d'exposar i justificar les tècniques o resultats que disposa la corresponen especialitat.

Pels qui estiguin incitats a sospitar que afirmacions com les acabades d'exposar deriven de postures absolutament marginals, val la pena aduir algun argument d'autoritat. El premi Nobel Herbert Simon ha dit fa poc: "Crec que als manuals /de micro-economia/ són un escàndol. Crec que sotmetre a joves influenciabls a aquest exercici escolàstic com si digués quelcom sobre el món real, és un escàndol... No conec cap altra ciència que es proposi de tractar fenòmens del món real i que parteixi molt sovint d'afirmacions en flagrant contradicció amb la realitat" (Simon, 1986, 23).

No voldria acabar aquesta secció sense deixar constància del meu desacord amb cert tipus de crítiques d'un altra caire molt diferent. Per exemple, les que plantegen que lo social no és quantificable de manera legítima, o les que subratllen que les medicions econòmiques no es refereixen pròpiament al que interessa, o sigui al benestar, la felicitat humana o la satisfacció de les necessitats genuïnes. Encara que no tingui una mica de raó, aquesta és una tàctica defensiva i derrotista, desqualificada, a més, per les trajectòries d'avenç de moltes ciències en les quals també es van fer servir arguments d'aquesta índole. En lloc de romandre embolicats en aquests combats de reraguarda sembla preferible acceptar que mai no s'exhaureixen els objectes, que l'abstracció és un procediment indispensable, que la legitimació teòrica es produeix posteriorment pels resultats i que mai es troben explicacions definitives. Així, per exemple, en lloc de negar la racionalitat del comportament empresarial (en termes privats o socials), és millor reconèixer que el mecanisme dels guanys privats té un element de racionalitat, i afegir que aquesta racionalitat és esbiaixada, parcial i local. Esbiaixada, perquè ni els preus efectius són indicadors socials perfectes, ni les expectatives es generen de forma immaculada. Parcial, perquè les activitats econòmiques no recobreixen totes les dimensions de l'activitat humana. Local, perquè es passen per alt als costos socials presents i futurs quan no repercuteixen directament sobre les empreses privades o fins i tot sobre les generacions presents.

2. És possible una altra teoria econòmica?

A les pàgines que precedeixen hem presentat variats indicis amb la intenció d'argumentar que la teoria econòmica convencional té un nivell científic poc satisfactori. Aquesta afirmació no implica que les corrents "heterodoxes" gaudeixin ja d'un clar avantatge. Fa 20 anys (al 1969) en una assemblea de la Union for Radical Political Economics, Sweezy assenyalava que en la seva opinió "el currículum de l'economia marxista era molt millor que el de la economia ortodoxa". Jo crec que el de totes dues és clarament insatisfactori en termes ideals, encara que totes dues posseeixen elements aprofitables i de qualitat. Per una altra banda la línia divisòria congruent s'ha de plantejar, al meu entendre, entre els enfoc neoclàssic i reproductiu. Aquesta és, al menys, una tesi central de les presents reflexions.

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

Crec, finalment, que no existeix encara, pròpiament parlant, cap teoria econòmica, si bé tenim dos esquelets que aspiren a ser-ho: l'enfoc de l'equilibri general walrasià i l'enfoc ricardià marxista, juntament amb molts models "lliures" estimables, entre els quals destaca el model keynesià. Per dir el mateix sense practicar el culte a la personalitat, tindriem l'enfoc oferta/demanda, l'enfoc reproducció/excedent i el principi de la demanda efectiva.

Com se sap, els elements bàsics de la visió neoclàssica són els consumidors i les empreses. Se centra l'atenció en el "mercat" a través del qual s'articulen les interdependències entre aquests dos grups de components. L'objectiu és predir el comportament d'aquests subjectes i les conseqüències que d'això es deriven. Es pot suposar un comportament optimitzador i donar-se per suposades les circumstàncies que envolten i acoten aquest comportament. El principi subjacent és la lògica de l'intercanvi: l'escassetat i les decisions juguen aquí el paper de conceptes clau, mentre que la temporalitat és un tret que sol ser arraconat, con els aspectes institucionals, per refinaments ulteriors.

La visió alternativa (clàssica, marxista o sraffiana), per la seva part, orienta la investigació partint de la lògica de la producció i la reproducció, de manera que els seus constituents són les indústries i processos que van generant fluxes de productes i requerint fluxes de factors per mitjans d'activitats en que es revela una profunda interdependència tecnològica. En aquest gènere de representacions quasi sense esforç es poden introduir trets institucionals i conflictes d'interessos. La dimensió temporal és connatural a aquest enfoc; l'explicació dels comportaments remet a la història, la psicologia, la pertinença a un o altre grup social, més que a l'aplicació de regles maximitzadores; l'escassetat deixa de ser un concepte central des del moment en que s'examinen béns reproduïbles i trams de trajectòries virtuals.

Aquest enfoc reproductiu -inaugurat per Quesnay- s'ha enriquit en els últims 30 anys amb notables aportacions, i constitueix, en la meua opinió, l'orientació més fructífera existent, a la vegada que capaç d'incorporar molts elements valuosos d'altres tradicions i perspectives. Sens dubte queda molta feina per endavant, molt terreny poc explorat i molt treball per llimar arestes i encaixar peces de diversa procedència.

Si la orientació mantinguda és correcta, serà vàlid concloure que les reaccions de molts economistes progres, donant per bo el missatge teòric estàndard i limitant-se a plantejar batalles perifèriques, han errat l'objectiu (tan en el pla científic com polític). Així, en certes ocasions, s'ha centrat el debat en el pla de les perifèries polítiques, en especial en el grau d'intervencionisme estatal propugnat. És significatiu llegir en un antic text programàtic dels "radicals americans" el següent: "Si bé existeixen diferents escoles de pensament econòmic, en general totes elles estan d'acord en els principis fonamentals de la teoria econòmica. La rivalitat entre algunes escoles se centra en el paper que ha de jugar el govern en la economia. També existeix conflicte sobre la importància relativa de la política fiscal i la política monetària pel manteniment de l'estabilitat econòmica. Així mateix

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

es poden distingir les diferents escoles per les complexitats matemàtiques de les seves anàlisis" (Peabody, 1971). El nostre desacord amb aquestes apreciacions és radical. I creiem que algunes analogies seran suficients per demostrar el seu caràcter localista i provincià. En efecte, és difícil imaginar que el criteri divisor de les escoles biològiques fos la opinió sobre si convindria o no practicar l'enginyeria genètica sobre els éssers humans; o que entre els psicòlegs les fronteres entre capelles s'estableixen en funció de l'ús de la topologia, de l'àlgebra lineal o diferents llengües naturals.

D'altres vegades la principal acusació contra l'economia estàndard consisteix en retreure-li la seva manifesta despreocupació en atendre el context en el qual es desenvolupa l'activitat humana. El marc ecològic, l'estructura institucional, l'existència de classes socials o la interconnexió del pla econòmic amb els plans polítics, social o cultural solen estar absents del discurs teòric bàsic en economia. S'ha de concedir que aquestes advertències són procedents, però s'ha d'insistir també en què el seu rigor teòric no és molt profund. Per comprendre i guarir la ceguesa els oftalmòlegs poden molt bé despreocupar-se dels aspectes educatius, familiars, psicològics, arquitectònics o urbanístics. Per pal·liar els seus efectes sí és convenient atendre aquests aspectes. Per dissenyar una política integral orientada als subjectes que pateixen aquesta malaltia o invalidesa és necessari abordar totes les dimensions i derivacions pertinents.

D'altres obstacles que s'endivinen en el camí pertanyen a un gènere diferent i ratllen amb la visceralitat. Per exemple, resulta una mica penós haver de dedicar unes línies al tema "Economia i matemàtiques", però encara queden reductes en els quals s'enarboren idees obtuses sobre aquesta qüestió. Des de fa més d'un segle aquests afers s'han discutit en incomputables ocasions. Seria alligador i instructiu revisar els antics debats i constatar com han anat cedint terreny les postures "anti-formalistes", així com la caducitat de molts arguments. Tanmateix, no hi ha pitjor sord que qui no vol escoltar, però crec que es podria arribar a un consens sobre el següent parell de proposicions: formalitzar les idees té la gran virtut d'augmentar el rigor i la precisió; però no eximeix d'haver de pensar ni dota de contingut.

També sembla oportú rebatre aquí l'afirmació segons la qual en el camp de les ciències socials la quantificació es distorsionadora, per l'essència qualitativa dels fenòmens. És cert que en economia ha hagut quantificacions infundades, però, això no és suficient per rebutjar els intents de quantificació. Durant molts segles la temperatura i els colors apareixien com atributs qualificatius, però ara són mesurats amb precisió i rigor. L'ensenyament és clar: el que es percep com a qualitatiu pot potser arribar a ser relacionat amb alguna propietat quantitativa o amb algun conjunt de propietats quantitatives. Així que hem de ser cauts contra les quantificacions abusives, deshonestes o infundades, però s'ha d'aspirar a quantificar directa o indirectament les propietats relacionals. No són les coses, sinó les nostres idees sobre elles, ... que és objecte de quantificació, de manera que no hi ha barreres intrínseques contra aquest projecte.

La preocupació per trobar una teoria més rigorosa i exacta no és pura fal·lera científicista. Convé remarcar que només teories que expliquen en

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

profunditat les lleis que governen l'esdeveniment de la realitat econòmica poden facilitar la modificació conscient i eficaç d'aquesta mateixa realitat. Encara que no es puguin negar certes virtuts a les tecnologies pre-científiques, sembla obvi que els costos socials que reporten l'aprenentatge pel sistema de temptejos via prova i error s'han multiplicat com a conseqüència de la complicadíssima xarxa de relacions en què es troben ara immersos els éssers humans. Si a això hi sumem la enorme potència de la tecnologia actual, encara es fa més patent el risc d'elevats costos socials com a conseqüència d'accions improvisades.

En conseqüència, pel que fa al pla de les idees científiques, la subversió de l'ordre establert no pot consistir en fer taula rasa en els fruits lentament generats per la intel·ligència humana a través de processos complexos i laboriosos. Hi ha una herència valuosa que seria insensat prescindir-ne, però això no significa que s'hagi d'assumir tota, sense aplicar el benefici d'inventari. No cal insistir en algunes consideracions evidents: certs coneixements es converteixen en caducs quan canvia la realitat social circumdant; l'emergència d'altres condicions comporta el sorgiment de propietats només entrevistes i encara no concebudes; l'alteració de les escales de valors dominants exigeix nous criteris de selecció, la reavaluació d'objectes i resultats, el trastocament del sentit i funció de determinades tècniques i mecanismes. Però també és obvi que mai es comença de zero i que certes troballes són conquestes humanes perdurables.

3. Les nostres tasques científiques

El món en què vivim és extremadament variat, està sotmès a tensions de molt diferent mesura i a amenaces formidables. Coexisteixen misèria i opulència, llibertat i opressió, domini i dependència fins extrems abrumadors. La civilització moderna ha assolit fites colossals en el camp de les ciències físiques i biològiques, tan en les seves vessants pures com aplicades. En canvi, pel que fa a les ciències socials, la situació és deplorable. Sobre temes tan candents com l'atur, el deute, el desenvolupament, l'armamentisme, l'impacte de les noves tecnologies, l'explosió demogràfica, la degradació del medi ambient... els científics socials poden dir ben poc de forma analíticament sòlida.

Aquesta immadura té diferents causes. Certes dificultats emanen de condicionaments objectius: els sistemes socials no només són extremadament complexos pel que fa al número d'elements i a la quantitat i qualitat de les interrelacions internes, sinó que a més evolucionen a ritme ràpid, amb un gegantí desplegament d'artefactes de tota mena; a més, estan constituïts per individus nutables i reactius, sotmesos a variats impactes en diversos plans (ecològic, biològic, econòmic, polític i cultural) i a aguts conflictes d'interessos com explotadors o explotats, opressors o oprimits, dominants o dependents. Per altra banda, no sol ser factible l'aïllament i l'experimentació (o només marginalment). D'altres obstacles tenen a veure amb les ideologies hegemòniques: els científics socials són, abans, ciutadans

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

amb les seves necessitats, febleses i inclinacions. D'aquí que treballin sempre fortament condicionats per tres factors: 1) l'herència teòrica rebuda amb els problemes interns pendents; 2) les simpaties polítiques o ideològiques particulars o mercenàries; 3) els problemes centrals de l'època (filtrats o maquillats per 1 i 2). En conseqüència, al menys fins a cert punt, pot afirmar-se que les ciències socials han evolucionat com una apologia de les institucions capitalistes en desenvolupament i que continuen recolzant-les.

Però això és només una part. La crítica ideològica, encara que sent perfectament legítima, no exhaureix el problema i, sobre tot, té escassa força demolidora. La presència de condicionaments valoratius no treu que "la veritat és la veritat, encara que la digui Agamenon o el seu porquer". Per tant si s'accepta que tota realitat és pensable, que tota societat està sotmesa a lleis i que la investigació científica les pot anant descobrint, llavors hi ha lloc perquè es desenvolupin les ciències socials. I en lloc de l'ingenu objectiu que assenyala Adam Smith a l'economia política ("enriquir a la vegada al poble i al Rei"), s'ha d'aspirar a desenvolupar tota una sèrie de camps de coneixement que abastin les principals manifestacions de l'existència social, tant en les seves vessants de coneixement pur com aplicat. Encara més, l'ideal hauria de ser un cert equilibri entre la investigació teòrica (pura), l'observacional (directa o històrica) i la tecnològica, tot allò immersit en marcs més amplis i en concordança amb les investigacions veïnes.

Per acabar, l'"enginyeria social" ha estat practicada des de sempre sobre bases de sentit comú, tradicions més o menys fiables i mitjançant acumulació de receptes per assajos de prova i error. Ara bé, el coneixement rutinari pot ser suficient per mantenir un determinat estat de coses, però és inadequat per projectes de canvis socials profunds. En conseqüència, qualsevol aspiració a subvertir l'ordre existent, de manera intel·lectualment responsable, requereix esforçar-se en desenvolupar i articular els diversos components de les tecnologies econòmiques, polítiques i socials, així com uns sòlids fonaments científics en els quals recolzar els programes de recanvi.

4. Un enfoc alternatiu: el teorema sobre els béns autoreproduïbles

En lloc d'utilitzar com a principi explicatiu fonamental esquemes d'oferta i demanda, s'opta per l'enfocament de la reproducció de l'excedent. Aquest enfocament permet mostrar que el valor econòmic pot ser determinat, amb simplificacions, com a funció de les condicions de producció i pautes distributives, sense haver de recórrer a corbes de demanda o a funcions d'utilitat.

Per altra banda, considerem béns autoreproduïbles els animals, vegetals o artefactes (robots, etc.) que es repliquen a si mateixos. En el seu origen eren recursos naturals, que més tard van passar a ser components de l'economia com a mitjans de producció, gràcies a un creixent control humà sobre els seus processos de desenvolupament i reproducció.

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

El resultat de la investigació estableix una llei econòmica quantitativa contrastable. La pràctica econòmica és antiga i la manifestació més visible són els preus. Conseqüentment, qualsevol explicació dels processos econòmics ha de proposar-se donar raó dels preus efectius.

El fet que reforça la hipòtesi del teorema dels béns autoreproduïbles és que no s'han de cercar els determinants fonamentals dels preus en les condicions d'intercanvi. El principi en què es recolza el teorema és que el principal factor explicatiu del valor com a propietat emergent (tant si hi ha intercanvi com si no n'hi ha) són les condicions objectives de compatibilitat de la producció i reproducció econòmica.

Tanmateix, modificacions en la distribució incideixen sobre tots els preus en certa mesura, llevat que hi hagi casos particulars. Aquesta relació de preus teòrics està, en general, poc afectada pels canvis institucionals. El factor crucial són les diferents modalitats de progrés tècnic.

Des de l'òptica reproductiva, els preus són fenòmens bàsicament resultants de les condicions de producció i reproducció, encara que hi hagi múltiples determinacions. Certes determinacions poden ser el vincle que hem trobat entre alguns preus i dades objectives i independents de caire biotècnic.

L'economia estàndard no va més enllà de les afirmacions qualitatives ni genera prediccions quantitativament precises a partir de dades independents. Amb el teorema sobre els béns autoreproduïbles s'aconsegueix un seguit de relacions valoratives de caire quantitatiu per vies diferents de les exposades en els manuals clàssics d'economia.

El teorema sobre els béns autoreproduïbles té dos trets característics:

1. fer atenció sobre la relació que existeix entre preus i capacitat autoreproduïble de certs béns, mitjançant la invenció de conceptes que ens han permès quantificar aquesta relació ("taxa específica d'excedent" i "input distingit").

2. Mostrar un plantejament alternatiu econòmic basat en la visió reproductiva de l'enfocament sraffià, que es considera el més sistemàtic i profund per construir una economia política científica.

El concepte d'input distingit fa referència a una construcció mental "oportunist", amb referències que tan sols apareixen de manera nítida en alguns processos productius. Per exemple, serà input distingit el factor o els factors que contribueixin al valor final de l'article en una major part.

D'acord amb observacions precedents, el concepte d'input distingit permet posar de manifest que, a més de les relacions de complementaritat i substituïbilitat, hi ha altres vinculacions pertinents des del punt de vista teòric i pràctic. Si els béns tenen el mateix input distingit, és raonable esperar que els seus valors tendeixin a moure's en la mateixa direcció i que la seva relació valorativa mút. . sigui més estable que la relació valorativa entre dos béns qualsevol del sistema econòmic.

Es desprén del que s'observa que alguns béns econòmics tenen un input distingit singular, que a tots els béns autoreproduïbles se'ls pot fer

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

correspondre uns diversos inputs distingits conjunts i que, quan dos béns comparteixen el mateix input distingit, serà possible trobar relacions valoratives locals ben travades.

S'han fet anàlisis econòmiques:

El valor no ha existit sempre, és una propietat social emergent. Aquesta propietat es manifesta de manera relacional i quantitativa per mitjà dels intercanvis i dels preus.

També podem destacar que la investigació feta ocupa un camp postergat (la reproductibilitat) i encara directament algunes complicacions de la producció conjunta: les que vénen d'un tractament rigorós dels béns que operen com a "capital fix". La reproductibilitat recobreix relacions profundes de l'home amb la natura.

L'originalitat del treball consisteix en descobrir una sèrie de relacions entre els preus i les característiques autoreproduïbles de certs béns, en introduir nous conceptes útils per modelitzar certs trets de la capacitat reproductiva i en haver projectat el plantejament general de la reproducció excendent. Estimem que amb aquesta investigació s'ha aconseguit detectar anomalies i a més calibrar-ne la importància.

El teorema reprén les concepcions antigues, sense contradir-les i tenint com a rera-fons una visió d'interdependència general. Mostra que és possible, per a certs casos, determinar relacions valoratives puntuals passant per alt les variables distributives del sistema.

Finalment, també s'observa que les modificacions tendencials dels preus són degudes més a canvis tècnics que no pas a la hipotètica i creixent corba de demanda i entrada de cost.

Referències bibliogràfiques

BLISS, C. (1986) "Progress and Anti-progress in Economic Science", en M. BARANZINI AND M. SCAZZIERI (eds.): *Foundations of Economics*. Oxford, Basil Blackwell, pp. 363-376.

BOULDING, K. (1966): "The Economics of Knowledge and the Knowledge of Economics", *American Economic Review*, 56, n.2, pp. 1-13.

DOBB, M. (1937): *Political Economy and Capitalism*. London, Routledge & Kegan, 1940.

ELLERMAN, D. (1986): "Property Appropriation and Economic Theory", en MIROWSKI, P. (ed.): *The Reconstruction of Economic Theory*. Boston, Kluwer-Nijhoff, pp. 41-92.

GEORGESCU-ROEGEN, N. (1970): "The economics of production", *American Economic Review*, 60: 1-9.

HAHN, F.H. (1970) "Some Adjustment Problems", *Econometrica*, 38: 1-17.

HAHN, F.H. (1985) "In Praise of Economic Theory", in F. HAHN, *Money, Growth and Stability*. Oxford, Basil Blackwell, pp. 10-28.

MARX, K. (1872): Carta a Maurice La Châtre (introducció a la versió francesa de *Das Kapital*).

A. Barceló: Teorema sobre béns autoreproduïbles

MIROWSKI, P. (1986): "*Mathematical Formalism and Economic Explanation*", in en MIROWSKI, P. (ed.): *The Reconstruction of Economic Theory*. Boston, Kluwer-Nijhoff, pp. 170-240.

PASINETTI, L. (1981): *Cambio estructural y crecimiento económico*. Madrid, Pirámide, 1985.

PEABODY, G.E. (1971): "*Introducción a los paradigmas científicos y económicos*" en V.V.A.A.: *Paradigmas radicales en economía*, Barcelona, Anagrama, 1977, pp. 5-25.

RESSICK, S. i WOLFF, R. (1984): "*The 1983 Nobel Prize in Economics: Neoclassical Economics and Marxism*", *Monthly Review*, 36, n.7: 29-46.

SIMON, H.A. (1986): "*The Failure of Armchair Economics*" (Interview). *Challenge*, 29: 18-25.

L'autor

Alfons Barceló és professor de Teoria Econòmica en la Universitat de Barcelona. Ha estat un dels introductors de Piero Sraffa en el nostre país. En 1981 va publicar "*Reproducción económica y modos de producción*" (Serbal), i en 1988, en col·laboració amb Julio Sánchez, fa conèixer la seva aportació més original: "*Teoría de los bienes autorreproducibles*" (Oikos-Tau).

Participa en les activitats del Centre de Treball i Documentació, on col·labora amb un grup de professors en la redacció de la revista "Mientras Tanto".

Cristina Carrasco

L'Economia de producció i reproducció:

Feminitzar la societat

Extracte

Les dades i estadístiques no reflecteixen la participació real de les dones en la producció. El concepte "treball" continua essent sinònim de "treball assalariat". Tota societat ha necessitat per a la seva perpetuació de la reproducció de l'espècie i de la reproducció material per a subsistir. Amb el capitalisme es produeix la separació física del lloc de la producció material (la fàbrica) i del lloc de la reproducció humana (la casa).

El treball domèstic: és determinant per al funcionament de l'esfera domèstica. Per estudiar el treball domèstic cal tenir en compte: les relacions en la vida domèstica que integren la divisió sexual del treball i que es tradueixen en una posició d'inferioritat de la dona respecte l'home; la participació del treball domèstic en la reproducció de la força de treball i de la societat; i, el condicionament que significa per a la participació laboral de les dones el fet que tinguin assignada socialment la responsabilitat de la llar.

Cal "feminitzar la societat": generalitzar a tota la població aquells valors que socialment s'atribueixen a les dones i, tanmateix, son aspectes imprescindibles d'això que anomenem "humanitat". Feminitzar la societat implica una forma diferent d'entendre la noció de treball i d'activitat, replantejar la separació entre públic i privat, modificar les prioritats establertes...

I. El marc de l'anàlisi

Lesquema bàsic que plantegem és que des d'un punt de vista globalitzador i des d'un nivell elevat d'abstracció, es pot considerar a tot sistema social com un conjunt de subsistemes socials i econòmics relacionats entre ells per mitjans d'una complexa xarxa d'interaccions. Podem identificar dos d'ells com els components essencials: el subsistema de producció material i el subsistema de reproducció humana. Això vol dir (en realitat, quelcom de sentit comú) que tota societat a qualsevol època i a qualsevol lloc, ha requerit per la seva perpetuació la reproducció de l'espècie i de la reproducció material necessària per la subsistència.

Tots dos sistemes, com elements relativament autònoms, presenten unes determinades relacions internes de producció o reproducció, però com a

C Carrasco: *Feminitzar la societat*

parts constituents d'una totalitat s'articulen entre ells establint una interdependència que governa tant l'existència i continuïtat de cada una d'elles així com la de la pròpia societat. El fet que existeixi una autonomia relativa permet que cada subsistència pugui manifestar un desenvolupament dinàmic diferent, la qual cosa, en determinats moments, es pot traduir en canvis i col·lapses del sistema social. Depenent de l'època i del lloc aquests processos assumeixen característiques particulars, es a dir, cada sistema social real està històricament determinat. D'aquí que sigui necessari identificar la seva estructura particular en cada cas concret.

Ara bé, un tret comú a totes les societats des de les primitives societats agrícoles és la impossibilitat d'establir una frontera entre els llocs físics on es desenvolupen producció i reproducció. Característica que es manté fins el moment en que la "casa medieval, unitat de consum, producció i vida, comença a deixar de ser autosuficient i dóna lloc, per mitjans d'una progressiva dissolució de la unitat domèstica, a un procés de separació entre l'economia interna de la llar i l'economia externa del mercat, entre l'espai familiar i l'espai de la producció material" (Sáez, 1982).

En tot cas, no serà fins l'arribada del capitalisme, que es produirà una separació creixent entre l'esfera productiva i esfera domèstica, la separació física del lloc de la producció material (la fàbrica) i el lloc de la reproducció humana (la casa). Els dos processos de treball arribaran a ser completament estranys l'un a l'altre. Cada esfera acomplirà ara una funció específica establint-se una clara frontera entre totes dues. Així, les circumstàncies històriques i econòmiques de l'aparició del capitalisme i el fet que producció material i reproducció humana apareguin per primer cop clarament diferenciats pertanyen que aquest nou sistema emergent no necessiti plantejar-se la reproducció com a problema fonamental a resoldre, de fet, el capitalisme es troba amb el problema de la reproducció "ja resolt".

Tota societat que pretengui assegurar un mínim de continuïtat té com a premissa bàsica la seva reproducció, procés que implica la reproducció dels bens de consum i de producció, de la força de treball i de les relacions de producció. Un sistema incapaç de reproduir les seves condicions de producció és inviable i està condemnat a desaparèixer. En tot cas, la reproducció de la vida humana és l'objectiu últim, la condició de possibilitat de la reproducció de qualsevol sistema social en última instància, són els(les) individus els(les) que com agents productors(res) i reproductors(res) asseguruen la continuïtat del treball i la producció.

El problema de la reproducció humana i, en particular, el reemplaçament de la força de treball té dos aspectes a considerar, un referit a la seva relació amb el subsistema de producció material i un altre referit a les seves pròpies relacions internes. Quant al primer, cal que totes les societats estableixin una relació global entre els requeriments de força de treball en la producció i la reproducció que és en els grups familiars. El segon aspecte es refereix a la necessitat de tota societat de mantenir una determinada estructura familiar per assegurar la força de treball exigida.

A l'interior d'aquesta estructura particular per cada sistema social real té lloc una forta divisió sexual del treball que condueix a que la posició de les

C. Carrasco: Feminitzar la societat

dones a qualsevol societat estigui íntimament lligada al constructe de gènere/mare. El rol de les dones, com a mares, afectarà en major o menor grau a la seva relació amb els mitjans de producció d'acord al marc institucional i a la forma de produir de cada societat.

2. La reproducció d'un sistema social capitalista

Utilitzarem ara l'esquema teòric bàsic per analitzar el sistema capitalista; aquest queda caracteritzat pels dos subsistemes ja assenyalats -que denominarem esfera industrial i esfera domèstica-. A l'esfera industrial té lloc el procés de producció i reproducció material, és a dir, de bens i serveis orientats al mercat. A l'esfera domèstica té lloc el procés de producció i reproducció dels(de les) individus. A més es pot incorporar un tercer subsistema: l'esfera pública, que té un paper fonamentalment redistributiu.

A diferència dels sistemes socials anteriors, en que la producció social i la producció domèstica estan poc diferenciades, en el capitalisme apareixen aparentment com a processos paral·lels, independents i no relacionats. Tanmateix, són altament integrats o, millor dit, són dos aspectes d'un procés únic.

En l'esfera industrial es produeixen les mercaderies, procés que requereix necessàriament, a més de mercaderies, de força de treball. Aquesta última, essencial pel funcionament de l'economia capitalista, es reproduïx al marge de les normes de producció de l'esmentat sistema. La reproducció i el manteniment de la força de treball no estan assegurades en l'esfera de la producció industrial i són remeses a l'esfera domèstica.

L'esfera domèstica, per reproduir a les (als) individus i reproduir-se a si mateixa, depèn de la producció industrial, relació que es concreta a través del salari i del benefici. Aquest salari, en general, no cobreix els costos de reproducció de la força de treball; d'aquí que sigui necessari realitzar un treball addicional per transformar en bens consumibles els bens no directament consumibles adquirits en el mercat.

D'aquesta manera, el treball domèstic passa a ser el vincle essencial entre l'esfera de producció capitalista i l'esfera domèstica de reproducció humana. Actua sobre les mercaderies adquirides amb el salari proporcionant a la família el consum necessari d'acord a les seves necessitats de reproducció socialment acceptades i establertes.

Per acabar, l'esfera que hem denominat pública, que suposem raonablement com a "no productiva", té com a funció prioritària la redistribució de l'ingrés: recapta impostos que reverteixen sobre l'esfera domèstica en forma de serveis públics gratuïts.

Tenim doncs dues relacions bàsiques d'intercanvi entre ambdues esferes productives: salari que s'intercanvia per força de treball i mercaderies que s'intercanvien per diner. En conjunt representen la reproducció de dones i homes (força de treball i/o treballadores(ors) domèstiques(ics)) i bens per mitjans de dones, homes i bens.

3. Els treballs precaris o "informals": el treball domèstic

Una de les característiques que, des de determinat grau d'abstracció, ha estat senyalat com fonamental del capitalisme -en contrast amb sistemes anteriors- es que les treballadores(ors) de forma creixent no tenen un altre alternativa que no sigui vendre la seva força de treball a canvi d'un salari. El treball assalariat, que es convertiria en la forma predominant de treball, posseeix una característica interessant: pot ser adquirit per una quantitat menor que el valor del que produeix, però suficient per reposar la força de treball. D'aquesta manera, la major part de la supervivència i reproducció estaria assegurada a través de la compra de bens i serveis en el mercat i la major part de la població dependria d'amos que ofereixen treball assalariat.

Tanmateix, la realitat discrepa de la teoria. És possible que la forma salarial sigui la font més comú i més important de renda, però no és menys cert que les societats occidentals utilitzen pel seu funcionament -a més del que podríem anomenar la producció formal- una sèrie de treballs i produccions precàries o "informals" la característica fonamental de la qual és la seva invisibilitat.

Aquestes feines són realitzades fonamentalment per les dones i/o assignades socialment a elles. Segons el grau de desenvolupament de la societat (major o menor industrialització) i/o de les condicions socio-econòmiques d'un període determinat (auge o crisi), variarà la importància que aquestes produccions tenen en la producció total. En general, aquests treballs es realitzen en condicions molt més difícils que les que imperen en el sector "formal", entre d'altres raons perquè no estan protegits per associacions o formes legals.

Produccions "informals" o "economia complementària" com s'ha denominat en to sui generis són l'economia submergida, algunes economies familiars de subsistència, el treball domèstic i el treball voluntari. Les dues primeres s'integren dintre del que hem anomenat esfera de producció material i els dos últims participaran fonamentalment en l'esfera de reproducció humana. D'aquest dos treballs precaris, els més rellevants per la seva magnitud i contribució a la reproducció global del sistema són l'economia submergida i el treball domèstic. Ambdues produccions tenen una sèrie de característiques que les diferencien, a saber, la forma de remuneració (dinerària o en bens), el tipus d'activitats a considerar com a treball: producció per l'exterior o per l'autoconsum, etc.

Ens interessa destacar una diferència que al nostre objecte cobra interès. L'economia submergida per tenir caràcter d'il·legal és per definició una economia amagada. En canvi, la producció domèstica té una caracterització diferent. D'entrada no és il·legal. Bàsicament és un treball privat aïllat de la producció social. Encara que des de la consolidació del nou sistema econòmic, molts bens. en majors quantitats cada vegada, són adquirits com a mercaderies, la producció domèstica que proporciona els bens necessaris pel consum immediat es manté, però ara amb una categoria de treball sense importància i marginal.

C. Carrasco: **Feminitzar la societat**

Cal remarcar que el que realment s'amaga no és el treball domèstic en si - de fet, ningú nega l'existència d'aquest tipus de treball- sinó la relació capitalista entre producció i reproducció; el vincle essencial que representa el treball domèstic entre l'esfera de producció material i l'esfera de reproducció humana: permet produir mercaderies no directament consumibles, pagar salaris més baixos, etc., en definitiva, és una condició de possibilitat de la reproducció del sistema en el seu conjunt.

De tot l'anterior sorgeix la necessitat d'esbossar una caracterització del treball domèstic. es discussions entre les autores(ors) que s'han dedicat al tema han aconseguit establir una sèrie d'elements la diferencien la producció domèstica de la producció assalariada. Aquestes característiques, en línies generals, són:

- Utilitza mercaderies generalment adquirides en el mercat (o serveis oferts per les Administracions Públiques) per produir bens i serveis no destinats a l'intercanvi sinó a l'autoconsum familiar. Es realitza en l'àmbit privat de la família i en el seu desenvolupament no existeix un únic procés de treball definit.
- Es produeix en condicions de relativa llibertat: la persona que l'exerceix estableix el seu propi control, ritme i horari; encara que aquests s'ajustin i restin limitats per les necessitats familiars.
- La retribució del treball domèstic no es reconeix com a tal, com un pagament per una feina realitzada. No hi ha negociació explícita ni retribució salarial. La retribució es realitza en bens i no té cap relació amb la "productivitat" de la "mestressa de casa", sinó que depèn de l'estatus, de l'escenari de necessitats que garanteix la reproducció del modus vivendi de les diferents unitats familiars. No hi ha un salari únic i la remuneració no depèn d'un patró mercantil sinó del grup social que pertany la mestressa de casa i/o el seu marit.
- L'objectiu fonamental d'aquesta feina és la reproducció de la força de treball tan a nivell diari com a nivell generacional, això té com a conseqüència la reducció dels costos totals de subsistència. En aquest sentit es pot dir que el treball domèstic garanteix la reproducció del sistema en tant que permet pagar salaris més baixos que els que requeririen si s'hagués d'adquirir tots els bens i serveis directament en el mercat.
- Tanmateix, els requeriments reproductius del sistema no exigeixen, -i per tant, no expliquen- que el treball domèstic sigui realitzat per la dona. D'on sorgeix doncs la divisió sexual del treball que legitima la funció domèstica de la dona i el seu paper subsidiari en el mercat laboral? El debat feminista ens ofereix una resposta: el paper de la dona en la reproducció, la seva capacitat natural per parir és el fet fonamental a analitzar per comprendre les arrels de la seva subordinació, la seva forma de participació en la producció i la seva responsabilitat en tot el procés de reproducció de la força de treball. En tot cas, s'ha de destacar, encara que per la reproducció del sistema social en el seu conjunt sigui útil i -potser- necessària l'existència del treball domèstic realitzat per les dones, el beneficiari immediat és, indiscutiblement, l'home. Això resulta evident quan es

C. Carrasco: Feminitzar la societat

constata que, en nombre creixent de casos, la dona participa en el treball assalariat i, tanmateix, continua realitzant la major part de les tasques domèstiques.

- Ara bé, malgrat a les dones com a grup humà els hi es assignada la funció reproductiva, aquesta activitat assumeix, de fet, característiques diferents segons sigui la classe social a que pertany la mestressa de casa. D'acord a l'accés de cada família als recursos productius, el treball realitzat per les dones presenta notables diferències. Fins i tot en els grups de renda més elevada, la producció no mercantil de la llar pot arribar a ser menyspreable, ja que, en general, la realitza una ma d'obra assalariada: una dona que sota relacions d'opressió i explotació realitza el treball "assignat" a un altra dona. Si entenem l'explotació com "aquella situació en que la individua(idu) aporta més en treball que la quantitat de treball incorporat en les mercaderies que rep", resulta força plausible suposar que les mestresses de casa de les classes altes no són explotades. De totes maneres convé advertir que el fet que no existeixi explotació no vol dir que no es donin d'altres situacions indesitjables: alienació, dominació o subordinació. En tot cas, cal recordar que les relacions de gènere assumeixen característiques diferents segons la classe social en que tenen lloc.

En definitiva, encara que es pot definir el treball domèstic com el conjunt d'activitats assignades a les dones com a tasca de reproducció, resulta operativa la diferenciació d'aquest mateix treball segons nivells socials: les condicions socials específiques són les que structuren la família i, per tant, el treball domèstic. Aquest treball contribueix així a la reproducció de la força de treball i a la reproducció de les classes socials: la producció dels futurs treballadors -d'acord a les exigències educatives pròpies de cada família- situa ja als infants en la trajectòria de classe.

De tot l'anterior es desprèn que l'estudi del treball domèstic comprèn l'anàlisi de tres aspectes diferenciats encara que lligats entre si: en primer lloc, les relacions que tenen lloc a l'interior de l'esfera domèstica que integren la divisió sexual del treball i es tradueixen en una posició d'inferioritat de la dona respecte a l'home; en segon lloc, les relacions de dependència entre l'esfera industrial i l'esfera domèstica, a saber, la participació del treball domèstic en la reproducció de la força de treball i en la reproducció social; i, en tercer lloc, el condicionament laboral de les dones el fet que tinguin assignada socialment la responsabilitat de la llar.

Feminitzar la societat

En les línies anteriors plantegem quelcom de sentit comú, a saber, que les nostres societats funcionen, subsisteixen i es reproduïxen tenint com a base dos tipus de treballs, de característiques diferenciades, però absolutament necessaris tots dos pel desenvolupament global del sistema econòmic. Un d'aquests treballs es caracteritza per ser assalariat, produir bens i serveis amb valor de canvi dirigits al mercat i obtinguts dintre del que podríem anomenar l'esfera de producció capitalista. L'altre treball produeix

C. Carrasco: Feminitzar la societat

bens i serveis amb valor d'ús i es desenvolupa en l'àmbit familiar; en sentit propi no està remunerat; encara que de fet participa en xarxes de reciprocitat, sovint en situació d'inferioritat històrica. En termes estrictament econòmics el seu objectiu és la reproducció de la força de treball, però en termes més amplis -integrant l'econòmic i lo soci-afectiu- inclourà la cura de totes aquelles persones incapacitades per raons d'edat o salut, per tenir cura de si mateixes. Així, les diferents activitats contribueixen directa o indirectament a la perpetuació de la societat encara que amb la particularitat que algunes d'elles estan lligades a un determinat sistema econòmic.

Indiscutiblement és en l'àmbit de la producció mercantil on té lloc el procés d'acumulació i es produeix el creixement econòmic. La repercussió del desenvolupament tecnològic en aquesta àrea és absolutament determinant. En l'òrbita familiar no es pot negar que el procés tècnic ha contribuït a alleugerir alguns dels treballs de major esforç físic. Tanmateix, la cura directa de persones que contribueixen al benestar humà i a una més gran qualitat de vida, fa més difícil -i, molt sovint, menys desitjable- la seva substitució per noves tecnologies. Els temps de treball són així més rígids i més dependents de les necessitats familiars.

Atendre a tot l'anterior imposa una reconceptualització de determinades categories econòmiques. Conceptes bàsics com treball i reproducció haurien de permetre captar aquelles activitats que tenen lloc al marge del mercat i sense les quals la vida humana no està en absolut assegurada. Per altra banda, convé recordar que la divisió conceptual també es reflexa en els indicadors macro-econòmics. Així, per exemple, PNB i Població Activa es defineixen així mateix en relació al procés de creixement i acumulació incloent només les treballadores(ors) implicades(ats) en activitats assalariades i excloent totes aquelles tasques realitzades en l'àmbit privat i orientats, en general, a la reproducció i cura de les persones.

Arribades(ats) a aquest punt, és convenient tornar a insistir en un aspecte que no per antic és més sabut. En les consideracions precedents en quant a l'existència de diferents tipus de treballs -tots necessaris pel desenvolupament de la societat- no queda implícit que existeixi una divisió per sexe del treball. Tanmateix, per raons de tradició, cultura i ideològiques, els homes participen majoritàriament en el treball assalariat i les dones tenim socialment assignada e individualment assumida la responsabilitat sobre la reproducció de la força de treball i la cura de les persones.

D'aquesta manera, l'estructura de l'esfera mercantil resulta adequada per a persones que tenen llibertat d'acció per ajustar els seus temps a les exigències que imposa l'organització de la producció assalariada. No és, sens dubte, el cas de les dones. Sotmeses a fortes restriccions familiars (horaris i vacances escolars no coincideixen amb els laborals, àvies(is) i malalts necessiten miraments continus, etc.) xoquen brutalment contra aquest esquema organitzatiu. Així, la incorporació de les dones al mercat laboral no és fàcil. Exigeix forçar situacions complicades en l'àmbit familiar, assumir la doble jornada, acceptar les variades formes de "treball flexible adequades per les dones", etc. D'aquesta manera una part important de les dones

C. Carrasco: Feminitzar la societat

realitza jornades de treball (domèstic i/o mercantil) superior a la dels homes i en condicions psicològicament més esgotadores. Tanmateix, malgrat això, l'experiència dels últims anys ens mostra que les dones no estan disposades a renunciar a tot allò que representa la seva història, la seva cultura i la seva identitat i el que aquesta implica: determinats valors relacionats amb la maternitat-criança, la preocupació de la família, la cura i recolzament de les persones, etc. No creiem que la "masculinització" de les dones (incorporació a la vida laboral i pública en condicions anàlogues a les dels homes, això pot implicar la renúncia a fills, família, etc.) sigui la solució per aconseguir una major qualitat de vida per les dones ni per la societat. Estaríem d'acord amb Victòria Camps en que és necessari "feminitzar la societat": generalitzar a tota la població aquells valors que socialment s'atribueixen a les dones i, tanmateix, són aspectes imprescindibles d'això que anomenem "humanitat". Feminitzar la societat implica una forma diferent d'entendre la noció de treball i d'activitat, replantejar la separació entre el públic i el privat, modificar les prioritats establertes, etc. (Camps, 1993). La proposta de llei de les comunitats italianes sobre l'organització i l'ús del temps és una bona aportació en aquesta línia.

En definitiva, atenent a la realitat aquí descrita i sota el supòsit essencial que qualsevol projecte de societat solidari i emancipador cal que inclogui a tota la població (s'ha d'entendre, dones i homes) perd sentit tota proposta que no consideri una forma alternativa de reproduir la força de treball. L'experiència i els estudis teòrics dels últims anys ens ha demostrat que sota la estructura econòmic-social de les nostres societats occidentals això és un propòsit impossible. Mentre els valors dominants siguin aquells relacionats amb el procés d'acumulació i creixement econòmic, no existeix forma de resoldre la qüestió de la reproducció de la força de treball i la cura de les persones sense crear situacions de discriminació amb determinats sectors de la població (les dones). Segons el nostre parer, qualsevol alternativa emancipadora passa necessàriament per situar l'objectiu social en l'esfera de la reproducció i no en la producció assalariada. Això, naturalment, implica un canvi total de perspectiva: la producció de bens i serveis de reproducció i no a l'inrevés que és com acostumen a funcionar els sistemes socials.

Referències bibliogràfiques

Camps, V. "Dues propostes al feminisme del segle XXI", Papers de la fundació Rafael Campalans, N°48, juliol 1993.

Carrasco, C. El trabajo doméstico. Un análisis económico. Colección Tesis Doctorales, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid, 1991.

Carrasco, C. y otras(os) El trabajo doméstico y la reproducción social, Instituto de la Mujer, Madrid, 1991.

Saez, C. "Para un análisis epistemológico de la maternidad" en Nuevas perspectivas sobre la mujer, Univ. Autónoma de Madrid, 1982.

C. Carrasco: Feminitzar la societat

L'autor

Cristina Carrasco neix a Valparaiso - Xile el 1946. Participa en la coalició de la Unidad Popular durant el govern de Salvador Allende i després del cop d'Estat del 1973 resideix a Barcelona.

És Doctora en Ciències Econòmiques i professora de Teoria Econòmica a la Universitat de Barcelona. Ha realitzat diverses recerques i ha publicat llibres i articles relacionats amb el tema del treball domèstic.

Joan Martínez Alier

Cap a una economia ecològica (1)

Extracte

L'autor ofereix una reflexió sobre els límits de la política ambiental i ens apunta els principis fonamentals d'una economia ecològica. Estudia la possibilitat d'avaluar econòmicament alguns recursos i funcions ambientals fins ara exclosos del mercat. Exposa les dificultats que hi hauris per posar preu a la biodiversitat, i analitza les propostes d'un "eco-impost". Finalment ens dóna una interpretació dels moviments ecologistes com a respostes socials a les "externalitats" (beneficis o perjudicis que encara no tenen valoració crematística).

Introducció

Una de les idees essencials de l'ecologisme és caminar cap a una economia ecològica en una societat solidària. La dreta neolliberal ho deixa tot al mercat, la socialdemocràcia keynesiana subordina la redistribució al creixement, diu a tothom: una mica de paciència, que amb creixement, hi haurà feina i benestar universal al món. Però el creixement econòmic ensopega amb els límits dels ecosistemes. Brundtland, líder socialdemòcrata, va recomanar, en l'informe que duu el seu nom, un creixement anual del 3%, al sud i al nord. En les economies riques, això és inviable a la llarga. Cal canviar els estils de vida. Aquest conflicte entre economia i ecologia no es pot resoldre únicament amb retòrica: ni el "creixement sostenible" del qual parla el Tractat de Maastricht, ni el "desenvolupament sostenible" de la Comissió Brundtland no són conceptes clars, i no parlem del "desenvolupament sostingut" o fins i tot del "creixement sostingut", termes que fan servir alguns dels qui voldrien tocar música ecologista d'oida, sense haver après ni les notes ni la lletra de la cançó. Cal rebutjar aquestes formulacions anbigües o beneïtes i proposar la formulació: "economia ecològica".

Es pot argumentar que l'expressió "desenvolupament sostenible" és acceptable, perquè "desenvolupament" no és pas sinònim de "creixement", pot significar canvi. D'aquesta manera, un nen o una nena creix i es desenvolupa fins als setze o els divuit anys; alhora, creix físicament i es desenvolupa en adquirir noves habilitats, i continuarà el seu desenvolupament encara que deixi de créixer, si aprèn coses noves i té noves experiències. Tanmateix, l'Informe Brundtland, com que es refereix a un desenvolupament econòmic ecològicament sostenible, fa servir la paraula desenvolupament en el sentit de creixement econòmic (com, d'altra banda,

J. Martínez Aller: Cap a una economia ecològica

és força habitual), i entra, doncs, en contradicció, ja que el creixement econòmic de les economies riques no és ecològicament sostenible. A més, la mateixa paraula "sustentabilitat" remet a la noció biològica de "capacitat de sustentació": de quin territori? del planeta terra en general o d'estats concrets? de l'espècie humana solament o d'altres espècies també? amb quins nivells de consum? Aquests temes polítics de l'ecologia humana no s'han d'amagar darrera d'expressions com "sustentabilitat" o "capacitat de sustentació".

Principis de l'economia ecològica

Què és l'economia ecològica? És una economia que fa servir els recursos renovables (aigua, pesca, llenya i fusta, producció agrícola) amb un ritme que no ultrapassi la seva taxa de renovació, i que utilitza els recursos exhauribles (petroli, per exemple) amb un ritme no superior al de la seva substitució per recursos renovables (energia fotovoltaica, per exemple). Una economia ecològica conserva, també, la diversitat biològica, tant silvestre com agrícola.

Una economia ecològica és una economia que genera residus només en la quantitat que l'ecosistema els pot assimilar o reciclar. Hi ha residus (els nuclears, o els dels CFC) que no són neutralitzables pels ecosistemes; d'altres només ho són en part. Per exemple, una petita emissió de diòxid de sofre en una central tèrmica gairebé no afecta l'ambient, però una emissió major produeix pluja àcida. Per exemple, l'emissió de diòxid de carboni de moltes persones cap dins de la capacitat ambiental de reciclatge a través de nova vegetació o per absorció als oceans, però als ciutadans europeus i nord-americans produïm emissions molt per sobre de la part que ens toca d'aquesta capacitat d'assimilació i reciclatge del planeta Terra. Cal que disminueixin aquestes emissions.

Ara bé, encara que aquests principis siguin clars i tinguin la virtut de proporcionar un contrast enorme amb l'economia actual, cal dir que esbrinar l'estoc actual de peixos (per exemple) i la seva taxa de creixement que permetria una "collita" sostenible o esbrinar els límits d'emissió de diòxid de carboni (per exemple) que impedirien un creixement de l'efecte hivernacle, no són tasques que es puguin encarregar únicament a experts amb l'esperança que arribin a consensos clars. Una economia ecològica ha de ser necessàriament una economia polititzada, perquè els límits ecològics a l'economia estan subjectes a debats científic-polítics democràtics.

Equitat amb sustentabilitat

La riquesa d'alguns destrueix l'ambient; també la pobresa excessiva destrueix l'ambient. Els ecologistes propugnem la redistribució de recursos i de la producció en la generació actual, i entre aquesta generació i les següents, però no pensem que de cop i volta es pugui aconseguir una

J. Martínez Alier: Cap a una economia ecològica

economia sustentable i amb equitat arreu del món, cal avançar cap a ella. Si no hi ha equitat, els conflictes distributius impediran avançar cap a una economia més ecològica, com, de fet, va passar a la Conferència de Rio de Janeiro.

El paper dels moviments ecologistes

Els economistes parlem d'"externalitats" per descriure els efectes externs al mercat, no valorats als preus. Les contaminacions, per exemple. Tot sovint són els moviments ecologistes, o els qui lluiten per la salut dels ciutadans o els obrers, els qui han obligat o obliguen a "internalitzar" les externalitats amb les seves protestes cíviques o sindicals. Cal donar suport a aquests moviments, que tenen un paper molt important per arribar a una economia més ecològica.

Instruments de l'economia ecològica

Per anar des de l'actual economia del malbaratament i la contaminació cap a una economia ecològica cal que s'apliquin una sèrie de mesures, sense descans, durant uns quants decennis, per anar canviant l'estructura del consum i les tecnologies. El primer que cal fer es fixar objectius successius de reducció d'emissions contaminants i ús de recursos, a través de debats oberts científico-polítics democràtics. Aquests objectius es poden assolir mitjançant a) prohibicions legals i multes o altres sancions, b) incentius i penalitzacions econòmics, com ara impostos, dipòsits previs (com el que caldria imposar immediatament sobre les ampolles de plàstic), mercats de permisos de contaminació, etc. En els Verds no hi ha cap mena de perjudici contra cap d'aquests instruments de la política ambiental. Per exemple, els/les Verds europeus fa anys que proposen un impost ecològic, sobre l'ús d'energies no renovables. Hi hauria d'haver, també, un impost sobre l'extracció de materials de construcció de les pedreres. Per mitjà d'aquests instruments, l'economia s'aniria guiant cap a una dimensió ecològica.

Política ambiental acordada

Tot sovint, l'administració pública, en lloc de col·locar impostos ecològics o instruir mercats de llicències d'emissió de contaminants, o imposar dipòsits previs, o confiar en el sistema de normes i multes, opta per realitzar acords directes amb sectors de productors per a reduir les contaminacions per mitjà de l'acord i la subvenció. Això s'aplica, sobretot, en el terreny dels residus i les contaminacions industrials, però s'hauria d'aplicar, també, a l'agricultura orgànica i als recuperadors de residus sòlids urbans.

També caldria aplicar-lo al terreny del consum. Es tracta de canviar els estils de vida per arribar a una economia més ecològica. Per tant,

J. Martínez Alier: Cap a una economia ecològica

l'administració pública, en els seus diferents nivells, donaria suport a grups de consumidors que estan disposats a canviar els seus estils de vida, o que ja els han canviat però que continuen sent molt minoritaris. Els Amics de la Bici, els possibles Amics de l'Energia Solar, els Amics de la Rehabilitació d'Habitatges Rurals i Urbans (encara que siguin "okupes"), les Cooperatives de Consumidors de Productes Ecològics, podrien ser ajudats en les seves actuacions, cosa que potser contribuiria, en alguns casos, a disminuir la desocupació. Actualment, l'administració pública finança la propaganda contra el tabac (encara que, alhora, permet la propaganda a favor del tabac). En canvi, cap organització no es pot pagar campanyes de publicitat antiautomòbil o a favor d'una dieta vegetariana que puguin competir amb Volkswagen o MacDonal. Deixar de consumir dona poc "valor afegit" que permeti finançar anuncis. Però deixar de consumir segons quins productes sovint reporta externalitats positives per a l'economia, no recollides en el sistema de comptabilitat habitual. Així, la política ambiental podria donar suport a grups de consumidors els estils de vida dels quals avancin ja un futur més ecològic i arribar a acords amb ells per fomentar les seves pràctiques i la seva tasca de publicitat.

Canvi de l'estructura de la despesa pública

Algunes partides de la despesa pública s'haurien de reduir molt (militars, per exemple), i també hauria de disminuir la pressió fiscal sobre rendes baixes i sobre els productes de l'agricultura orgànica, i productes ecològics en general. La rehabilitació d'habitatges rurals i urbans per a fer-los ecològics i duradors s'hauria de subvencionar.

La despesa pública (que no hauria d'augmentar respecte de la proporció actual) cal que sigui més gran en els municipis i les comunitats autònomes i més petita en l'Estat i a Brussel·les. Les comunitats autònomes haurien de poder imposar una fiscalitat ecològica i rebaixar simultàniament altres impostos (sobre rendes baixes i productes ecològics), per mitjà de la instauració d'un règim de molt més gran autonomia fiscal o de concert.

Substituir la comptabilitat macroeconòmica

Els Verds alemanys ja fa anys que van demanar al Parlament alemany que la comptabilitat macroeconòmica (és a dir, el càlcul del PIB o del PNB) fos substituïda o corregida, i que el debat polític basat en les magnituds macroeconòmiques donés pas a un debat d'economia ecològica. Per a tothom (menys per als ministres) és evident que les magnituds macroeconòmiques (el PIB, el PNB, etc.) tot sovint sumen el que haurien de restar. Una economia ecològica i social hauria d'introduir en el debat polític altres indicadors, no de manera subsidiària, sinó com a criteris essencials. No pot ser que l'economia vagi, bé si la gent està malament (desocupats, accidentats), i si l'ecologia va malament. La destrucció de vides, paisatges,

J. Martínez Alier: **Cap a una economia ecològica**

les angoixes dels contaminats o contaminables, dels qui no troben feina, dels qui no tenen casa per culpa de l'especulació urbana, la pèrdua irreversible de diversitat biològica, són magnituds més importants que no pas el PIB o el PNB.

Els danys produïts pel trànsit motoritzat

El predomini de l'automòbil privat causa molts danys diversos: incomoditat als vianants a les ciutats, contaminació atmosfèrica (particularment de NOx), invasió d'espais verds. A més, els automòbils i les motocicletes contribueixen a la mort o incapacitat física de molts ciutadans i ciutadanes cada any. Aquestes externalitats negatives no estan recollides en els preus del mercat.

Les primes d'assegurances que paguen els automobilistes són massa baixes, en comparació amb els danys causats per aquest instrument de la nostra civilització. Ara hi ha el pla del govern d'impedir que els jutges determinin les indemnitzacions que creguin oportunes. La nostra proposta és que els jutges tinguin aquesta llibertat i que no es permeti a la indústria de l'automòbil i a les companyies d'assegurances escapar-se de les seves responsabilitats. A més, cal imposar un límit de velocitat en autopistes i carreteres considerablement inferior a l'actual, per tal de disminuir els accidents i també la despesa de combustible.

Un altre exemple: la recuperació i el reciclatge de residus sòlids urbans

La producció de brossa augmenta moltíssim, ens trobem ja en el nivell més que "civilitzat" d'un quilogram/persona/dia. El contingut d'aquesta brossa, amb una fracció orgànica decreixent, és difícilment reciclable. En el millor dels casos, allò reciclable només assoleix el 60%. A la pràctica, les escombraries es llencen en abocadors o es cremen (en incineradores que poden produir dioxines i furans). Estem a favor d'una política de prevenció i reducció de residus, que elimini immediatament el sobreembalatge als supermercats. On calgui reciclar, estem per la subvenció a grups ecologistes que vulguin dedicar-se a aquesta feina benemèrita que combina la lluita per l'ambient amb la lluita contra l'exclusió social i que estalvia a la comunitat i a les generacions futures moltes "externalitats" negatives, el valor de les quals no entra en les comptabilitats habituals.

Combatre la desocupació canviant l'estructura de l'economia

Actualment els conflictes entre el capital i el treball i molts altres conflictes distributius se sublimen amb la doctrina del creixement

J. Martínez Alier: Cap a una economia ecològica

econòmic; es predica el pacte social per sortir de la crisi i recuperar el camí (o l'autopista) del creixement econòmic, en lloc d'insistir en el canvi d'estructura de l'economia. Per obtenir una economia més ecològica, cal donar joc a altres actors socials: grups ecologistes, grups de consumidors de productes ecològics, grups de productors ecològics. Cal que alguns sindicats deixin de voler monopolitzar corporativament les eventuais negociacions d'un pacte social (que, d'altra banda, si ens atenim a l'experiència des del Pacte de la Moncloa del 1977 fins a l'últim pacte social el 1985, no sol ser favorable als interessos obrers). Els sindicats haurien de vincular les reivindicacions salarials i de feina a la consecució d'una economia més ecològica: fa falta un pla per a l'ocupació i per a la reestructuració ecològica.

Cal aprofitar l'actual crisi econòmica per donar, d'una vegada per totes, la remuneració que tot cuitadà i ciutadana es mereixen independentment de la recerca angoixosa de feina. L'atur no pot ni ha de ser combatut per mitjà del creixement econòmic habitual. Si la productivitat creix al 2% anual (la productivitat és el quocient entre producció i nombre de persones que treballen) llavors, per tal que l'atur no augmenti, i amb una població activa estable, la producció ha d'augmentar també al 2% anual. S'estableix una cursa infernal cap a l'exhauriment de recursos i l'augment de la contaminació. No es tracta de créixer, sinó de canviar l'economia, donant impuls a sectors que ofereixen feina sense destruir recursos. La nova fiscalitat ecològica es podria dedicar, en part, per a reduir les càrregues socials als qui treballen en sectors alhora ecològics i intensius en feina. Per exemple, una menor indústria de l'automòbil privat, un menor sector de construcció de nous habitatges en sòl agrícola (i un major sector de rehabilitació d'habitatges rurals i urbans), més feina en empreses autogestionades del sector educatiu, en les energies alternatives, en l'agricultura orgànica, en el transport públic, en la restauració de zones naturals danyades, en la recuperació i el reciclatge de residus sòlids urbans, etc. Alhora, l'atur es pot reduir una mica en reduir l'horari de treball en algunes activitats.

Els interessos del capital

Un tipus d'interès alt (en termes reals, un cop descomptada la inflació) només es pot pagar si s'explota els treballadors i/o els deutes i/o la natura. Un tipus alt d'interès implica donar poc valor al futur i és, per tant, una amenaça per a la conservació de la natura. Però, normalment, la petició que els interessos baixin no es fa per protegir la natura, sinó per estimular l'economia, és a dir, perquè creixi la inversió (en el que sigui) i es redueixi la desocupació. Els Verds pensen que avui dia la desocupació ha de ser atacada directament amb mesures que siguin alhora ecològiques i intensives en feina: agricultura orgànica, energies alternatives, rehabilitació d'habitatges, etc. Si els tipus d'interès baixen (i nosaltres estem en contra dels tipus d'interès alts), llavors cal que hi hagi un segon filtre (per exemple, avaluacions d'impacte ambiental rigoroses i ampliades a molts supòsits) per evitar una onada d'inversions que puguin causar danys ambientals. Cal,

J. Martínez Alier: **Cap a una economia ecològica**

doncs, que canviem el llenguatge amb el qual es discuteix el tipus d'interès i relacionar-lo amb l'ecologia i no sols amb l'estímul o el desestímul a la inversió (i menys encara amb l'abstracció o la repulsió de capitals estrangers a curt termini).

Comerç i medi ambient: davant les negociacions del GATT i el lliure comerç de l'Europa occidental

Què cal entendre per conceptes com "dumping ecològic", "intercanvi ecològicament desigual" i "deute ecològic", introduïts recentment?

El GATT (que és un acord general sobre aranzels i comerç) ha argumentat equívocament que el lliure comerç és bo per a l'ambient, perquè estimula el creixement econòmic, cosa que proporciona diners per "netejar" l'ambient. Hi ha alguna relació entre el creixement econòmic i l'ambient net: per exemple, la contaminació per diòxid de sofre disminueix en els països rics. Però també hi ha molts casos contraris: com més rics, més brossa domèstica i industrial, més energia nuclear, més emissions de diòxid de carboni.

Oblidem, doncs, l'argument que el comerç estimula el creixement econòmic. Vegem els arguments ecològics directes contra el creixement del comerç. En primer lloc, el cost ecològic del transport: per exemple, la reacció social a Àustria i Suïssa contra les externalitats causades per l'increment de trànsit a la CE, amb transports tan absurds com el de camions de tomàquets holandesos cap al sud.

En segon lloc, el dumping ecològic, és a dir, el comerç es fa amb preus que no inclouen els costos ecològics. Certament és difícil, per no dir impossible, incloure en els preus els costos ecològics exactes. Quant val un kilowatt-hora nuclear si tenim en compte els efectes negatius del plutoni d'aquí a 24.000 anys? I, tanmateix, els costos ecològics existeixen. Vegem-ne alguns exemples:

- Les exportacions d'electricitat de França, ara liberalitzades a la CE, no inclouen els costos actuals i futurs de l'energia nuclear. Cal que siguin prohibides.
- Els preus de les exportacions de gas d'Argèlia i de Rússia cap a la CE no inclouen els costos de les emissions d'òxids de nitrogen, etc. i infravaloren la demanda futura d'energia.
- Les exportacions agrícoles i ramaderes dels Estats Units (i d'Europa) no inclouen els costos ecològics d'aquesta agricultura i ramaderia intensiva en petroli destructora de l'ambient. En general, no haurien d'existir.

Aquests exemples demostren que hi ha casos de dumping ecològic tant des dels països rics com des dels pobres. No obstant això, el flux més important de recursos naturals i primeres matèries és del sud al nord. Històricament, en les discussions sobre l'intercanvi desigual han destacat dues qüestions: la feina mal pagada dels pobres comporta que les exportacions dels països pobres siguin barates, i, en segon lloc, hi ha un deteriorament de la relació

J. Martínez Alier: Cap a una economia ecològica

d'intercanvi (és a dir, cada cop es necessiten més sacs de cafè per comprar un tractor), ja que els mercats de productes agraris d'exportació suporten una major competència. Ara cal afegir-hi la nova noció d'intercanvi ecològicament desigual, del qual neix el deute ecològic, que cada vegada serà reclamat amb més força.

Hem de reconèixer aquest deute ecològic amb el sud. Alhora, hem de reclamar que els mercats del nord s'obrin als productes del sud, però cal que ens oposem als excessos d'un comerç lliure (tant del nord al sud com del sud al nord) que no té en compte els costos ecològics. Més aviat ens pronunciem per una estructura de producció molt més orientada a les necessitats locals, tant dins de les regions europees com arreu del món.

Podem ser favorables a la construcció d'una Europa confederal de pobles i regions, i no som contraris a la llibertat de comerç dins d'ella, sempre que els costos ecològics siguin tinguts en compte degudament. La llibertat de comerç exigirà en el futur, potser, una única moneda, o bé paritats fixes, ja que les devaluacions equivalen a imposar barreres aranzelàries. De tota manera, l'intent fracassat del Tractat de Maastricht era acabar la casa europea per la teulada monetària, i el govern espanyol del PSOE va fer servir les condicions de convergència econòmica en el camí previst cap a la moneda única per intentar esclafar els sindicats. Abans que no pas aquesta teulada, cal posar a Europa molts maons en les seves parets polítiques democràtiques, cal donar molt més protagonisme polític al Parlament europeu, a les regions europees, i menys a l'executiu europeu, als governs dels estats europeus i als interessos econòmics.

Referencia bibliogràfica

(1) Capítol VII de l'2ª edició en preparació del llibre *De la economia ecològica al ecologisme popular*. Ed. Icària, Barcelona.

L'autor

Joan Martínez Alier (Barcelona, 1939), és catedràtic d'Economia i Història Econòmica de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha realitzat nombrosos estudis sobre temes agraris a Andalusia, Cuba i la Serra del Perú.

Membre fundador de la Societat Internacional d'Economia Ecològica i de l'Associació Europea d'Economia Ambiental. És col·laborador habitual de revistes alternatives, i actualment dirigeix la nova revista *Ecologia Política*. S'ha presentat en la lista d'Els Verds per les eleccions al Parlament.

Ha publicat, entre d'altres, "L'ecologisme i l'economia" (Barcelona, 1984, Edicions 62), traduït a varies llengües, i "De la economia ecològica a l'ecologisme popular" (Icària, Barcelona, 1992).

Antoni Ricart

L'Economia del benestar

Extracte

Les crisis que vivim plantegen la necessitat de repensar l'organització social en el seu conjunt. L'economia, instrument clau per organitzar la societat, ha d'ésser una economia humana. L'home té dret, per tant, a valorar els béns de manera subjectiva: un "bé" és allò que li produeix benestar. El "valor" d'un "bé" està determinat per l'import pel qual una persona està disposada a prescindir-ne. La dinàmica del mercat en l'economia del benestar és la següent: hom disposa d'uns "béns" que "valora" amb la quantitat d'unitats monetàries per la qual seria disposat a desprendre-se'n; per aquests "béns" paga un impost únic proporcional; qualsevol altre pot comprar els "béns" per la quantitat valorada i ha de pagar l'impost corresponent al "valor" de la compra o al nou valor auto-adjudicat.

Altres característiques de l'economia del benestar són la "Renda Universal Individual" que, reconeguda com un dret per a tothom, ha d'assegurar el poder fer front, dignament i lliurement, a totes les despeses bàsiques; una nova moneda estable (el "sou") que correspon a la retribució d'una hora d'esforç-treball humà no especialitzat; i un plantejament innovador de democràcia directa representativa.

Introducció.

Aquest és un model d'innovació social en contraposició radical a l'actual "economia" de poder. La dificultat d'aplicació radica especialment en la capacitat política per canviar l'estatus actual i la mentalitat afavoridora de la concentració de poders.

La mentalitat de la Civilització Occidental es fonamenta en aplicar els nostres poders i capacitats per aprofitar-se del domini de tot el que ens pugui donar la Natura. Els altres humans, i els Pobles i els recursos formen part de la Natura i també són objecte de dominació i de manipulació dins d'un ampli ventall de regles de joc que depenen de cada país.

Amb aquesta mentalitat quants més poders i mitjans intel·lectuals, tècnics, pressupostaris, d'informació etc., més fàcil serà d'aconseguir les finalitats proposades.

Dins de cada comunitat l'Economia, és una de les estructures per aplicar aquesta mentalitat a les possibilitats de crear riquesa. Competència agressiva, la llei del més fort i lluites de poder són eines habituals d'aquesta economia.

A. Ricart: L'economia del benestar

L'Economia de Benestar considera l'individu genuïnament integrat a la comunitat i a la natura de les que en forma part activa.

L'Estructura econòmica busca el màxim equilibri harmònic de l'individu amb la Societat i el Medi Natural de manera que les relacions d'unitat entre la part i el tot portin com a conseqüència natural el màxim benestar i una incidència ecològica d'equilibri per la seva participació a la societat aportant l'esforç, els coneixements i les capacitats particulars.

L'Economia ha d'ésser l'estructura natural d'intercanvi que canalitza la relació de complementarietat entre l'autoestima individual i el bé comú, i que s'expressa fonamentalment mitjançant el mercat.

En aquesta Economia de Benestar totes les parts que intervenen en el mercat ho fan lliurement. Aquesta llibertat depèn de la màxima diversificació de l'oferta i de la màxima capacitat de compra.

Els productes i serveis queden determinats d'una manera natural per la demanda.

Des de fa 4.500 anys, els models d'organització socio-econòmica estan fets per l'optimització i concentració de poders. Per definició i dins del marc del pensament occidental, l'exercici de qualsevol capacitat ó poder tendeix a l'acumulació d'aquest poder ó capacitat.

La moneda anònima, des d'aquesta época llunyana ha afavorit la concentració de grans imperis i fortunes, que han pogut comprar sense gaires miraments els recursos per consolidarse.

Actualment i dins les regles del joc "democràtic", la concentració dels poders financers i els mitjans d'informació fa possible com mai s'havia vist, l'especulació (de valors, del sòl urba, del mercat de futurs i de primeres matèries) amb finalitats antieconòmiques. Segons un estudi de Maurice Allais (premi Nobel d'economia) per cada franc que serveix per intercanviar bens de consum o per invertir en el sector de la producció (Economia Real) s'inverteixen 34 francs en compravendes bursatils (especulació).

L'especulació encareix els bens sense incrementar el seu valor perquè una gran massa de diner no es canalitza per l'economia real i aixó frena la producció, el consum i dificulta la funció de l'economia d'optimitzar la creació i distribucó de la riquesa per al seu consum a través d'un mercat lliure.

L'acumulació de poder és elitista d'aquells que la detenten i és discriminatoria de la resta de la població que en queda marginada.

Una conseqüència desequilibradora d'una economia de poders i privilegis fa que el lliure de mercat sigui una ficció. La concentració de poders monopolistes, públics ó privats a través d'unes institucions de control, represió ideològica, de decisió, comunicació, suggestió publicitària, modes i convenciments, fan difícil la lliure opció del consumidor.

Dins d'aquesta Economia del Poder, l'Estat tampoc s'escapa de les obsessions d'acumular responsabilitats i funcions amb la consegüent uniformització i empobriment d'alguns serveis públics com l'Ensenyament, la Sanitat, Transports i minant l'iniciativa privada.

A. Ricart: L'economia del benestar

L'economia d'un país no pot funcionar si no és tendent a l'equilibri entre la producció i el poder adquisitiu de la població. Entre els bens i serveis que dóna el sector productiu i els que la població. Si no hi ha aquest equilibri els empresaris han de contemplar els seus magatzems amb stocks creixents de mercaderies que no poden vendre amb un cost financer adicional i amb la única sortida d'invertir cada cop més esforços amb publicitat ó malvendre per no haber de tancar.

Les últimes dècades, l'inventiva humana, amb noves tècniques de producció com la robòtica i l'incorporació de nous països a al producció industrial ha augmentat de manera extraordinària la capacitat del sistema productiu. Per contra, la majoria de la població ha de contemplar aquesta desbordant oferta de bens a la que no pot accedir per la devallada continua del seu poder adquisitiu en relació a la producció industrial.

El sistema econòmic i polític actual afavoreix la concentració de riquesa en unes poques mans, que necessàriament fa inversions en el sector de la producció o en el financer, perquè no té la capacitat física per consumir directament l'enorme oferta mercantil i equilibra el seu consum les possibilitats creixents del sistema productiu.

Qualsevol model d'Organització Social ha de respectar els principis de la naturalesa humana i si no s'hi adequa acaba degradant els seus sentits i valors fonamentals. Els pobles perden la seva vitalitat, la capacitat de relació i unió, la creativitat les llibertats i en definitiva l'equilibri harmònic governat pel Principi de Solidaritat.

L'Autoestimació és un Principi Humà que estimula a la participació de la vida social. L'Economia ha d'ésser una estructura de benestar dins d'un autoequilibri amb els altres humans i amb tota la Natura de la que forma part.

La transformació d'aquest sistema econòmic que proposem, té l'objectiu de posar els mitjans per equilibrar la producció i el consum, millorant les relacions humanes, afavorint la creació de riquesa i donant seguretat i pau a la col·lectivitat.

Específicament pretén canviar l'economia actual de concentració de PODER per una economia de BENESTAR general.

Economia del Benestar.

Antoni Ricart entenen per Economia de Benestar, la forma d'administració dins l'organització social que tendeix a optimitzar el benestar de tots els seus membres.

Un bé és allò al que donem un valor i que per la seva obtenció estem disposats a fer un esforç.

El treball no és en si mateix un bé, però és un mitjà per a aconseguir-los i és l'esforç més comú que es valora segons les circumstàncies socials de cada comunitat.

A. Ricart: L'economia del benestar

Dels bens patrimonials transferibles, cada tinent en farà la seva valoració particular. Ell és qui en gaudeix i l'únic que en pot fer la valoració real. Com veurem, és per aquesta valoració que li podran comprar els seus bens i per la que pagarà l'Impost Únic.

La riquesa d'una comunitat no és directament proporcional a la producció sinó també a la capacitat dels seus membres de poder-ne disfrutar.

El gaudir de bens i serveis és l'objectiu directe d'aquesta Economia de Benestar, sense deixar de motivar l'enriquiment de qui els produeix. Cosa que no han fet les economies dirigides.

Les condicions fonamentals d'aquest model formen un conjunt interrelacional complementari. Com tot model, cal conèixer i tenir present els diferents elements per entendre'l i juljar-lo globalment. A continuació s'exposen les cinc condicions fonamentals de l'Economia de Benestar:

- 1.- Mercat Lliure.
- 2.- Renda Individual Universal.
- 3.- Impost Únic.
- 4.- Moneda.
- 5.- Democràcia Directa i Representativa.

1) Mercat lliure.

El mercat és l'instrument que tendeix a l'optimització de l'operació d'intercanvi sempre i quan hi hagi lliure i voluntària reciprocitat entre les parts del contracte que s'estableix.

Si una de les parts es troba amb la necessària obligatorietat a la transferència mercantil, el mercat no és lliure, i quan sols hi ha una única oferta (sanitat, ensenyament) tampoc hi ha llibertat per poder escollir. En un mercat lliure, l'intervencionisme es farà innecessari i les dues parts tenen interès en l'operació que d'una manera natural tendeix a optimitzar la valoració dels bens d'intercanvi.

Aquests són principis que funcionen en un mercat lliure. Si el mercat no és lliure, aleshores esdevindrà un mercat especulatiu o de poder. Les influències en el mercat des de dalt, mitjançant lleis, normatives, decrets o qualsevol altre disposició en la seva funció.

El món econòmic de l'intercanvi de bens i serveis deixa de funcionar correctament quan el mercat deixa de ser lliure. Si el mercat és lliure, no de necessitat, és a dir, si existeix competència, si no es produeix intervencionismes, és el propi mercat qui s'encarrega d'aconseguir contínuament l'optimització.

Allò que es compra i ven en el mercat són tots els "bens transferibles" i han de poder ser valorats lliurement.

Dinàmica del mercat en l'economia de benestar:

A. Ricart: L'economia del benestar

- a. Hom disposa d'uns "béns" que "valora" per l'import pel qual estaria disposat a despendre-se'n.
- b. Hom paga un impost únic proporcional als "béns" autovalorats.
- c. Qualsevol altre pot comprar els "béns" per la quantitat valorada, i ha de pagar l'impost corresponent al "valor" de la compra pel nou valor considerat pel comprador.

Quan hom no es vol despendre d'un bé per qualsevol raó (p.e.: espera treure'n beneficis futurs, hi té vincles afectius...) haurà d'incrementar el valor d'aquest bé perquè ningú tingui interès en comprar-li. Però aquest increment farà augmentar l'impost per la tinença d'aquest bé.

Aquest sistema autorresponsabilitza a les persones a tenir cura de les seves propietats. Si per algú tenen valor o en treu poc rendiment (pagarà poc impost), però un altre li podrà comprar si considera que per a ell té més valor o en pot treure més profit (i pagarà més impost).

Mercat de treball

Per aconseguir el lliure accés a la producció, tots els factors productius han de formar part d'un mercat i també ha de tenir llibertat de valoració com ja acabem de dir.

Empresari i treballador han de tenir llibertat de contractació i acomiadament sense costos d'indemnitzacions.

Els sous de subsistència impedeixen al treballador escollir lliurement, i mentre la subsistència depengui del treball, el salari serà sempre el de subsistència per la tendència lògica de reduir els costos de producció per part de l'empresari.

Sols l'escassetat de mà d'obra evitarà aquesta realitat, però la tecnologia fa que cada vegada es produeixi amb menys mà d'obra i augmenta l'atur. L'administració d'avui intenta reduir-lo creant burocràcia i donant uns "serveis" que la població no ha demanat ni necessita.

Per assegurar la llibertat dels treballadors tothom comptarà amb una Renda Universal (veure més endavant) que no obligui als treballadors a rebaixar-se al salari de subsistència. Aquest salari de subsistència impedeix al treballador escollir lliurement mentre la subsistència depengui del treball.

Mercat lliure de béns transferibles

Com ja hem dit en l'economia de benestar, el valor dels bens objecte de mercat, els posa el seu poseïdor en funció de l'import pel que està disposat a prescindir-ne i pagarà l'impost que està disposat a pagar per poder-ne mantenir la seva propietat i l'ús de fruit.

Així, els béns van a parar a mans de qui més els valora, ja sigui amb finalitat productiva ja sigui per gaudir-ne com a consumidor. No tindrà sentit

A. Ricart: L'economia del benestar

acumular riquesa si no és per usar-la o per disfrutar-la. Amb l'impost sobre la lliure valoració dels propis béns no es fa atractiu acumular riquesa i es reduirà la seva concentració amb finalitats especulatives, de seguretat o de poder.

No hi ha cap obstacle perquè es concentrin capitals o es creïn empreses amb molta capacitat productiva, perquè hauràn de tributar pel seu valor i hauràn de fer-les rendibles i competitives. El mercat de béns i la competitivitat de tota classe de valors, capitals, matèries primeres, projectes... facilita comprar-los a qui més els valori.

La llibertat de mercat dels béns transferibles consisteix en que tothom tingui dret a comprar-los pel valor que li hagi donat el seu propietari.

2) Renda universal.

La unitat geo-política determina la renda universal individual per a tothom que condicionarà tots els mecanismes de l'economia. La renda universal variarà fins a adequar-se a les possibilitats que puguin suportar l'eficàcia del sistema per crear riquesa.

Salariis alts fomenten producció i consum, i per tant benestar; la renda universal, en canvi, sols dona llibertat de decisió i consum. Mitjançant l'impost es tendeix a donar el valor real als béns transferibles, i els tècnics econòmics han d'estudiar la càrrega impositiva per assolir el millor nivell de benestar.

Els exemples de funcionament ajudaràn a copsar els fluxes de l'economia de benestar.

La renda universal assegura la continuïtat del procés productiu i evita els cicles de crisi.

La renda universal és el reconeixement social comunitari dels drets individuals, és un dret històric de tota la comunitat i l'herència de la propietat comunitària.

3) Impost únic.

Ja hem dit que tots els béns transferibles han de formar el mercat, el venedor o el tenedor ha de posar-hi el preu i el comprador ha de poder comprar. L'impost es pagarà en funció del valor que cadascú declari pels seus béns.

Qualsevol impost que encareix el cicle producció-consum frena el mercat.

L'impost d'aquest model estimula el mercat perquè no encareix ni els productes ni les estructures de producció (empreses o impostos indirectes) i tampoc encareix el consum de béns i serveis, per tant no encareix les operacions de compra-venda.

A. Ricart: L'economia del benestar

L'únic impost que no frena el desenvolupament de la producció i del consum és l'impost sobre la tenència de béns transferibles ja produïts.

Aquest impost desmotiva l'especulació i l'acumulació de béns que no es preveu de poder-los disfrutar o explotar en el sector productiu.

Aquesta mesura és redistributiva de riquesa perquè no té sentit d'acumular poders econòmics amb altres finalitats que no siguin les pròpiament econòmiques.

Els mercats financers són lliures i el rendiment del diner dependrà de la capacitat productiva dels béns de producció. Tots els mecanismes de creació privada de diner s'ha d'eliminar com veurem.

Al igual que la transferència de béns no paga impost, tampoc han de pagar les herències i donacions.

Es passa d'una mentalitat d'acaparar (poders) a una mentalitat de voler conservar sols allò que es pot disfrutar com a consumidor o pel sector de la producció.

Apart de l'Impost Únic hi ha uns cànon de sobrepreu per Externalitats:

- a) Sobre els recursos exhauribles.
- b) Sobre degradació de l'entorn.
- c) Sobre dúmping social.

Els cànon per externalitats, tot i ser un ingrés, tenen com a funció aconseguir l'equilibri amb la Natura i la Humanitat.

4) Moneda

Essent el diner el reconeixement col·lectiu del poder de compra, el seu valor ha de donar a qui el té la capacitat de comprar altres mercaderies amb el mínim de fluctuacions (inflació-deflació-stagflació) en relació a la capacitat productiva del sistema.

Avui la moneda té un valor arbitrari, l'estabilitat de la qual depèn de molts factors, alguns de difícil evaluació. Abans la mercaderia de referència era l'or o altres al·liatges i que es va haver d'abandonar perquè es creava molta més riquesa que or per respatllar el paper moneda necessari pel mercat.

Tota unitat de mesura (metre, litre, minut, etc...) ha de tenir un patró que li permeti mesurar o valorar la quantitat d'allò que es vol mesurar amb aquella unitat.

En aquest Model la mercaderia de referència patró de la unitat monetària és l'esforç humà no especialitzat.

La nostre unitat monetària serà el SOU i els cèntims de sou que equival a la retribució monetària per l'esforç humà no especialitzat d'una hora.

La moneda és doncs un índex de referència que ha de tenir aquestes característiques fonamentals:

A. Ricart: L'economia del benestar

1. Ha d'ésser unitat de mesura de valor dels béns de mercat.
2. La funció estabilitzadora del mercat que impulsa la creació de riquesa a través del sistema productiu.
3. Ha de tenir un patró de referència pervalent en el mercat.
4. La mercaderia s'ha de trobar en el mercat en la justa mesura del que la comunitat necessita.
5. Exclusivament l'Autoritat Monetària ha d'exercir la facultat de posar i treure moneda de la circulació. Específicament cap entitat de crèdit ha de poder crear diner comptable.

El següent esquema pot ajudar a explicar la importància de la segona característica fonamental que ha de tenir la moneda. Que en cada moment hi hagi la moneda que necessita el mercat.

Semblant a uns vasos comunicants. La Moneda ha de tenir en aquest sistema econòmic la funció de regular l'equilibri i mantenir constant la relació entre el poder adquisitiu de l'esforç humà i l'eficiència del sistema productiu.

$$\frac{\text{Valor de l'esforç humà}}{\text{Eficàcia del sistema productiu}} = K$$

Cap institució privada podrà crear diner i només l'Autoritat Monetària de la comunitat ha de poder tenir la facultat i la responsabilitat d'incrementar o reduir la massa monetària per mantenir el valor de l'esforç humà i d'aquesta manera mantenir l'equilibri entre el poder adquisitiu de la comunitat i la producció del sistema.

- Una conseqüència important és que s'eviten la inflació i la deflació que tant perjudica l'economia real.
- Una moneda estable sempre és forta com a divisa.
- S'evita l'especulació que no sigui milloradora del mercat.

La moneda és un bé potencial (títol de reconeixement social de deute) que no es fa en efectiu fins el moment de fer una transacció comercial, per aquesta raó la moneda en aquest model és l'únic bé transferible que no tributa i sols pagarà impost pels béns un cop adquirits.

Com veurem en l'apartat de l'estratègia de política econòmica, la remuneració d'una hora d'esforç humà té la tendència a variar sols en funció de l'eficàcia del sistema econòmic i la moneda és l'index variable per assolir-lo.

La massa monetària varia en funció de l'increment de riquesa nacional objecte de mercat (no és equiparable al P.I.B., ja que aquest nou model la

riquesa no es mesura per la totalitat de les rendes sinó que es fa per les declaracions patrimonials a efectes de l'Impost Únic.

5) Democràcia directa i representativa

Imaginem diferents piràmides que representin els diferents sectors de l'activitat política:

- Sector de l'activitat legislativa, jurídica i judicial.
- Sector de les activitats d'àmbit comunitari com són:
 - Els mitjans de comunicació, Seguretat i Ordre públic, Relacions Internacionals, Medi Ambient, Transports i Obres Públiques, etc.
- Sector de l'Administració dels afers de mercat com podria ser Comerç, Economia, Treball, Esports, Lleure, Indústria, etc.

En les diferents piràmides hi han nivells de decisió per als afers d'àmbit local, comarcal, nacional, transnacional entre les diferents autonomies i per als afers estrangers.

A la base de la piràmide sectorial hi ha la figura del representant-assessor polític a qui dona cada ciutadà amb dret de vot la seva representació.

Gràcies als avenços en teleinformàtica, el ciutadà està, si ho desitja, en tot moment informat de les propostes, decisions i estratègies que els representants-assessors polítics van votant d'entre les diferents ofertes de solució dels problemes del seu nivell local i de les diferents opcions proposades als següents nivells superiors.

A cada nivell s'han de fer pressupostos i pendre les decisions per solucionar els problemes del seu nivell, i tots els que no troben el concens o que tenen repercussions que depassen l'àmbit del seu nivell, passen al nivell superior.

El model que es proposa intenta revitalitzar el dret d'autodeterminació i el principi de subsidiarietat i per tots els assumptes que no poden ser resolts a nivells inferiors s'institucionalitza un sistema pel que es pugui retornar al ciutadà la capacitat de decisió.

Les consultes i la informació del que s'ha decidit es fa sempre als representants del seu nivell inferior i són aquests els que aproven les propostes del nivell immediat posterior.

Els representants, a l'igual que ho faria qualsevol altre professional, ha de donar compte de quins representants del nivell superior ha triat i per quines raons o projectes els ha escollit.

No hi ha mai votacions, i la necessària transparència de la gestió pública a tots els nivells és la base per la que decidiran els representants dels nivells inferiors o en última instància els ciutadans.

El ciutadà dona el seu vot a qui vulgui, pel que vulgui i mentre vulgui, i queda automàticament reflexat automàticament.

A. Ricart: L'economia del benestar

Gràcies a les tècniques d'avui no és cap problema les votacions dels diferents nivells o dels ciutadans.

Es diu que la democràcia és una forma de govern, el poder del qual prové del poble, però de fet la capacitat de decidir dels ciutadans s'ha reduït a votar un equip de polítics per tots els afers que afecten les relacions socials i durant un temps acordat.

Les democràcies d'occident han criticat l'excessiva acumulació de poder dels governs del bloc comunista i paradoxalment acaparen la gestió i les responsabilitats de molts serveis que han anat perdent la seva diversitat per caure en un uniformisme empobridor.

Avui un ciutadà no pot escollir ni l'ensenyament que vol pels seus fills, la cultura i el lleure que vol tenir, ni la seguretat local o entre diferents ofertes sanitàries

Estratègia de la política econòmica

L'Administració té unes despeses i una font d'ingressos: com hem dit l'autoritat monetària té la capacitat de crear diner amb la única funció de mantenir l'equilibri entre el valor de l'esforç humà mitjançant la massa monetària i el nivell d'eficàcia productiva. Per consegüent no es pot crear més diner que el que necessita el sistema que condiciona la seva creació o retirada de la circulació i no pot ser arbitrari.

L'Impost Únic també ve condicionat perquè el mercat de béns sigui lliure i per tant tampoc és una variant manipulable.

Impost baix frena al mercat per sobrevaloració dels béns, Impost alt afavoreix a qui té més poder adquisitiu.

Els cànon i les externalitats han de ser suficientment alts perquè s'obtingui l'objectiu proposat, però tenint en compte que no es converteixi en política proteccionista d'algunes mercaderies. Tampoc és, per tant, una variable manipulable.

Pel càlcul de les despeses comunitàries o públiques són aquelles que necessita la societat per funcionar adequadament, no les podem variar dintre dels límits d'intentar optimitzar la gestió pública i el seu cost, però que en última instància són les que són.

L'únic factor variable de l'Administració és la Renda Individual Universal i serà:

$$\text{R.I.U.} = \text{Creació de diner} + \text{Impost Únic} - \text{Despesa Comunitària}$$

En aquest resum solament es volen donar unes primeres pinzellades del que vol ser el model de benestar que representa una descentralització i reducció de la burocràcia donant primacia al principi de subsidiarietat i a la optimització del dret d'autodeterminació de les persones portat fins l'individu per l'amplitud d'oferta i diversitat d'opcions a escollir.

A. Ricart: L'economia del benestar

Els principis bàsics codeterminants d'aquest model són:

- a) La Renda Individual Universal.
- b) Mercat Lliure.
- c) Impost Únic.
- d) Patró monetari regulador del poder adquisitiu.
- e) Dret d'indemnització per la pèrdua de valor de béns per la influència d'obres públiques.
- f) Democràcia directa i participativa.

a) Amb la Renda Universal es liberalitza el mercat de treball i això fa viable el mercat lliure de béns.

- S'eviten les crisis cícliques de producció-consum.
- Es millora l'eficiència del sistema productiu.
- Les millores tecnològiques que ara són elitistes afavoreixen tots els individus d'una col·lectivitat.
- S'el·limina el consumisme (desig de compra no per al seu gaudiment sinó pel fet d'estar-ne privat)

b) El Mercat Lliure optimitza l'aprofitament dels béns. El Mercat Lliure de Treball n'és una condició indispensable.

L'actual publicitat és d'una repressió psicològica que va contra el mercat lliure de béns i els transforma en un mercat de necessitats i d'acumulació.

- Aquest consumisme té enormes repercussions ecològiques.

c) S'aconsegueix que el valor dels béns sigui el real, condició perquè el mercat sigui real.

- Simplifica la fiscalitat, s'aconsegueix l'acompliment de la Constitució i la Declaració Internacional dels Drets Humans perquè la contribució a les despeses comunitàries són proporcionals a la riquesa particular.

- Ajuda sense trauma a la redistribució i equilibri de la riquesa.

d) La dificultat de controlar la creació de diner comptable fa que en menys de 60 anys la inflació al nostre país hagi estat d'un 100.000%, ja que un sopar de duro avui pot costar 5.000 ptes.

e) És la condició necessària per evitar els abusos sobre béns d'altres i millorar el principi de la responsabilitat global dels actes particulars (urbanitzacions, abocadors de deixalles, etc.). Tots els litigis del codi mercantil i les lleis sobre la propietat queden simplificades.

A. Ricart: L'economia del benestar

f) Es retorna al ciutadà la capacitat de decidir de responsabilitzar-se de la seva dimensió comunitària.

L'autor

Antoni Ricart estudià enginyeria industrial a Terrassa. Des de fa més de 20 anys exerceix d'empresari en diferents indústries tèxtils del ram dels acabats.

La necessitat de preveure el futur el porta a interessar-se pels fonaments de l'economia i, per tant, per l'organització social. Com a resultat d'aquest interès comença a escriure notes personals que culminen amb un nou model que presentem en aquest escrit.

David Schweickart

Democràcia *econòmica*

Extracte

El punt de partença de Schweickart és que el capitalisme genera atur, falta d'autonomia en el lloc de treball i unes enormes desigualtats en els ingressos, mentres que el socialisme centralitzat es caracteritza per infra-ocupació, ineficiència i burocràcia.

L'autor ofereix diverses alternatives centrades en sistemes de repartiment dels beneficis, de formes de capitalisme combinades amb algunes facetes de la planificació centralitzada, i autogestió en les empreses en el marc d'una economia de mercats.

Establint el marc

El 1920, Ludwig von Mises va disparar el tret de sortida, en el que havia de ser una escaramussa acadèmica durant diverses dècades. El Socialisme, va declarar von Mises, és impossible: sense propietat privada del mitjans de producció, no hi pot haver un mercat competitiu pels béns de producció; sense un mercat per als béns de producció, és impossible determinar-ne els valors; sense aquests valors, la racionalitat econòmica és impossible.

Per això en un estat socialista, on la recerca del càlcul econòmic és impossible, no hi pot haver -en el nostre sentit del terme- cap mena d'economia. En afers trivials i secundaris, la conducta racional encara pot ser possible, però en general no es podria parlar mai més de producció racional (Mises, 1935: 92)

Les crisis actuals de les economies soviètica i est-europees podrien semblar la definitiva justificació de von Mises. Realment està de moda avui dia llegir el col·lapse del comunisme europeu en aquest sentit. Però anem amb una mica més de compte.

S'ha admès sobradament que l'argument de von Mises és lògicament defectuós. Fins i tot, sense un mercat de béns de producció, els seus valors poden ser determinats.

En resposta a von Mises, un nombre d'economistes van assenyalar que ja el deixeble de Pareto, Enrico Barone, havia demostrat, tretze anys abans, la possibilitat teòrica d'un socialisme de "mercat simulat".

D. Schweickart: Democràcia econòmica

És clar que el model de "mercat simulat" de Barone i d'altres és molt diferent del model soviètic d' "economia dirigida", que no permet un mercat lliure ni en la producció ni en el consum de béns, i ni tant sols intenta imitar la conducta del mercat. ¿No ha resultat tenir raó von Mises, com a mínim pel que fa a aquesta forma de socialisme?

Hauríem de ser justos. Fins i tot les economies dirigides, que han fracassat recentment, han tingut alguns èxits substancials. A la meitat dels anys setanta, la Unió Soviètica s'ha erigit en segon poder econòmic mundial. En l'espai d'una generació, la Xina ha aconseguit treure la seva població, actualment ja de mil milions de persones, de la llarga llista de països encara assotats per la fam. Des del seu començament, l'any 1959, el socialisme cubà va donar als seus ciutadans un nivell de benestar econòmic tràgicament excepcional a Llatinoamèrica fora de les classes altes. I pel que fa a l'Europa de l'Est, hauríem d'escoltar el poeta i assagista Hans-Magnus Enzenberger (1989: 114, 116), reflectint, el 1985, la seva recent visita a Hongria:

Gairebé ningú no recordava que abans de la Segona Guerra Mundial hi havia hagut milions de proletaris agraris a Hongria vivint per sota del nivell de subsistència, sense terra ni drets. Molts d'ells emigraren per tal de trobar salvació; centenars de milers acabaren com a captaires... Després d'amargs conflictes i baralles sense fi, el règim de Kadar va tancar definitivament el buit entre camp i ciutat i ha fet possible una especialització agrícola que aconsegueix grans excedents. El silenci dels pobles amaga el fet que aquí, darrere les tanques endormiscades, on només un gos de vegades trenca la pau del migdia, el socialisme hongarès ha posat fi a la misèria i a la servitud, i ha aconseguit els seus èxits més revolucionaris.

Reconèixer que un socialisme de mercat simulat és tèdicament possible i que les economies dirigides tenen alguns assoliments significatius, no vol dir advocar per qualsevol d'aquestes formes de socialisme. Però aquest reconeixement hauria de fer-nos pensar abans de subscriure la proposició simplista que diu que el socialisme és impossible. Les crisis econòmiques no salven els arguments lògicament defectuosos, ni tampoc no neguen els èxits històrics.

El socialisme pot "funcionar". La qüestió important és, fins a quin punt. Específicament, ¿pot el socialisme funcionar millor que el capitalisme?

Jo afirmo que la resposta a aquesta darrera pregunta és "depèn". Depèn del tipus de socialisme. I afirmo, a més, que hi ha com a mínim una forma de socialisme que, si s'aplicava, seria superior al capitalisme en gairebé tots els aspectes: seria més eficient, més racional en el seu creixement, més igualitària, més democràtica. És aquesta forma de socialisme la que voldria explicar en les pàgines següents.

Democràcia econòmica

El model socialista que esbossaré a continuació té característiques en comú amb el socialisme japonès i amb el cooperativisme de Mondragón, però

D. Schweickart: Democràcia econòmica

no és pas una versió estilitzada de cap d'ells. El nostre model difereix de cadascun d'aquests experiments en diversos aspectes crucials; però aquests experiments, els seus èxits i els seus fracassos, constitueixen una prova empírica altament rellevant per a les reivindicacions que faré a favor d'aquest model.

Aquests model es dirà Democràcia Econòmica. "Democràcia Econòmica", tal com ho utilitzaré a quí (terme capitalitzat per a indicar el model específic) vol dir quelcom més que el control general d'una economia per part de la ciutadania. També vol dir quelcom diferent a la característica comuna dels sistemes iugoslau i de Mondragón, en els quals els treballadors d'una determinada empresa controlen democràticament el seu funcionament. Aquesta característica, que serà un element de la Democràcia Econòmica, l'anomenaré "autogestió dels treballadors". Així, la Democràcia Econòmica és una forma de socialisme caracteritzada (entre d'altres coses) per l'autogestió dels treballadors.

Tal com el socialisme iugoslau (en teoria, si bé menys en la pràctica), la Democràcia Econòmica és un socialisme de mercat autogestionat pels treballadors. A diferència de la variant iugoslava (d'abans de 1989), la Democràcia Econòmica pressuposa democràcia política. Deixaré oberts els detalls polítics, però entendré per democràcia política un govern constitucional que garanteix les llibertats civils a tothom; entendré un govern representatiu, amb òrgans escollits democràticament a nivell local, regional i nacional

L'estructura econòmica del model que proposo té tres característiques bàsiques:

1. Cada empresa productiva és dirigida democràticament pels seus treballadors.
2. L'economia del dia a dia és una economia de mercat: les primeres matèries i els béns de consum es compren i es venen a preus determinats per les forces de l'oferta i la demanda.
3. La nova inversió es controla socialment: el fons d'inversió es genera mitjançant els impostos i es distribueix segons el pla democràtic d'acord amb el mercat.

Deixeu-me desenvolupar cadascun d'aquests elements.

1. Cada empresa productiva és dirigida pels seus treballadors

Els treballadors són responsables del funcionament de les instal·lacions: l'organització del lloc de treball, la disciplina de la fàbrica, les tècniques de producció, què i quant produir, com distribuir els beneficis nets. Les decisions sobre aquests punts es prenen democràticament: una persona, un vot. En una empresa de dimensions considerables serà necessària, indubtablement, alguna delegació d'autoritat. Es pot donar poders a un

D. Schweickart: Democràcia econòmica

consell dels treballadors o a un director general (o a tots dos) per tal de prendre determinats tipus de decisions. Però aquestes persones són elegides pels treballadors. No són designades per l'Estat, ni per la comunitat en general.

Malgrat que els treballadors dirigeixen l'empresa, no tenen la propietat dels mitjans de producció. Aquestes són de propietat col·lectiva de tota la societat. La propietat societària es manifesta en la insistència (amb el suport de la llei) que el valor del capital social d'una empresa s'ha de mantenir intacte.

Cal establir un Fons d'Amortització amb aquest objectiu. Els diners d'aquest fons poden emprar-se en qualsevol reposició de capital o millores que l'empresa consideri adients, però no podran ser usats per augmentar els ingressos dels treballadors. Si una empresa es troba amb dificultats econòmiques, els treballadors són lliures de reorganitzar les instal·lacions o de marxar i buscar feina en un altre lloc. No són lliures, tanmateix, per vendre la seva part de capital social sense substituir-la per un fons d'igual valor, no sense autorització explícita de l'autoritat pertinent de la comunitat (el banc al qual està afiliada; en parlarem de seguida). Si una empresa és incapaç de generar fins i tot l'ingrés mínim per càpita, cal que es declari en fallida. El capital mòbil serà venut per pagar els creditors. Qualsevol sobrant es retorna al Fons d'Inversió, mentre que el capital fix revertirà en la comunitat-tots dos processos mitjançant el banc afiliat. Els treballadors hauran de buscar feina en un altre lloc.

2. La Democràcia Econòmica és una economia de mercat, com a mínim pel que fa a l'assignació dels béns de consum i els béns de capital existents.

L'alternativa a l'assignació de mercat és la planificació centralitzada, i aquesta planificació centralitzada (tal com la teoria prediu i la història confirma), condueix a una concentració autoritària de poder i, alhora, és ineficaç.

Fa una dècada, l'argument que la planificació centralitzada és fonamentalment deficient era molt polèmic entre els socialistes. Avui dia ja no ho és tant. La majoria dels socialistes (malgrat que no tots) admeten que sense un mecanisme de preu regulat per l'oferta i la demanda és molt difícil per un productor o un planificador saber què i quant i quina varietat cal produir; és molt difícil saber quins mitjans són els més eficaços. També es reconeix amplament que sense un mercat és difícil conjugar suficientment els interessos

personals i els interessos societaris, per tal de no gravar excessivament les motivacions altruistes. El mercat resol aquest problema (fins a un cert punt, considerable però incomplet) d'una manera no autoritària i no burocràtica. I això no és poca cosa.

L'economia socialista que proposem és una economia de mercat. Les empreses compren primeres matèries i maquinària a altres empreses, i

D. Schweickart: Democràcia econòmica

venen els seus productes a altres empreses o als consumidors. Els preus normalment no estan regulats, excepte per l'oferta i la demanda. En alguns casos, tantmateix, poden funcionar controls selectius de preus o subsidis de preus (els primers en indústries que mostren concentracions monopolístiques, els segons en l'agricultura, per tal de contrarestar la incertesa provocada per les variacions climatològiques, i, potser, per tal de preservar una manera de viure que altrament desapareixeria). La nostra societat socialista no té cap imperiós compromís de laissez-faire. Com el liberalisme modern, té intenció de permetre la intervenció del govern quan el mercat no funcioni bé. La nostra societat socialista no es mira el mercat com un bé absolut, paradigma de la lliure interacció humana. S'estima més concebre el mercat com un instrument útil per a assolir determinats objectius socials, que té grans avantatges, però també defectes inherents. La gràcia rau a utilitzar aquest instrument apropiadament.

Des del moment que les empreses, en l'economia que proposem compren i venen en el mercat, lluiten per obtenir un "benefici". Aquí tanmateix, el "benefici" no és el mateix que en el sentit capitalista. Les empreses s'esforcen per tal de maximitzar la diferència entre el total de vendes i el total de costos no laborals. En la Democràcia Econòmica, el treball no és un altre "factor de producció" tècnicament comparable a la terra o al capital. El treball no és en absolut una mercaderia, perquè quan un treballador entra en una empresa, esdevé un membre amb vot, i té dret a una determinada participació en els beneficis.

Aquesta participació (porcentatge en els beneficis, no pas una xifra absoluta) no cal que sigui la mateixa per a tots els membres. Els mateixos treballadors han de decidir com distribuir els beneficis. Poden optar per la igualtat, però també poden decidir-se per renumerar més les tasques més difícils; poden considerar interessant oferir bonificacions especials per tècniques o habilitats escasses, per tal d'atraure i mantenir els talents que els calen. Aquestes decisions es prenen democràticament.

3. El control social de la inversió.

La tercera característica fonamental de la Democràcia Econòmica és una característica que, paradoxalment, és més evident en el Japó capitalista i en el Mondragón cooperativista que en la Iugoslàvia socialista. El control social de la inversió és una característica crucial.

L'autogestió dels treballadors intenta trencar el caràcter de mercaderia de la força de treball i la seva consegüent alineació. El mercat és un contrapès a l'excessiva centralització i la burocràcia. El control social de la nova inversió, pensat per alleugerir l'"anarquia" de la producció capitalista, és el contrapunt al mercat.

Sota el capitalisme, el mercat té dues funcions: assigna els béns i recursos existents i determina el curs i nivell del desenvolupament futur. En el nostre model aquestes dues funcions estan separades. No hi ha "mercat del

D. Schweickart: Democràcia econòmica

diner" on acudeixen alhora els estalviadors privats i els inversors privats, la interacció dels quals determina un tipus d'interès.

En el nostre model, els fons d'inversió són generats i distribuïts mitjançant processos mediatitzats democràticament. Es generen no oferint l'al·licient de l'interès als estalviadors, sinó gravant els béns de capital. Aquest impost té dos objectius importants. Fomenta l'ús eficient dels béns de capital (des del moment que les empreses han de pagar un impost sobre el valor dels seus béns de capital, voldran economitzar en el seu ús), i conforma els fons per a noves inversions.

Aquest "impost patrimonial" és el substitut de l'interès en una economia capitalista, que també fa aquesta doble funció. De fet, ja que la fiscalització és la fint del fons d'inversió, no hi ha cap raó per la qual pagar als particulars un interès pels seus estalvis ni, per aixó mateix, tampoc no cal carregar interessos en els préstecs personals. L'antiga prohibició de la "usura" torna sota la Democràcia Econòmica.

Els fons d'inversió es generen mitjançant impostos. ¿Com s'han de distribuir? Tot i que la societat és democràtica, no seria factible intentar un vot popular en cada projecte d'inversió. No tan sols el mateix nombre de projectes fa absurd aquest procediment, sinó que negaria un gran benefici a la inversió socialitzada: l'adopció conscient d'un conjunt coherent i raonablement coordinat de prioritats d'inversió.

Però, en concret, com s'hauria de formular i aplicar un pla d'inversió?

És important adonar-se que hi ha un ventall d'opcions. No és probable que una opció sigui sempre l'òptima per a tots els països.

- A un extrem hi hauria un conjunt d'institucions basades en el model japonès. Una burocràcia d'elit dissenya un pla, genera un concens, el passa per l'òrgan legislatiu nacional i llavors l'aplica rigorosament, no per força, sinó usant els seus amplis poders en l'accés a les finances per tal de frenar algunes empreses i atreure'n d'altres a desenvolupar-se en les direccions desitjades. (Cf. Johnson, 1982: 315-319, per a una visió de les institucions que farien possible, en la seva opinió, que una economia s'aproximés a la planificació japonesa).

- A l'altre extrem hi hauria un "pla" que imités el resultat del lliure mercat, tot evitant l'intermediari capitalista. Una mena de "laissez-faire socialista". En aquest cas, el fons d'inversió és repartit proporcionalment entre una xarxa de bancs nacionals, regionals i locals, els quals, alho, el reparteixen concedint subvencions, exactament amb els mateixos criteris que un banc capitalista. El Parlament fixa l'impost sobre utilització de béns (tipus d'interès), ajustant-lo anualment per tal d'alinear l'oferta de fons d'inversió amb la demanda. Aquest interès es carrega als mateixos bancs. A aquest, se'ls permet carregar un tipus més alt en les subvencions que concedeixen, i així, en intentar maximitzar el seu propi benefici, corren un risc contra el benefici projectat de la mateixa manera que ho fa un banc capitalista. Sota aquest laissez-faire socialista, no hi ha planificació de la composició qualitativa de la inversió, no s'intenta incentivar ni desincentivar cap particular linia de producció, ni cap mena de control conscient sobre la quantitat d'inversió.

En la majoria dels casos, el mecanisme òptim rau probablement entre aquest dos extrems.

*** Considerem-ne ara un que es troba més o menys a mig camí de tots dos:**

Serà més democràtic i descentralitzat que el model japonès; donarà a la societat un control sobre la inversió més positiu que el que dona el "laissez-faire" socialista.

Cal tenir en compte que la planificació que jo proposo no és per a tota l'economia; la planificació només és per a la nova inversió que s'emprenqui, és a dir, la inversió no finançada per les reserves d'amortització. Malgrat que hi intervé diner substancial, només constitueix una fracció de l'activitat econòmica total de la nació. (La formació bruta de capital als Estats Units, 1960-1984, va ser d'una mitjana de 17'9% anual, una quarta part el qual fou d'habitatge residencial-Lipsey i Kravis, 1987: 25,42). No cal témer que l'assignació social de la nova inversió de negocis constitueixi una part enorme del PNB, tot i que, certament, n'és una part estratègicament central.

Cal notar també que les empreses particulars que ja funcionen no queden afectades per aquest pla, a no ser que vulguin fer canvis en les seves operacions que no puguin ser finançats pel seu Fons d'Amortització.

Un impost no progressiu sobre els béns de capital de cada empresa en l'economia haurà generat una oferta de fons per a la inversió. El control social d'aquest fons, apropiadament democratitzat i descentralitzat, s'aconseguirà mitjançant plans i bancs interconnectats.

*** Comencem pels plans:**

Hem de distinguir tres tipus d'inversions que la societat pot fer:

1. Les que emprenen espontàniament les cooperatives amb ànim de lucre.
2. Les inversions pensades com a generadores de beneficis però que, ateses les externalitats positives de consum o de producció, tenen més valor per a la societat del que la seva rendibilitat indica.
3. Les inversions de capital referides a la provisió de béns i serveis gratuïts, és a dir, infraestructura, possibles escoles, hospitals, trànsit urbà, instal·lacions d'investigació i similars.

Les categories 2 i 3 són les que la planificació ha de fomentar. Respecte a aquestes dues categories sorgeixen dues qüestions: decidir quins projectes cal fomentar, i assignar els fons per a aquest projectes. Aquestes decisions les haurien de prendre democràticament els parlaments escollits als nivells adequats. S'hauria d'obrir consultes sobre les inversions (tal com es fa amb els pressupostos); caldria recollir l'opinió dels experts i de la població. El Parlament hauria de decidir llavors la quantitat i la naturalesa de la despesa de capital en béns (públics) gratuïts, i quines àrees del sector cooperatiu vol fomentar. Els fons per a despesa pública s'haurien de transferir a l'organisme governamental escaient; els fons per al sector cooperatiu

D. Schweickart: Democràcia econòmica

reservats com a "subvencions incentivadores" s'haurien d'especificar quant a quantitat i condicions (un tipus impositiu menor que el tipus general, potser només per a un cert període).

Les assignacions del fons d'inversió haurien de seguir el procés següent. Primer, el Parlament decideix, d'acord amb els procediments democràtics descrits anteriorment, la despesa pública en projectes d'abast nacional; per exemple, una millora del transport ferroviari. Els fons per a aquests projectes són assignats a l'organisme governamental pertinent, per exemple, el Departament de Transports. La resta del fons d'inversió es distribueix entre les regions (esats, províncies) amb un criteri per càpita. Es a dir, si la Regió A té X% de la població d'un país, rep X% del fons d'inversió. El Parlament nacional també pot decidir que caldria fomentar alguns tipus de projectes i, per tant, especificar la quantitat de recursos a aportar-hi i el tipus impositiu a aplicar-los.

Els Parlaments regionals prenen, llavors, decisions similars. sobre la despesa pública, i sobre els projectes a fomentar. Els fons per a la primera es transfereixen a les autoritats regionals pertinents; la resta s'assigna, per càpita, a les comunitats locals, les quals, llavors, adopten les seves decisions sobre la despesa pública i les seves pròpies subvencions incentivadores.

*** Bancs interconnectats:**

Un cop s'han fixat les prioritats a nivell nacional, regional i local, les comunitats assignen els seus fons als seus bancs. Jo proposo que aquets bancs s'estructurin a la manera de la Caja Laboral Popular de Mondragón. Cada companyia d'un sector determinat s'afilia a un banc de la seva elecció, que manté les seves reserves d'amortització i els ingressos per vendes, i li dóna el capital per anar treballant i, potser, altres serveis tècnics i financers. Normalment, l'empresa busca capital per a inversió en aquest banc, tot i que és lliure de sol·licitar-lo en un altre lloc. Cada banc és dirigit com una "cooperativa de segon grau" és el terme que s'utilitza a Mondragón per a designar una cooperativa el consell rector de la qual inclou representació d'altres sectors a part dels treballadors de les cooperatives. El consell rector d'un banc de la comunitat ha d'incloure representants de l'organisme de planificació de la comunitat, representants de la força de treball del banc i representants de les empreses que tenen negocis amb el banc. Cada banc rep de la comunitat una part dels fons d'inversió assignats a la comunitat; una part determinada per (a) la dimensió i el nombre d'empreses afiliades al banc, (b) l'èxit previ del banc a l'hora de concedir subvencions rendibles (incloses les subvencions incentivadores de tipus baix) i (c) el seu èxit a l'hora de crear nous llocs de treball. Els ingressos del banc, que es distribueixen entre els seus treballadors, vénen de la recaptació dels impostos generals (ja que són funcionaris), d'acord amb la fórmula que vincula els ingressos a l'èxit del banc en concedir subvencions rendibles i crear ocupació.

Si una comunitat no és capaç de trobar prou oportunitats viables d'inversió per a absorbir els fons que li han estat assignats, el remanent ha de ser

D. Schweickart: Democràcia econòmica

retornat al centre, per tal que sigui reassignat als llocs on hi ha més demanda de fons d'inversió. Així, les comunitats tenen un incentiu per a buscar noves oportunitats d'inversió, per tal de mantenir en aquell territori els fons assignats. També els bancs tenen un incentiu similar, fet pel qual és raonable esperar que les comunitats i els seus bancs establiran Divisions d'Iniciatives, òrgans que cerquin noves oportunitats de negocis i que aportin assessorament tècnic i financer a les empreses interessades a muntar noves cooperatives, tot ajudant-les amb estudis de mercat, sol·licituds de subvencions i similars. Aquest organismes podrien, fins i tot, contractar directius i treballadors per a noves empreses. La Caja Laboral Popular de Mondragón té una divisió d'aquesta mena; una altra de les seves innovacions encertades. Vegeu Whyte (1988:71-75) i Morrison (1991:111-134) per a més detalls.

*** Vegem ara el context bàsic per al control social de la inversió:**

Repassem breument: tenim els ingressos per impostos dels béns de capital, recaptats pel govern central, repartits per tota la societat a una xarxa de bancs locals, els quals distribueixen aquest fons (alguns destinats a fomentar determinats tipus de projectes) a les empreses afiliades i a empreses de nova creació, per tal d'optimitzar l'ocupació i la redibilitat dels seus afiliats. Així tenim una xarxa de Mondragons (o mini-keiretsu, si ho preferiu) que reben els fons per a la nova inversió del Fons d'Inversió públic. El banc que hi ha al centre de cadascun d'ells pot concedir subvencions segons el seu criteri, carregant-hi el tipus normal d'impost sobre utilització de béns, en la majoria, però permetent un tipus inferior en els projectes a fomentar. Aquestes subvencions, un cop rebudes, no són retornades, però s'afegeixen al capital de la firma, i per tant a la seva base impositiva. Associades amb la majoria de bancs, hi ha les Divisions d'Iniciatives, que intenten fomentar l'expansió de les empreses i la creació de noves empreses. (La Democràcia Econòmica aporta, i necessita, és clar, "hommes d'iniciativa socialistes", individus o col·lectius amb ganes d'innovar, d'arriescar-se, amb l'esperança d'aportar nous béns o nous serveis, o vells però en noves formes. Els crítics no s'equivoquen en insistir que aquesta gent és important en el benestar d'una societat, però que no se'ls fomenta prou en les economies socialistes existents).

Eficàcia X

Deixeu-me dir més coses sobre l'eficàcia X, perquè és probable que es tracti del component de l'eficàcia més decisiu per a les economies del món real (el fracàs en aquest nivell és probablement l'element més significatiu en l'actual crisi econòmica soviètica). El model econòmic que estem estudiant porta la democràcia a l'empresa. He argumentat que una empresa dirigida democràticament en un context de mercat té els mateixos incentius que una empresa capitalista, és a dir, satisfer els seus clients i utilitzar eficientment la seva tecnologia i els seus recursos.

D. Schweickart: Democràcia econòmica

"Però", sens dubte, hom preguntarà, "¿una empresa autogestionada, ho farà tan bé com una de capitalista? ¿Els treballadors són prou competents per a prendre complicades decisions tècniques i financeres? ¿Són prou competents fins i tot per a escollir representants que designin directius eficients?". No puc negar que es tracta de preguntes raonables, però tampoc no puc resistir-me a subratllar que és ben curiós que aquestes preguntes sorgeixin tan de pressa (com sempre passa, segons la meua experiència) en una societat tan orgullosa del seu compromís democràtic. Considerem la gent normal prou competent per a elegir alcaldes, governadors i presidents. La creiem prou capaç d'elegir representats que decidiran sobre els seus impostos, que faran lleis que, si són violades, la duran a presó, que fins i tot la poden enviar a matar i morir, ¿Cal realment que ens preguntem si la gent normal és prou competent per a elegir els seus caps?

Ens l'hem de fer, aquesta pregunta. La retòrica, no pot servir d'argument en un tema tan crucial. Després de tot, els treballadors, en les societats capitalistes democràtiques, no elegeixen els seus caps. Per què? Potser els treballadors estan tan poc qualificats, que si ho fessin causarien un caos econòmic. O si no un caos, com a mínim una gran davallada en l'eficàcia.

¿La gent normal, és prou competent per a elegir els seus caps, i per a participar en la direcció de les seves empreses? Ens ho hem de preguntar això. El que és sorprenent és que podem respondre-ho i tan clarament com gosaríem esperar- atesos la complexitat i el significat del tema. És difícil imaginar una pregunta ètico-econòmica més important, que pugui respondre's d'una manera tan decisiva. La prova empírica és clara, i a un nivell inusual en ciències socials.

Anem amb compte aquí, perquè ens hi juguem molt. No cal, pels nostres propòsits, intentar isolat els efectes de la ineficàcia X dels altres elements de l'autogestió dels treballadors: elecció democràtica de la direcció, participació en beneficis, opcions de participació, etc. El que ens cal mostrar és que aquest elements, tots alhora, és improbable que provoquin la ineficàcia dins de l'empresa

Diversos teòrics han plantejat qüestions sobre la ineficàcia X de la democràcia a l'empresa, tot assenyalant aspectes com el recel dels directius a treballar a fons des del moment en què han de repartir beneficis amb els treballadors, el recel dels directius escollits a disciplinar suficientment els treballadors, i la pèrdua de temps i esforç associada a la presa de decisions democràtica. (L'atac teòric més comprensiu i fonamentat a models com el nostre és de Jensen i Meckling (1979).)

Els teòrics han plantejat aquestes qüestions, però la prova empírica és aclaparadora en contra d'ells. És molt evident que la participació dels treballadors, tant en la direcció com en el repartiment de beneficis, tendeix a incrementar la productivitat, i que les companyies gestionades pels treballadors són sovint més productives que les capitalsites.

Pel que fa als efectes d'eficàcia d'una major participació dels treballadors, hi ha l'estudi del Departament de Salut, Educació i Benestar dels Estats Units, de 1973, que conclou: "En cap cas dels que tenim constància, l'esforç

D. Schweickart: **Democràcia econòmica**

per augmentar la participació del treballador no ha produït una davallada, a llarg termini, de la productivitat" (United States Department of Health, Education and Welfare, 1973:112). Nou anys més tard, en analitzar la seva recopilació d'estudis empírics, Jones i Svejnar (1982:11) informen que "Sembla que hi ha un consistent suport a la postura que diu que la participació dels treballadors en la direcció causa una més alta productivitat. Aquest resultat ve avalat per una diversitat d'aproximacions metodològiques, usant diverses dades i durant períodes de temps diferents". El 1990 Alan Blinder, economista de Princeton, publicà un conjunt d'investigacions que n'augmenten les dades, i arriba a la mateixa conclusió. Levine i Tyson (1990:203-204), per exemple, resumeixen les seves anàlisis d'uns quarante-tres estudis diferents amb aquestes paraules:

La nostra valoració global de la literatura empírica de l'economia, de les relacions industrials, de la conducta organitzativa i d'altres ciències socials, és que la participació normalment condueix a unes petites millores a curt termini en la realització, i de vegades condueix a millores significatives i duradores... Gairebé mai no hi ha un efecte negatiu.

Arriben, a més, a una altra conclusió (Levine i Tyson, 1990:205-214). La participació tendeix més a incrementar la productivitat quan ve combinada amb 1) la participació en beneficis, 2) l'ocupació garantida a llarg termini, 3) uns diferencials salarials relativament petits i 4) uns drets laborals garantits (com ara l'acomiadament només per causa justa). Observem que les empreses, en la Democràcia Econòmica, tendiran a complir aquestes condicions.

Pel que fa a la viabilitat de la democràcia completa al lloc de treball, tinguem en compte que els treballadors de les cooperatives de fusta contraplacada al nord-oest del Pacífic han estat escollint els seus directius des dels anys quaranta. Els treballadors de Mondragón des dels anys quaranta. Els treballadors de Mondragón des dels anys seixanta. Constatem que, cap a 1981, hi havia més de 20.000 cooperatives productores a Itàlia, que constituïen un dels sectors més vibrants de l'economia (anteriorment ja hem donat les referències de Mondragón i Ucraïna. Sobre les cooperatives de fusta contraplacada, vegeu Barman (1982). Sobre les cooperatives italianes, vegeu Estrin, Jones i Svejnar (1987). No cal dir que no totes les experiències d'autogestió han tingut èxit; però no conec cap estudi empíric que ni tan sols pretengui demostrar que els directius escollits pels treballadors siguin menys competents que els directius capitalistes. La majoria de comparacions suggereixen precisament el contrari. La majoria troben les empreses autogestionades pels treballadors més productives que les capitalistes de similars característiques. Ja hem citat el cas de Mondragón. Aquí tenim el de les cooperatives de fusta contraplacada, segons Berman (1982:80):

La base principal de l'èxit cooperatiu, i de la supervivència de plantes no rendibles capitalísticament, ha estat una superior productivitat del treball. Els estudis que comparen la producció per metre quadrat han demostrat repetidament un major volum físic de producció per hora, i d'altres... mostren una qualitat superior del producte i també un estalvi en l'ús de material.

D. Schweickart: Democràcia econòmica

Hi ha, a més, l'exemple recent de la Weirton Steel, l'empresa propietat dels treballadors més gran dels Estats Units. El 1982, després d'un any mediocre i a la vista de perspectives gens engrescadores, la National Steel va oferir vendre la seva planta de Weirton (West Virginia) als seus 7.000 treballadors. L'acord se signà el 1984. La Weirton va tenir divuit trimestres rendibles seguits, en un moment en què molta part de la indústria de l'acer patia pèrdues exorbitants (dos dels competidors de la Weirton van declarar-se en fallida). "La Weirton és la història d'èxit dins les empreses de l'acer" va dir l'analista Jonh Tumazos, d'Oppenheimer and Company (Greenhouse, 1986:4F). "Des del punt de vista de la producció i del cost, la Weirton és millor que els seus competidors" (Serrin, 1986:1).

L'exemple negatiu de Iugoslàvia? Ni tan sols Harold Lydall, potser el crític pro-capitalista més sever amb el sistema econòmic iugoslau, no sosté que el problema sigui la incompetència del treballador en elegir els directius. Com hem vist, Lydall reconeix que durant la major part del període de 1950 a 1979, Iugoslàvia no tan sols va sobreviure sinó que va prosperar. Les coses han canviat, cap a molt pitjor, durant els anys vuitanta. ¿Com explica Lydall aquesta sobtada caiguda?

És evident que la causa principal del fracàs fou la falta de voluntat del Partit Iugoslau del govern per a dur a terme una política de restricció macroscòpica-especialment restricció en l'emissió de moneda- en combinació amb la política microeconòmica dissenyada per ampliar oportunitats i incentius per a les empreses i per a un treball eficaç. El que calia era més llibertat per a la presa de decisió independent per part de les empreses genuïnament autogestionades dins d'un mercat lliure, combinada amb forts controls en l'emissió de moneda nacional.

El problema a Iugoslàvia no sembla ser un excès de democràcia al lloc de treball. En opinió d'un diari de Belgrad, tal com Lydall resumeix (1986:96), "L'explicació més convincent de l'actual crisi social és la reducció dels drets d'autogestió dels treballadors".

Si hi pensem una mica, no és tan sorprenent que les empreses autogestionades pels treballadors siguin eficaces en el sentit X. Des del moment en què els seus treballadors van lligats directament a la salut financera de la companyia, tots tenen interès a elegir bons directius. Des del moment en què una mala direcció no és difícil de detectar pels qui s'hi troben a la vora (observant de ben a prop la naturalesa de la direcció i sentint-ne els efectes prou de presa), no és probable que la incompetència es toleri gaire temps. A més, a cada individu li interessa constatar que els altres treballadors treballen eficaçment (i en no semblar un gandul ell mateix), de manera que no cal tanta supervisió.

Aquestes són les conclusions de Henry Levin (1984:28), basades en els seus set anys d'estudi de camp:

Hi ha incentius, tant personals com col·lectius, a les cooperatives, que probablement comporten una major productivitat. Les conseqüències específiques d'aquests incentius són que els treballadors de les cooperatives tendeixen a treballar més i d'una manera més flexible que en empreses

D. Schweickart: Democràcia econòmica

capitalistes; tindran un menor nivell de moviment i d'absentisme; i tindran més cura de la planta i de la maquinària. A més, les cooperatives productores funcionen amb relativament pocs treballadors no qualificats i directius mitjans, no tenen gaires obstacles en la producció i tenen millors programes de formació que les empreses capitalistes.

No és la meua intenció suggerir que la democràcia a l'empresa és una cura miraculosa per als mals econòmics. Els guanys en l'eficàcia no són sempre notables. No totes les cooperatives se'n surten. El fracàs sovint és dramàtic, com ho és en les empreses capitalistes, i no tan sols per als propietaris. Però em sembla que hi ha una aclaparadora evidència en el sentit que les empreses autogestionades pels treballadors són, com a mínim, igual d'eficaces, internament, que les empreses capitalistes. De fet, l'evidència mencionada estableix més que aquesta mínima conclusió. Jo no veig com, després d'estudiar tota la literatura referent a això, hom pot posar en dubte, honestament, que és molt probable que les empreses autogestionades pels treballadors siguin més eficaces al nivell X que les seves equivalents capitalistes.

Una breu conclusió

He dibuixat el marc i he aportat alguns detalls de la tesi que diu que la Democràcia Econòmica és una forma eficaç de socialisme; més eficaç, de fet, que el capitalisme. Però l'eficàcia no és ni molt menys l'única virtut de la Democràcia Econòmica. Una anàlisi acurada i justa demostrarà que la Democràcia Econòmica està menys infectada de ma mania del creixement que el capitalisme, i que, per tant, està més preparada per a un món que ha d'acceptar uns límits ecològics; que és més estable que el capitalisme, més democràtica, més igualitària. Crec que també es pot demostrar, tot i que no ho intentaré ara, que la Democràcia Econòmica sintonitza molt millor amb els valors autèntics i inherents del socialisme marxista que cap de les alternatives existents o proposades. A més, si continuem a l'expectativa (com aconsella Marx) d'institucions de la nova societat que es vagin formant a poc a poc dins de la vella societat, crec que podem percebre com a tals les institucions de la Democràcia Econòmica. Si el socialisme ha de ser el futur de la humanitat (de cap manera un resultat inevitable), la Democràcia Econòmica és un utur que podem projectar realísticament i un honorable objectiu de lluita.

Referència Bibliogràfica

Schweickart, D. (1993): "Against Capitalism", Cambridge University Press.

*A l'initiative de
An the initiative by*

EUROPE 99
PROJET DE CIVILISATION

*16 et 17 février 1995
February 16th & 17th, 1995*

Paris

CARREFOURS CONTINENTAUX
**CITOYENNETÉ
ET SORTIES DE
L'APARTHEID SOCIAL**

*Pour la construction d'un monde
responsable et solidaire*

Avec le soutien de la
With the support of the

**Fondation
pour le Progrès de l'Homme**

En collaboration avec
In collaboration with

**Le Réseau Européen
d'économie Alternative
et Solidaire**

**La Coordination SUD
Transversales
Science Culture**

CONTINENTAL FORUMS
**CITIZENSHIP
AND WAYS OUT OF
SOCIAL APARTHEID**

*Building a responsible
and united world*

Forums continentaux

Continental Forums

Du 6 au 12 mars 1995, se tiendra à Copenhague le Sommet des Nations Unies sur le développement social. Emploi, intégration, lutte contre la pauvreté seront les trois thèmes de cette rencontre intergouvernementale, également discutés au sein du forum des Organisations Non Gouvernementales (ONG).

Ce Sommet, comme d'autres initiatives récentes de l'ONU, présente le mérite de dépasser la culture économique dominante des années 80 en posant la question sociale en tant que telle. Cependant, et contrairement au Sommet de Rio, la préparation de Copenhague suscite bien peu de débats en dehors des enceintes officielles, malgré l'universalité et l'urgence des questions traitées.

L'essentiel de l'engagement de la «société civile» est mené au niveau des grandes coordinations d'ONG internationales, essentiellement les ONG de femmes et les ONG de développement Nord-Sud. Pourtant, il existe une multitude d'initiatives de citoyenneté, tant au niveau des associations que des collectivités locales ou des entreprises, qui représentent de formidables gisements d'innovation et d'expérimentation sociale. La plupart n'ont pas accès à ce débat démocratique mondial, et ne peuvent constituer une force de proposition.

7 The United Nations Summit on Social Development will take place at Copenhagen from 6th to 12th March 1995. This intergovernmental meeting will deal with the subjects of employment, social integration and the fight against poverty, subjects which will also be dealt with at the Forum of Non-Governmental Organisations (NGO's).

As with other recent UN initiatives, this summit has the merit of going beyond the prevailing economic culture of the eighties by raising the social question as such. However, in contrast to the Rio summit, the preparation of Copenhagen has given rise to very little debate outside official circles, despite the universality and urgency of the questions dealt with.

The commitment of civil society is for the most part present in the form of the major international NGO networks. These are essentially women's NGO's and North-South development NGO's. However, there are a multitude of citizens' initiatives, as much on the level of associations as on that of local authorities and companies, which represent formidable sources of social innovation and experimentation. Most of them do not have access to this world-wide democratic debate, and therefore cannot constitute a force of proposition.

Beijing, 6 & 7 février ■ Rio, 13 & 14 février ■ Paris, 16 & 17 février

Liste des participants pressentis

NOM	PRENOM	ORGANISME
		Friedrich Ebert Stiftung
		Politis
Agatanos-Mahr	Bettina	Syndicats autrichiens/OGB
Aquati	Giovanni	Intermag
Archimbaud	Aline	Réseau Europ. de l'Eco. Altern. et Solid
Archimbaud	Jacques	Réseau Europ. de l'Eco. Altern. et Solid
Boisgallais	A. Sophie	Agir Ici, pour un monde solidaire
Calame	Pierre	Fondation pour le Progrès de l'Homme
Capecchi	Vittorio	Université de Bologne
Cardoso	Ana	CESIS
Carton	Bruno	Fondation Roi Baudoin
Cassen	Bernard	Le Monde Diplomatique
Clerc	Denis	Alternative Economique
Cobelli	Maria Térésa	IRED
Dabrowski	Piotr	Ministère de l'agriculture/Pologne
de Foucauld	Jean-B	Entreprises contre l'exclusion
de Lourdes Pintasilgo	Maria	
Decournoy	Jacques	Le Monde Diplomatique
Del Rio	Enrique	Proempleo
Doss	Alan	PNUD
Douthwaite	Richard	CLOONA
Dr. Evers	Adalbert	University of Gießen
Duchrow	Ulrich	Kairos Europa
Duruffle	Anne	Fundacja da Polski
Eloy	Gérard	Fondation pour le Progrès de l'Homme
Estivill	Jordi	Cabinet d'Estudis Social
Fabre	Jean	PNUD
Faucon	Michel	Coordination S.U.D.
Galand	Pierre	OXFAM
Godenzi	Beata	Coordination S.U.D.
Grape	Maigarita	Centre international Olaf Palme
Haenel	Martin	
Hervé	Michel	Europe 99
Irquierdo	Jordi	Fondation UTOPIA
Jarré	Dick	ICSW
Jenkins	Rachel	Work and economy network churches
Jouen	Marjorie	Commission des CE/Cellule de prospective
Jover	Daniel	Promocions
Judge	Anthony	Union des associations internationales
Kaundinya	Elisabeth	
Kunvari	Anne	La Rue
Langendorfer	Hans	
Laville	Jean louis	
Lebaube	Alain	Le Monde

Liste des participants pressentis

NOM	PRENOM	ORGANISME
Lenders	Marc	Conseil oecuménique des églises
Luyckx	Marc	Commission des CE/cellule de prospective
Magnet	Bénédicte	AFP
Marin	Gustavo	Fondation pour le Progrès de l'Homme
Massiah	Gustave	Charte europ. pour le droit à habiter
Mingione	Enzo	Fondation Felicita
Nerfin	Marc	FIPAD
Olivella	Marti	Ecoconcern
Passat	René	
Pennartz	Peter	IRENE
Perret	Bernard	Conseil national de l'évaluation
Petrella	Ricardo	Groupe de Lisbonne
Ramonet	Ignacio	Le Monde Diplomatique
Robertson	James	Sommet alternatif
Robin	Jacques	Europe 99
Sachs	Karol	Crédit coopératif
Sachs	Ignacy	Ecole des Hautes Etudes en Sc Sociales
Sauvage	Patrice	OCDE
Sizoo	Edith	Réseau Nord Sud Culture et Dvpt
Skinner	Jane	Birmingham Settlement
Stefanov	Stefan	Forum agricultures ECO EUROPE
Tablas	Angel	Universidad Complutense de Madrid
Taylor Gooby	Peter	University of Canterbury
Teuchies	Hilde	European Forum for Heritage
Thiry	Bernard	CIRIEC
Van Ermen	Raymond	Bureau européen de l'environnement
Van Rees	Win	NCSB
Van Reisen	Mirjam	NOVIB
Vavrousek	Josef	Society for sustainable living
Verschave	François Xavier	Mairie de St Fons
Vial	Pierre	UCC-CFDT
Wahl	Peter	World Economic and Environment Devpt
Werckmeister	Georg	IG Metal
Wuhl	Simon	
Ziaka	Yolanda	Réseau international Educational/Enviro

What questions take priority ?

- How can the North avoid contorting itself within a model of development whose cost in human terms grows incessantly, in spite of economic recovery ? How can Europe protect its social welfare system without getting bogged down in a hidebound defence ? How should the revision of the Treaty of European Union planned for 1996, and which will lead to the Union's enlargement, integrate this social dimension ?

- Is it possible to link economic and financial choices with social objectives on a planetary scale ? Is it possible to re-define the role of the existing institutions (I.M.F., World Bank, U.N.O. etc.) as a function of the aims of human development ? What is the role of initiatives undertaken by the citizen, in interaction with the institutions, within such an approach ?

- What role can taxation - from local to world-wide - play in this political re-orientation ?

- How can local experiences of social innovation be used as a source for overall policy creativity in the transition from micro to macro ?

Quelles sont les questions prioritaires ?

- Comment éviter que le Nord ne se crispe sur un modèle de développement dont le coût humain va sans cesse croissant, en dépit d'une reprise économique ? Comment l'Europe peut-elle protéger son modèle social sans s'enliser dans une stratégie de défense conservatrice ? Comment la révision du traité d'Union européenne prévue pour 1996 et qui amènera l'élargissement de l'Union doit-elle intégrer cette dimension sociale ?

- A l'échelle mondiale, est-il possible de lier des choix économiques et financiers à des objectifs sociaux ? Peut-on redéfinir le rôle des institutions existantes (F.M.I., Banque Mondiale, ONU...) en fonction d'objectifs de développement humain ? Dans une telle démarche, quel peut-être, en interaction avec les institutions, le rôle des initiatives de citoyenneté ?

- Quelle part la fiscalité -du local au mondial- peut-elle jouer dans cette réorientation politique ?

- Comment les expériences d'innovation sociale, menées à l'échelle locale peuvent-elles nourrir une créativité politique globale -passage du micro au macro ?

*Johannesburg, on 20th & 21th february
Copenhague, on 6th & 7th march*

Carrefour européen European Forum

Comment travaillons-nous ?

Le carrefour cherche à fonctionner dans une logique de démocratie participative. C'est pourquoi, nous vous proposons de travailler en trois temps :

- En amont du carrefour, en accompagnement du programme, nous vous ferons parvenir un texte de propositions rédigé à notre initiative sur lequel nous souhaitons recevoir vos réactions. Nous vous demanderons également de compléter une fiche sur l'activité de votre réseau, le cas échéant, et relatant les expériences enrichissantes pour les travaux de cette rencontre. Ces contributions seront diffusées aux participants afin de permettre une meilleure connaissance mutuelle. Enfin, les textes de la dernière session préparatoire du Sommet de Copenhague vous seront adressés.

- Pendant le carrefour, les logiques d'échanges et de réciprocité l'emporteront sur celles de délivrance de savoirs. Vu l'ampleur et la complexité du champ traité, il faut éviter que le carrefour ne débouche sur des positions généreuses mais déclamatoires et concentre son travail sur des points névralgiques de changements possibles. Il s'agit moins de définir des principes que d'élaborer des outils et des propositions.

- Sans préjuger des travaux, la publication d'un texte court, utilisable pendant et après Copenhague peut être un objectif raisonnable. Ce texte pourra être discuté lors de la rencontre à Copenhague des représentants des quatre carrefours.

How do we intend to work ?

The Forum seeks to operate within a logic of participatory democracy.

This is why we propose working in three stages :

- You will be sent the programme prior to the Forum along, with a text of proposals drafted at our own initiative to which we would be grateful for your reactions. We also request that you fill in a form on the activity of your network, if any, describing interesting experiences for the works of the Forum. These contributions will be distributed to the participants in order to permit better mutual knowledge. Finally, you will also receive the texts of the last preparatory session for the Copenhagen Summit.

- During the Forum, the rationales of exchange and reciprocity will be given precedence over those concerning the dispensing of knowledge. Given the magnitude and complexity of the area dealt with, efforts must be taken to prevent the Forum resulting in generous though declamatory positions so that it can concentrate on the sensitive points of possible changes. The aim is to create tools and proposals rather than set out principles. • Without prejudging the works, the publication of a short text that can be used during and after the Copenhagen summit can be a reasonable objective. This text will be discussed during the meeting at Copenhagen by the representatives of the four Forums.

Beijing , 6 & 7 février ■ Rio, 13 & 14 février ■ Paris, 16 & 17 février

Aussi, souhaitons nous ouvrir en amont du Sommet des espaces de dialogue où divers acteurs pourront croiser leur expérience. Du 6 au 20 février 1995, quatre carrefours se tiendront sur quatre continents (Afrique, Asie, Amérique, Europe). Chaque initiative est portée par un ou plusieurs réseaux d'acteurs locaux. Leurs points communs : leur format, volontairement restreint, s'inscrit dans une logique de groupe de réflexion et non de colloque ; leur objet consiste à rassembler des citoyens actifs porteurs de changement social, afin de chercher des sorties positives à la question de l'apartheid social mondial. En recherchant les voies d'un autre développement, plus équitable et plus durable, les carrefours sont l'occasion de rechercher le passage du micro au macro autour de trois axes : l'élaboration de stratégies d'actions globales à partir de la richesse et de la diversité des expériences représentées ; la mise en place de partenariat entre initiatives de citoyenneté et autres acteurs (entreprises, autorités publiques...) ; la convergence et la mise en cohérence de ces initiatives pour la construction d'un monde responsable et solidaire.

La coordination entre les quatre rencontres sera menée en trois temps : en amont, par un échange d'informations permanent sur l'organisation des rencontres et l'avancée des réflexions. Pendant chaque rencontre, par la présence croisée de «délégués» des autres continents. En aval, par une rencontre de travail des représentants des 4 carrefours qui se déroulera à Copenhague pendant le Sommet social.

Ces carrefours sont portés localement, par IBASE au Brésil, par le Southern African Development Educational Program en Afrique du sud, le Yanjing Group, en Chine, et par Europe 99, projet de civilisation, en France.

La Fondation pour le Progrès de l'Homme s'attache particulièrement à l'articulation et à la communication entre les quatre rencontres.

We would also like to start areas of dialogue prior to the summit, where different participants will be able to exchange their experiences. Four forums will be held on four continents (Africa, Asia, America, Europe) from 6th to 20th February 1995. Each initiative is organised by one or more networks of local actors. Their common characteristic is their voluntarily limited structure, more akin to think tanks than to symposiums. Their aim consists in bringing together active citizens who are purveyors of social progress, in order to seek positive solutions to the issue of world-wide social apartheid. By seeking ways towards another type of development, both more equitable and more sustainable, the Forums will give the opportunity to seek the transition from micro to macro via three directions : the development of strategies of overall action based on the wealth and diversity of the experiences represented ; the setting up of a partnership between citizen's initiatives and other actors (companies, public authorities...) ; and, lastly, these initiatives for the building of a responsible and united world must be combined and made consistent.

The co-ordination between the four Forums will be carried out in three stages. Prior to the forums through the exchange of information and the raising of ideas. During each Forum through the intervention of the «delegates» from the other continents. And afterwards through the working meeting of the representatives of the four Forums due to take place at Copenhagen during the social summit.

These forums will be organised locally by IBASE, in South America ; by the Southern African Development Educational Program, in South Africa, the Yanjing Group, in China; and by Europe 99, projet de civilisation, in France.

The Foundation for the Progress of Humanity is especially involved with the linking up of and the communication between the four Forums.

Johannesbourg, 20 & 21 février ■ Copenhague, 6 & 7 mars

Carrefour européen

European Forum

Qui serons-nous ?

Le carrefour européen réunira 30 à 50 personnes choisies individuellement pour leur expérience théorique et/ou pratique, autour de l'emploi, de l'exclusion, de la pauvreté, de l'articulation entre les questions sociales et économiques et plus généralement du développement.

Chaque participant(e), porteur de l'histoire collective de son réseau (initiative de citoyenneté, ONG de développement, syndicat, entreprise de l'économie sociale ou alternative, université...), est invité(e) à s'exprimer à titre individuel.

Cette diversité doit permettre de faire dialoguer les divers savoirs en présence : le savoir opérationnel des acteurs et décideurs, le savoir conceptuel des chercheurs, le savoir existentiel des personnes directement concernées.

Ce dialogue doit concrétiser le souci de mieux relier les débats d'idées et les discussions d'orientation politique ainsi que les propositions d'action, avec les réalités vécues. Il doit également permettre aux participants qui auront à intervenir au sommet mondial, d'être porteurs de cette diversité de savoirs.

La diversité doit également se retrouver en termes géographiques. Sans instaurer de quotas, seront présents des acteurs d'Europe occidentale, d'Europe centrale et orientale ainsi que des représentants des trois autres carrefours.

Who will be there?

The European Forum will bring together from 30 to 50 people chosen for their theoretical and/or practical experience concerning employment, exclusion, poverty, the links between social and economic and, more generally, development issues.

Each participant bearing the collective history of his or her network (initiative of citizenship, development NGO, union, social economy or alternative company, university, etc), is invited to express her or himself on an individual basis.

This diversity should enable a dialogue between the different areas of knowledge present: the operational know-how of the actors and decision-makers, and the concrete knowledge of the people directly concerned.

This dialogue must make tangible concern regarding the improved linking of debates on ideas and politically orientated discussions as well as proposals for action, with reality as lived. It must also enable the participants who intend participating in the world summit to convey this diversity of knowledge.

This diversity must also be evident in geographical terms. Although we do not intend applying quotas, participants from Western Europe and Central Europe, as well as representatives from the three other Forums, will be present.

*Beijing, on 6th & 7th february ■ Rio, on 13th & 14 th february
Paris on 16th & 17th february*

How should the work be distributed ?

The initiative must be thought of as an added value in relation to the other initiatives of participants involved in the social development summit and not as a redundant exercise. Different courses shall be explored in order to disseminate the work carried out by the Forums.

- ORSTOM (Institute français de recherche scientifique pour le développement en coopération) is organising a predominantly scientific meeting jointly with UNRISD (United Nations Research Institute for Social Development) for mid-January and we propose to associate ourselves with the dialogue.

- A three day symposium in Copenhagen has been planned by Roskilde University in collaboration with UNESCO, the World Health Organisation, the Commission of the European Union, the Institute for Labor Studies and ORSTOM, at which we shall give voice to our message resulting from the work of the Forums.

- The proceedings of the Forums will be published and widely distributed in several languages.

Comment diffuser le travail ?

L'initiative doit être pensée comme une plus value par rapport aux autres initiatives des acteurs impliqués autour du sommet du développement social et non comme une redondance. Diverses pistes sont explorées pour répercuter le travail des carrefours :

- L'ORSTOM (Institut français de recherche scientifique pour le développement en coopération) organise conjointement avec l'institut genevois UNRISD (United Nations Research Institute for Social Development) une rencontre à dominante scientifique à la mi-janvier et nous propose de nous associer au dialogue.

- Un colloque est organisé sur trois jours à Copenhague par l'université de Roskilde, en collaboration avec l'UNESCO, l'Organisation Mondiale de la Santé, la Commission de l'Union Européenne, l'Institute for Labor Studies et l'ORSTOM dans lequel nous pourrions faire entendre notre message à l'issue de nos carrefours.

- Une synthèse des débats des carrefours sera publiée et largement diffusée en plusieurs langues.

Johannesbourg, 20 & 21 février ■ Copenhague, 6 & 7 mars

QUI SONT LES PARTENAIRES A L'ORIGINE DE CE PROJET ?

L'association Europe 99, projet de civilisation, est un lieu d'interface entre intellectuels, responsables politiques, et citoyens actifs. C'est un des rares espaces de citoyenneté qui mène un travail de prospective en politique européenne et qui recherche une vision cohérente et alternative du développement de l'Union européenne en relation avec le reste du monde. Elle travaille actuellement autour des questions de la place du travail dans le développement des sociétés occidentales, de la transformation de la démocratie représentative en Europe et de son ouverture à des formes participatives, des stratégies politiques à mener face à la rupture du lien social...

La Fondation pour le Progrès de l'Homme encourage des recherches ou des actions qui concourent de manière significative et innovante au progrès de l'humanité par les sciences et le développement social. Elle agit autour de 7 thèmes prioritaires : l'avenir de la planète, la promotion et la rencontre des cultures, l'innovation et les mutations de la société, les relations entre État et société, les agricultures paysannes et leur modernisation, la lutte contre l'exclusion, la construction de la paix. Depuis 1993, la fondation diffuse la plate-forme pour un monde responsable et solidaire. A partir de ce document, issu d'un travail de réflexion réalisé au cours de sept rencontres continentales pendant les années 92/93, la fondation cherche avec d'autres réseaux et fondations, ainsi qu'avec les signataires de la plate-forme à multiplier les initiatives des hommes et des femmes qui, dans les diverses régions de la planète, agissent pour vivre en paix dans un monde de diversité.

La Coordination S.U.D. (Solidarité Urgence Développement), est l'agence française de coopération des organisations de solidarité internationale. Ce nouveau regroupement réunit trois collectifs complémentaires (le centre de recherche et d'information pour le développement - CRID, le Comité de liaison des ONG de volontariat - CLONG, et la Coordination d'Agén pour les missions d'urgence et de coopération volontaire) qui regroupent plus de 70 associations. Coordination SUD représente ses membres auprès des pouvoirs publics français et des institutions internationales, met en place les outils communs nécessaires à une plus grande efficacité de leur action, alimente et organise le débat sur les politiques françaises de coopération et mobilise le milieu associatif français autour des questions de solidarité internationale.

Le REEAS, Réseau Européen d'économie alternative et solidaire regroupe 94 structures de base dans 17 pays européens. Organisé en plate-formes nationales, il a comme objectifs de faire circuler les informations et de favoriser les échanges entre les initiatives économiques de citoyenneté, les entreprises alternatives, les innovations technologiques et les outils financiers solidaires. Il approfondit la réflexion sur le développement durable, les formes d'organisation et d'entreprise pour travailler, consommer, compter autrement.

Transversales Science Culture, lettre bimestrielle, recherche, au-delà des barrières disciplinaires entre les sciences elles-mêmes et la faille qui s'ouvre entre Science et Culture, des amorces de réponse aux questions que pose, d'un horizon à l'autre de la Terre, la crise généralisée de l'individu, de la société et de l'environnement.

WHO ARE THE PARTNERS BEHIND THIS PROJECT ?

The Europe 99, projet de civilisation association acts as an interface between intellectuals, political leaders and active citizens. It is one of the rare groups of citizens which carries out forward studies concerning European politics, seeking a coherent and alternative vision of the development of the European Union in relation with the rest of the world. Its current work deals with the place of work in western society, the transformation of representative democracy in Europe and its openness to participatory forms of activity, the political strategies to be implemented in the face of disintegrating social links...

The Foundation for the Progress of Humanity promotes research and actions which aid the progress of humanity in a significant and innovative way via the sciences and social development. Its activities concern seven major areas : the future of the planet, the promotion and the meeting of cultures, innovation and change in society, the relations between the State and society, the farmers modernisation programme, the fight against social exclusion and the building of peace. Since 1993, the Foundation has been disseminating the platform for a responsible and united world. On the basis of this document, resulting from debate and consideration at seven continental forums held in 1992/93, the Foundation seeks, with other networks and foundations, and the signatories of the platform, to multiply the initiatives of the men and women in different parts of the world who act in the interests of peace in a world of diversity.

Coordination S.U.D. (Solidarité Urgence Développement), is the French Co-operation Agency for international solidarity organisations. This new group brings together three complementary cooperatives (the development research and information centre - CRID, the voluntary NGO liaison Committee - CLONG, and the Coordination d'Agén for emergency missions and voluntary cooperation) which groups 70 associations. Coordination SUD represents its members before the French government and international institutions, sets up the joint tools needed for their actions to be more efficient, it fuels and organises debate on French cooperation policies and it is a driving force among French associations with concern for international solidarity.

REEAS, or Réseau Européen d'économie alternative et solidaire groups 94 grassroots structures in 17 European countries. Organised as international platforms, its aims are to distribute information and promote exchanges between the economic initiatives undertaken by citizens, alternative companies, technological innovations and financial tools for solidarity. It carries out in-depth reflection on sustainable development and types of organisations and companies for a different way of working, consuming and counting.

Transversales Science Culture, a bi-monthly newsletter, seeks beyond the barriers between the different sciences and the chasm that is opening between Science and Culture. It attempts to initiate responses to the issues raised, from one horizon of the planet to the other, by the generalised crisis affecting the individual, society and the environment.

Global Ratification and Elections Network

Cooperating with the World Constitution and Parliament Association for the ratification and implementation of the constitution for the Federation of Earth

1480 Hoyt St., Suite 31 / Lakewood, CO 80215, U.S.A.

Ph. (303) 233-2548 / Telefax (303) 232-6278

9th December 1994

Participating Organizations in More than 70 Countries, including:

Argentina	Malaysia
Australia	Mali
Austria	Mauritius
Bangladesh	Mexico
Benin	Morocco
Bolivia	Mozambique
Brazil	Nepal
Bulgaria	Netherlands
Burundi	New Zealand
Cameroon	Nigeria
Canada	Pakistan
Central African Republic	Palestine
Chad	Peru
China	Philippines
Comoros	Poland
Cote d'Ivoire	Romania
Croatia	Russia
Denmark	Rwanda
Ecuador	Sao Tome & Principe
Egypt	Senegal
England	Sierra Leone
Finland	Slovakia
France	South Africa
Germany	Spain
Ghana	Sri Lanka
Greece	Switzerland
Guinea	Tanzania
Hungary	Tunisia
India	Turkey
Indonesia	Uganda
Iraq	U.S.A.
Jamaica	Uruguay
Japan	Venezuela
Kenya	Zaire
Korea (S.)	Zambia
Madagascar	Zimbabwe

Others being added

Secretary: Philip Isely

Global Coordinating Council
in process of formation

To all organizations participating in the Global Ratification and Elections Network, concerning preparations for the Fourth Session of the Provisional World Parliament, 26 June to 5 July, 1996, at Innsbruck, Austria:

With this communication, I am pleased to send you the following:

1. Preliminary Agenda for the 1996 Parliament.
2. Delegate Registration Form.
3. Description of the Working Commissions of the Parliament.
4. First partial list of participating organizations which endorse and join in issuing the Call to the 1996 Parliament.
5. List of Austrian embassies or consulates to apply for visas. (on the back of this letter)

My recommendation is that delegates complete and return the form for Delegate Registration early. Where visas are required, make application for visas early. We will certify the registration of each delegate, and return a certified copy to assist in getting visas.

Hotel registration forms will be sent to each registered delegate, with choice of facilities -- including 2-star to 5-star hotels, as well as youth hostels and student dormitories, all including breakfast. Student dormitories are not available until July 1.

Meanwhile, please study the work outlines for the "Working Commissions," and come prepared for action.

FOR HUMANITY,

Philip Isely

LOOK FOR ANOTHER EXTREMELY IMPORTANT ANNOUNCEMENT IN JANUARY 1

'Let Us Raise A Standard To Which The Wise And The Honest Can Repair!'

EMBASSIES AND CONSULATES OF AUSTRIA IN VARIOUS COUNTRIES

ALGIERS
Les Vergers, rue 2, Lot 9, Bir
Mourad Rals, Algiers DZ-16330
Tel: (2) 56 26 99

ARGENTINA
French 3671
1425 Buenos Aires
Tel: (1) 802-7195

AUSTRALIA
POB 3375
Manuka, ACT 2603
Tel: (6) 295-1533

BRAZIL
SES, Av. das Nacoes, Lote 40,
CP 07-1215, Brasilia DF
Tel: (61) 243-3111

BULGARIA
13, Ruski Street
1000 Sofia
Tel: (2) 52-28-07

CHILE
Barrios Errazuriz 1968, 3 piso
Casilla 16196, Santiago
Tel: (2) 223-4774

CHINA
5 Xiu Shui Nan Jie
Jian Guo Men Wai, Beijing
Tel: (1) 5322061

COLOMBIA
Carrera 11, No. 75-29
Santa Fe de Bogota, DC
Tel: (1) 235-6628

COTE D'IVOIRE
Bd Lagunaire-Charles de Gaulle
01 B.P. 1837, Abidjan 01
Tel: 21 25 00

CROATIA
Jabukovac 39
41000 Zagreb
Tel: (41) 273-392

CUBA
Calle 4, No. 101, Entre 1 y 3
Miramar, Havana
Tel: 22-4384

THE CZECH REPUBLIC
Viktora Huga 10
125 43 Prague 5
Tel: (2) 546550

ECUADOR
Av Patria y Amazonas
Edif. Cofiec 11º, Quito
Tel: (2) 545-336

EGYPT
21 Sharia en-Nil
Giza, Cairo
Tel: (2) 5702975

ETHIOPIA
P.O. Box 1219
Addis Ababa
Tel: (1) 712144

GUATEMALA
6a Avenida 20-25
01010 Guatemala City
Tel: (2) 681134

HUNGARY
Benczur u. 16
1068 Budapest
Tel: (1) 121-3213

INDIA
EP/13 Chandragupta Marg,
Chanakyapuri, New Delhi 110 021
Tel: (11) 601555

INDONESIA
Jl. Diponegoro 44
Jakarta 10310
Tel: (21) 338101

IRAN
Av Taleghani, Forsat
Avenue No. 140, Tehran
Tel: (21) 828431

IRAQ
Hay Babel 929/2/5, Aqaba bin
Nail's Square, Masbah, Baghdad
Tel: (1) 719-9033

ISRAEL
11 Herman Cohen Street
POB 11093, Tel Aviv 61110
Tel: (3) 246-186

JAPAN
1-20, Moto Azabu 1-chome
Minato-ku, Tokyo 106
Tel: (3) 3451-8281

JORDAN
P.O. Box 815368
Amman
Tel: (6) 644635

KENYA
City House, Wabera Street
POB 30560, Nairobi
Tel: (2) 228281

KOREA (SOUTH)
Kyobo Bldg, 19th Fl., #1913
1-1, Chongo 1-Ka, Seoul 110-714
Tel: (2) 732-9071

KUWAIT
P.O. Box 33259
73453 Rawday, Kuwait City
Tel: 2552532

LEBANON
Ras Beirut, Rue Sadat,
Sadat Tower, Beirut
Tel: (1) 8015474

LIBYA
Sharia Khalid ibn al-Walid
P.O. Box 3207, Tripoli
Tel: (21) 43379

MALAYSIA
MUI Plaza Bldg, 7th Fl.
POB 10154, 50704 Kuala Lumpur
Tel: (3) 2484277

MEXICO
Campos Eliseos 305, Colonia
Polanco, 11560 Mexico, D.F.
Tel: (5) 280-6919

MOROCCO
2, Zankat Tiddas
B.P. 135, Rabat
Tel: (7) 76 40 03

NIGERIA
Fabac Centre, Ligali Ayorinde Av
P.O. Box 1914, Lagos
Tel: (1) 616-081

OMAN
Moosa Complex Bg #477, 2nd Fl
P.O. Box 3070, Ruwi
Tel: 793135

PAKISTAN
13, St 1, Shallmar F-6/3
Islamabad
Tel: (51) 820137

PERU
Avenida Central 643, 9º piso
Lima 27
Tel: (14) 428851

PHILIPPINES
117 Rada St., Prince Bldg.
1200 Metro Manila
Tel: (2) 817-91-91

POLAND
Gagarina 34
00-748 Warsaw
Tel: (2) 241-00-81

ROMANIA
Str. Dumbrava Rosie 7
70254 Bucharest
Tel: (1) 611 93 77

RUSSIA
Starokonyushenny per. 1
Moscow
Tel: (095) 201-73-17

RWANDA
Consulate of Austria
P.O. Box 203, Kigali
Tel: 758 09

SAUDI ARABIA
P.O. Box 94373
Riyadh 11693
Tel: (1) 477-7445

SENEGAL
24, blvd Pinet-Laprade
B.P. 3247, Dakar
Tel: 22 38 86

SLOVAKIA
Holubyho 11
811 03 Bratislava
Tel: (7) 311 103

SLOVENIA
Strekjeva 5
61000 Ljubljana
Tel: (61) 213-436

SOUTH AFRICA
Apollo Centre, 10th Fl
P.O. Box 851, Pretoria 0001
Tel: (12) 322-7790

SUDAN
Slavos Bldg 5, Babiker Badri St
P.O. Box 1860, Khartoum
Tel: 77170

SYRIA
Rouda, Rue Chafik Mouayed
BP 5634, Damascus
Tel: 337528

THAILAND
14 Sol Nandha, Sathorn Tal
Road, Bangkok 10120
Tel: (2) 287-3970

TUNISIA
16, rue Ibn Hamdiss
BP 23, al-Menzah, 1004 Tunis
Tel: (1) 238-696

TURKEY
Ataturk Bulvari 189, PK 131
06661 Kucukesat, Ankara
Tel: (312) 434-2172

UKRAINE
vul. R. Luxemburg 5, Hotel
Zhovtnevy, 252021 Kiev
Tel: (044) 291-88-48

UNITED ARAB EMIRATES
P. O. Box 3095
Abu Dhabi
Tel: (2) 324103

VENEZUELA
Edif. Torre Las Mercedes 4º
Chuao, #61381, Caracas 1060-A
Tel: (2) 913-863

YUGOSLAVIA
Kneza Sime Markovica 2
11000 Belgrade
Tel: (11) 635955

ZAIRE
39, av Lubefu, BP 16399
Kinshasa-Gombe
Tel: 22150

ZAMBIA
30A Mutende Rd, Woodlands
P.O. Box 31094, Lusaka
Tel: (1) 260407

ZIMBABWE
216 New Shell House
P.O. Box 4120, Harare
Tel: (4) 702921

To obtain visas from countries without an Austrian embassy or consulate, you may contact the Federal Ministry for Foreign Affairs, Visa Section, Balhausplatz 2, A-1014 Vienna, Austria. Tel: (1) 531150. Fax: (1) 5354530. Or your travel agent. Visas are not required from countries of Western Europe, USA, and some other countries.

WORKING COMMISSIONS — BRIEF DESCRIPTIONS — SUBJECT TO IMPROVEMENT

A. Section 1. OCEANS AND SEABEDS (See World Legislation #3, Manifesto, and Constitution for Federation of Earth, Art. XVI) Ownership: How to make claims of the Manifesto effective. Relation to the "Law of the Seas" negotiated as a treaty among the nations. Complete administrative design. 200 mile priority fishing rights for coastal states; administrative assistance and patrol by world government; regulation of fishing outside 100 mile zone. Control of seabed mining; technology required; pollution problems; public licensing for private mining, public mining, combinations. Expertise required for all aspects of oceans and seabeds administration. Phytoplankton — the ultraviolet threat from ozone holes; how promote growth? Registration of ocean-going ships and transportation. Monitoring of prohibited uses and shipments, per the Manifesto. Oil pollution; phase-out of offshore oil wells and oil transport. Oceans and climate: heating of oceans and ocean currents; cooling of polar areas; increase of hurricanes and typhoons.

A. Section 2. ATMOSPHERE, ANTARCTICA AND EARTH'S MOON (See Manifesto, and Earth Constitution, Art. XVI) Complete administrative design. Integration of existing agencies concerned with Earth's atmosphere, now to be under world government. Monitoring carbon dioxide and other climate changing factors. Monitoring ozone holes and U.V. radiation and dangers. Relations to climate crisis. The universal haze. Control of pollutants. How can build-up of ozone depleting gases be reversed? Monitoring military shipments and transport by air. Current status of Antarctica. Claims by various countries, and treaties. Transfer to global administration under world government. Integration of scientific work. Prohibition of drilling for oil. Potential moon resources. All exploration of the Moon now to be under world government.

B. DISARMAMENT (See World Legislation #1, and Earth Constitution, Art. XVII)

Complete administrative design. Inventory of nuclear weapons. Current dangers of existing weapons, spread to other countries, testing. Notices to national governments to turn arms over to the World Disarmament Agency — World Government stages 1, 2 and 3. Disarmament and dismantling procedure: Nuclear weapons — immobilization, dismantling, disposal of warheads and fissionable materials and nuclear wastes. Necessity for total nuclear disarmament. Disarmament of other weapons of mass destruction: obtaining compliance of nations; collection points; dismantling and conversion. Small arms, mines and other military weapons: ban on production, preventing spread, collection for disposal. Monitoring of prohibited shipments. Monitoring of all production, sales, shipments and military budgets. Personnel required; training. Help from existing agencies. Economic opportunities for people employed in armaments and military: environmental conservation, restoring climatic balance, reforestation, remineralization, conversion to alternative energy, civilian patrol of oceans. Imposition of fines for violations of Manifesto, for failure to turn weapons over for dismantling, etc.; application to debt reduction per Manifesto.

G. NEW GLOBAL FINANCE AND CREDIT SYSTEM (See World Legislation #11 and Article VIII, Sec. G)

Complete administrative design. Basic procedure: unlimited credit and financing on the basis of people available to work; additional guarantee of monetary value based on total wealth of oceans and seabeds. Procedure for extending lines of credit to each country especially start-up strategy. Beginning with minimum one billion dollars for each million of population? What credit limits? Global accounting system for credit extensions and repayments. Finances for both public and private enterprise and projects, and for maintaining the global commons. Service charges to cover accounting costs instead of interest. Earth dollar currency and accounting to replace wide variety of currencies now in use. No more speculation in currency exchange rates. Use of Earth Dollar credit cards. Expansion of credit card system and instantaneous accounting for all finance and credit purposes on global basis. Conversion of existing banks. Criteria for determining credit for specific purposes, including usefulness, employment, wages to enable people to purchase what they produce, environmental protection. No credit for military purposes, guns, and harmful products. Pricing to include costs for maintaining the global commons and environmental conservation.

D. HUMAN RIGHTS AND WORLD OMBUDSMUS (See Articles XI, XII, and XIII, Earth Constitution)

The importance of establishing the World Ombudsmus under the Earth Constitution as soon as possible, as first priority to protect human rights. How to begin the World Ombudsmus. Human rights which need priority attention and enforcement. Will insistence on human rights cause some national governments to delay joining World Federation? Human rights which take a period of time to accomplish. (See Article XIII.) How to expedite and prevent endless delay. Relation of rights to responsibilities. List of human responsibilities. How can responsibilities be enforced without becoming an authoritarian society? Obtaining collaboration of existing human rights organizations? Impossibility of protecting human rights without a World Constitution.

E. RATIFICATION AND ELECTIONS (See Articles XVII and VIII, Sec. C, Earth Constitution)

Review of ratification procedure. Organization of GREN for continuing campaign. How to get ratification by national governments and parliaments: by developing countries; by those now enjoying greater advantages; democracies, and others. Model ratification legislation which provides for referendum vote by people. Can ratification by people become effective without government cooperation? Using Manifesto to expedite ratification. Preparations for elections after ratification. World Electoral and Administrative Districts — to show on world map. Grouping of districts to form the 20 World Electoral and Administrative Regions — show on map. Candidates for election to House of Peoples. Supervision of first elections. World political parties? The first House of Nations. The first House of Counsellors. Convening first session of the World Parliament after ratification by 25 countries.

F. CLIMATE CRISIS (See World Legislation #6, and books: Survival of Civilization, Climate Crime, Solar Age or Ice Age, ice core reports, etc.) What is actually happening? History of climate change explanations: Switch from mid-1970's consensus on advent of new glacial period to consensus about global warming -- why? Global warming versus differential greenhouse effect. How excess carbon dioxide in atmosphere causes climate change. Evidence of extremes. Why averages mislead. Complete monitoring of all factors involved in climate change, and inter-relationships. The threat to agriculture and world food supplies. Climate change migrations coming and nowhere to go. How to reverse climate changes and achieve continuation of life-friendly interglacial climate: Reforestation, stop cutting rainforests, economic alternatives, necessity for remineralization, immediate transition away from fossil fuels, etc. Technology for remineralization. Ozone holes and phytoplankton destruction. Possibilities for manmade lakes to capture carbon dioxide by algae growth, spirulina. 50-year global budget (of trillion dollars per year) to carry out all aspects of comprehensive program to reverse climate changes. Complete administrative set-up under world government to do what is necessary. Employment opportunities. All military personnel switched to saving the Earth. What can be done immediately: beginning a civilian Earth Rescue Corps under an Emergency Earth Rescue Administration.

G. GLOBAL ENERGY SUPPLIES (See World Legislation #10, New legislation required)
Potential for life-friendly energy to replace oil, coal, nuclear, including: solar, hydrogen, magnetic and space energy, wind, etc. How quickly can these alternatives be developed? Opposition by oil, coal and nuclear power interests, and their influence in government. Hazards of current decisions in many parts of Earth to go ahead with nuclear, coal and oil. How world government will change this; why world government is necessary to accomplish the change. Conversion of autos, airplanes, trains, trucks, farm equipment, etc., to hydrogen and electric. Employment opportunities. Proposal for global super power grid; radiation safety. The place of decentralized energy options vs. central power sources. Energy efficiency and conservation. Bicycles vs. autos. City design for electric autos and bicycles. The design and implementation of a comprehensive global energy administration.

H. DEVELOPMENT TO SERVE HUMAN NEEDS (See World Legislation #2)
The difference between development to serve human needs, and industry which is oriented primarily to making money. How developing countries are held captive to produce for export in order to earn foreign exchange to pay debts, and to earn profits for outside investors. How the new global finance system will change this. Lists of goods and services which can be produced in each country to supply human needs. Problem of competing with more efficient production in developed countries. Problem of technological transfers to less developed countries. Design of a world trade system which will improve living conditions and conserve the environment, rather than keep wages down and destroy the environment. Replacement of the World Trade Organization. Opposition to overcome. Is a good life possible for all? Continuous world inventory of resources, human needs, and development plans; collaboration of existing agencies. Elimination of wastes and poisons, military systems, unnecessary things, etc., and concentration on what is truly useful and life-serving: make lists. How to decide priorities? Registration and regulation of multi-national corporations. Comprehensive global administration for development purposes.

I. WORLD FOOD AND WATER SUPPLIES (New World Legislation)
What is the carrying capacity of Earth for good living in relation to food supplies? Fresh water supplies? Meat eating diets compared with grains, nuts, seeds, fish, vegetables in relation to carrying capacity. What if China and India switch heavily to eating meat? Reducing production of tobacco, alcohol, sugar, etc., in order to grow more food. Soil remineralization for more and better food. Mining of water aquifers. Urban sprawl over good agricultural land. Dangers of big agri-business and mono cultures. Conflicts over water supplies across national boundaries. Desertification, and agricultural failures and migrations. Do people have a right to migrate? Is a global "ever-normal" grainery possible? The necessity for global planning and guidance to feed everybody. Soil fertility and methods of fertilization, especially remineralization. Comprehensive global food and water administrations.

J. WHAT CAN PEOPLE DO IF NATIONAL GOVERNMENTS ARE SLOW TO COOPERATE?
The history of the world government movement since 1946 shows that national governments have failed to respond and participate. Why? How can they be persuaded now to ratify the Constitution for the Federation of Earth, and to conduct referendums so that people can vote on this issue? If national governments continue to disregard ratification appeals, what can people do? Can people organize direct referendums for ratification in some countries without help by national governments? How can popular ratification prevail if national governments are slow to recognize? Several possible scenarios depending on the extent to which national governments cooperate. What can a Provisional World Government actually accomplish, beginning with the procedures to implement the Manifesto?

Note to Delegates: You are invited to add important points for consideration for the working commissions of your choice. Please send any suggestions to the World Constitution and Parliament Association, 1480 Hoyt Street, Suite 31, Lakewood, Colorado 80215, U.S.A.

**DELEGATE REGISTRATION FOR THE FOURTH SESSION
OF THE PROVISIONAL WORLD PARLIAMENT**
26th June to 5th July, 1996
Congress Center, Innsbruck, Austria

Name _____ Date _____
(Please Print)

Personal Address _____ Telephone _____ FAX _____

City _____ State _____ Postal Code _____ Country _____

Delegate of which organization _____

Position in Organization _____

Address of Organization _____

Other Information:

Age _____	Education _____	Languages: Spoken Read
Profession _____		English _____
Employment _____		French _____
		German _____
		Spanish _____
		Other _____
Other Qualifications _____		

Working Commissions which are my Priority Choices: (mark only five choices)
(Note: The working commissions are described more fully on a separate page.)

☐ A. Sec. 1. Oceans and Seabeds
Sec. 2. Atmosphere, Antarctica,
the Moon	☐ G. Global Energy Supplies
☐ B. Disarmament	☐ H. Development to Serve Human
Needs
☐ C. New Global Finance System	☐ I. World Food and Water Supplies
☐ D. Human Rights and World Ombudsmus	☐ J. What Can People Do If National
Governments are Slow to
Cooperate?
☐ E. Ratification and Elections	Other: _____
☐ F. Climate Crisis, and Emergency
Earth Rescue	

I want to attend the YOUTH Assembly concurrent with the Parliament, which is planned for the first several days in July, 1996.

PLEDGE I support the purposes and objectives of the Fourth Session of the Provisional World Parliament, as given in the Call to the Parliament, and will attend the plenary sessions of the Parliament as well as meetings of the working commissions to which I am assigned, and will further assist in the realization of the aims and objectives of the Parliament to the best of my abilities. While in attendance at the Parliament, I agree to abide by the Rules of Procedure.

Signed: _____ Date: _____

.....
CERTIFICATION OF DELEGATE

I certify that the above named delegate to the Fourth Session of the Provisional World Parliament, to convene from 26 June to 5 July, 1996, at Innsbruck, Austria, has been invited, accepted and accredited as a bona fide delegate to the 1996 Session of the Provisional World Parliament.

Seal Philip Isely, Secretary General
World Constitution and Parliament Association

Date _____

Preliminary

Agenda in Outline for the Fourth Session of the Provisional World Parliament

TEN DAYS from 26th June to 5th July, 1996
To Change the Direction Of World Affairs
CONGRESS CENTER, INNSBRUCK, AUSTRIA

June 25	Tuesday	All day	Registration in Foyer, 1st Floor	
June 26	Wednesday	All Day 3 p.m.	Registration in Foyer, 1st floor Welcome - Keynote Addresses - Several Responses Outline of work for the Commissions	Tyrol Hall
June 27	Thursday	9 a.m. 2 p.m. 4 p.m.	Announcements and Introductions PRESENTATION OF THE MANIFESTO Questions -- Answers -- Debate Debate of Manifesto continued Organization of the Working Commissions	Tyrol Hall
June 28	Friday	All Day	The Working Commission Meet A. Sec. 1. Oceans and Seabeds Sec. 2. Atmosphere, Antarctica, the Moon B. Disarmament C. New Global Finance System D. Human Rights and World Ombudsmus E. Ratification and Elections	Various Rooms
June 29	Saturday	All Day	The Working Commissions Meet	Various Rooms
June 30	Sunday		Intermission -- Excursions	
July 1	Monday	9 a.m. All Day	The Working Commissions make reports, and actions taken by the Parliament on Commission reports.	Tyrol Hall
July 2	Tuesday	9 a.m. 2 p.m.	Plenary session for announcements and whatever needed Second series of Working Commissions organized F. Climate Crisis, and Emergency Earth Rescue G. Global Energy Supplies H. Development to Serve Human Needs I. World Food and Water Supplies J. What Can People Do If National Governments are Slow to Cooperate? The Working Commissions meet	Tyrol Hall Various Rooms
July 3	Wednesday	All Day	The Working Commissions meet	Various Rooms
July 4	Thursday	9 a.m. All Day	The Working Commissions make reports and actions taken by the Parliament on Commission reports	Tyrol Hall
July 5	Friday	9 a.m. 2 p.m.	Parliament Action for Implementation of the Manifesto Organization for continuation of the Parliament, and its evolution towards Federal World Government Elections for Continuation Conclusion of the 1996 Parliament	Tyrol Hall

Note: A concurrent "Youth Assembly" is being planned for July 2, 3, and 4.

**ORGANIZATIONS JOINING TO ISSUE THE CALL TO THE 1996 SESSION
OF THE PROVISIONAL WORLD PARLIAMENT
(First Printing 15 December, 1994)**

Organization	No. of Members	Country	Organization	No. of Members	Country
AAWORD	600	Senegal	Dhaka Corner Market	42 shops	Bangladesh
Advanced Research Dev., Inc.	10	U.S.A.	Direct-Democratic-Coalition	50	Switzerland
Africa Network		U.S.A.	Ecology Center of So. Calif.		U.S.A.
Agboye Indus. & Educational Group	1,000	Nigeria	Elders Council of India	100	India
All India Crime Prevention Soc.	2,000	India	EMO -- Baraka	1,500	Burundi
All Pakistan Youth Federation (366 Youth NGOs)	4,500,000	Pakistan	English Speaking Union		India
Ansar Burney Commission for Human Rights	30,000	Pakistan	English Speaking Union	50	Nepal
Anuvrat Global Organization	1,006	India	Environmental Law Assn - ABARI	8	Peru
Apex Bangladesh	900	Bangladesh	Evangelistic Assn of God	450	Tanzania
Arab Jurists Union	17 organizations	Iraq	Faiz Memorial Int. Institute	300	India
Arab Society of Environmental Health & Safety	350	Egypt	Family and Breastfeeding	145	Tanzania
Asan de Developpement et de Protection de l'Environnement	100	Tunisia	Family and the Future	40	Tanzania
Assn of African Women for Research and Development		Senegal	Finland Branch WCPA		Finland
Assn of Justices of the Peace	200	Sri Lanka	Foundation for Integrated Dev.	14	Pakistan
Assn Pour la Protection de l'Environnement et de la Nature	12,800	Tunisia	Gal Gava Mithuro	2,000	Sri Lanka
Assn Pour le Developpement des Villages au Sud de Zaire Adeviza	50	Zaire	Global Welfare Centre	25,000	Bangladesh
Assn Tunisienne pour l'Education Ecologique	100	Tunisia	Globe-Lib	500	USA/Global
Australian Regional College of World University	27	Australia	Gram Bharati Samiti		India
Bangladesh Legal Aid Society	500	Bangladesh	Green Earth Organization	4,500	Ghana
Bangladesh Voluntary Services	50,000	Bangladesh	Harijan Sudhar Sabha	470	India
Bangladesh Youth Association	5,600	Bangladesh	Hebron Fellowship - Tanzania	15	Tanzania
Bangladesh Youth Solidarity	500	Bangladesh	Helping Hand "Alorvi"		Ghana
Biplabi Sanskritic Gosthi		Bangladesh	Holy Christian Evangelical Church	250	Cote D'Ivoire
Blind Women's League	120	Ghana	Human Institute Awareness	500	Tanzania
Buddhist Education Society	300	India	Ido Society of America	60	U.S.A.
Bulgarian Chapt. of Int. Assn of Educators for World Peace	20	Bulgaria	India College of Peace Studies	45	India
Centar Novog Doba	12	Croatia	Indian Council of Rural Youth	509	India
Centre Nat. d'Enregistrement des Citoyens du Monde a Madagascar	50	Madagascar	Indian Housewives Federation	1,000	India
China Chapter, Int. Assn of Educators for World Peace		China	Indian Inst. for Peace, Disarm., & Environmental Protection	137	India
Christian Peace Movement	993	Tanzania	Indian Inst. of Youth and Develop.	156	India
City of Peace Foundation	150	Brazil	Indian Parliamentary Group	450 MPs	India
Club des Mondialistes du Zaire	59	Zaire	Indian Youth for Development and Cooperation	250	India
Club des Prospecteurs de L'or Vert	149	Chad	Institut des Affaires Internationales	112	France
Colombo Tamil Sangam Society	400	Sri Lanka	Instituto Andino de Ecologia y Dessarrollo	25	Peru
Community Development Scheme		Nepal	Intelligence Club of Nigeria	50	Nigeria
Community Service Center	20	India	Interfaith Fellowship for Peace and Development	2,000	Sri Lanka
Corps Volontaire Zairois au Developpement "Covozade"	1,559	Zaire	Interfaith Women		Sri Lanka
Democratic Student Centre	80,000	Bangladesh	Int. Academy Mihai Eminescu	75	Romania
Development Indian Ocean Network	84	Mauritius	Int. Alliance of Women	320	Tanzania
			Int. Assn for Hydrogen Energy	2,500	USA/Global
			Int. Assn of Educators for World Peace	20,000	USA/Global
			Int. Centre for Study and Dev.	150	India
			Int. Institute for Applied Management Information Systems		Bangladesh
			Int. Islamic Inst. of Sri Lanka		Sri Lanka
			Int. Organ. of Consumers Union	158	Tanzania

(continued other side)

Organization	No. of Members	Country	Organization	No. of Members	Country
Int. Organ. for World Peace, Disarmament & Human Rights		USA/Global	Slovak Agency of the Environ.		Slovakia
International Raelian Movement	30,000	USA/Global	Small Family Production	12	Tanzania
Int. Physicians for Prevention of Nuclear Omnicide	350	Tanzania	Society for Health, Education and Development	174	India
Int. Teachers for Peace	214	Tanzania	Society for Nature Conservation		India
International Youth Forum	7,000	Bangladesh	Society for Research and Environmental Protection		India
Islamic Women Jihad Association	570	Ghana	South Asia Assn of NGOs	60 NGOs	Pakistan
Jamaica Branch WCPA	25	Jamaica	Spiritual Church of God	1,500	Tanzania
Jana Seva Parisad	2,318	India	Spiritual Churches Union	5,100	Cote D'Ivoire
Japan Mission Conference	750	Japan	Sri Lanka Assn of Justices of Peace	200	Sri Lanka
Rasthamandap Trading Circle	30	Nepal	Sri Lanka Environmental Journalists Forum	278	Sri Lanka
Mazingira Institute		Kenya	St. Katharina - Werk	140	Switzerland
MEDACT	250	Tanzania	Tanzania WCPA and GREN		Tanzania
Medicos Mexicanos para la Prevention de la Guerra Nuclear		Mexico	The Peace Taxpayers	100+	U.S.A.
Minorities Front	1,000	India	Theoretical Electromagnetic Studies and Learning Assn		U.S.A.
Moitree Samaj Kallyan Sangha		Bangladesh	Tierra Comunera - PNC		Spain
Mozambique Nat. Assn for Rural Women	1,356	Mozambique	Tribal Cooperative for Rural Dev.	300	Philippines
Muslim Information Centre		Sri Lanka	Unity-and-Diversity World Council	100+NGOs	U.S.A.
Muslim Refugee Relief Organ.		Sri Lanka	Universal Love & Brotherhood Assn	300	Nepal
National Peace Council	2,500	Tanzania	Vision Quester News Agency		England
Nepal Branch WCPA		Nepal	Voice for Women - Tanzania		Tanzania
Nepal Journalist Association		Nepal	Volontaires Guineens pour l'Environnement	310	Guinea
Nepal National Culture Academy	101	Nepal	World Constitution and Parliament Association		USA/Global
Nepal Red Cross	2,200	Nepal	Weekly Suchitra		Bangladesh
New Humanity Centre	24	Greece	Widowhood Assn of Tanzania	800	Tanzania
Okhaldhunga Social Trust	105	Nepal	Woman and Child Development	50	Tanzania
One World Now		USA/Global	Womens Peace Council in Tanzania	356	Tanzania
Organ. for Rural Reconstruction	21	Bangladesh	Women's Int. League for Peace and Freedom	332	Tanzania
Pacific Institute of Resource Mgt.	150	New Zealand	World Children's Center		India
Palestine Council for GREN		Palestine	World Congress Alternatives and Environment	50	Austria
Parents & Teachers Against Violence in Education	25	Tanzania	World Court Project in Tanzania	150	Tanzania
Peace Research Institute		Canada	World Courtesy Program	750	Bangladesh
Perm Dept. of Socio-Ecological Union	11	Russia	World Health Foundation for Development and Peace	700	USA/S.America
Planning for Peace	20	England	World Human Organization	200	India
Poetas del Mundo Unidos	25	Spain	World Qiraat Council	20	India
Protestant Church Charismatic of Evangelism	3,000	Burundi	World Temple of Understanding	100	India
Rainbow Foundation		England	World Union	1,200	India/Global
Rural Development Foundation	250 NGOs	Pakistan	World University	500	USA/Global
Sangh-Mitra	500	India	Young Power in Social Action	200	Bangladesh
Sarakinas Found. & Library		Greece	Youth Develops Future in Tanzania	318	Tanzania
Satyodaya Centre for Social Research & Encounter	40	Sri Lanka	Youth Fellowship Association	150	Tanzania
Save Environment	25,000	Nepal	Yuga Kavi Sidhi Charan Academy	110	Nepal
Save Our World	175	U.S.A.	Forum for Civil Rights	2,400	Nepal
Scan Link - NEJ TAK	1,800	Denmark			
SEEDS India	12,000	India			

Dear Dr. Olivella,

Please accept my cordial invitation for taking part in the Third International Colloquium "Designing the Future in Europe '95". Organized by our Civic Futurological Society, it is devoted to global processes from the viewpoint of their formulation as well as their possible solutions by means of institutional and civic activities.

Your already proven interest and sympathy to the activities of the Civic Futurological Society seem to be the best guarantee for the success of this politically challenging meeting.

I should appreciate having your answer as soon as possible with information included any financial and other obstacles which may exist.

I hope you have a nice Christmas and that all your good intentions regarding the future of humankind will be fulfilled - sooner or later.

Sincerely Yours,

František Petrášek
President of CFS

Prague, November 8, 1994

cordially invites your active participation in
the third international colloquium

"Designing the Future in Europe 1995"
which will be held in Prague, June 26 - 29, 1995.

The topic of the meeting:

*"A Conflict between Global and Local Interests in the
Minds of People and in the Political Practice of
European Nations"*

will be explored in five workshops arranged according to particular policies.

Workshop 1: Initiatives of Economic Policy-making

Positive and negative values in the economic policy of European institutions in relation to global problem solving in various localities. Impacts of global problems on the productive and consumer activities of European inhabitants.

Workshop 2: Initiatives of Social Policy-making

Possible impacts of global problems on social policy and on the social order of European inhabitants. Positive values in the political practice of European national and transnational institutions in relation to the liquidation of global problems.

Workshop 3: Initiatives of Educational Policy-making

New values in education for an active response to global problems in European cultural space. Monitoring and mass media activities for better understanding global problems. Roles of particular inhabitants in facing them.

Workshop 4: Initiatives of Power and Geopolitical Initiatives

Changing the structure and missions of European governmental and non-governmental institutions under the pressure of global problems. New values for intercultural policy inside Europe and in its external relations stemming from the existence of global problems.

Workshop 5: Initiatives of New Political Movements for Sustainable Life on Earth

Genesis of non-traditional institutions as a result of global dangers. The structure of values in strategies of their policy-making in relation to the situation of global problems. Civic interest in global problems and its perspectives in localities of Europe.

General information

Schedule of the colloquium:

Monday, June 26:

Plenary Session
Reception

Tuesday, June 27:

Workshop sessions · to run parallel to each other
Societal programme · a trip down the river

Wednesday, June 28:

Conclusions of workshops discussions
Plenary session · establishment of project proposals
Press conference

Thursday, June 29:

Meeting of the working committee of the colloquium

Participation

You are invited to take part in a particular workshop. Please indicate the number of the selected workshop you plan to attend.

The language of the colloquium is in Czech and English. Your contributions to the workshop discussions are warmly welcome. Abstracts in English, up to 5 pages, (if possible on diskette, in ASCII code formatted) will be collected until the end of March '95.

Posters and exhibitions will be at your disposal for presenting your activities! Please let us know about your intentions and facilities you require so that we may organize them accordingly.

Colloquium venue and accommodation

*The Learning Center of the Ministry of Education, Youth and Physical Training of the
Czech Republic*

The organisers calculate the participation of about 150 specialists from different countries for whom a pleasant and working atmosphere will be prepared in the neighborhood of the famous Prague castle, including full and inexpensive accomodation at the same place! If you would like, we are able to reserve and accommodate you in a private pension or a near hotel.

Colloquium fee

The colloquium fee is 1.200 Czech crowns. It covers the registration and colloquium material. It will be paid at the registration of participants before the colloquium opening, on Monday, June 26. Accommodation is to be paid separately.

Deadline for registration: January 31, 1995

Your registration forms, abstracts and all the other proposals will be received at the following address:

**Centre for IFSP
Černá 13
110 00 Praha 1
the Czech Republic
tel: 42 2 24911936, fax 42 2 24911937**

At the given address you can obtain further information on colloquium programme, arrangements etc.

A detailed programme, schedule and list of participants of the colloquium will be sent to you during March 1995.

Registration Form - Colloquium "Designing the Future in Europe '95"

(Please, type in English)

Family name: Mr/Ms

First name:

Company/Organization:

Mailing address:

Phone, fax:

e-mail:

Accommodation reservation:

the Centre room (price per person and per day: 250 KC, i.e. app. 10 USD)

a private pension (price : 25 USD)

a hotel room (price: 20 - 30 USD)

Days you plan to stay :

June: 25 26 27 28 29, nights

Number of the workshop you intend to attend:

1 2 3 4 5

Title of contribution:

Requests for posters, exhibitions etc.:

Further proposals, wishes concerning the colloquium arrangements: